

**REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
W SZCZECINIE**

**PLAN URZĄDZENIA LASU
DLA NADLEŚNICTWA MIĘDZYRZECZ**

na okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2028 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Program opracowano

w Biurze Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Gorzowie Wlkp.

Program wykonała:

---

sekretariat@gorzow.buligl.pl
www.gorzow.buligl.pl

Gorzów Wielkopolski 2018

A. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA MIĘDZYRZECZ	6
1. Historia regionu.	6
2. Historia Nadleśnictwa.	8
3. Położenie.	9
4. Regionalizacja przyrodniczo – leśna.	10
5. Regionalizacja geobotaniczna.	11
6. Regionalizacja fizyczno – geograficzna.	12
7. Regionalizacja klimatyczna.	13
8. Miejsce i rola Nadleśnictwa Międzyrzecz w gospodarce przestrzennej regionu.	13
9. Porównanie wybranych cech drzewostanów różnych jednostek leśnych.	15
10. Grupy funkcji lasów Nadleśnictwa Międzyrzecz.	15
11. Charakterystyka kompleksów leśnych.	16
B. FORMY OCHRONY PRZYRODY – ISTNIEJĄCE, PROJEKTOWANE I PROPONOWANE.	18
I. Ustawa o ochronie przyrody.	18
1. Istniejące, projektowane i proponowane formy prawnej ochrony przyrody w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	18
2. Rezerваты przyrody.	19
3. Park krajobrazowy.	22
4. Obszary Natura 2000.	27
5. Obszary chronionego krajobrazu.	47
6. Pomniki przyrody istniejące.	50
7. Pomniki przyrody proponowane.	56
8. Użytki ekologiczne istniejące.	57
11. Ochrona gatunkowa.	61
II. Ustawa o lasach.	69
1. Gospodarstwo specjalne.	70
2. Lasy ochronne.	70
III. Inne formy ochrony przyrody.	71
1. Obszar węzłowy i korytarze ekologiczne.	71
C. WALORY PRZYRODNICZO-LEŚNE	73
1. Rzeźba terenu.	73
2. Budowa geologiczna.	73
3. Typy gleb.	74
4. Wody.	75
5. Roślinność.	77
6. Świat zwierzęcy.	80
7. Typy siedliskowe lasu.	80
8. Drzewostany.	81
☐ Bogactwo gatunkowe.	81
☐ Budowa pionowa.	82
☐ Pochodzenie.	83
9. Ekologiczna ocena stanu lasu.	84
☐ Ocena zgodności składu gatunkowego drzewostanu z siedliskiem.	84
☐ Formy aktualnego stanu siedliska.	86
☐ Formy degeneracji lasu.	87
10. Inne cenne obiekty przyrodnicze na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz.	91
11. Cenne obiekty dziedzictwa kulturowego na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz.	114
12. Obiekty kultury materialnej i inne przyrodnicze w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Międzyrzecz.	117
D. ZAGROŻENIA	126
1. Czynniki biotyczne.	126
2. Czynniki abiotyczne.	127

3. Czynniki antropogeniczne.	128
E. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO ORAZ WYKONYWANIA PRAC W NADLEŚNICTWIE.	132
1. Wytyczne do organizacji gospodarstwa leśnego.	132
2. Wytyczne w sprawie wykonywania prac leśnych.	132
F. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY.	134
I. Obligatoryjne zadania z zakresu ochrony przyrody.	134
II. Fakultatywne wskazania ochronne	134
1. Ochrona różnorodności biologicznej.	134
2. Działania dotyczące prawnych form ochrony przyrody.	135
3. Zalecenia w zakresie ochrony cennych gatunków roślin naczyniowych.	136
4. Zalecenia w zakresie ochrony cennych roślin zarodnikowych.	136
5. Zalecenia w zakresie ochrony starych i cennych drzew.	136
6. Zalecenia z zakresu ochrony fauny kręgowców.	137
7. Zalecenia w zakresie ochrony fauny bezkręgowców.	137
8. Zalecenia w zakresie ochrony pamiątek kultury leśnej i kultury powszechnej w lasach.	138
9. Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona siedlisk hydrogeniczných w lasach.	138
10. Kształtowanie strefy ekotonowej.	139
11. Promocja i edukacja ekologiczna.	139
PIŚMIENNICTWO.	143
Spis rysunków	144
Spis tabel	145
KRONIKA	147

Wprowadzenie

Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Międzyrzecz jest integralną częścią planu urządzenia lasu na okres od 1.01.2019 r. do 31.12.2028 r.

Aktualnie opracowanie uwzględnia zapisy zawarte w poprzednim Programie Ochrony Przyrody oraz ustalenia Komisji Założeń Planu i Narady Techniczno – Gospodarczej.

Celem programu jest:

- inwentaryzacja i zobrazowanie bogactwa przyrodniczego lasów;
- wskazanie obiektów do objęcia ochroną;
- przedstawienie istniejących i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego;
- doskonalenie gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych;
- ulepszanie metod sprawowania i rozwijania ochrony przyrody;
- umożliwienie, obecnie i w przyszłości porównań i analiz zmian środowiska przyrodniczego;
- ochrona zabytków kultury materialnej w lasach.

Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Międzyrzecz opracowano zgodnie z zapisami § 110 Instrukcji Urządzania Lasu z (CILP, Warszawa 2012r.), z wykorzystaniem zapisów z „Instrukcji sporządzenia programu ochrony przyrody” (MOŚZNiL Departament Leśnictwa, Warszawa 1996r.) oraz w oparciu o Ustawę z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2017 r., poz. 788), Ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2018, poz. 1614), rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. (Dz. U. 2012 Nr 0 poz. 1302) w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu.

Wykonawcą programu jest BULiGL Oddz. w Gorzowie Wlkp.

Program został wykonany na podstawie:

- danych zebranych w trakcie prac urządzania lasu (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2017/2018);
- danych zebranych w inwentaryzacji szczegółowej do Programu Ochrony Przyrody (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2018 r.);
- informacji dostarczonych przez Nadleśnictwo Międzyrzecz;
- informacji otrzymanych z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.;
- innych informacji zebranych na potrzeby programu.

A. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA MIĘDZYRZECZ

1. Historia regionu¹.

Dzięki wielokrotnie prowadzonym pracom archeologicznym ustalono, że najstarsze ślady zasiedlenia terenów współczesnej ziemi międzyrzeckiej pochodzą z XI do VI tysiąclecia p.n.e. Począwszy od V w. nastąpiło intensywne zasiedlenie południowej części kotliny międzyrzeckiej. Z materiałów datowanych na IX i X wiek wiadomo, że pierwszy gród w Międzyrzeczu wzniesiono w drugiej połowie IX wieku.

Całkowicie pewne informacje o Międzyrzeczu pochodzą z 1005 r. z „Kroniki” Thietmara. Sprzyjające warunki naturalne wpłynęły na powstanie tu wspólnoty terytorialnej, przewyższającej poziomem ekonomicznym, społecznym i politycznym pozostałe ośrodki osadnicze dorzecza dolnej Odry. Położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych było silnym bodźcem do rozwoju ekonomicznego grodu. Biegły tędy drogi z Gniezna do Magdeburga, ze Szczecina do Wrocławia i dalej do Krakowa.

Prawa miejskie Międzyrzecz uzyskał przed 1248 r. Rozwojowi miasta sprzyjało wyjątkowo jego położenie w widłach rzek Obry i Paklicy. Od strony południowej i wschodniej gród osłonięty był wałem obronnym, za którym znajdowała się fosa. Jej wody opływały dość strome wzgórze, na którego szczycie mieściła się właściwa twierdza. Równocześnie obok grodu rozwijała się osada miejska, która z czasem rozrosła się w ośrodek przemysłu sukienniczego.

Z zachowanych źródeł historycznych wynika, że w połowie XV w. Międzyrzecz był największym miastem na zachodnich kresach Wielkopolski. Jego szybki rozkwit trwał do końca XVI w. kolejne stulecia były okresem jego zahamowania, a nawet regresu. W XVII wieku miasto dotknęły liczne klęski (epidemie chorób, pożary oraz burzenie zabudowy przez przechodzące i stacjonujące tu wojska). O skali upadku miasta świadczyła malejąca liczba jego mieszkańców: o ile pod koniec XVI wieku, w fazie rozkwitu, Międzyrzecz liczył 10 000 mieszkańców, tak już w okresie Księstwa Warszawskiego liczba ta spadła do 3500 osób.

W wyniku II rozbioru Polski (1793 r.) Międzyrzecz wraz z całą Wielkopolską został przyłączony do Prus. Międzyrzecz został stolicą obszernego powiatu o powierzchni 37 mil kwadratowych, do którego należało 212 miejscowości (w tym 7 miast). Mimo tych zmian miasto nadal było w nienajlepszym stanie. Tylko kilka ulic było wybrukowanych, a jedynie 200 domów miało na dachach dachówkę. Poza odremontowanym w 1751 r. okazałym ratuszem i kilkoma ocalałymi kościołami obraz miasta znaczony był pogorzeliiskami po spalonych domach.

Międzyrzecz pozostał w granicach Prus również po 1919 r., kiedy to większość Wielkopolski została włączona w granice odradzającej się Polski.

---

¹ Na podstawie: Luczak T., Matyjaszczyk D. (red) „Międzyrzecz i okolice” ; www.miedzyrzecz.pl

Od 1936 r. Niemcy podjęli w okolicach Międzyrzecza budowę pasa fortyfikacji, tzw. Frontu Ufortyfikowanego Łuku Odry-Warty. W 1945 r. umocnienia te nie odegrały jednak większej roli. Nie obsadzone na czas nadzwyczaj szybko uległy wojskom I Frontu Białoruskiego. Kontrole nad MRU Rosjanie sprawowali do 1953 r. kiedy to Wojsko Polskie przejęło umocnienia.

Od 1945 r. miasto i ziemia międzyrzecka włączone zostały w granice państwa polskiego. 30 stycznia 1945 r. wojska radzieckie wyzwoliły Międzyrzecz, który po podziale administracyjnym z 15 marca 1945 r. wszedł w skład Pomorza Zachodniego i uzyskał statut powiatu. Na mocy umowy o repatriacji z 1944 r. na teren powiatu Międzyrzecz przesiedlono ludność z terenów polskich zajętych przez Związek Radziecki. Taka różnorodność etniczna przyczyniła się do powstania barwnego przekroju narodowości, kultur i zwyczajów.

Rysunek 1. Międzyrzecz i okolice. Mapa: 3559_Meseritz_1921².

² Źródło mapy: www.geogreif.uni-greifswald.de

2. Historia Nadleśnictwa³.

Wielooobrowe Nadleśnictwo Międzyrzecz powstało dnia 30 grudnia 1972 r. na podstawie zarządzeń Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych i Dyrektora Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Szczecinie w sprawie zmian w podziale administracyjnym i strukturze organizacyjnej Lasów Państwowych. W jego skład weszły trzy obręby, które funkcjonowały przedtem jako samodzielne jednostki: Nadleśnictwo Białe Łąki, Nadleśnictwo Międzyrzecz oraz Nadleśnictwo Pszczew. Obręb Pszczew (dawne Nadleśnictwo Pszczew) w strukturze Nadleśnictwa Międzyrzecz istniał do dnia 28 listopada 1978 r., kiedy to Zarządzeniem Dyrektora OZLP został podzielony i przekazany do Nadleśnictwa Międzychód i Nadleśnictwa Trzciel. W tym czasie do Nadleśnictwa Międzyrzecz przekazano z Nadleśnictwa Torzym obręb Sieniawa, który następnie w 1993 r. przyłączono do reaktywowanego Nadleśnictwa Sulęcín.

Granice administracyjne obecnego Nadleśnictwa Międzyrzecz zostały zatwierdzone 4 grudnia 1998 r. Decyzją Nr 93 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych.

Dawne Nadleśnictwo Pszczew powstało w 1945 r. z dawnych lasów państwowych, lasów samorządowych, lasów indywidualnej własności oraz z lasów majątków upaństwowionych na mocy Dekretu o Reformie Rolnej oraz Dekretu o przejęciu niektórych lasów na rzecz Skarbu Państwa.

Nadleśnictwo Białe Łąki (obecnie obręb Białe Łąki) utworzono w 1945 r. pod nazwą Rokitno Wielkopolskie. Składało się z lasów dawnego Nadleśnictwa Skwierzyna, lasów byłych majątków i lasów chłopskich.

Dawne Nadleśnictwo Międzyrzecz (obecnie obręb Międzyrzecz) powstało w 1945 r. W skład lasów nadleśnictwa weszły lasy byłych majątków Bobowicko, Gorzyca, Kursko i Chycina, lasów Nadleśnictwa Brójce, lasów miejskich i byłych lasów chłopskich.

Przed wybuchem II wojny światowej oraz w jej trakcie na terenie obecnego Nadleśnictwa prowadzono gospodarkę rabunkową. Ograniczano się do pozyskiwania drewna pod kątem dogodnego wyjazdu z lasu. Na ogół nie prowadzono zalesień i odnowień. W dużej mierze działania te spowodowane były budową fortyfikacji Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego.

W pierwszych latach powojennych gospodarkę leśną prowadzono w oparciu o przybliżoną tabelę klas wieku. Pierwsze prowizoryczne plany urządzenia lasu dla omawianych nadleśnictw opracowano w latach 1952 – 1953. Plany definitywnego urządzenia lasu do stosowania w gospodarce leśnej opracowano w latach 1965 – 1966. Pierwsza rewizja planu urządzenia gospodarstwa leśnego opracowana została na lata 1976 – 1986.

---

³ *Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Międzyrzecz na lata 2009-2018*. BULiGL Gorzów Wlkp. 2009.

3. Położenie.

Nadleśnictwo Międzyrzecz jest nadleśnictwem dwuobróbowym, podzielonym na 12 leśnictw:

- Białe Łąki
  - Dłusko
  - Rokitno
  - Żabin
  - Białe Łąki
  - Rojewo
  - Popowo
- Międzyrzecz
  - Chycina
  - Gorzyca
  - Kursko
  - Bobowicko
  - Nietoperek
  - Wielowieś

Nadleśnictwo Międzyrzecz położone jest w południowej części RDLP w Szczecinie. Od północy sąsiaduje z N-ctwem Międzychód, od wschodu z N-ctwem Trzciel, od południa z N-ctwem Świebodzin (RDLP w Zielonej Górze) i od zachodu z N-ctwem Sulęcín i N-ctwem Skwierzyna.

Terytorialny zasięg działania Nadleśnictwa Międzyrzecz obejmuje:

Województwo lubuskie

Powiat: sulęciński

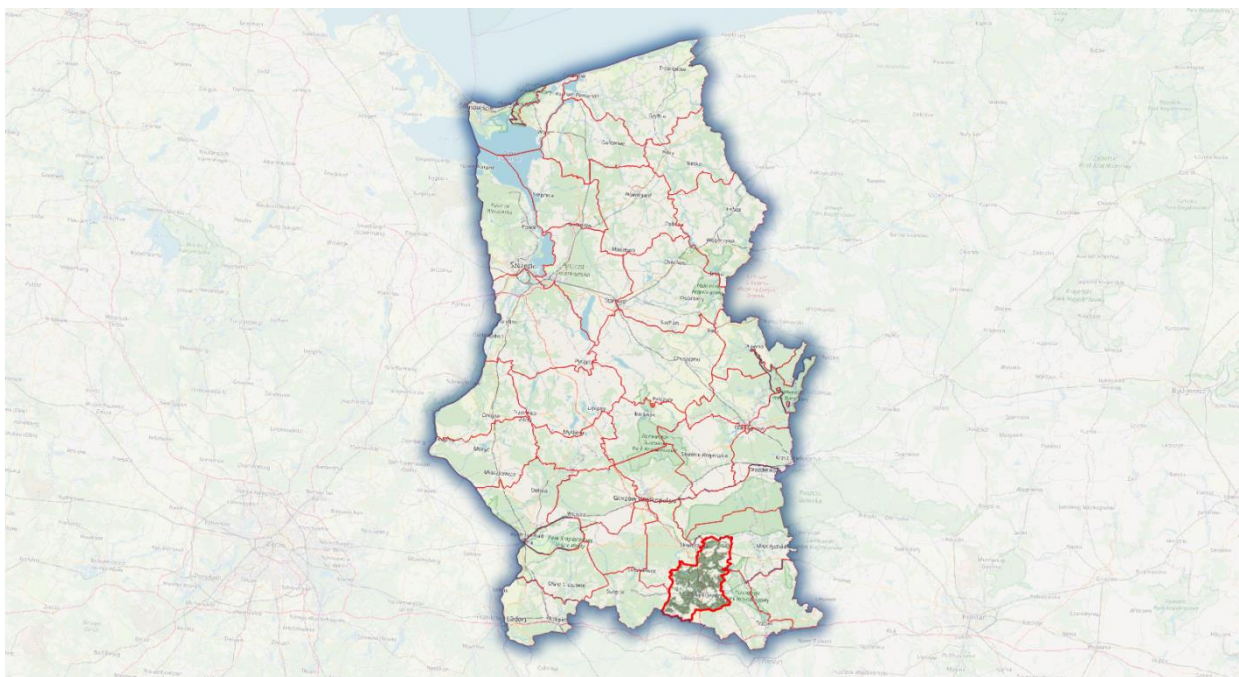
Gmina: Sulęcín

Powiat: międzyrzecki

Miasto: Skwierzyna, Międzyrzecz

Gminy: Międzyrzecz, Przytoczna, Bledzew, Pszczew

Nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa w imieniu Starosty Sulęcińskiego i Starosty Międzyrzeckiego sprawuje Nadleśniczy na podstawie porozumień zawartych między zainteresowanymi stronami.

Rysunek 2. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle zasięgu terytorialnego RDLP w Szczecinie.

4. Regionalizacja przyrodniczo – leśna.

Zgodnie z podziałem Polski na regiony przyrodniczo – leśne⁴ Nadleśnictwo położone jest w:

Krajinie III: Wielkopolsko-Pomorskiej

Mezoregionie: Puszczy Noteckiej (III-17)

Pojezierza Łagowskiego (III-21)

Równiny Nowotomyskiej (III-23)

Mezoregion Puszczy Noteckiej

Powierzchnia mezoregionu wynosi 2710 km² (w tym lasy i ekosystemy seminaturalne stanowią 58%). Krajobraz naturalny ma postać mozaiki utworzonej z krajobrazów zalewowych den dolin – akumulacyjnych, oraz tarasów nadzalewowych – akumulacyjnych, z nieco mniej licznymi krajobrazami fluwiogłacjalnymi równinnymi i falistymi oraz eolicznymi pagórkowatymi. Głównymi rzekami mezoregionu są Warta i Noteć. Przeważa tu krajobraz roślinny śródlądowych borów sosnowych i borów mieszanych w odmianie pomorskiej. Znacznie mniejsze powierzchnie, usytuowane głównie wzdłuż Noteci, są zajęte przez krajobraz łągów jesionowo-olszowych, a pas przy zachodniej i południowo-zachodniej granicy – przez krajobraz łągów jesionowo-wiązowych.

Lesistość mezoregionu jest bardzo duża (56%). Lasy, które tworzą rozległe kompleksy zajmują ponad 1525 km², z czego 95% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie.

Mezoregion Pojezierza Łagowskiego

Powierzchnia mezoregionu wynosi 1945 km² (w tym lasy i ekosystemy seminaturalne stanowią 45%). Występują prawie wyłącznie krajobrazy naturalne fluwiogłacjalne równinne i faliste, rzadko natomiast glacialne wzgórzowe, pagórkowate oraz równinne faliste. Wzgórza morenowe

⁴ Zielony R., Kliczkowska A. 2012. *Regionalizacja przyrodniczo – leśna Polski 2010*. CILP. Warszawa

przekraczają wysokość 200 m n.p.m. (najwyższe – Bukowiec osiąga 227m n.p.m.). W budowie geologicznej dominują utwory plejstoceny takie jak gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe zlodowacenia północnopolskiego. Często występują żwiry, piaski, głazy i gliny moren czołowych, natomiast bardzo rzadko piaski i mułki kemów. Nieduże są powierzchnie zajęte przez piaski i żwiry sandrowe. W dolinach głównych rzek mezoregionu: Odry, Ilanki i Kanału Obry Leniwej, a także w sąsiedztwie jezior zalegają holoceny piaski, żwiry, mady rzeczne, torfy i namuły.

Dominujące typy krajobrazów roślinnych w mezoregionie:

- krajobraz roślinny ubogich dąbrów środkowoeuropejskich i grądów – północno-zachodnia część mezoregionu;
- krajobraz buczyn i ubogich dąbrów w odmianie pomorskiej – część centralna;
- krajobraz borów mieszanych, dąbrów świetlistych i grądów oraz borów, borów mieszanych i grądów – część zachodnia;
- krajobraz śródlądowych borów sosnowych i borów mieszanych w odmianie wielkopolsko-łżyckiej - południowo-zachodnia część.

Lesistość mezoregionu wynosi 43%. Lasy zajmują około 829 km², z czego 94% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie.

Mezoregion Równiny Nowotomyskiej

Powierzchnia mezoregionu wynosi 2071 km² (w tym lasy i ekosystemy seminaturalne stanowią 51%). Dominują krajobrazy naturalne fluwiogłacjalne równinne i faliste, zdecydowanie rzadziej spotykane są krajobrazy glacialne pagórkowate. Małe obszary zajmują krajobrazy zalewowych den dolin – akumulacyjne. W granicach mezoregionu znalazł się duży, równinny obszar sandrowy, przecięty doliną rzeki Obry. W budowie geologicznej dominują utwory plejstoceny – piaski i żwiry sandrowe zlodowacenia północnopolskiego. W północnej części występuje kilka większych obszarów glin zwałowych, oraz piasków i żwirów lodowcowych, częściowo w morenach czołowych. Przeważa krajobraz roślinny śródlądowych borów sosnowych i borów mieszanych w odmianie wielkopolsko-łżyckiej.

Lesistość mezoregionu jest duża (49%). Lasy, w postaci średnich i dużych kompleksów, zajmują łącznie 1010 km², z czego 92% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie

5. Regionalizacja geobotaniczna.

Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz zgodnie z regionalizacją geobotaniczną⁵, wykorzystywaną przy określeniu różnicowania zespołów roślinnych:

Obszar: Europejskie Lasy Liściaste i Mieszane,

Prowincja: Środkowoeuropejska,

Podprowincja: Środkowoeuropejska Właściwa,

---

⁵ J.M. Matuszkiewicz. 1994. *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne 1:2500000*, 1. *Krajobrazy roślinne*, 2. *Regiony botaniczne (42.5)* (w:) *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Główny Geodeta Kraju. IGiPZ PAN. Warszawa.

Dział: Brandenbursko-Wielkopolski (B)

Kraina: Notecko – Lubuska (B.1)

Okręg: Borów Noteckich (B.1.2)

Okręg: Międzyrzeczko – Zbąszyński (B.1.7)

Okręg: Pojezierza Lubuskiego (B.1.8)

6. Regionalizacja fizyczno – geograficzna.

Według „Geografii fizycznej Polski”⁶ Nadleśnictwo Międzyrzecz położone jest w:

Podobszarze: Pozaalpejskiej Europy Zachodniej (3),

Prowincji: Niżu Środkowoeuropejskiego (31),

Podprowincji: Pojezierzy Południowobałtyckich (315),

Makroregionie: Pojezierza Lubuskiego (315.4),

Mezoregionie: Pojezierza Łagowskiego (315.42)

Bruzdy Zbąszyńskiej (315.44)

Makroregionie: Pojezierza Wielkopolskiego (315.5),

Mezoregionie: Pojezierza Poznańskiego (315.51)

Mezoregion Pojezierza Łagowskiego stanowi część Pojezierza Lubuskiego, położoną między Kotliną Gorzowską (na północy) i Pradolina Warciańsko-Odrzańską (na południu), a Lubuskim Przełomem Odry i Równiną Torzymską (na zachodzie) i Bruzdą Zbąszyńską (na wschodzie). Występują tu liczne wzniesienia morenowe; wzniesienia przekraczają wysokość 200 m n.p.m. (najwyższe – Bukowiec). Podłoże stanowią sfałdowane warstwy trzeciorzędowe. Na terenie pojezierza występują liczne pokłady węgla brunatnego. Liczne są niewielkie jeziora rynnowe.

Mezoregion Bruzdy Zbąszyńskiej (Obniżenie Obrzańskie) stanowi wschodnią część Pojezierza Lubuskiego, między Pojezierzem Łagowskim na zachodzie i Pojezierzem Poznańskim na wschodzie. Jest to szerokie obniżenie wykorzystywane przez lewy dopływ Warty – Obrę. Wypełniony jest utworami polodowcowymi (głównie – pola kemowe), związanymi z wytapianiem się lądolodu. Znajduje się tu duża liczba jezior rynnowych. Region jest znacznie zalesiony.

Mezoregion Pojezierza Poznańskiego położony jest w zachodniej części Pojezierza Wielkopolskiego. Średnio teren wznosi się na wysokość 75 – 100 m n.p.m. z kumulacją w postaci Góry Moraskiej (154 m n.p.m.) w północnej części Poznania. W części północnej mezoregionu znajdują się równoleżnikowe moreny czołowe fazy poznańskiej zaś na południowym zachodzie przebiega południkowo glacyotektoniczny Wał Lwówecko-Rakoniewicki. Unikatowego krajobrazu

---

⁶ J. Kondracki. 1988. *Geografia fizyczna Polski*. PWN. Warszawa.

połodowcowego z licznymi jeziorami rynnowymi, pagórkami morenowymi oraz rozległymi kompleksami leśnymi chronią dwa parki krajobrazowe (Sierakowski Park Krajobrazowy i Pszczewski Park Krajobrazowy). Cenny fragment na południe od Poznania, z morenami czołowymi, jeziorami rynnowymi, ozami oraz bogatą szatą roślinną obejmuje Wielkopolski Park Narodowy.

7. Regionalizacja klimatyczna.

Według regionalizacji klimatycznej „Regiony Klimatyczne Polski”⁷ tereny Nadleśnictwa Międzyrzecz leżą w:

- regionie XIV – Lubuskim

Region ten charakteryzuje się największą ilością dni w ciągu roku (46,6) z pogodą umiarkowanie ciepłą, pochmurną i bez opadów, o temperaturze 5,1 – 15,0° C, średnim dobowym zachmurzeniem 21 – 79% i dobową sumą opadów poniżej 0,1 mm. Przez 37,4 dni w ciągu roku panuje typ pogody bardzo ciepłej o temperaturze 15,1 – 25,0° C, pochmurnej, bez opadu. W tym regionie występuje stosunkowo dużo (36,0) dni w roku z pogodą umiarkowanie ciepłą z dużym zachmurzeniem (>80%) i z opadem $\geq 0,1$ mm. Praktycznie brak tutaj dni z pogodą bardzo mroźną o temperaturze poniżej -15° C.

Poniżej przedstawia się wybrane dane klimatyczne dla stacji meteorologicznej w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze (dane za 2016 r.)⁸.

Tab.1. Dane pogodowe dla stacji meteorologicznej w Gorzowie Wlkp. oraz w Zielonej Górze.

Lata Stacje meteorologiczne		Średnia temp. powietrza (°C)	Roczne sumy opadów	Średnia prędkość wiatru (m/s)	Usłonecznienie (h)	Średnie zachmurzenie* (oktany)
Gorzów Wlkp.	2016	9,8	473	2,5	1697	5,5
Zielona Góra	2016	9,7	622	2,8	1902	5,4

* stopień zachmurzenia nieba od 0 (niebo bez chmur) do 8 (niebo całkowicie pokryte chmurami)

Klimat obszaru Nadleśnictwa jest korzystny dla rozwoju roślinności drzewiastej dzięki łagodnym temperaturom i wysokiej wilgotności powietrza.

8. Miejsce i rola Nadleśnictwa Międzyrzecz w gospodarce przestrzennej regionu.

Województwo lubuskie posiada „Program Ochrony Środowiska dla Województwa Lubuskiego na lata 2017-2020” przyjęty Uchwałą Nr XXIX/450/17 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 kwietnia 2017 roku w sprawie uchwalenia Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego. Dla dokumentu opracowano „Prognozę oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2017-2020”. Dla województwa opracowano również „Strategię Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020” przyjętą Uchwałą

⁷ A. Woś. 1999. *Klimat Polski*. PWN. Warszawa.

⁸ „Ochrona Środowiska 2017”. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 2017. (www.stat.gov.pl)

Nr XXXII/319/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020.

Program ochrony środowiska porusza szeroko rozumianą problematykę ochrony środowiska na terenie województwa oraz presję, jakim podlegają poszczególne komponenty środowiska. Na podstawie diagnozy stanu środowiska określono cele i kierunki interwencji, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki i mechanizmy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów. Program ochrony środowiska wyznacza cele strategiczne w zakresie następujących obszarów interwencji:

- Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego
- Zagrożenie hałasem
- Pola elektromagnetyczne
- Gospodarowanie wodami
- Gospodarka wodno-ściekowa
- Zasoby geologiczne
- Gleby (degradacja powierzchni ziemi)
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
- Zasoby przyrodnicze
- Odnawialne źródła energii
- Zagrożenia poważnymi awariami

Realizacja celów i zadań zawartych w dokumencie wpisuje się w szereg innych opracowań strategicznych poziomu międzynarodowego, krajowego, regionalnego. Zgodność założeń Programu z tymi dokumentami gwarantuje, że podejmowane działania w skali lokalnej harmonizują z kierunkami rozwoju ustalonymi na wyższych szczeblach administracji.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Międzyrzeckiego na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018 - 2021” w kwestii ochrony przyrody przewiduje następujące cele długoterminowe:

- I. Ochrona zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych.
- II. Ochrona lasów.

W związku z tym do zadań w regionie należy:

- edukacja pracowników administracji publicznej oraz pozostałych interesariuszy w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000;
- ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych;
- działania administracyjne polegające na uwzględnianiu przy lokalizacji przedsięwzięć wymogów ochrony środowiska;
- nasadzanie i utrzymanie zieleni przydrożnej;

- realizacja zadań z zakresu rozwoju bezpiecznej dla środowiska nowoczesnej infrastruktury rekreacyjnej zapewniającej wzrost potencjału turystycznego regionu;
- pełnienie nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa;
- uaktualnienie lub opracowanie planów urządzenia lasów i uproszczonych planów urządzenia lasu;
- rozwój turystyki aktywnej poprzez budowę szlaków turystycznych, ścieżek pieszo-rowerowych i dydaktycznych na terenach interesujących przyrodniczo.

9. Porównanie wybranych cech drzewostanów różnych jednostek leśnych.

Wybrane cechy taksacyjne drzewostanów Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle innych jednostek:

Tab.2. Porównanie wybranych cech drzewostanów Nadleśnictwa Międzyrzecz.

Jednostka	Średni wiek	Przeciętna zasobność [m ³ /ha]	Udział siedlisk borowych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
Nadleśnictwo Międzyrzecz stan na 01.01.2019	61	320	69,1	83,3
RDLP Szczecin* stan na 01.01.2017 r.	60	279	51,2	73,6
Woj. Lubuskie* stan na 01.01.2017 r.	56	250	70,3	82,2

źródło: www.bdl.lasy.gov.pl

10. Grupy funkcji lasów Nadleśnictwa Międzyrzecz.

Zestawienie grup funkcji lasów Nadleśnictwa Międzyrzecz przedstawia poniższa tabela (powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona):

Tab.3. Zestawienie powierzchni rezerwatów, lasów ochronnych i pozostałych.

Lp.	Dominujące funkcje lasu, wiodące i podrzędne kategorie ochronności	Powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona					
		01-Międzyrzecz		02-Białe Łąki		Nadleśnictwo	
		[ha]	%	[ha]	%	[ha]	%
1	2	3	4	5	6	7	8
I	REZERWATY	6,6	0,07	0,00	0,00	6,60	0,03
II	LASY OCHRONNE, w tym:	5 573,00	56,42	1475,12	16,41	7048,12	37,35
1	glebochronne	441,18	4,47	121,78	1,35	562,96	2,98
2	glebochronne, ostoje zwierząt	43,83	0,44		0,00	43,83	0,23
3	wodochronne	599,16	6,07	499,74	5,56	1098,90	5,82
4	wodochronne, cenne fragm. przyrody	848,54	8,59	122,68	1,36	971,22	5,15
5	wodochronne cenne fragm. przyrody, obronne	101,17	1,02	-	-	101,17	0,54
6	wodochronne cenne fragm. przyrody, ostoje zwierząt	47,33	0,48	16,26	0,18	63,59	0,34
7	wodochronne, obronne	163,94	1,66		0,00	163,94	0,87
8	wodochronne, ostoje zwierząt	61,15	0,62	70,38	0,78	131,53	0,70
9	cenne fragm. przyrody	2 266,83	22,95	2,67	0,03	2269,50	12,03
10	cenne fragm. przyrody, obronne	54,27	0,55	-	0,00	54,27	0,29
11	cenne fragm. przyrody, ostoje zwierząt	72,73	0,74	-	0,00	72,73	0,39
12	stałe pow. badań. i dośw.	-	0,00	265,82	2,96	265,82	1,41
13	stałe pow. badań. i dośw., ostoje zwierząt	-	0,00	48,2	0,54	48,20	0,26
14	nasienne	-	-	16,3	-	16,30	0,09
15	ostoje zwierząt	120,09	-	172,63	-	292,72	1,55
16	w miastach i wokół miast	12,46	-	138,66	-	151,12	0,80

Lp.	Dominujące funkcje lasu, wiodące i podrzędne kategorie ochronności	Powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona					
		01-Międzyrzecz		02-Białe Łąki		Nadleśnictwo	
		[ha]	%	[ha]	%	[ha]	%
1	2	3	4	5	6	7	8
17	obronne	740,32	7,49	-	0,00	740,32	3,92
III	LASY GOSPODARCZE	4298,72	43,52	7514,73	83,59	11813,45	62,61
Ogółem pow. zalesiona i niezalesiona		9878,32	100,00	8989,85	100,00	18868,17	100,00

Tab.4. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów w ramach grup funkcji lasu (Wzór 1b.)

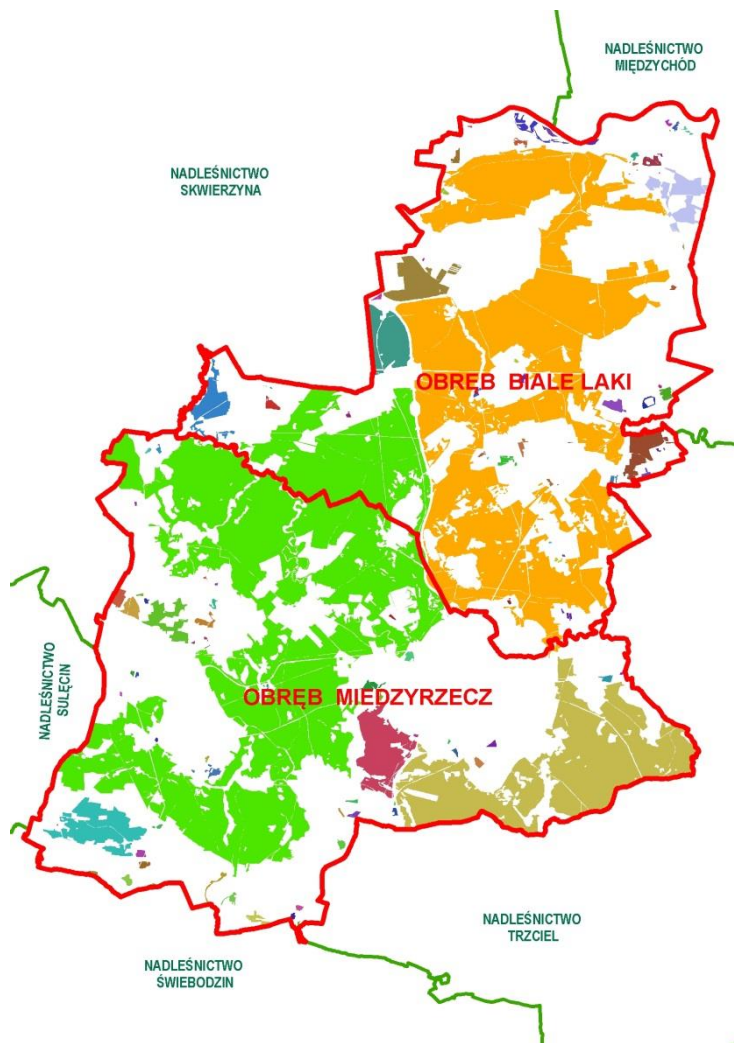
Obiekt, nazwa: rezerwatu, obrębu, nadleśnictwa	Grupa funkcji	Przeciętny wiek [lat]	Przeciętny zapas [m3/ha]	Średni przyrost [m3/ha]	Udział gatunków liściastych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
Rezerwat „Nietoperek”	-	70	285	6	0,0	100,0
Obręb Międzyrzecz	lasy ochronne	64	313	7	17,8	82,2
	ogółem obręb	62	317	8	17,1	82,9
Obręb Białe Łąki	lasy ochronne	65	343	8	25,0	75,0
	ogółem obręb	60	323	8	16,2	83,8
Nadleśnictwo MIĘDZYRZECZ	lasy ochronne	64	319	7	19,3	80,7
	ogółem nadl.	61	320	8	16,7	83,3

11. Charakterystyka kompleksów leśnych.

Lasy Nadleśnictwa Międzyrzecz stanowią duży, dość zwarty obszar leśny. Lasy skupione są w 125 kompleksach, które w większości przypadków sąsiadują ze sobą poprzez grunty innych zarządców, np. drogi publiczne, rzeki. W kompleksach leśnych Nadleśnictwa znajdują się liczne enklawy i półenklawy, które wpływają na znaczne rozwiniecie granicy polno-leśnej. Lesistość Nadleśnictwa Międzyrzecz wynosi ponad 47%.

Tab.5. Charakterystyka kompleksów leśnych.

Obręb, nadleśnictwo	Wielkość kompleksu [ha]	Liczba kompleksów
Nadleśnictwo	do 1,00	30
	1,01-5,00	55
	5,01-20,00	26
	20,01-100,00	3
	100,01-500,00	8
	500,01-2000,00	0
	pow. 2000	3
	ogółem	125

Rysunek 3. Kompleksy leśne Nadleśnictwa Międzyrzecz.

B. FORMY OCHRONY PRZYRODY – ISTNIEJĄCE, PROJEKTOWANE I PROPONOWANE.

Rysunek 4. Tabliczka oznaczająca pomnik przyrody. (Fot. M. Malecka)

I. Ustawa o ochronie przyrody.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony przyrody jest Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614), która w rozdziale 2 określa formy ochrony przyrody:

1. Parki narodowe.
2. Rezerваты przyrody.
3. Parki krajobrazowe.
4. Obszary chronionego krajobrazu.
5. Obszary Natura 2000.
6. Pomniki przyrody.
7. Stanowiska dokumentacyjne.
8. Użytki ekologiczne.
9. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.
10. Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

1. Istniejące, projektowane i proponowane formy prawnej ochrony przyrody w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Do istniejących form ochrony przyrody należą:

- Rezerваты przyrody (1)

- Parki krajobrazowe (2)
- Obszary Natura 2000 (4)
- Obszary chronionego krajobrazu (3)
- Pomniki przyrody (68)
- Użytki ekologiczne (21)
- Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Ochronę bogactwa przyrodniczego proponuje się rozszerzyć o kolejny pomnik przyrody.

2. Rezerваты przyrody.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

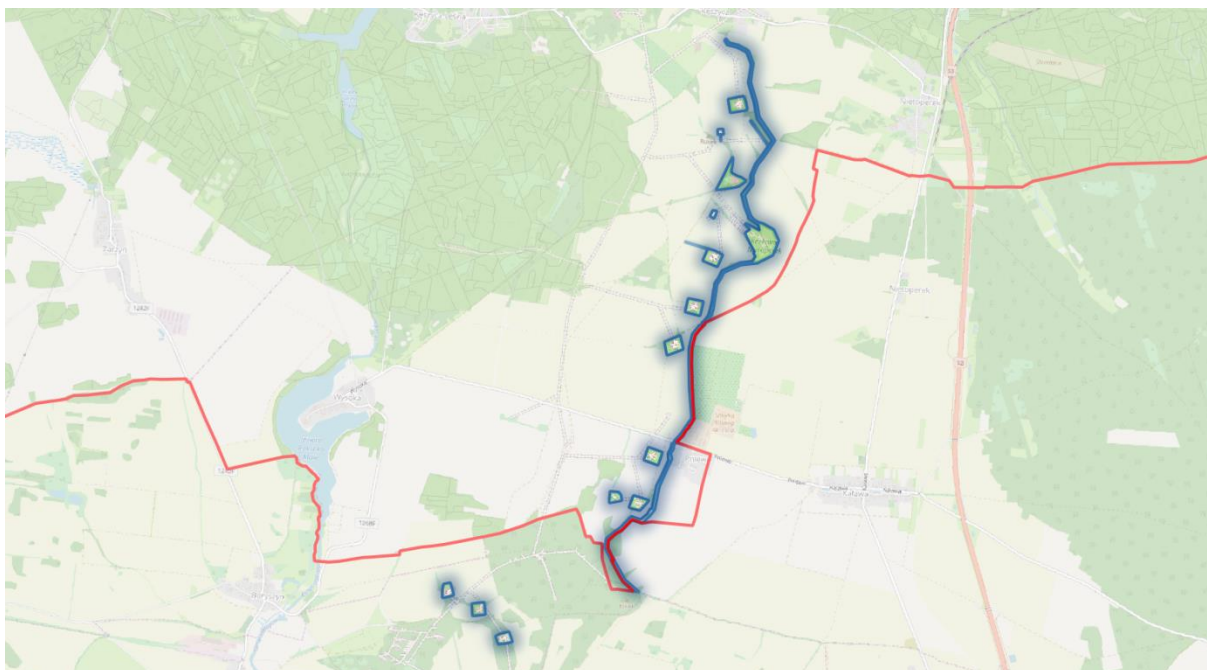
Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz znajduje się jeden rezerwat przyrody.

Rezerwat przyrody „Nietoperek”

Rezerwat utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11 sierpnia 1980 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 19 z 1980 r., poz. 94) i Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 23 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. U. Nr 166/98, poz. 1219) oraz potwierdzony Obwieszczeniem Wojewody Lubuskiego z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie ustalenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Nr 12, poz. 144).

Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 42/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Nietoperek” (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 81, poz. 1574, z dnia 26.07.2011 r.).

Rezerwat położony jest na terenie gminy Międzyrzecz (powiat międzyrzecki) i gminy Lubrza (powiat świebodziński).

Rysunek 5. Położenie rezerwatu przyrody „Nietoperek”.

Cel ochrony:

Zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc zimowania i rozrodu wielogatunkowej kolonii nietoperzy.

Opis przedmiotu poddanego ochronie:

Rezerwat obejmuje fragment pozostałości podziemnych fortyfikacji byłego Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. W skład fortyfikacji wchodzi labirynt podziemnych korytarzy o żelbetonowej konstrukcji, znajdujący się na głębokości 35 – 50 m pod powierzchnią ziemi. Ośią labiryntu jest korytarz główny, od którego odchodzą w licznych kierunkach korytarze boczne. W ścianach korytarzy znajdują się liczne zagłębienia, nisze i wnęki wykorzystywane przez nietoperze na swoje kryjówki. W okresie późnojesiennym i zimowym (kolonie zimowe) odnotowuje się ponad 30 000 osobników spośród 8-12 gatunków, m.in. nocek duży, nocek Bechsteina, nocek Natterera, nocek łydkowłosy, nocek rudy, mroczek późny, karlik małeńki, mopek.

Istniejące, wewnętrzne zagrożenia dla rezerwatu przyrody „Nietoperek”:

- uniemożliwienie wlotów nietoperzy do miejsc ich hibernacji w głównym systemie podziemnym CO MRU w wyniku zarastania otworów wlotowych, skutkujące spadkiem liczebności nietoperzy hibernujących w rezerwacie;
- możliwość występowania niekorzystnych dla hibernacji nietoperzy warunków wilgotności oraz utrudnienie w dostępie do wody w okresie rozrodu i wychowu młodych nietoperzy będące wynikiem spadku poziomu wody i zmniejszenia się powierzchni otwartych luster wody w podziemiach CO MRU – tzw. pętli Boryszyńskiej;
- możliwość występowania niekorzystnych warunków siedliska kolonii rozrodzkiej nocka dużego w kominach wentylacyjnych w obiekcie OB2590 (PzT 2) w wyniku przedostawania

się (przez szczeliny) do ich wnętrza wody, skutkujące spadkiem liczebności nietoperzy tej kolonii rozrodczej;

- możliwość występowania niekorzystnych warunków dla hibernacji nietoperzy (temperatury, wilgotności, oświetlenia, spokoju) powodowane przez zorganizowany ruch turystyczny odbywający się w podziemiach CO MRU, skutkujący spadkiem liczebności nietoperzy hibernujących w rezerwacie;
- nielegalne przebywanie ludzi w rezerwacie oraz akty wandalizmu, powodujące możliwość występowania niekorzystnych warunków dla hibernacji nietoperzy i skutkujące spadkiem liczebności nietoperzy hibernujących w rezerwacie.

Rezerwat posiada aktualny plan ochrony ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Nietoperek” (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 28.11.2016 r., poz. 2369).

• **Ogólna charakterystyka rezerwatów**

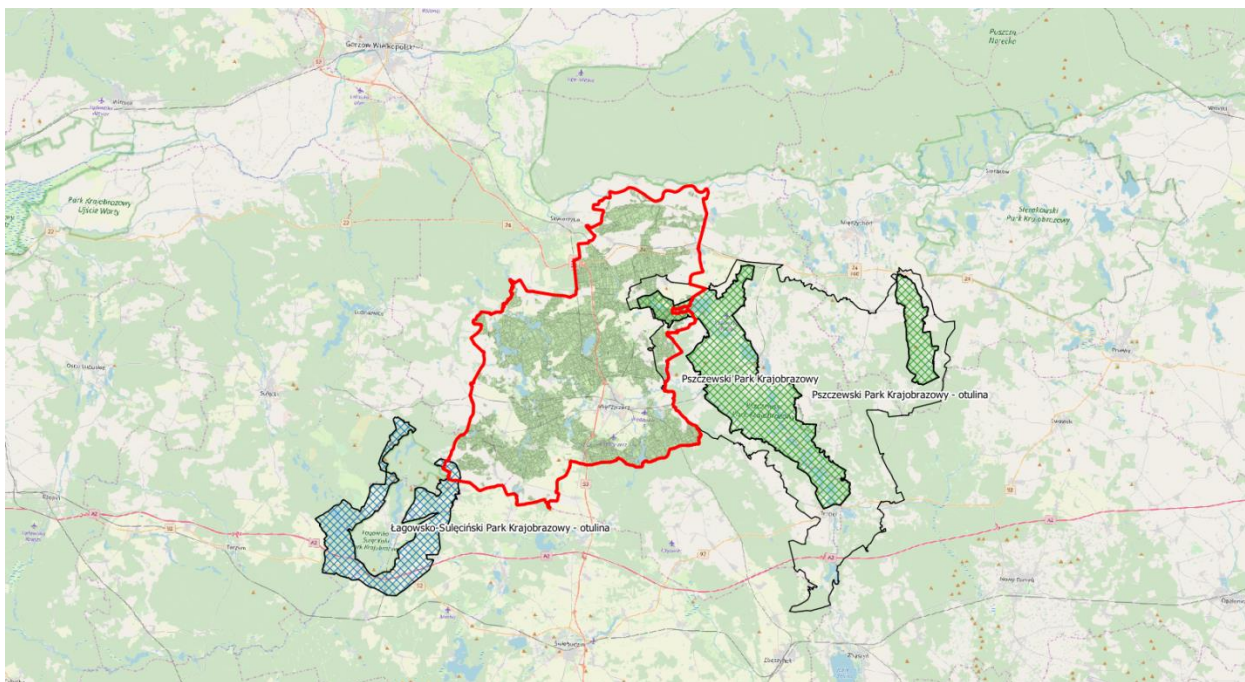
Lp	Nazwa rezerwatu	Dz.Urz (Nr poz.)	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia [ha] według		Ważniejsze	
			Oddz.	Gmina Leśnictwo	Przedmiotu ochrony	Typu ekosystemu	Dz. U.	Planu u. l.	Zbiorowiska zespoły roślinne	Grupy zwierząt
1.	„Nietoperek”	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 81 z 2011r., poz. 1574	247x, y	Międzyrzecz Nietoperek	Faunistyczny (Ffn) ssaków (ss)	Podziemny (EP) pochodzenia antropogenicznego (pa)	50,77	6,60	-	ssaki

Rysunek 6. Tablica urzędowa w rezerwanie przyrody „Nietoperek”.
(Fot. M. Małecka)

3. Park krajobrazowy

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Na obszarach graniczących z parkiem krajobrazowym może być wyznaczona otulina.

Rysunek 7. Położenie gruntów Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle parków krajobrazowych.

- **Pszczewski Park Krajobrazowy**

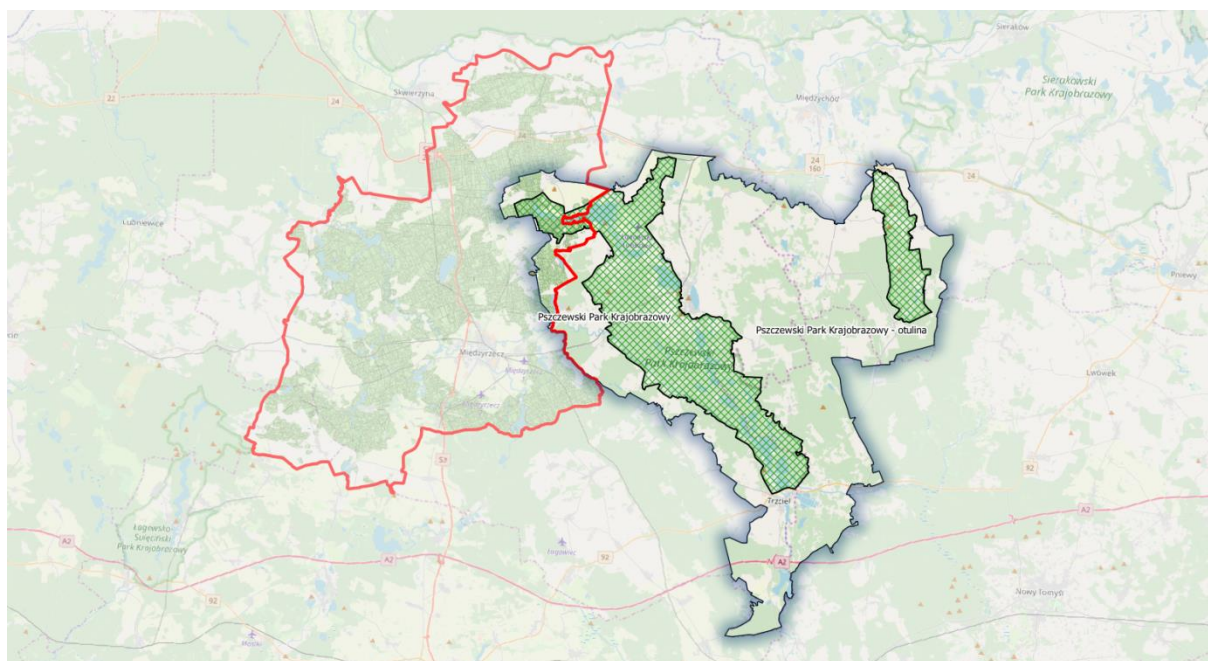
Pszczewski Park Krajobrazowy powstał na mocy Uchwały Nr XI/63/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gorzowie Wlkp. z dnia 25 kwietnia 1986 r. w sprawie utworzenia Pszczewskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Województwa Gorzowskiego Nr 9, poz. 105 z 1986 r.) w celu ochrony młodego krajobrazu polodowcowego, wyróżniającego się obecnością różnorodnych form terenowych oraz bogactwem flory i fauny.

Park o łącznej powierzchni 12200 ha tworzą dwa samodzielne kompleksy:

- 1) o powierzchni 10250 ha obejmuje obszar jezior rynnowych od Trzciela na południu do Lubikowa i Rokitna na północy oraz odcinek rzeki Obry od Trzciela do wsi Policko;
- 2) o powierzchni 1970 ha chroni najcenniejszą przyrodniczo i krajobrazowo część doliny rzeki Kamionki od wsi Lewice do wsi Kamionna.

Obszary te łączy otulina (strefa ochronna) o powierzchni 33080 ha, której zadaniem jest eliminowanie negatywnych wpływów zewnętrznych na obszar parku krajobrazowego.

Rysunek 8. Położenie N-ctwa Międzyrzecz na tle Pszczewskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny.

Tab.6. Zestawienie powierzchni Pszczewskiego Parku Krajobrazowego w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Pszczewski Park Krajobrazowy	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha] Nadleśnictwa	Pow. Nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Powierzchnia Parku	12 200	740,61	483,99	2,6
Oddział, pododdział (N-ctwo Międzyrzecz)	leśnictwo Rokitno oddz.: 236, 237 leśnictwo Białe Łąki oddz.: 249a-t, ~a- ~h; 250a-j, ~b; 235, 238, 239, 240, 246, 247, 248, 251, 252, 254, 255, 256			
Powierzchnia otuliny	33 080	2049,50	895,09	4,7
Oddział, pododdział (N-ctwo Międzyrzecz)	leśnictwo Rokitno oddz.: 162m, ~a; 183k-z, ~b; 179, 180, 181, 182, 214, 215, 216, 241, 242 leśnictwo Białe Łąki oddz.: 233a-t, ~a; 250k-o; 297Aa-f, i-p, ~a, ~b; 325a-k, n, p, ~a, ~b; 234, 253, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 299, 300, 306, 307, 308, 309, 310, 324, 336			

Urozmaicona rzeźba terenu parku ukształtowana została w wyniku działalności plejstocenijskiego lądolodu oraz spływu jego wód roztopowych. Rozległe wysoczyzny morenowe i sandrowe urozmaicone są przez liczne wzniesienia. Najwyższe z nich nazwano nawet górami, m. in. Góra Trębacza, Królewska Góra czy Kozie Góry. Płaskie i lekko pofalowane tereny miejscami zostały głęboko porozcinane przez doliny rzeczne i rynny jeziorne. Formy i osady zdecydowały o zróżnicowaniu występujących tu zbiorowisk roślinnych i działalności człowieka, a poszczególne komponenty tworzą charakterystyczny dla parku mozaikowy krajobraz lasów, pól, łąk i pastwisk, torfowisk, źródeł, rzek i licznych jezior⁹.

⁹ www.zpkww.pl; www.zpkwl.gorzow.pl

W tym zróżnicowanym obszarze do chwili obecnej udokumentowano obecność 670 gatunków roślin naczyniowych, spośród których 44 gatunki posiadają status ochrony prawnej, a 56 znajduje się na „czerwonej liście” roślin wielkopolski. 10 gatunków uznano za zagrożone, wymierające lub rzadkie w skali całego kraju. Faunę Pszczewskiego Parku Krajobrazowego charakteryzuje nie do końca poznane bogactwo. Choć poszczególne grupy zwierząt zostały opisane, to każdy rok przynosi nowe obserwacje. Na wyróżnienie zasługuje ornitofauna, wśród której wykazano obecność około 200 gatunków, z czego ponad 100 to gatunki lęgowe. Na terenie PPK udokumentowano również występowanie 13 gatunków płazów, 7 gatunków gadów, 29 gatunków ryb, 54 gatunki ssaków¹⁰.

Cennym elementem krajobrazu parku i jego otuliny są zabytki kultury materialnej, wśród których istotną rolę odgrywają kościoły. W Kamionnej można podziwiać gotycki kościół z ciekawą dzwonnica, położony na wzgórzu, u stóp którego rozciąga się malownicza dolina rzeki Kamionki. W Pszczewie warto zobaczyć późnorennesansowy kościół z barokową plebanią pochodzącą z XVIII wieku, otoczony zabytkowym parkiem, natomiast w Rokitnie uwagę zwraca dawne opactwo cystersów, obecnie Sanktuarium Matki Bożej Rokitniańskiej¹¹.

Na dzień 1.01.2018 r. Pszczewski Park Krajobrazowy posiada plan ochrony ustanowiony Uchwałą Nr XXXV/393/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 18 marca 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Pszczewskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2013 r., poz. 826).

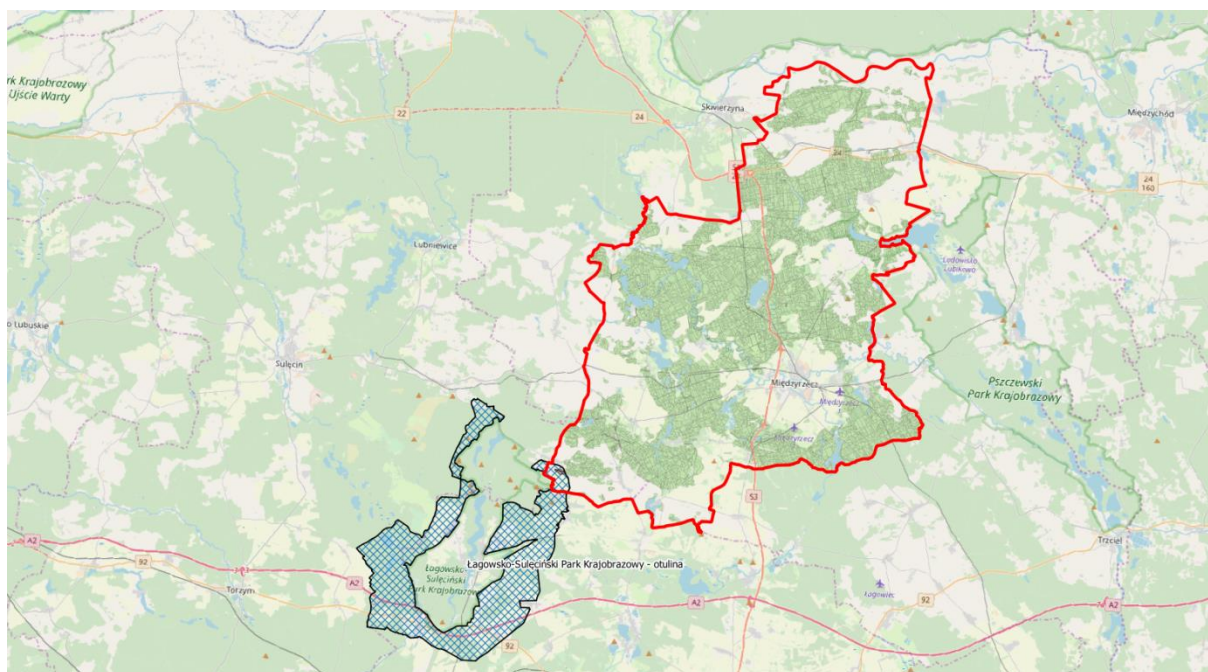
- **Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy**

Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy, do niedawna noszący nazwę Łagowskiego Parku Krajobrazowego, wraz z otuliną ustanowiony został w kwietniu 1986 r. Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Uchwała Nr XLIV/677/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 23 kwietnia 2018 r. w sprawie Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r., poz. 1096). Na mocy tej uchwały park obejmuje obszar o powierzchni 5438,50 ha. Na obszarach graniczących z parkiem została wyznaczona otulina obejmująca obszar o powierzchni 6554,80 ha.

---

¹⁰ www.zpkww.pl; www.zpkwl.gorzow.pl

¹¹ J.w.

Rysunek 9. Położenie N-ctwa Międzyrzecz na tle otuliny Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego.

Tab.7. Zestawienie powierzchni Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha] Nadleśnictwa	Pow. Nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Powierzchnia parku	5438,50	-	-	-
Powierzchnia otuliny	6554,80	182,51	14,32	0,07
Oddział, pododdział (N-ctwo Międzyrzecz)	leśnictwo Wielowieś oddz.: 357d-j			

Głównym celem utworzenia parku jest ochrona i zachowanie jego wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych.

Najciekawszym elementem parku jest bardzo urozmaicona rzeźba terenu. Łagowska rynna polodowcowa ciągnie się na odcinku 15 km. Położone są w niej piękne jeziora. Wysokie i strome krawędzie rynny (nachylenie stoków waha się od 18° do 53°) pocięte są licznymi dolinkami, parowami i wąwozami, porośniętymi lasem bukowo-sosnowym. W wyniku dotychczasowych badań na terenie Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego stwierdzono 554 gatunki roślin naczyniowych. Znaczne bogactwo flory wynika ze zróżnicowania siedlisk. Szczególną cechą tego obszaru jest występowanie tu gatunków atlantyckich, subarktycznych i kserotermicznych. W centrum parku położona jest malownicza miejscowość Łagów, mająca wybitne walory turystyczne i wypoczynkowe¹².

Na dzień 1.01.2019 r. Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy nie posiada planu ochrony.

¹² www.zpkwl.gorzow.pl

4. Obszary Natura 2000

Natura 2000 jest przyjętym przez Unię Europejską systemem ochrony wybranych elementów przyrody, najważniejszych z punktu widzenia całej Europy. System ten nie ma zastępować systemów krajowych, ale je uzupełniać – dawać merytoryczne podstawy do zachowania dziedzictwa przyrodniczego w skali kontynentu. Polega na wybraniu (wg określonych kryteriów), a następnie objęciu skuteczną ochroną określonych obszarów. Podstawę do wybrania i ochrony obszarów zaliczanych do systemu Natura 2000 stanowią dwie dyrektywy europejskie: Dyrektywa Ptasia i Dyrektywa Siedliskowa:

- **Dyrektywa Rady 2009/147/WE** (Wild Birds Directive) z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywa Ptasia). W myśl tej dyrektywy powołuje się **Obszary Specjalnej Ochrony (OSO)**.
- **Dyrektywa Rady 92/43/EWG** (Habitat Directive) z dnia 21 maja 1992 r. o ochronie naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dziko żyjącej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Habitatowa bądź Siedliskowa). Dyrektywa ta zobowiązuje kraje Unii Europejskiej do typowania terenów ważnych dla ochrony gatunków oraz siedlisk jako **Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO)**.

W dniu 12 grudnia 2017 r. Komisja Europejska zatwierdziła Obszary Mające Znaczenie dla Wspólnoty. Z chwilą zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską obszar podlega wszystkim przepisom ustaw. Wyznaczenie obszarów siedliskowych (SOO) nastąpi w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska.

Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. wyznaczono 144 obszary specjalnej ochrony ptaków.

Art. 33. 1. Ustawy o Ochronie Przyrody zabrania podejmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000.

Przepis ten stosuje się odpowiednio dla projektowanych obszarów Natura 2000.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Międzyrzecz znajdują się:

- specjalne obszary ochrony siedlisk mające znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej OZW (SOO):
  - **Dolina Leniwej Obry PLH080001;**
  - **Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002;**
  - **Nietoperek PLH080003;**
- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO):
  - **Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005.**

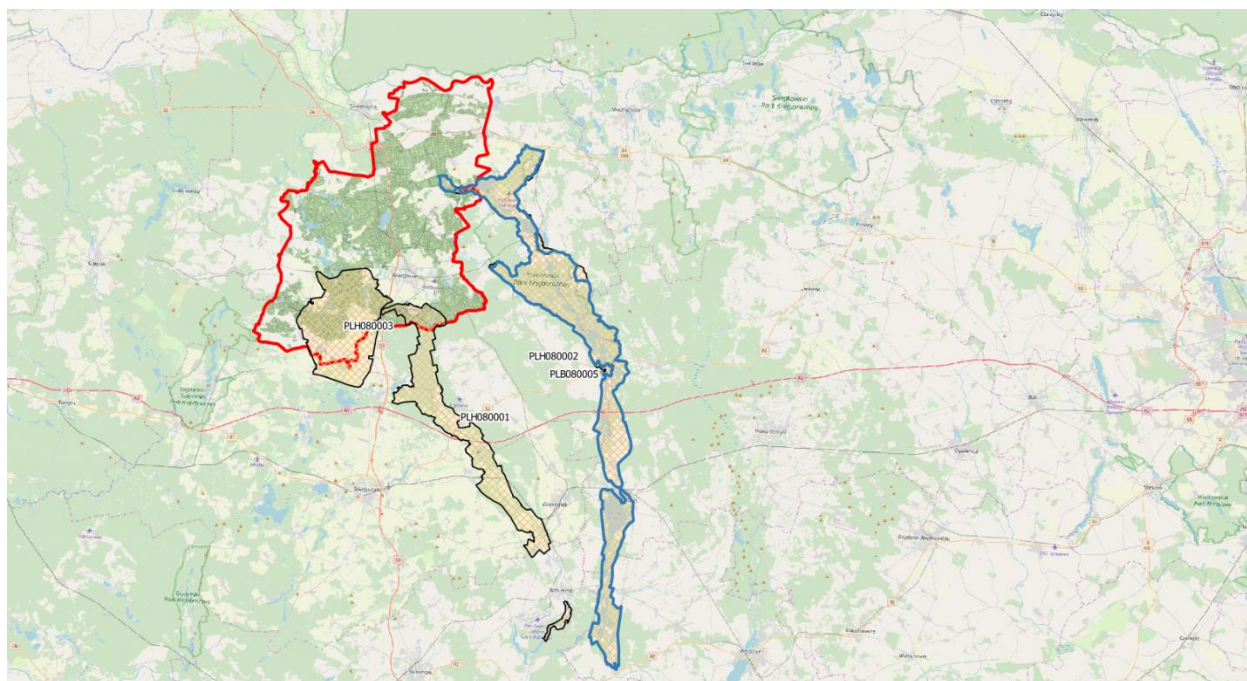

Tab.8. Zestawienie zbiorcze powierzchni obszarów Natura 2000 w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

	Powierzchnia [ha]	
Sumaryczna powierzchnia obszarów Natura 2000	3934,14	% pow. nadleśnictwa
Rzeczywista powierzchnia obszarów Natura 2000	3815,31	18,6

Tab.9. Zestawienie wspólnych powierzchni [ha] obszarów Natura 2000.

	PLH080001	PLH080002	PLH080003	PLB080005
PLH080001	X	-	-	-
PLH080002	-	X	-	118,83
PLH080003	-	-	X	-
PLB080005	-	118,83	-	X

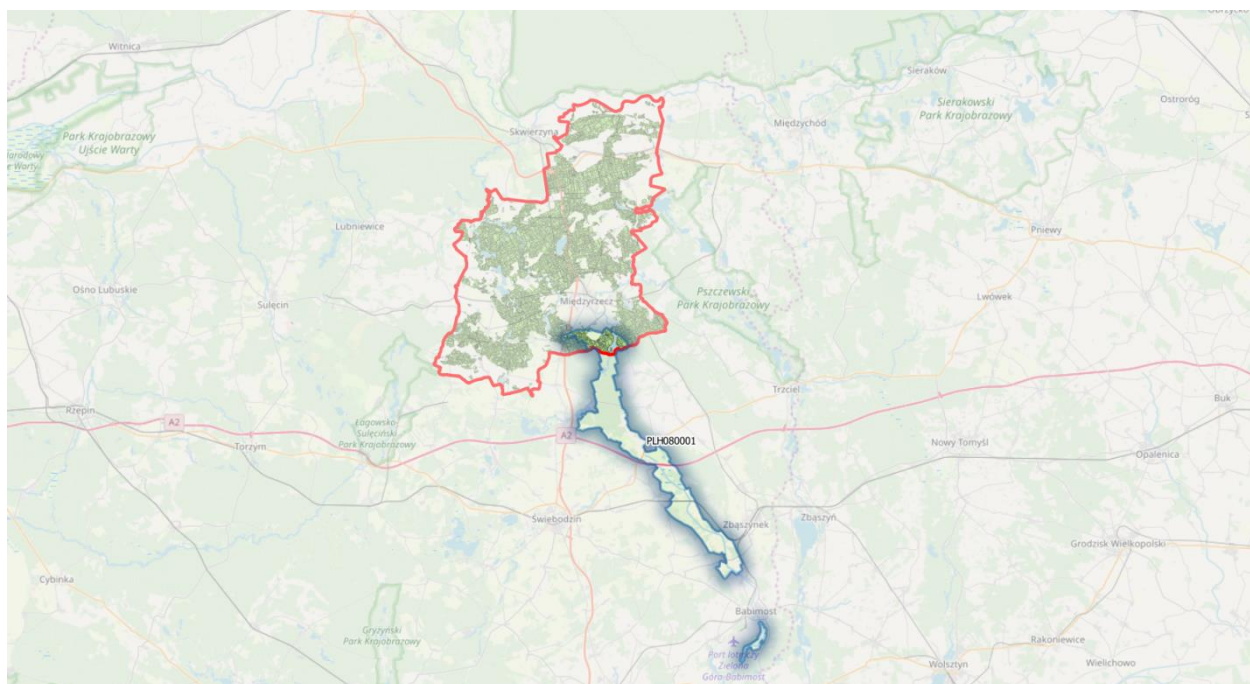

Rysunek 10. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszarów sieci Natura 2000.

- **Dolina Leniwej Obry PLH080001**

Obszar o powierzchni 7137,66 ha. Obecnie obowiązującym aktem prawnym dotyczącym obszaru jest Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia jedenastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2017) 8260). Dla tego typu obszaru można stosować pełną procedurę z art. 6 Dyrektywy Siedliskowej. Wydaniem rozporządzenia Ministra Środowiska obszar ten formalnie stanie się Specjalnym Obszarem Ochrony Siedlisk.

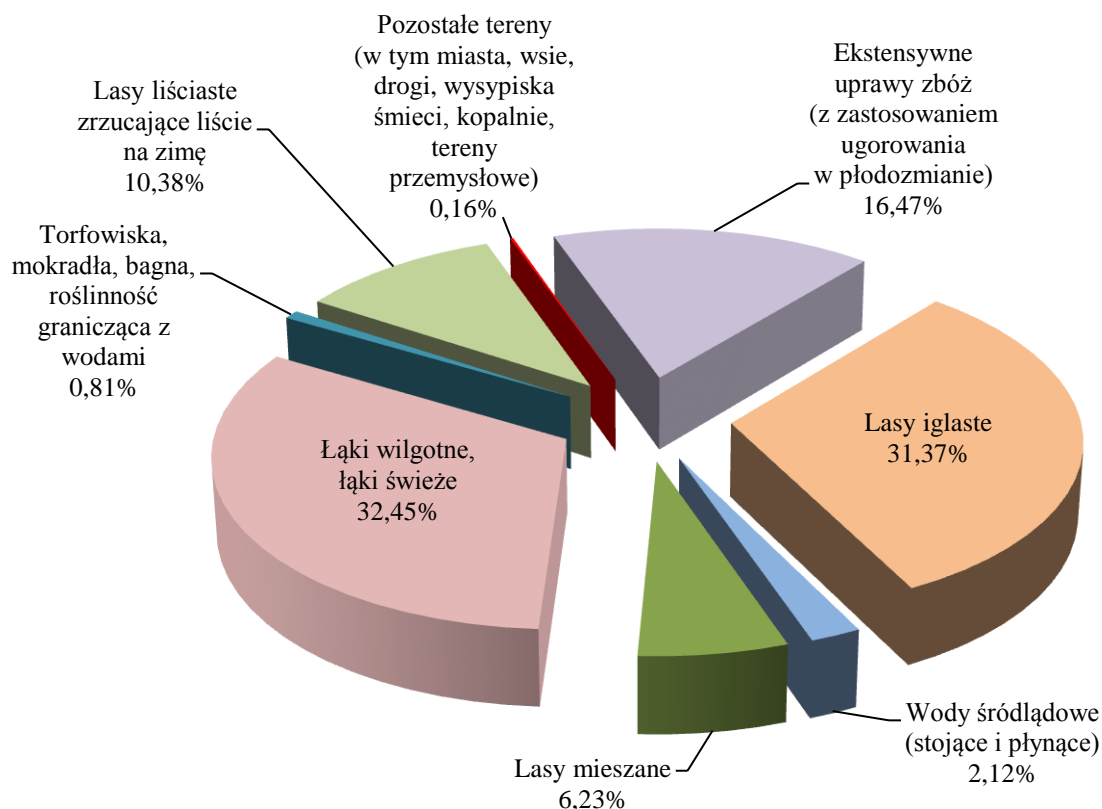

Rysunek 11. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001.

Tab.10. Zestawienie powierzchni SOO Dolina Leniwej Obry PLH080001.

Dolina Leniwej Obry PLH080001	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Międzyrzecz	7137,66	938,13	684,74	3,6
Oddział, pododdział	leśnictwo Bobowicko oddz.: 233a, c-o, ~a, ~b; 256m-p; 304a-c, i, m, ~a, ~b; 216, 217, 240, 241, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 292, 293, 305, 306, 307 leśnictwo Nietoperek oddz.: 227a-j, ~a; 228g-r, ~b; 229d; 230a-k, m, n, ~a, ~b; 242a-h, k-m, o, ~a, ~b; 264a, c-g, ~a, ~b; 234, 235			

Ogólna charakterystyka obszaru

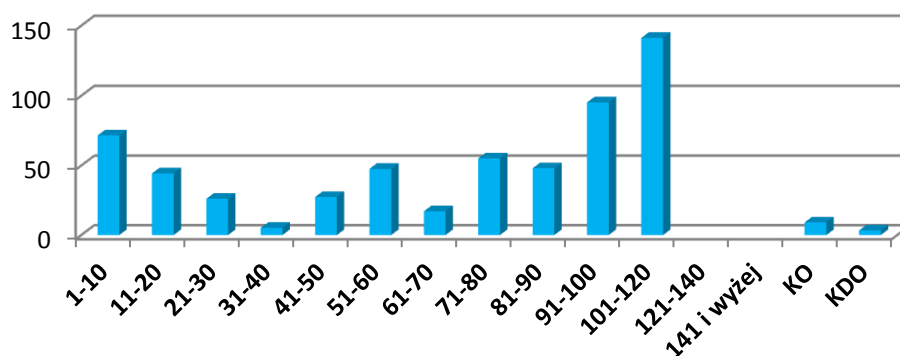
Rysunek 12. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001 (wg SDF).

Udział gatunków panujących:

Rysunek 13. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLH080001.

Struktura wiekowa:

Rysunek 14. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLH080001.

Opis obszaru¹³:

Obszar Dolina Leniwej Obry PLH080001 obejmuje rozległe obniżenie doliny Leniwej Obry między miejscowościami Babimost i Międzyrzecz, w północnej części przechodzące w dolinę Paklicy. Ostoja ma charakter rozległej, zatorfionej doliny wolno płynącej rzeki. Obecnie podlega spontanicznej renaturyzacji i stanowi mozaikę ekstensywnie użytkowanych łąk, pastwisk oraz lasów i zarośli łęgowych. W północnej części ostoji zlokalizowane są liczne jeziora. Ukształtowanie terenu obszaru jest bardzo zróżnicowane, charakterystyczne dla krajobrazu polodowcowego.

Jakość i znaczenie¹⁴

Obszar ważny w szczególności dla ochrony jedynej w kraju populacji kaldezi dziewięciornikowatej występującej w obszarze na stanowisku naturalnym, a także bardzo cennych siedlisk lasów łęgowych i grądowych, ziołorośli nadrzecznych oraz łąk trzęślicowych, w tym także rzadkich i zagrożonych populacji gatunków zwierząt takich jak: czerwończyk nieparek, piskorz oraz kumak nizinny i wydra. Łącznie na terenie obszaru stwierdzono 13 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, a także 1 gatunek roślin oraz 5 gatunków zwierząt wymienionych w Załączniku II ww. dyrektywy.

¹³ Standardowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001

¹⁴ J.w.

Przedmioty ochrony:

- Siedliska przyrodnicze

Tab.11. Zestawienie siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony w SOO Dolina Leniwej Obry PLH080001 (kolorem zielonym wyróżniono leśne siedliska przyrodnicze)

Lp.	Kod przedmiotu ochrony	Nazwa przedmiotu ochrony	Ogólna ocena wg SDF	Liczba płatów siedliska w obszarze na gruntach Nadleśnictwa	Powierzchnia wydzielen, w których zinventaryzowano siedlisko w obszarze na gruntach Nadleśnictwa
1	2	3	4	5	6
1.	3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	B	-	-
2.	6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	B	1	1,45
3.	6430	Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne	A	-	-
4.	6510	Niżowe i górskie łąki świeże użytkowane ekstensywnie	B	-	-
5.	7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	C	1	0,94
6.	9110	Kwaśne buczyny	C	-	-
7.	9170	Grądy środkowoeuropejskie i subkontynentalne	B	1	1,46
8.	9190	Kwaśne dąbrowy	C	-	-
9.	91D0*	Bory i lasy bagienne	C	1	0,63
10.	91E0*	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	B	17	21,64
11.	91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe	B	-	-
12.	91T0	Bory chrobotkowe	C	-	-

* siedliska o znaczeniu priorytetowym

- Gatunki roślin i gatunki zwierząt

Tab.12. Zestawienie gatunków roślin i gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony w SOO Dolina Leniwej Obry PLH080001 (kolorem zielonym wyróżniono gatunki leśne)

Kod i nazwa przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia ogólnego wg SDF	Analiza wymagań ekologicznych pod kątem istniejących i potencjalnych miejsc występowania	Informacje dotyczące stanowisk gatunków na gruntach Nadleśnictwa, w granicach SOO.
1	2	3
Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG		

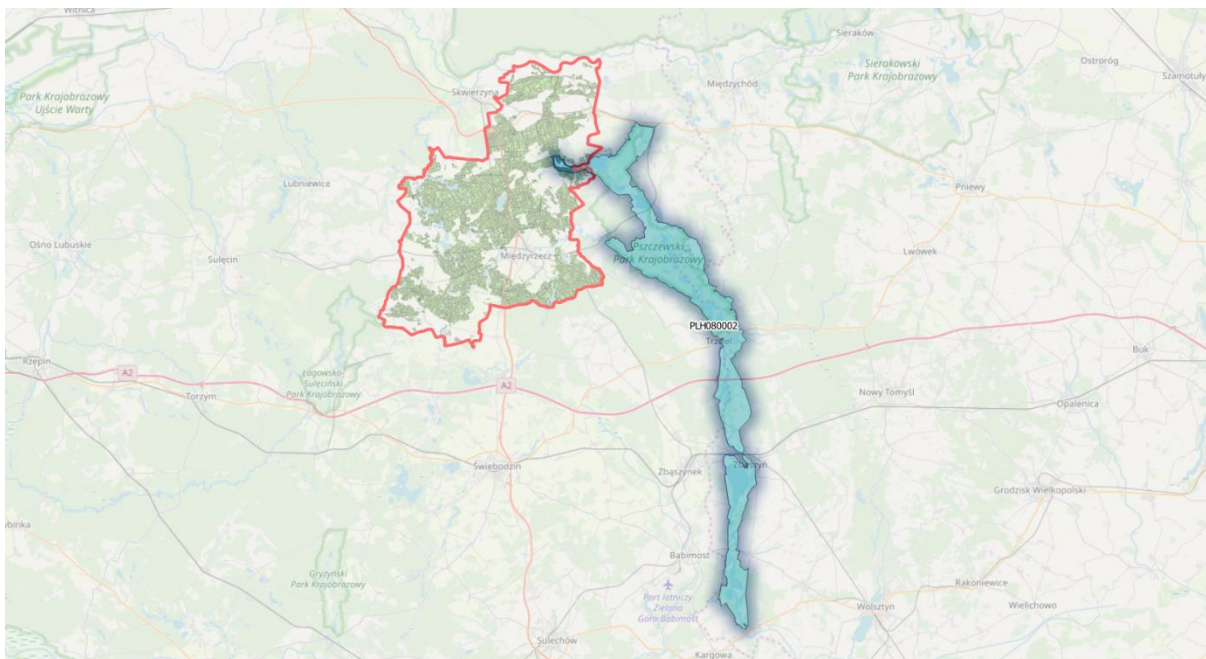
Kod i nazwa przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia ogólnego wg SDF	Analiza wymagań ekologicznych pod kątem istniejących i potencjalnych miejsc występowania	Informacje dotyczące stanowisk gatunków na gruntach Nadleśnictwa, w granicach SOO.
1832 Kaldezja dziewięciornikowata A	Korzeni się w mulistym dnie mezotroficznych jezior, rośnie w strefie szuwarów; hydrofit.	Brak informacji o stanowisku gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO.
1060 Czerwończyk nieparek C	Gatunek związany ze środowiskiem wilgotnych łąk i torfowisk niskich	Na gruntach Nadleśnictwa w granicach SOO stwierdzono 3 stanowiska gatunku.
1145 Piskorz C	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Brak informacji o stanowisku gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO
1188 Kumak nizinny C	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Na gruntach Nadleśnictwa w granicach SOO stwierdzono 3 stanowiska gatunku.
1337 Bóbr B	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Na gruntach Nadleśnictwa w granicach SOO stwierdzono 8 stanowisk gatunku.
1355 Wydra B	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Na gruntach Nadleśnictwa w granicach SOO stwierdzono 1 stanowisko gatunku.

Plan zadań ochronnych:

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001 (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 31 marca 2014 r., poz. 778).

• **Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002**

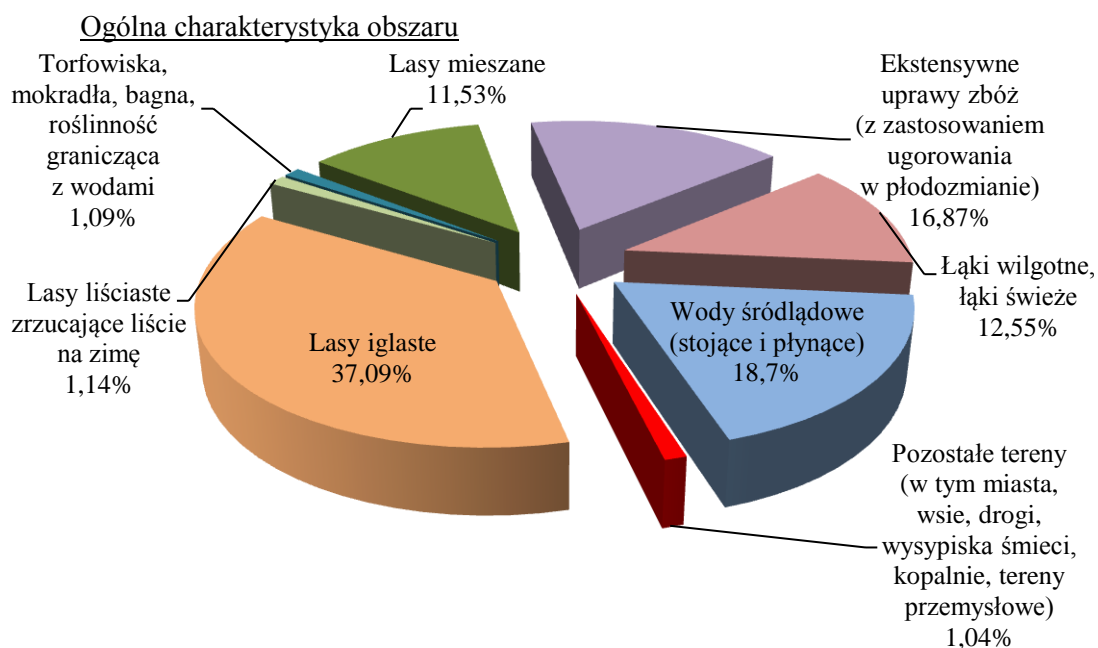
Obszar o powierzchni 15305,73 ha. Obecnie obowiązującym aktem prawnym dotyczącym obszaru jest Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia jedenastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2017) 8260). Dla tego typu obszaru można stosować pełną procedurę z art. 6 Dyrektywy Siedliskowej. Wydaniem rozporządzenia Ministra Środowiska obszar ten formalnie stanie się Specjalnym Obszarem Ochrony Siedlisk.

Rysunek 15. Położenie Nadleśnictwa Miedzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002.

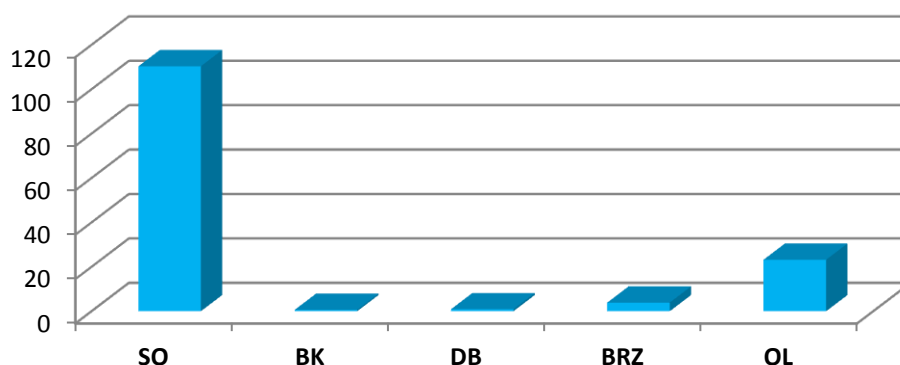
Tab.13. Zestawienie powierzchni SOO Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002.

Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Miedzyrzecz	15305,73	246,13	153,82	0,8
Oddział, pododdział	leśnictwo Rokitno oddz.: 236f-j, l-o, ~b, ~c, 237i-s, ~b, ~c; leśnictwo Białe Łąki oddz.: 238d-h, m-r, ~a, ~b; 246a-i, ~c, 247a, b, d, g-z, ax, gx, hx, jx, ~a, ~b, 248a-g, ~a- ~c; 249a-m, ~a- ~f; 250a, b, g, h, i, p, ~a; 251a, b, ~a; 252a, b, c, ~b			

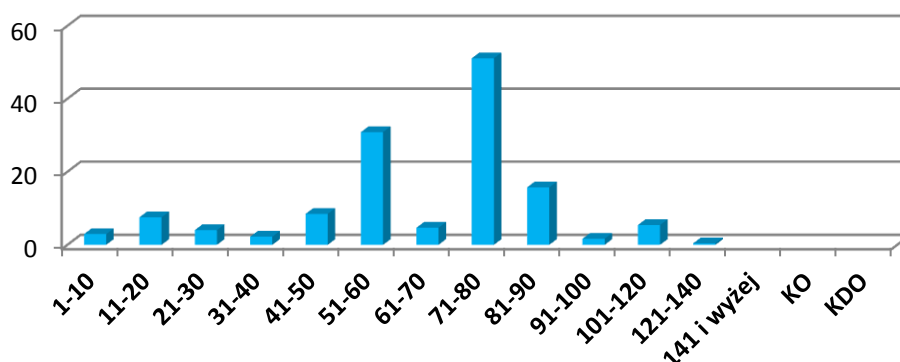
Rysunek 16. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (wg SDF).

Udział gatunków panujących:

Rysunek 17. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLH080002.

Struktura wiekowa:

Rysunek 18. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLH080002.

Opis obszaru¹⁵:

Obszar Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 to rozległe obniżenie pomiędzy Wielkopolską a Ziemią Lubuską, tzw. Bruzda Zbąszyńska, rozdzielająca Pojezierze Łagowskie od Pojezierza Poznańskiego. Ponad 30% powierzchni obszaru stanowią wody i powiązane z nimi siedliska (torfowiska, podmokłe łąki, bagna, szuwały, lasy łęgowe i bagienne). Obszar charakteryzuje się skomplikowanym układem hydrograficznym. W jego południowej części Obra wcina się w południkowo zorientowaną rynnę, przepływając przez szereg płytkich, silnie zeutrofizowanych jezior. W części północnej, poza doliną Obry, znajduje się ciąg jezior nieco głębszych, słabiej

¹⁵ Strandarowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002

zeutrofizowanych, a nawet mezotroficznych. Lesistość obszaru jest znaczna, wynosi około 45%, przeważają lasy sosnowe.

Jakość i znaczenie¹⁶

Obszar ważny w szczególności dla ochrony naturalnych zbiorników wodnych (3140, 3150), siedlisk torfowiskowych (7140), a także leśnych siedlisk przyrodniczych w typie lasów łągowych (91E0) oraz stanowisk rzadkich gatunków zwierząt: kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej. Łącznie na obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich stwierdzono 16 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, a także 11 gatunków zwierząt wymienionych w Załączniku II ww. dyrektywy

Przedmioty ochrony:

- Siedliska przyrodnicze

Tab.14. Zestawienie siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony w SOO Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (kolorem zielonym wyróżniono leśne siedliska przyrodnicze)

Lp.	Kod przedmiotu ochrony	Nazwa przedmiotu ochrony	Ogólna ocena wg SDF	Liczba płatów siedliska w obszarze na gruntach Nadleśnictwa	Powierzchnia wydzieleń, w których zinventaryzowano siedlisko w obszarze na gruntach Nadleśnictwa
1	2	3	4	5	6
1.	3140	Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic	B	-	-
2.	3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	A	-	-
3.	6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	C	-	-
4.	6430	Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne	A	-	-
5.	6510	Nizowe i górskie łąki świeże użytkowane ekstensywnie	C	-	-
6.	7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	C	-	-
7.	9170	Grądy środkowoeuropejskie i subkontynentalne	A	-	-
8.	9190	Kwaśne dąbrowy	B	-	-
9.	91E0*	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	A	5	6,39

* siedliska o znaczeniu priorytetowym

¹⁶ Strandarowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002

- **Gatunki zwierząt**

Tab.15. Zestawienie gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony w SOO Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (Kolorem zielonym wyróżniono gatunki leśne)

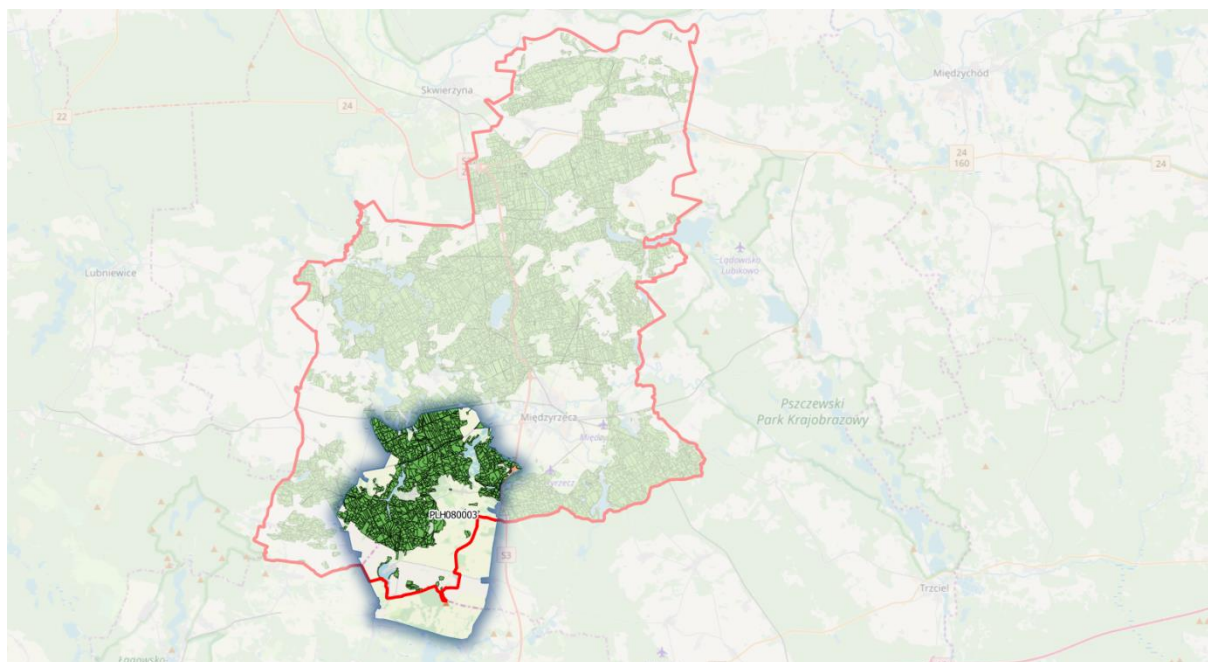
Kod i nazwa przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia ogólnego wg SDF	Analiza wymagań ekologicznych pod kątem istniejących i potencjalnych miejsc występowania	Informacje dotyczące stanowisk gatunków na gruntach Nadleśnictwa, w granicach SOO.
1	2	3
Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG		
1149 Koza C	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Brak informacji o stanowiskach gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO.
1166 Traszka grzebieniasta C	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym. Do rozrodu traszki niezbędne są niewielkie zbiorniki wodne, w otoczeniu silnie wilgotnych siedlisk, w których bytuje.	Brak informacji o stanowiskach gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO.
1188 Kumak nizinny B	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Brak informacji o stanowiskach gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO.
1324 Nocek duży C	Zamieszkuje głównie w osiedlach ludzkich, latem kryjąc się na dużych strychach, wieżach kościelnych i w innych budowlach. Zimuje w piwnicach, fortyfikacjach, opuszczonych kopalniach, w jaskiniach.	Brak informacji o stanowiskach gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO.
1337 Bóbr B	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Brak informacji o stanowiskach gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO.
1355 Wydra B	Gatunek związany ze środowiskiem wodnym	Brak informacji o stanowiskach gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO.

Plan zadań ochronnych:

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 5 maja 2014 r., poz. 979).

- **Nietoperek PLH080003**

Obszar o powierzchni 7377,37 ha. Obecnie obowiązującym aktem prawnym dotyczącym obszaru jest Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2018/43 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia jedenastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2017) 8260). Dla tego typu obszaru można stosować pełną procedurę z art. 6 Dyrektywy Siedliskowej. Wydaniem rozporządzenia Ministra Środowiska obszar ten formalnie stanie się Specjalnym Obszarem Ochrony Siedlisk.

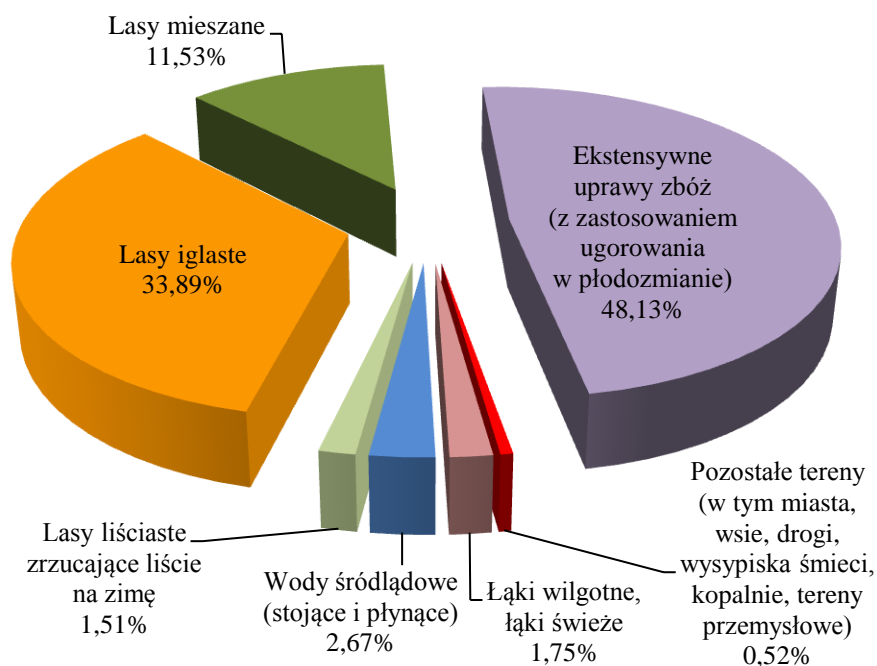

Rysunek 19. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003.

Tab.16. Zestawienie powierzchni SOO Nietoperek PLH080003.

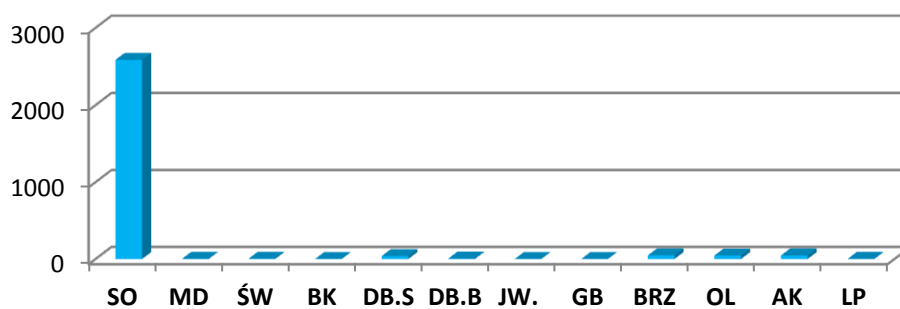
Nietoperek PLH080003	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Międzyrzecz	7377,37	5723,05	2974,79	15,7
Oddział, pododdział	leśnictwo Gorzyca oddz.: 155I; leśnictwo Kursko oddz.: 126g, i-l, ~a; 127a-h, ~a, ~b; 176g, h; 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 377, 378, 379, 380, 381, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 403 leśnictwo Nietoperek oddz.: 220a, c-f, h-p, ~a; 224Ab-n, ~a; 231b-n, ~a, ~b; 247t-z, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 232, 397, 398, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 413, 414, 415, 416, 417, 422, 422A, 422B, 422C, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431 leśnictwo Wielowieś oddz.: 374, 375, 376, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 399, 400, 401, 402, 410, 411, 412, 418, 419, 420, 421			

Ogólna charakterystyka obszaru

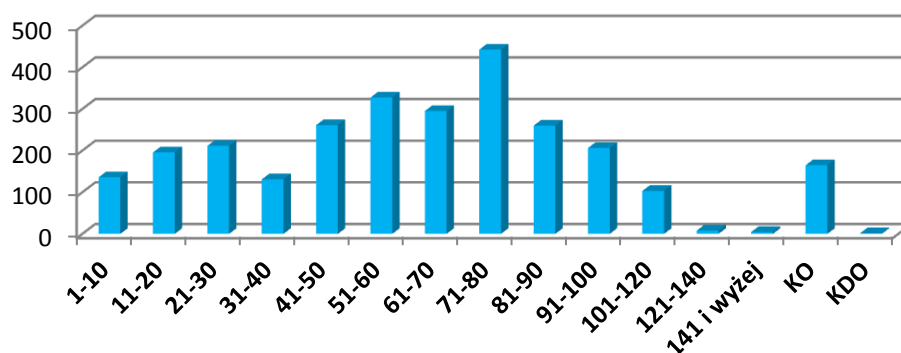
Rysunek 20. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Nietoperek PLH080003 (wg SDF).

Udział gatunków panujących:

Rysunek 21. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLH080003.

Struktura wiekowa:

Rysunek 22. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLH080003

Opis obszaru¹⁷:

Ostoją obejmuje rozległą sieć fortyfikacji podziemnych tj. 30 km żelbetonowych podziemi (30-50 m pod powierzchnią ziemi), stanowiących część tzw. Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. Podziemia łączą się z powierzchnią ziemi kilkoma pionowymi szybami wentylacyjnymi, korytarzami prowadzącymi do bunkrów. Dodatkowo do ostoji włączono Tunel w Wysokiej. W skład ostoji wchodzi także naziemne tereny żerowiskowe nietoperzy.

Jakość i znaczenie¹⁸

Obszar obejmuje najważniejsze zimowisko nietoperzy w środkowej Europie i ich tereny żerowiskowe. Zimuje tu nawet 29 500 osobników, należących do co najmniej 12 gatunków (w tym 4 gatunki z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG). Najliczniej występują: nocek rudy *Myotis daubentoni*, nocek duży *Myotis myotis*, gacek wielkouch *Plecotus auritus* i nocek Natterera *Myotis nattereri*.

¹⁷ Standardowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003

¹⁸ J.w.

Przedmioty ochrony:

- **Gatunki zwierząt**

Tab.17. Zestawienie gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony w SOO Nietoperek PLH080003 (kolorem zielonym wyróżniono gatunki leśne)

Kod i nazwa przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia ogólnego wg SDF	Analiza wymagań ekologicznych pod kątem istniejących i potencjalnych miejsc występowania	Informacje dotyczące stanowisk gatunków na gruntach Nadleśnictwa, w granicach SOO.
1	2	3
Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG		
1308 Mopek A	Związany z terenami leśnymi. Latem kryje się najczęściej w szczelinach pni drzew, pod odstającą korą, jak również w kryjówkach sztucznych, np. szczelinach w ścianach i dachach budynków, za okiennicami, a nawet w mostach. Zimuje w chłodnych podziemiach, zwłaszcza dużych fortyfikacjach ceglanych i betonowych, wyjątkowo w dziuplach drzew.	Na gruntach N-ctwa w granicach SOO stwierdzono 12 stanowisk gatunku.
1318 Nocek łydkowłosy A	Związany z dużymi zbiornikami wody, zarówno stojącej jak i płynącej. W okresie letnim spotykany na strychach budynków, rzadko w skrzynkach lęgowych, dziuplach drzew. Zimuje w jaskiniach, piwnicach i fortyfikacjach.	Brak informacji o stanowisku gatunku na gruntach N-ctwa w granicach SOO
1323 Nocek Bechsteina A	Zamieszkuje głównie w dziuplach drzew, rzadziej w skrzynkach lęgowych dla ptaków. Żeruje w lasach. Na sen zimowy przenosi się, zwykle do jaskiń, piwnic, itp.	Na gruntach N-ctwa w granicach SOO stwierdzono 3 stanowiska gatunku.
1324 Nocek duży C	Zamieszkuje głównie w osiedlach ludzkich, latem kryjąc się na dużych strychach, wieżach kościelnych i w innych budowlach. Zimuje w piwnicach, fortyfikacjach,	Na gruntach N-ctwa w granicach SOO stwierdzono 5 stanowisk gatunku.

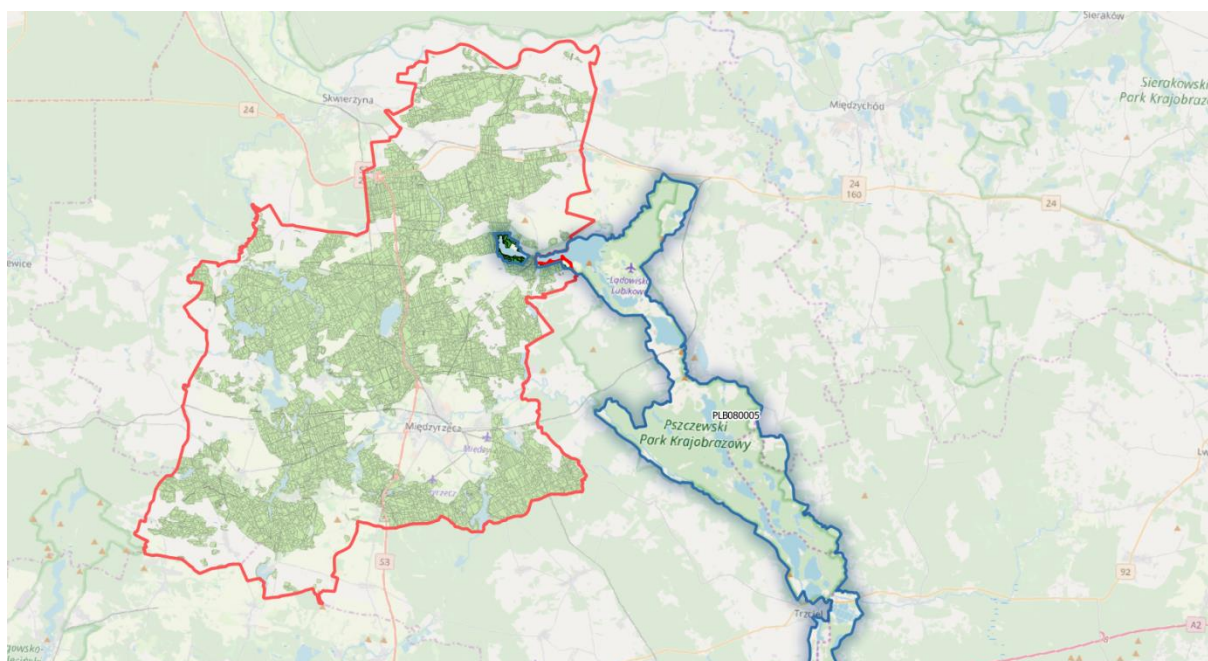
Kod i nazwa przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia ogólnego wg SDF	Analiza wymagań ekologicznych pod kątem istniejących i potencjalnych miejsc występowania	Informacje dotyczące stanowisk gatunków na gruntach Nadleśnictwa, w granicach SOO.
	opuszczonych kopalniach, w jaskiniach.	

Plan zadań ochronnych:

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 22 sierpnia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 (Dz. Urz. Woj. Lub. z 27.08.2018 r., poz. 1906).

- **Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005**

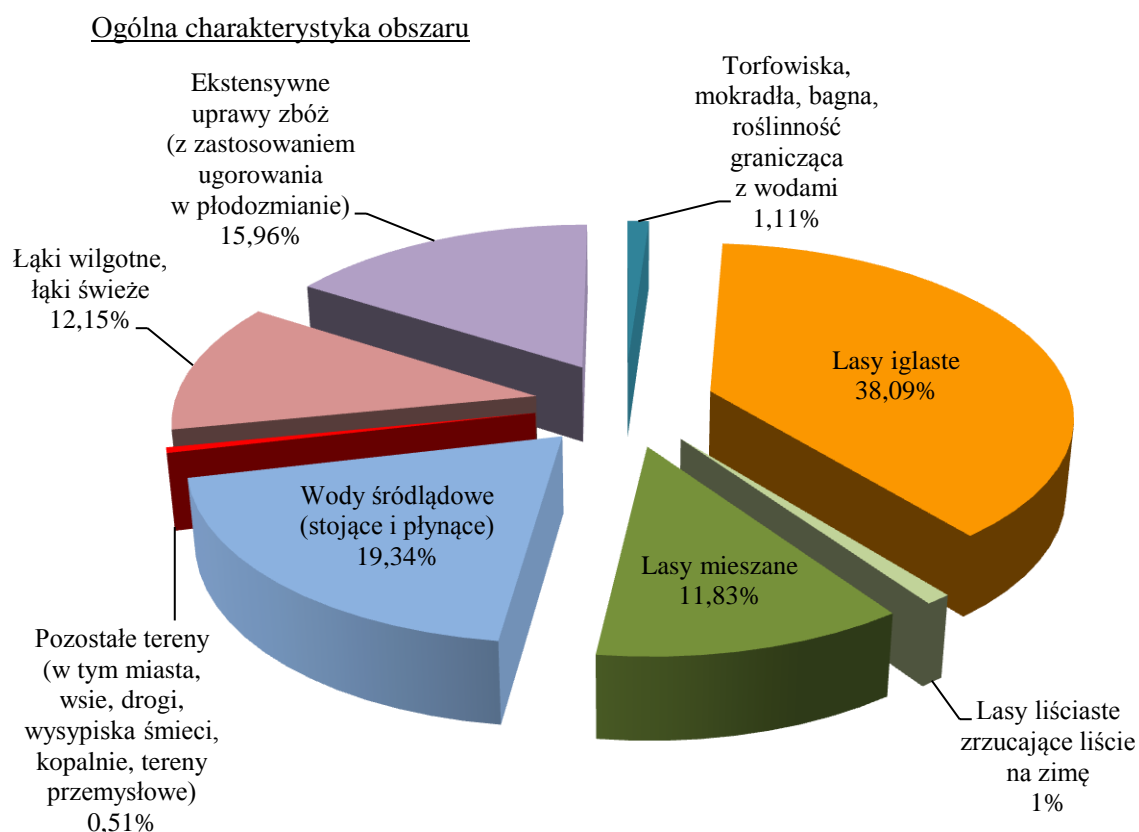
Obszar o powierzchni 14793,28 ha. Obecnie obowiązującym aktem prawnym dotyczącym obszaru jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25 z 4 lutego 2011 r., poz. 133).

Rysunek 23. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005.

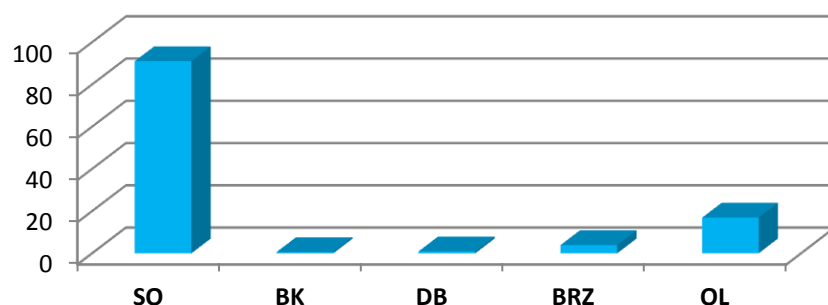
Tab.18. Zestawienie powierzchni OSO Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005.

Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Międzyrzecz	14793,28	215,37	123,88	0,7
Oddział, pododdział	leśnictwo Rokitno oddz.: 236f-j, l-o, ~b, ~c; 237i-s, ~b, ~c leśnictwo Białe Łąki oddz.: 238d-h, m-r, ~b; 247a, b, d, s, t, w, y, ax, gx; 248a-g, ~a, ~b, ~c; 249a-m, ~a, ~c, ~d, ~f; 250a, b, g, h, i, ~a; 251a, b, ~a; 252a, b, c, ~b			

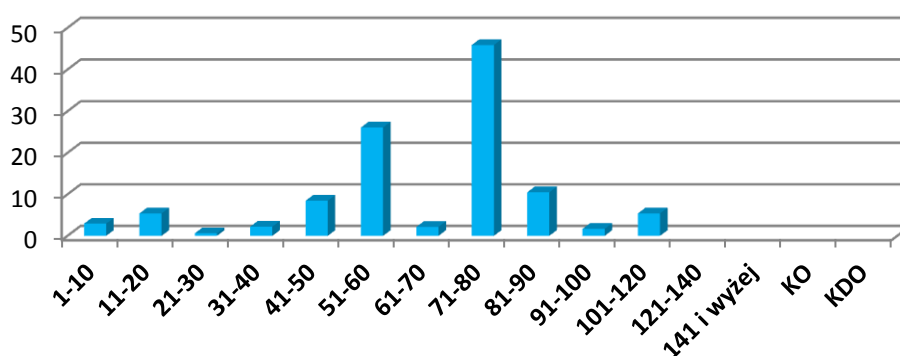
Rysunek 24. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005 (wg SDF).

Udział gatunków panujących:

Rysunek 25. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLB080005.

Struktura wiekowa:

Rysunek 26. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLB080005.

Opis obszaru¹⁹:

Obszar Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005 to rozległe obniżenie pomiędzy Wielkopolską a Ziemią Lubuską, tzw. Bruzda Zbąszyńska, rozdzielająca Pojezierze Łagowskie od Pojezierza Poznańskiego. Ponad 30% powierzchni obszaru stanowią wody i powiązane z nimi siedliska (torfowiska, podmokłe łąki, bagna, szuwały, lasy łęgowe i bagienne). Obszar charakteryzuje się skomplikowanym układem hydrograficznym: Obra wcina się w południkowo zorientowaną rynnę, przepływa przez szereg płytkich, silnie zeutrofizowanych jezior. W północnej części obszaru znajduje się ciąg jezior nieco głębszych i mniej zeutrofizowanych. Lesistość obszaru jest duża (ok. 45%) z przeważającym udziałem lasów iglastych (borów sosnowych). W ostoi utrzymują się też rozległe połacie łąk i pastwisk.

¹⁹ Strandarowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005

Jakość i znaczenie²⁰

Obszar ważny w szczególności dla ochrony lęgowej i przelotnej populacji 13 gatunków ptaków, w tym 6 gatunków ujętych w Załączniku I Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa tj.: A021 bąk, A022 bączek, A060 podgorzałka, A073 kania czarna, A081 błotniak stawowy i A094 rybołów (>0,5% pop. krajowej), a także 7 gatunków ptaków regularnie migrujących, nie wymienionych w Załączniku I ww. dyrektywy: A005 perkoz dwuczuby, A028 czapla siwa, A043 gęgawa, A067 gągoł, A391 kormoran (>0,5% pop. krajowej), a także A053 krzyżówka i A125 łyska (>1%pop. szlaku wędrówkowego), spełniających kryteria uznania ich za przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005.

Przedmioty ochrony:

Tab.19. Zestawienie gatunków ptaków stanowiących przedmioty ochrony w OSO Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005 (kolorem zielonym oznaczono przedmioty ochrony związane ze środowiskiem leśnym).

Kod i nazwa przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia ogólnego wg SDF	Analiza wymagań ekologicznych pod kątem istniejących i potencjalnych miejsc występowania	Stanowiska na gruntach N-ctwa
1	2	3
Gatunki objęte art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG		
A053 Krzyżówka C	Zasiedla wszelkiego rodzaju środowiska wodne, najczęściej na stawach i jeziorach.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A043 Gęgawa B	Gatunek zasiedlający bagna, tereny podmokłe i brzegi zbiorników wodnych.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A028 Czapla siwa B	Płytkie wody przy jeziorach, rzekach i estuariach, trzcinowiska.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A060 Podgorzałka B	Stojące, gęsto zarośnięte zbiorniki słodkiej wody.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A021 Bąk B	Zbiorniki wodne z szerokimi szuwarami: naturalne jeziora, stawy hodowlane, glinianki, starorzecza, podmokłe trzcinowiska.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A067 Gągoł pop. przelotna C pop. rozrodcza B	Zamieszkuje wody słodkie, rzeki, starorzecza, jeziora w strefie lasów liściastych czasem nawet stawy rybne pod warunkiem, że w pobliżu znajdują się stare, dziuplaste drzewa.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.

²⁰ Strandarowy Formularz Danych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005

Kod i nazwa przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia ogólnego wg SDF	Analiza wymagań ekologicznych pod kątem istniejących i potencjalnych miejsc występowania	Stanowiska na gruntach N-ctwa
A081 Błotniak stawowy B	Zasiedla trzcinowiska wokół jezior i stawów rybnych, torfowiska z zaroślami wierzbowymi, oczka wodne wśród pól uprawnych, gęsto obrosnięte szuwarami tereny podmokłe, zbiorniki zaporowe, starorzecza, wiklinowe zarośla.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A125 Łyska C	Słodkie lub słonawe zbiorniki zarośnięte trzciną lub sitowiem z oczkami czystej wody, również niezamarzające rzeki.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A022 Bączek B	Rozległe, ale też mniejsze, trzcinowiska okolic stawów, bagien i starorzeczy lub w wiklinie nadrzecznych brzegów.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A073 Kania czarna C	Gatunek terytorialny, objęty ochroną strefową; osiedla się w pobliżu terenów otwartych z dużą ilością zbiorników wodnych; gniazda buduje w niewielkiej odległości od skraju lasu (50-100 m); żeruje głównie nad wodą.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A094 Rybołów B	Gatunek terytorialny, objęty ochroną strefową; lasy, w których można znaleźć liczne duże, niezarośnięte zbiorniki wodne. Preferuje skraje starych borów sosnowych, wybrzeża morskie, zadrzewione brzegi rzek i jezior oraz różnego typu rozlewiska i mokradła.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa wyznaczono 1 strefę ochrony.
A391 Kormoran B	Płytkie, zarówno słodkie jak i słone zbiorniki wodne obfitujące w ryby, jak również bogate w ryby duże rzeki i morskie wybrzeża.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.
A005 Perkoz dwuczuby pop. przelotna C pop. rozrodcza B	Jeziora i stawy, rzadziej wolno płynące rzeki, z pasem przybrzeżnych trzin.	W zasięgu OSO na gruntach N-ctwa nie potwierdzono miejsc występowania gatunku.

Plan zadań ochronnych:

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

w Poznaniu z dnia 28 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005 (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 8 kwietnia 2014 r., poz. 878).

5. Obszary chronionego krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz znajdują się 3 obszary chronionego krajobrazu.

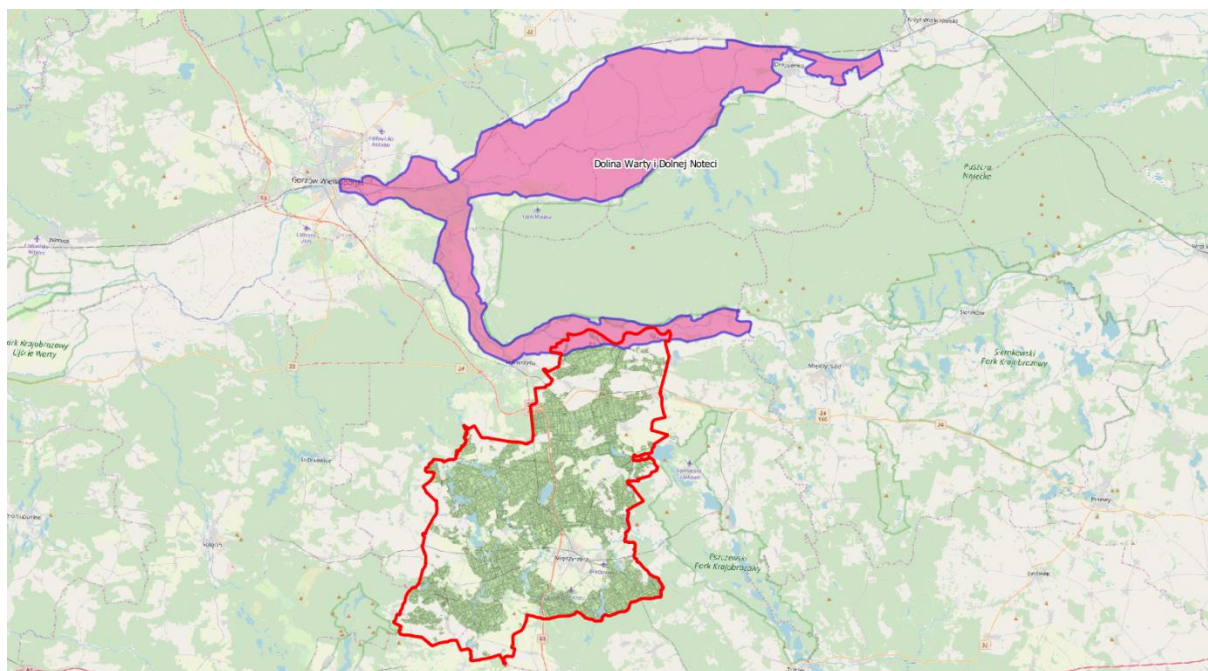
- **OChK „Dolina Warty i Dolnej Noteci”**

Obszar powołany Rozporządzeniem Nr 3 Wojewody Lubuskiego z dnia 17 lutego 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 9, poz. 172).

Obecnie obowiązującym aktem prawnym w sprawie obszaru jest Uchwała Nr XLII/625/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 26 lutego 2018 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu o nazwie „Dolina Warty i Dolnej Noteci” (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r., poz. 505).

Czynna ochrona ekosystemów obszaru, realizowana w ramach gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych dolin rzecznych Kotliny Gorzowskiej.

Obszar „Dolina Warty i Dolnej Noteci” zajmuje łączną powierzchnię 31766,30 ha w gminach: Deszczno (1091,23 ha), Drezenko (5591,72 ha), miasto Gorzów Wlkp. (335,66 ha), Przytoczna (1960,83 ha), Santok (6608,40 ha), Skwierzyna (4757,10 ha), Stare Kurowo (4258,53 ha), Zwierzyn (7162,83 ha).

Rysunek 27. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle OChK „Dolina Warty i Dolnej Noteci”.

Tab.20. Zestawienie powierzchni OChK „Dolina Warty i Dolnej Noteci”.

OChK „Dolina Warty i Dolnej Noteci”	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Międzyrzecz	31 766,30	1036,97	94,04	0,5
Oddział, pododdział	leśnictwo Dłusko oddz.: 43a-n, mx, nx, ox, px, ~a; 56a-g, ~c; 57a, x, y, 58Aa-i, k-t, ~a, ~b; 63a, b; 51			

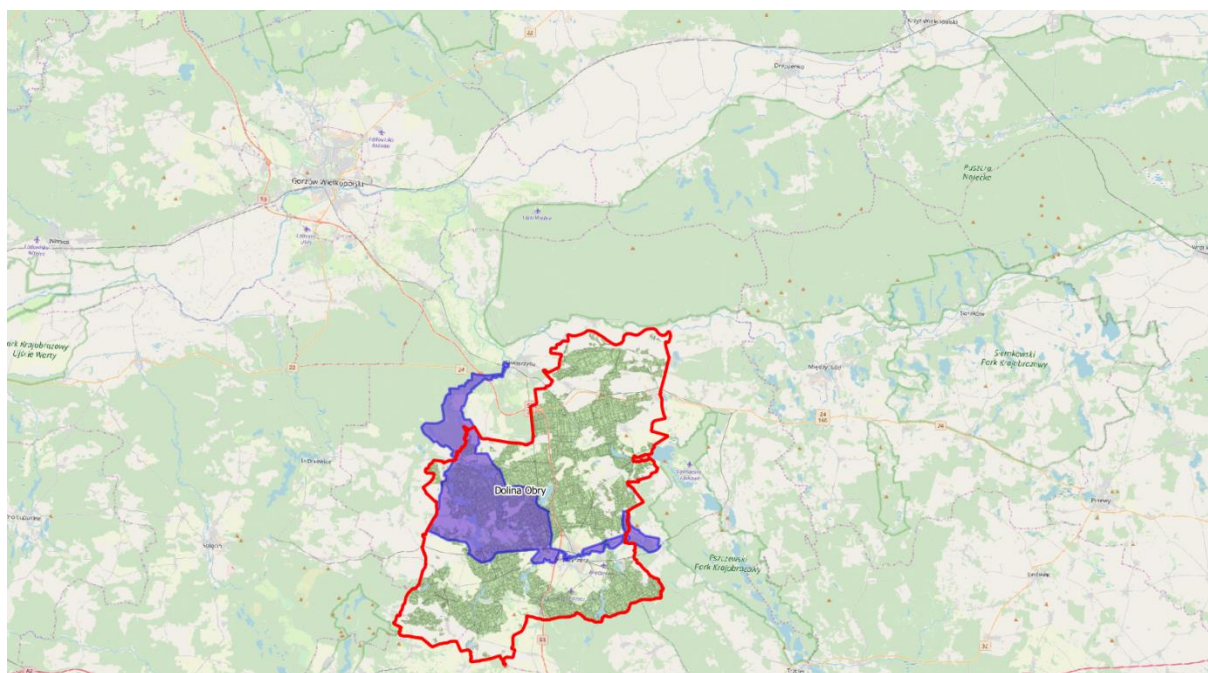
• **OChK „Dolina Obry”**

Obszar powołany Rozporządzeniem Nr 3 Wojewody Lubuskiego z dnia 17 lutego 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 9, poz. 172).

Obecnie obowiązującym aktem prawnym w sprawie obszaru jest Uchwała Nr XXV/351/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 14 listopada 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru chronionego krajobrazu o nazwie „Dolina Obry” (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r., poz. 2304).

Czynna ochrona ekosystemów obszaru, realizowana w ramach gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Bruzdy Zbąszyńskiej.

Obszar „Dolina Obry” zajmuje łączną powierzchnię 9259,41 ha w gminach: Bledzew (4370,60 ha), Międzyrzecz (4553,10 ha), Pszczew (247,20 ha), Skwierzyna (88,51 ha).

Rysunek 28. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle OChK „Dolina Obry”.

Tab.21. Zestawienie powierzchni OChK „Dolina Obry”.

OChK „Dolina Obry”	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Międzyrzecz	9 259,41	7354,72	4181,36	22,2
Oddział, pododdział	leśnictwo Chycina oddz.: 440a-g, ~a, ~b; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 72, 73, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439 leśnictwo Gorzyca oddz.: 35b-g, ~b, ~c; 35Ad, f, g; 37d-n, ~c, ~d; 38b-h, ~c, ~d; 76h-l, ~a; 94b-f, i, l, m, ~a; 111g, h; 155b-j, ~a; 36, 39, 41, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 60, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 128, 129, 130, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 150, 151, 152, 153, 154 leśnictwo Kursko oddz.: 91a-j, ~a; 92a-n, ~a; 125Aa-s; 126a-f, h; 176a-f; 86, 87, 88, 89, 90, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 140, 140A, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, leśnictwo Bobowicko oddz.: 197b, d leśnictwo Popowo oddz.: 231f; 232f, g, ~c; 380f, g, i-r, ~a; 381b-h, ~a, ~b; 382, 391, 392, 394, 395, 396, 397, 398, leśnictwo Białe Łąki oddz.: 324a, c, d, j, l, n, ~a, ~b; 336a, b, d-g, i-l, ~b; 345b, f-t, ~a, ~b			

• **OChK „8B – Dolina Jeziornej Strugi”**

Obszar powołany Rozporządzeniem Nr 3 Wojewody Lubuskiego z dnia 17 lutego 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 9, poz. 172).

Obecnie obowiązującym aktem prawnym w sprawie obszaru jest Uchwała Nr XLV/534/14 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 24 lutego 2014 r. zmieniająca rozporządzenie w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2014 r., poz. 564).

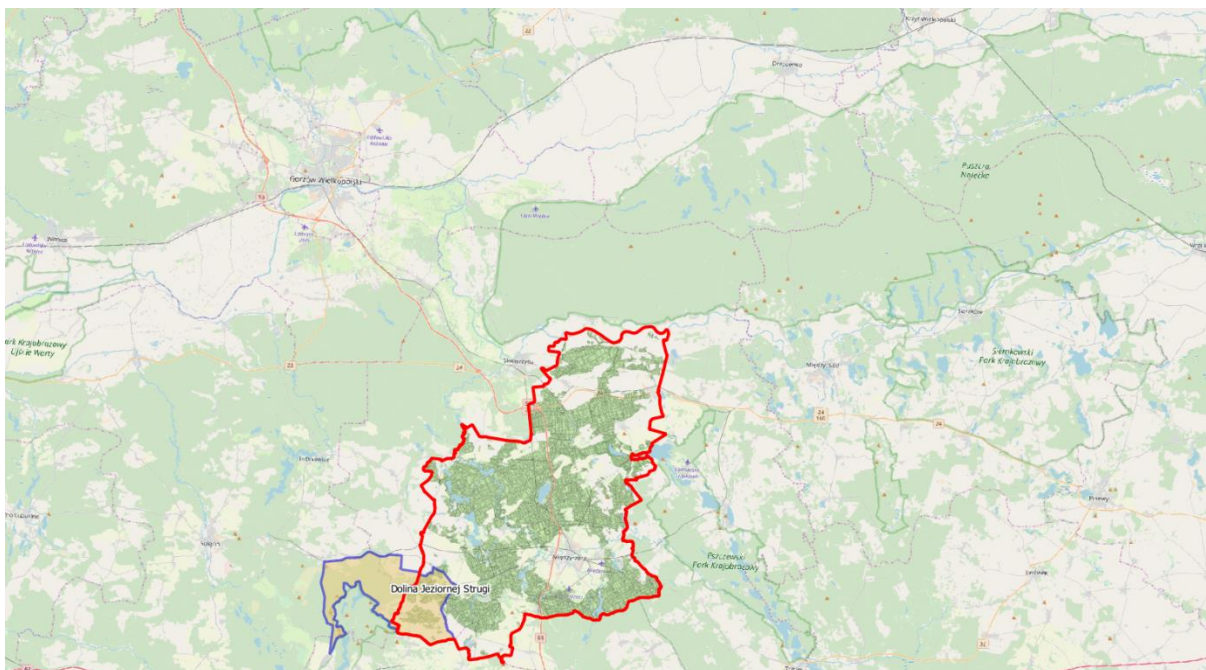
Celem ochrony tego obszaru jest zachowanie wartości przyrodniczo-rekreacyjno-historycznych malowniczego kompleksu leśnego buczyn Łagowsko-Sulęcińskich.

Obszar „8B – Dolina Jeziornej Strugi” zajmuje łączną powierzchnię 5708 ha w gminach: Łagów (48 ha), Sulęcín (5000 ha), Międzyrzecz (160 ha), Błędzew (500 ha).

Tab.22. Zestawienie powierzchni OChK „8B – Dolina Jeziornej Strugi”.

OChK „8B – Dolina Jeziornej Strugi”	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Międzyrzecz	5708,00	2247,16	1026,28	5,4
Oddział, pododdział	leśnictwo Kursko oddz.: 329l leśnictwo Wielowieś oddz.: 333a-i, ~a, ~b; 369a-l, o, p, t, w, ~a; 331, 332, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 371, 372, 373			

Rysunek 29. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle OChK „8B – Dolina Jeziornej Strugi”.

6. Pomniki przyrody istniejące

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz znajduje się 68 uznanych pomników przyrody (pojedyncze drzewa, grupy drzew i aleje drzew).

Rysunek 30. Pomnik przyrody w oddz. 47p, leśnictwo Chycina. (Fot. M. Małecka)

Tab.23. Wykaz istniejących pomników przyrody na gruntach N-ctwa Międzyrzecz (Wzór 5a.)

Lp.	Akt prawny	Dz. Urz.	Położenie		Gatunek	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
			oddz.	gmina leśnictwo					
Międzyrzecz									
1.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73 poz. 1030	9j	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	360	28		-
2.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73 poz. 1030	21c	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	370	25		

Lp.	Akt prawny	Dz. Urz.	Położenie		Gatunek	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
			oddz.	gmina leśnictwo					
3.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73 poz. 1030	24d 24f 24w	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	260-530	22-27		Grupa drzew 13 sztuk
4.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	31o	Międzyrzecz Chycina	Dąb szypułkowy	440	23		
5.	Uchwała Nr XLVI/352/06 RG Bledzew z dnia 28.04.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44 poz. 1009	34c	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	480	23		
6.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	34c	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	810	30		
7.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73 poz. 1030	34j	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	750	23		
8.	Uchwała Nr XX/119/12 RG Bledzew z dnia 27.03.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 838	34j	Bledzew Chycina	Sosna czarna	225	21		
9.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	35d	Midzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	620	24		Drzewo martwe
10.	Uchwała Nr XLVI/352/06 RG Bledzew z dnia 28.04.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44 poz. 1009	46b	Międzyrzecz Chycina	Dąb szypułkowy	460	25		
11.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	47p	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	630	23		Drzewo spalone
12.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	48f	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	600	25		
13.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	50k	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	312	25		
14.	Uchwała Nr XX/119/12 RG Bledzew z dnia 27.03.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 838	50k	Bledzew Chycina	Dąb szypułkowy	340	21		
15.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	39c	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	400	21		
16.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	60b	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	400	24		
17.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	70b	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	640	25		
18.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	71i	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	395	29		
19.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	71n	Międzyrzecz Gorzyca	„Las na skarpie”	-	-	-	pomnik przyrody 2,28 ha

Lp.	Akt prawny	Dz. Urz.	Położenie		Gatunek	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
			oddz.	gmina leśnictwo					
20.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	75c	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	320	40		„Dąb Zajazd”
21.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	76a	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	340	24		„Dąb Semafor I”
22.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	76i	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	330	28		„Dąb Semafor II”
23.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	83f	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	440	25		2 szt drzewo martwe
24.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	95o	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	310	25		„Dąb Krzyżak”
25.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	96l	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	310	28		„Dąb Saperą”
26.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	97b	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	310	27		„Dąb Jelonka”
27.	Uchwała Nr XLV/424/18 RM w Międzyrzeczu z dnia 6.02.2018 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r. poz. 371	100f	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	350	28		„Dąb Proca”
28.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	101k	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	410	5		Drzewo martwe
29.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	101j	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb szypułkowy	23-25	380-480		Grupa drzew 9 sztuk
30.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	115g	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	340	32		„Dąb Staruszek”
31.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	115g	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	345	35		„Dąb Strzelisty”
32.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	115l	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	320	27		„Dąb Orientalisty”
33.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	129d	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	360	14		„Dąb Cezarego”
34.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	131c	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	340 330	33		„Dąb Rogacz”
35.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	135a	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	325			„Dąb Topografa”
36.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	151l	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	345	26		„Dąb Wartownika”

Lp.	Akt prawny	Dz. Urz.	Położenie		Gatunek	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
			oddz.	gmina leśnictwo					
37.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	1511	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	310	32		„Dąb Przytulanka”
38.	Uchwała Nr XLV/424/18 RM w Międzyrzeczu z dnia 6.02.2018 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r. poz. 371	152dx	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	350	28		„Dąb Zbyszko”
39.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	153a	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	320	20		„Dąb Bobra”
40.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	153a	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	340	18		„Dąb Korona”
41.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	153d	Międzyrzecz Gorzyca	Dąb bezszypułkowy	330	27		„Dąb Stanisława”
42.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	121f 122f	Międzyrzecz Kursko	Wiąz szypułkowy	240-340	17-26		Aleja drzew
43.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	122d	Międzyrzecz Kursko	Jesion wyniosły	180-370	28-31		Aleja drzew
44.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	123f	Międzyrzecz Kursko	Dąb szypułkowy	370 340	26 26		Skupisko 2 drzew „Przy Śluzie”
45.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	125Ab	Bledzew Kursko	Dąb szypułkowy	320-450	25-26		Skupisko drzew „Przy Łące”
46.	Uchwała Nr XLV/424/18 RM w Międzyrzeczu z dnia 6.02.2018 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r. poz. 371	171a	Międzyrzecz Kursko	Dąb bezszypułkowy	400	34		„Dąb Rybaka”
47.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	172j	Międzyrzecz Kursko	Dąb szypułkowy	430	28		
48.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	181a	Międzyrzecz Kursko	Dąb szypułkowy Świerk pospolity	330-350 325	25-30 35		Grupa drzew 3 sztuki
49.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	181i	Międzyrzecz Kursko	Dąb szypułkowy	530	30		
50.	Uchwała Nr XLV/424/18 RM w Międzyrzeczu z dnia 6.02.2018 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r. poz. 371	184f	Międzyrzecz Kursko	Dąb bezszypułkowy	320	30		„Dąb na Skraju”
51.	Uchwała Nr XLV/424/18 RM w Międzyrzeczu z dnia 6.02.2018 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r. poz. 371	184o	Międzyrzecz Kursko	Dąb bezszypułkowy	340-380	28-32		Aleja „Pieskie Dęby”
52.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	146a	Międzyrzecz Kursko	Dąb szypułkowy	480	27		„Na Skarpie”
53.	Uchwała Nr X/90/07 RM w Międzyrzeczu z dnia 25.09.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 115 poz. 1513	146d	Międzyrzecz Kursko	Dąb szypułkowy	440-480	27-32		Grupa drzew 3 sztuki

Lp.	Akt prawny	Dz. Urz.	Położenie		Gatunek	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
			oddz.	gmina leśnictwo					
54.	Uchwała Nr XX/160/16 RM w Międzyrzeczu z dnia 15.03.2016 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 608	146d	Międzyrzecz Kursko	Klon srebrzysty	300	30		
55.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	197m	Międzyrzecz Bobowicko	Sosna zwyczajna	156	24		Jedno z drzew martwe
56.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	202a	Międzyrzecz Bobowicko	Dąb szypułkowy	570	21		„Dąb nad Jeziorem Bobowicko”
57.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	284a	Międzyrzecz Bobowicko	Dąb szypułkowy	370	24		„Dąb Karolewski II”
58.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	284a	Międzyrzecz Bobowicko	Dąb szypułkowy	390	26		„Dąb Karolewski III”
59.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	284d	Międzyrzecz Bobowicko	Dąb szypułkowy	380	25		„Dąb Karolewski I”
60.	Uchwała Nr XXI/157/12 RM w Międzyrzeczu z dnia 27.06.2012 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 1287	229d	Międzyrzecz Nietoperek	Czereśnia ptasia	20-102	4-12		Skupisko 13 drzew
61.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	338a	Sulęcín Wielowieś	Dąb szypułkowy	507	35		
Białe Łąki									
62.	Rozporządzenie Nr 14 Wojewody Lubuskiego z dnia 28.02.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 14 poz. 338	57a	Przytoczna Dłusko	Lipa drobnolistna	720	16		
63.	Rozporządzenie Nr 14 Wojewody Lubuskiego z dnia 28.02.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 14 poz. 338	62m	Przytoczna Dłusko	Dąb szypułkowy	200-320	15-24		Aleja wzdłuż drogi leśnej 104 drzewa
			62p						
			62r						
			62s						
			62t						
			62w						
			87b						
			87c						
			87d						
			87i						
			87l						
			87m						
			87t						
64.	Rozporządzenie Nr 37 Wojewody Lubuskiego z dnia 19.05.2006 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 38 poz. 837	336i	Międzyrzecz Białe Łąki	Sosna zwyczajna	323-324	24		Grupa drzew 2 sztuki
65.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73, poz. 1030	207g	Bledzew Popowo	Wiąz szypułkowy	220	25		
66.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73, poz. 1030	207g	Bledzew Popowo	Wiąz szypułkowy	240	26		
67.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73, poz. 1030	261g	Bledzew Popowo	Czereśnia ptasia	120	23		

Lp.	Akt prawny	Dz. Urz.	Położenie		Gatunek	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
			oddz.	gmina leśnictwo					
68.	Uchwała Nr IX/53/07 RG Bledzew z dnia 14.06.2007 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 73, poz. 1030	394a	Bledzew Popowo	„Las nad Źródłiskiem”	-	-	-	Pomnik przyrody 6,29 ha

Rysunek 31. Powierzchniowy pomnik przyrody „Las na skarpie”, leśnictwo Gorzyca, oddz. 71n. (Fot. M. Malecka)

7. Pomniki przyrody proponowane.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz proponuje się ustanowić 1 kolejny pomnik przyrody.

Tab.24. Wykaz proponowanych pomników przyrody.

Lp.	Położenie		Gatunek	Uwagi
	oddz.	gmina leśnictwo		
1.	131h	Międzyrzecz Gorzyca	sosna zwyczajna	“Hydra” propozycja BULiGL

Rysunek 32. Proponowany pomnik przyrody „Hydra”. (Fot. E. Sowiński)

8. Użytki ekologiczne istniejące.

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej- naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska , wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska

rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania²¹.

Rysunek 33. Tablica informacyjna przy użytku ekologicznym (Fot. Marcin Miller)

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz znajduje się 21 użytków ekologicznych zajmujących powierzchnię 199,79 ha.

Tab.25. Wzór 7a. Wykaz istniejących użytków ekologicznych.

Tabela: Wzrost i wykorzystanie terenów ekologicznych.								
Lp.	Nr uchwały, data	Dz. Urz. Woj. poz.	Powierzchnia [ha]		Położenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia, cel ochrony	Uwagi
			ogólna	w wyd.	oddz.	gmina, leśnictwo		
Międzyrzecz								
1.	Uchwała Nr XV/118/03 RG Bledzew z dnia 28.11.2003 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 106, poz. 1835	0,82	0,82	24m	Bledzew <i>Chycina</i>	Podmokła łąka.	-
2.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	24,19	4,26	51h	Międzyrzecz <i>Gorzyca</i>	„Bagna nad Jeziorem Głębokie” Miejsce lęgowe ptaków; stanowiska cennych gatunków roślin.	-
				9,30	65g			
				0,73	65h			
				5,27	66b			

²¹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614)

Lp.	Nr uchwały, data	Dz. Urz. Woj. poz.	Powierzchnia [ha]		Polożenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia, cel ochrony	Uwagi
			ogólna	w wyd.	oddz.	gmina, leśnictwo		
				4,32	66n			
				0,31	78a			
3.	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Lubuskiego z dnia 13.01.2004 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 3, poz. 68	4,71	0,80	74g	Międzyrzecz Gorzyca	„Głębokie” Kompleks nieużytkowanej roślinności łąkowej i bagiennej; miejsce lęgowe ptaków wodno-błotnych.	-
				3,16	74h			
				0,43	74i			
				0,32	74j			
4.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	3,08	1,15	393f	Międzyrzecz Kursko	„Mokradelka” Tereny podmokłe; Miejsce lęgowe ptaków; stanowiska cennych gatunków roślin.	-
				1,93	393p			
5.	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Lubuskiego z dnia 13.01.2004 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 3, poz. 68	17,05	5,33	260b	Międzyrzecz Bobowicko	„Skoki” Śródlądne tereny podmokłe (kompleks nieużytkowanych łąk). Miejsce lęgowe ptaków wodno-błotnych.	-
				5,93	260f			
				0,97	260k			
				1,75	260m			
				1,16	261b			
				0,55	261f			
				0,80	261g			
				0,56	261i			
6.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	0,81	0,81	188i	Międzyrzecz Nietoperek	„Pasek” Miejsce bytowania ptaków wodno-błotnych.	-
7.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	4,52	3,30	228j	Międzyrzecz Nietoperek	„Nad Jeziorem Nietoperek” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony.	-
				1,22	228k			
8.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	18,15	0,80	409l	Międzyrzecz Nietoperek Wielowieś	„Nad Kanałem” Teren zadrzewiony, zakrzewiony, podmokły, położony nad Jeziorem Krzaczastym. Ostoja ptactwa wodnego.	-
				2,60	410c			
				6,21	417c			
				0,62	417s			
				6,39	418b			
				0,70	419l			
				0,60	424j			
				0,23	425a			
9.	Uchwała Nr VII/63/07 Rady Miejskiej	Dz. Urz. Woj. Lub.	3,46	1,94	385n	Międzyrzecz Wielowieś	„Łąki Kęszyckie” Łąki, częściowo zadrzewione i zakrzewione. Teren podmokły.	-

Lp.	Nr uchwały, data	Dz. Urz. Woj. poz.	Powierzchnia [ha]		Polożenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia, cel ochrony	Uwagi
			ogólna	w wyd.	oddz.	gmina, leśnictwo		
	w Międzyrzeczu z dnia 29.05.2007 r.	Nr 64, poz. 932		1,52	399f			
Białe Łąki								
10.	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Lubuskiego z dnia 13.01.2004 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 3, poz. 68	4,88	1,26	51a	Przytoczna Dłusko	„Kępa Nadwarciańska” Kompleks łąk. Teren zadrzewiony (olsza czarna), miejscami zakrzewiony. SP_6510_C	-
				1,13	51b			
				1,49	51c			
				0,76	51g			
				0,24	51h			
11.	Uchwała Nr XVI/95/2004 RG Przytoczna z dnia 5.04.2004 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 24, poz. 443	2,01	1,00	56a	Przytoczna Dłusko	„Kępa Krasne Dłusko” Kompleks łąk. Teren zadrzewiony (olsza czarna), miejscami zakrzewiony.	-
				0,63	56c			
				0,09	56f			
				0,29	56g			
12.	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Lubuskiego z dnia 13.01.2004 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 3, poz. 68	26,66	2,23	280g	Międzyrzecz Rojewo	„Łąki Rojewskie” Kompleks nieużytkowanych łąk. Teren podmokły, zadrzewiony (olsza, sosna), miejscami zakrzewiony. Miejsce bytowania i lęgów ptaków. SP_6410_C	-
				3,21	280k			
				14,25	281g			
				6,97	282j			
13.	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Lubuskiego z dnia 13.01.2004 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 3, poz. 68	54,95	2,06	290g	Międzyrzecz Rojewo	„Duże Bagno” Miejsce bytowania ptactwa wodno-błotnego. Teren zadrzewiony i zakrzewiony. W części środkowej oczko wodne z bogatą roślinnością.	-
				3,22	290h			
				2,79	291b			
				23,70	291f			
				1,89	291h			
				1,20	304l			
				14,05	305b			
				2,74	305c			
				0,48	318a			
				2,01	318b			
14.	Rozporządzenie Nr 1 Wojewody Lubuskiego z dnia 13.01.2004 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 3, poz. 68	3,15	0,34	301Bd	Międzyrzecz Rojewo	„Zalesione Kalsko” Użytek złożony z małych, zadrzewionych enklaw z naturalną sukcesją. Tereny okresowo zalewane wodą. Miejsce lęgowe ptaków.	-
				1,57	301Bk			
				0,30	301Bx			
				0,94	301g			
15.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	15,89	10,57	302d	Międzyrzecz Rojewo	„Kalsko” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony. Miejsce bytowania ptaków wodno-błotnych.	-
				5,32	303f			
16.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	3,17	3,17	323c	Międzyrzecz Rojewo	„Kwiecie” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony.	-
17.	Uchwała Nr VII/63/07 Rady Miejskiej	Dz. Urz. Woj. Lub.	1,60	0,48	269f	Międzyrzecz Popowo	„Biały domek” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony.	-

Lp.	Nr uchwały, data	Dz. Urz. Woj. poz.	Powierzchnia [ha]		Polożenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia, cel ochrony	Uwagi
			ogólna	w wyd.	oddz.	gmina, leśnictwo		
	w Międzyrzeczu z dnia 29.05.2007 r.	Nr 64, poz. 932		1,12	269g			
18.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	4,37	4,37	368g	Międzyrzecz Popowo	„Odnoga” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony.	-
19.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	2,37	2,37	373i	Międzyrzecz Popowo	„Bagno I” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony.	-
20.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	2,89	2,89	372c	Międzyrzecz Popowo	„Bagno II” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony. SP_7140_C	-
21.	Rozporządzenie Nr 5 Wojewody Lubuskiego z dnia 25.03.2002 r.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 44, poz. 554	1,06	1,06	379f	Międzyrzecz Popowo	„Przy Linii” Teren podmokły, zadrzewiony i zakrzewiony.	-

11. Ochrona gatunkowa

Ochrona gatunkowa obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów. Ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, w których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt, grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowania różnorodności gatunkowej i genetycznej²².

Listę gatunków podlegających ochronie zawierają: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. Nr 0, poz.1409 z 2014 r.), Rozporządzenie MŚ z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. Nr 0, poz. 1408 z 2014 r.) oraz Rozporządzenie MŚ z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. z 2016 r., poz. 2183), na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614).

• Ochrona gatunkowa grzybów i porostów.

Określając listę gatunków grzybów chronionych, zagrożonych i rzadkich opierano się na: terenowych pracach urzędniowych (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2017/2018), waloryzacjach przyrodniczych gmin obejmujących zasięgiem teren Nadleśnictwa Międzyrzecz, Programie Ochrony

²² Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614)

Przyrody Nadleśnictwa Międzyrzecz (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2009), waloryzacji przyrodniczej nadleśnictwa.

Tab.26. Wykaz chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków grzybów i porostów w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	SP	KZ
Porosty				
1.	<i>Cladonia rangiferina</i>	Chrobotek reniferowy	OC	
2.	<i>Cladonia sp.</i>	Chrobotek	OC	

Objaśnienia:

SP – status prawny

OS – ochrona ścisła

OC – ochrona częściowa

KZ – Kategoria zagrożenia – „Czerwona lista roślin i grzybów Polski” (Zarzycki K., Mirek Z. 2006):

Ex – wymarłe i zaginione – gatunki, które nie występują już w Polsce na znanych dawniej stanowiskach i nie znaleziono ich nowych stanowisk.

EW – wymarłe i zaginione – gatunki wymarłe na stanowiskach naturalnych, istniejące w uprawie lub na stanowiskach zastępczych.

E – wymierające – krytycznie zagrożone – gatunki mocno zagrożone wymarciem, których przetrwanie jest mało prawdopodobne, jeśli będą się utrzymywać istniejące czynniki zagrożenia. Zaliczono tu gatunki określone jako CR, czyli krytycznie zagrożone.

[E] – wymierające krytycznie zagrożone – gatunki silnie zagrożone wymarciem na izolowanych stanowiskach poza głównym obszarem swojego występowania.

V – narażone- zagrożone wyginięciem – jeżeli nie znikną czynniki ich zagrożenia, to w najbliższej przyszłości gatunki te przesunięte zostaną do kategorii wymierających.

[V] – narażone – zagrożone na izolowanych stanowiskach poza głównym obszarem swojego występowania.

R – rzadki

I – o nieokreślonym znaczeniu

• **Ochrona gatunkowa roślin.**

Określając listę gatunków roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich opierano się na: terenowych pracach urzędniowych (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2017/2018), waloryzacjach przyrodniczych gmin obejmujących zasięgiem teren Nadleśnictwa Międzyrzecz, Programie Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Międzyrzecz (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2009), waloryzacji przyrodniczej nadleśnictwa.

Tab.27. Wykaz chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków roślin w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Ochr. gat.	PCKR	PL	PZ	Wlkp.	Torf.	RCdPZ
Bryopsida - Mchy									
1.	<i>Aulacomnium palustre</i>	Próchniczek błotny	OC						
2.	<i>Pleurozium schreberi</i>	Rokietnik pospolity	OC						
3.	<i>Sphagnum cuspidatum</i>	Torfowiec spiczastolistny	OC						
4.	<i>Sphagnum fallax</i>	Torfowiec odgięty (kończysty)	OC						
5.	<i>Sphagnum magellanicum</i>	Torfowiec magellański	OC						
6.	<i>Sphagnum rubellum</i>	Torfowiec czerwony	OC						
Pteridophyta - Paprotniki									
1.	<i>Diphasiastrum</i>	Widłak spleśzczony	OC		VU	V	V		T

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Ochr. gat.	PCKR	PL	PZ	Wlkp.	Torf.	RCdPZ
	<i>complanatum</i>								
2.	<i>Dryopteris cristata</i>	Nerecznica grzebieniasta			V	V	E	R	T
3.	<i>Lycopodium annotinum</i>	Widłak jałowcowaty	OC		NT		R		T
4.	<i>Lycopodium clavatum</i>	Widłak goździsty	OC				R		T
Spermatophyta – Nasienne									
1.	<i>Andromeda polifolia</i>	Modrzewnica zwyczajna	OC			V	V	R	T
2.	<i>Anemone sylvestris</i>	Zawilec wielkokwiatowy	OC			V	E		T
3.	<i>Asarum europaeum</i>	Kopytnik pospolity				V			T
4.	<i>Colchicum autumnale</i>	Zimowit jesienny	OC				I		T
5.	<i>Carex limosa</i>	Turzyca bagienna		LR	V	V	E	R	T
6.	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Kukułka szerokolistna	OC		NT		V	R	T
7.	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna	OS		NT	I	V		T
8.	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Wełnianka wąskolistna							T?
9.	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Wełnianka pochwowata					V		T?
10.	<i>Ledum palustre</i>	Bagno zwyczajne	OC				V		T
11.	<i>Listera ovata</i>	Listera jajowata	OC				V		T
12.	<i>Lysimachia thyrsiflora</i>	Tojeść bukietowa						R	T
13.	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy	OC						T?
14.	<i>Oxycoccus palustris</i>	Żurawina błotna					V		T?
15.	<i>Paris quadrifolia</i>	Czworolist pospolity							T
16.	<i>Rhynchospora alba</i>	Przygielka biała			NT	V	E	R	T
17.	<i>Scheuchzeria palustris</i>	Bagnica torfowa	OS		E	V	E	V	T
18.	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity	OC	VU		R	R		T

Objaśnienia:

OS – ochrona ścisła (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r.)

OC – ochrona częściowa (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r.)

PCKR – Polska Czerwona Księga Roślin (Zarzycki K., Kaźmierczakowa R. 2001)

Ex – gatunki całkowicie wymarłe w Polsce; Ew – gatunki wymarłe w naturze; CR – krytycznie zagrożone; En – zagrożone; VU – narażone; LR – gatunki niskiego ryzyka; DD – stopień zagrożenia trudny do określenia z braku danych;

PL – Polska Czerwona Lista Paprotników i Roślin Kwiatowych (Instytut Ochrony Przyrody PAN, 2016)

Ex – takson całkowicie wymarły; EW – takson wymarły w stanie dzikim na swoich naturalnych stanowiskach; RE – takson wymarły na obszarze Polski; REW – takson wymarły w stanie dzikim na swoich naturalnych stanowiskach na obszarze Polski; CR – krytycznie zagrożony; EN – zagrożony; VU – narażony; NT – bliski zagrożenia; DD – takson, którego stopień zagrożenia nie może być określony z powodu braku wystarczających informacji

PZ – Ginące i Zagrożone Rośliny Naczyniowe Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995)

Ex – gatunki wymarłe, zaginione (prawdopodobnie wymarłe); E – gatunki wymierające (bezpośrednio zagrożone wymarciem); V – gatunki narażone; R – gatunki rzadkie i przez to potencjalnie zagrożone; I – gatunki o nieokreślonym zagrożeniu; K – gatunki o zagrożeniu niedostatecznie poznanych

Wlkp. – Ginące i Zagrożone Rośliny Naczyniowe Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak 1995)

Ex – gatunki wymarłe, zaginione (prawdopodobnie wymarłe); E – gatunki wymierające (bezpośrednio zagrożone wymarciem); V – gatunki narażone, R – gatunki rzadkie i przez to potencjalnie zagrożone; I – gatunki o nieokreślonym zagrożeniu; K – gatunki o zagrożeniu niedostatecznie poznanych

Torf – Zagrożone Gatunki Flory Torfowisk (Jasnowska J., Jasnowski M. 1977)

Ex – wymarłe; E – gatunki ginące; V – gatunki silnie zagrożone; R – gatunki zagrożone

RCdPZ – „Rośliny cenne dla Pomorza Zachodniego (w granicach województwa zachodniopomorskiego)” (Kujawa – Pawlaczek J. 2001)

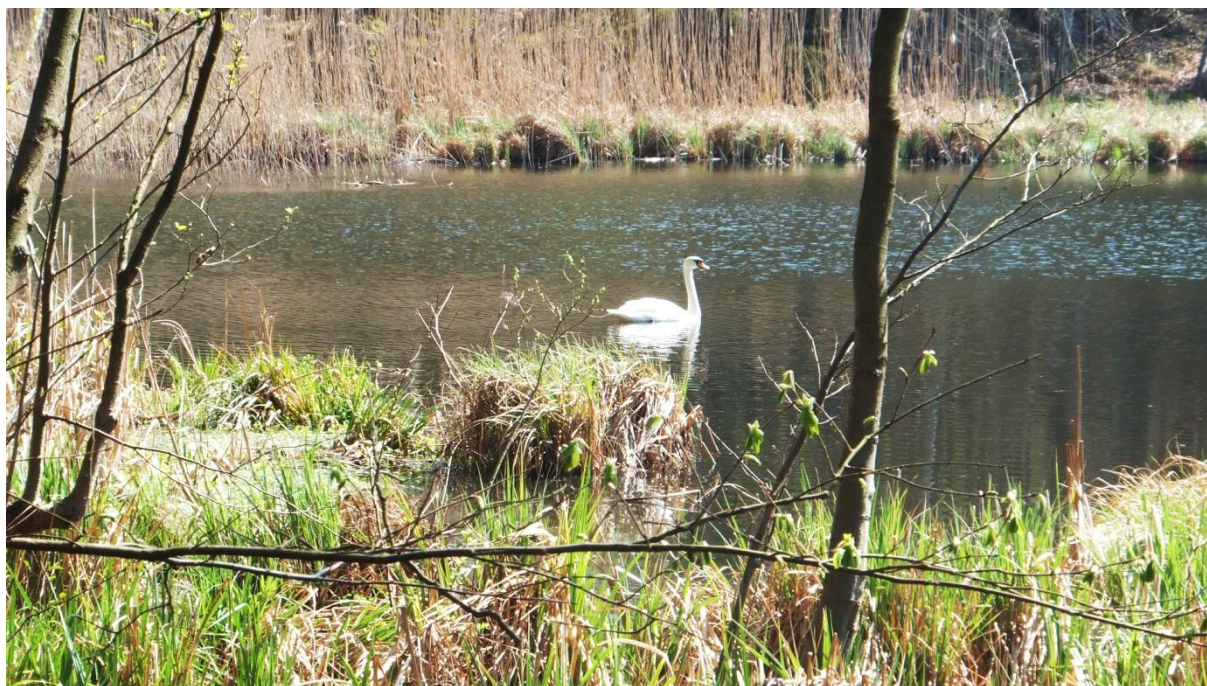
T – gatunki wymarłe, wymierające, narażone, potencjalnie zagrożone i rzadkie, których stanowiska powinny zostać objęte kartowaniem podczas prac terenowych (inventaryzacji i waloryzacji przyrodniczych); T? – gatunki lokalnie rzadkie i zagrożone, które powinny zostać objęte kartowaniem podczas prac terenowych o ile na danym terenie (gmina) znajduje się mniej niż 20 stanowisk danego gatunku

Gatunki, dla których w tabeli nie określono kategorii zagrożenia występują na innych listach gatunków zagrożonych: Rzadkie i zagrożone gatunki flory polskiej (Jasiewicz 1981); Rote Liste der gefährdeten Höheren Pflanzen Mecklenburg-Vorpommerns (Fukarek F., eds. 1991); Rote Liste Farn- und Blütenpflanzen im Land Brandenburg (Benkert D.; Klemm G., eds. 1993).

Szczegółową lokalizację oraz źródło informacji zinwentaryzowanych gatunków grzybów, porostów i roślin zamieszczono w wykazie stanowiącym osobny tom.

• Ochrona gatunkowa zwierząt

Określając listę gatunków zwierząt (bezkęgowców i kręgowców) chronionych, zagrożonych i rzadkich opierano się na: terenowych pracach urzędniowych (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2017/2018), waloryzacjach przyrodniczych gmin obejmujących zasięgiem teren Nadleśnictwa Międzyrzecz, waloryzacji przyrodniczej Nadleśnictwa Międzyrzecz, Programie Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Międzyrzecz (BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2009).

Rysunek 34. Łabędź niemy *Cygnus olor*. (Fot. M. Malecka).

Tab.28. Wykaz chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt (bezkęgowców i kręgowców) w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Uwagi	Status ochronny	Cz	Pl	Gat. NAT
Mięczaki							
1.	<i>Anisus vorticulus</i>	Zatoczek łamliwy		OS	NT		TAK
2.	<i>Unio crassus</i>	Skójka gruboskorupowa		OS	EN		TAK
Owady							
1.	<i>Cerambyx cerdo</i>	Kozioróg dębosz		OS	VU	VU	TAK
2.	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Zalotka większa		OS			TAK
3.	<i>Lycaena dispar</i>	Czerwończyk nieparek		OS	LC		TAK
4.	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	Trzepla zielona		OS			TAK
5.	<i>Osmoderma eremita</i>	Pachnica dębowa		OS	VU		TAK
Plazy							
1.	<i>Bombina bombina</i>	Kumak nizinny		OS			TAK
2.	<i>Hyla arborea</i>	Rzekotka drzewna		OS			
3.	<i>Bufo bufo</i>	Ropucha szara		OC			
4.	<i>Bufo calamita</i>	Ropucha paskówka		OS			
5.	<i>Bufo viridis</i>	Ropucha zielona		OS			
6.	<i>Pelobates fuscus</i>	Grzebiuszka ziemna		OS			
7.	<i>Triturus cristatus</i>	Traszka grzebieniasta		OS	NT		TAK
8.	<i>Triturus vulgaris</i>	Traszka zwyczajna		OC			
9.	<i>Rana arvalis</i>	Żaba moczarowa		OS			
10.	<i>Rana esculenta</i>	Żaba wodna		OC			
11.	<i>Rana lessonae</i>	Żaba jeziorkowa		OC			
12.	<i>Rana ridibunda</i>	Żaba śmieszka		OC			
13.	<i>Rana temporaria</i>	Żaba trawna		OC			
Gady							
1.	<i>Anguis fragilis</i>	Padalec zwyczajny		OC			
2.	<i>Emys orbicularis</i>	Żółw błotny					
3.	<i>Lacerta agilis</i>	Jaszczurka zwinka		OC			
4.	<i>Lacerta vivipara</i>	Jaszczurka żyworodna		OC			
5.	<i>Natrix natrix</i>	Zaskroniec zwyczajny		OC			
6.	<i>Vipera berus</i>	Żmija zygzakowata		OC			

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Uwagi	Status ochronny	Cz	Pl	Gat. NAT
Ptaki							
1.	<i>Accipiter gentilis</i>	Jastrząb gołębiarz		OS			
2.	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Trzcinniczek		OS			TAK
3.	<i>Alcedo atthis</i>	Zimorodek		OS			TAK
4.	<i>Anser albifrons</i>	Gęś białoczelna					TAK
5.	<i>Anser anser</i>	Gęgawa					TAK
6.	<i>Anser fabalis</i>	Gęś zbożowa					TAK
7.	<i>Aquila pomarina</i>	Orlik krzykliwy		OS	LC	LC	TAK
8.	<i>Ardea cinerea</i>	Czapla siwa		OS			TAK
9.	<i>Aythya fuligula</i>	Czernica					TAK
10.	<i>Botaurus stellaris</i>	Bąk		OS	LC		TAK
11.	<i>Bubo bubo</i>	Puchacz		OS	NT		TAK
12.	<i>Bucephala clangula</i>	Gągoł		OS			TAK
13.	<i>Buteo buteo</i>	Myszołów		OS			
14.	<i>Ciconia ciconia</i>	Bocian biały		OS			TAK
15.	<i>Ciconia nigra</i>	Bocian czarny		OS			TAK
16.	<i>Circus aeruginosus</i>	Błotniak stawowy		OS			TAK
17.	<i>Columba oenas</i>	Siniak		OS			TAK
18.	<i>Corvus corax</i>	Kruk		OC			
19.	<i>Crex crex</i>	Derkacz		OS			TAK
20.	<i>Cuculus canorus</i>	Kukułka		OS			
21.	<i>Cygnus olor</i>	Łabędź niemy		OS			TAK
22.	<i>Dendrocopos major</i>	Dzięcioł duży		OS			
23.	<i>Dendrocopos minor</i>	Dzięciołek		OS			
24.	<i>Dryocopus martius</i>	Dzięcioł czarny		OS			TAK
25.	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Potrzos		OS			
26.	<i>Gallinago gallinago</i>	Kszyk		OS			TAK
27.	<i>Grus grus</i>	Żuraw		OS			TAK
28.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Bielik		OS	LC		TAK
29.	<i>Lanius collurio</i>	Gąsiorek		OS			TAK
30.	<i>Milvus migrans</i>	Kania czarna		OS	NT		TAK
31.	<i>Milvus milvus</i>	Kania ruda		OS	NT		TAK
32.	<i>Motacilla cinerea</i>	Pliszka górska		OS			
33.	<i>Pandion haliaetus</i>	Rybołów		OS	VU	VU	TAK
34.	<i>Parus caeruleus</i>	Sikora modra		OS			
35.	<i>Parus major</i>	Sikora bogatka		OS			
36.	<i>Parus montanus</i>	Sikora czarnogłówka		OS			
37.	<i>Parus palustris</i>	Sikora uboga		OS			
38.	<i>Passer montanus</i>	Mazurek		OS			
39.	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Pleszka		OS			
40.	<i>Phylloscopus collybita</i>	Pierwiosnek		OS			
41.	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Piecuszek		OS			
42.	<i>Picus viridis</i>	Dzięcioł zielony		OS			
43.	<i>Podiceps cristatus</i>	Perkoz dwuczuby		OS			TAK
44.	<i>Sterna hirundo</i>	Rybitwa rzeczna		OS			TAK
45.	<i>Strix aluco</i>	Puszczyk		OS			
46.	<i>Sturnus vulgaris</i>	Szpak		OS			
47.	<i>Sylvia nisoria</i>	Jarzębatka		OS			TAK
48.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Perkozek		OS			TAK
49.	<i>Tringa ochropus</i>	Samotnik		OS			TAK
50.	<i>Vanellus vanellus</i>	Czajka		OS			TAK
Ssaki							
1.	<i>Barbastella barbastellus</i>	Mopek		OS			TAK
2.	<i>Castor fiber</i>	Bóbr		OC			TAK
3.	<i>Eptesicus nilssonii</i>	Mroczek pozłocisty		OS	NT		
4.	<i>Eptesicus serotinus</i>	Mroczek późny		OS			

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Uwagi	Status ochronny	Cz	Pl	Gat. NAT
5.	<i>Erinaceus europaeus</i>	Jeż zachodni		OC			
6.	<i>Lutra lutra</i>	Wydra		OC			TAK
7.	<i>Mustela erminea</i>	Gronostaj		OC			
8.	<i>Myotis bechsteinii</i>	Nocek Bechsteina		OS	NT		TAK
9.	<i>Myotis brandtii</i>	Nocek Brandta		OS			
10.	<i>Myotis dasycneme</i>	Nocek łydkowłosy		OS	EN		TAK
11.	<i>Myotis daubentoni</i>	Nocek rudy		OS			
12.	<i>Myotis myotis</i>	Nocek duży		OS			TAK
13.	<i>Myotis mystacinus</i>	Nocek wąsatek		OS			
14.	<i>Myotis nattereri</i>	Nocek Natterera		OS			
15.	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Karlik malutki		OS			
16.	<i>Plecotus auritus</i>	Gacek brunatny		OS			
17.	<i>Plecotus austriacus</i>	Gacek szary		OS			
18.	<i>Sciurus vulgaris</i>	Wiewióрка		OC			

Objaśnienia:

OS – ochrona ścisła

OC – ochrona częściowa

Kategorie zagrożeń w:

„Polska Czerwona Lista Zwierząt” (Cz):

- EX – wymarłe
- CR – krytycznie zagrożone
- EN – silnie zagrożone
- VU – umiarkowanie zagrożone
- NT – bliskie zagrożenia
- LC – najmniejszej troski
- DD – o statusie słabo rozpoznanym

„Polska Czerwona Księga Zwierząt” (PL):

- ExP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe
- CR – gatunki skrajnie zagrożone
- EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone
- VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie
- NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia
- LC – gatunki najmniejszej troski

Gat. Nat. – gatunki zwierząt wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 (TAK)

Szczegółowa lokalizacja oraz źródło informacji zinwentaryzowanych gatunków zwierząt zamieszczona jest w wykazie stanowiącym osobny tom.

• Ochrona strefowa

W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunków lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.²³

Ostoje, miejsca rozrodu i regularnego przebywania niektórych gatunków zwierząt podlegają ochronie zgodnie z Rozporządzeniem MŚ z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. z 2016 r., poz. 2183).

²³ Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 1614)

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz wyznaczono łącznie 20 stref ochrony (niektóre strefy nakładają się), w tym:

- 1strefę ochrony puchacza,
- 3 strefy ochrony rybołowa,
- 3 strefy ochrony bociana czarnego,
- 4 strefy ochrony bielika,
- 4 strefy ochrony kani rudej,
- 6 stref ochrony kani czarnej.

Strefy ochrony ustanowiono na podstawie:

- Decyzji Wojewody Lubuskiego z dnia 27 maja 2002 r. Znak sprawy: R.Ś.V.W.Piw. 6631A/58/21/2002.
- Decyzji Wojewody Lubuskiego z dnia 30 sierpnia 2007 r. Znak sprawy: ŚR.III.D.Iwa.6631-2/160/2007.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 27 września 2010 r. Znak sprawy: RDOŚ-08-WPN-I.-6631-2-308/10/ka.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 31 maja 2011 r. Znak sprawy: WPN-I.6442.11-1.2011.KA.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 18 kwietnia 2012 r. Znak sprawy: WPN-I.6442.11.2012.KA.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 5 lipca 2012 r. Znak sprawy: WPN-I.6442.23.2012.KA.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 22 maja 2013 r. Znak sprawy: WPN-I.6444.35.2013.KA.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 2 lipca 2013 r. Znak sprawy: WPN-I.6444.40.2013.KA.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 9 lipca 2013 r. Znak sprawy: WPN-I.6444.43.2013.KA.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 10 marca 2014 r. Znak sprawy: WPN-I.6442.8.2014.AT.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 9 czerwca 2014 r. Znak sprawy: WPN-I.6442.18.2014.AT.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 9 lipca 2014 r. Znak sprawy: WPN-I.6442.27.2014.AT.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 16 listopada 2015 r. Znak sprawy: WPN-I.6442.53.2015.JK.

- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 30 sierpnia 2016 r.
Znak sprawy: WPN-I.6442.32.2016.JK.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 2 grudnia 2016 r.
Znak sprawy: WPN-I.6442.55.2016.JK.; znak sprawy: WPN-I.6442.52.2016.JK.; znak sprawy: WPN-I.6442.54.2016.JK.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 16 grudnia 2016 r.
Znak sprawy: WPN-I.6442.53.2016.JK.
- Decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 28 kwietnia 2017 r.
Znak sprawy: WPN-I.6442.4.2017.WT.; znak sprawy: WPN-I.6442.5.2017.WT.

Powierzchnię stref przedstawia poniższa tabela:

Tab.29. Powierzchnia stref ochrony zwierząt w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Zestawienie powierzchni stref ochrony w Nadleśnictwie Międzyrzecz							
Międzyrzecz				Białe Łąki			
Strefa całoroczna	75,94	Strefa okresowa	277,63	Strefa całoroczna	123,68	Strefa okresowa	238,79
Nadleśnictwo Międzyrzecz							
Strefa całoroczna		199,62		Strefa okresowa		516,42	
Łącznie: 716,04 ha							

II. Ustawa o lasach.

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym prowadzenia gospodarki leśnej jest Ustawa z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz. U. z 2017r., poz. 788). Zawarte są w niej zamierzenia w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej oraz zobowiązania międzynarodowe Polski, zwłaszcza dotyczące zasad ochrony lasu (konferencje ministerialne poświęcone ochronie lasów w Europie: Strasburg 1990 i Helsinki 1993). Zgodnie z ustawą, w Polsce prowadzi się trwale zrównoważoną gospodarkę leśną z uwzględnieniem następujących celów:

- zachowania lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowie człowieka oraz na równowagę przyrodniczą,
- ochrony lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
- ochrony gleb,
- ochrony wód,
- produkcji drewna na zasadzie racjonalnej gospodarki oraz ubocznego użytkowania lasu.

W Nadleśnictwie Międzyrzecz poza ogólnie stosowaną ochroną środowiska przyrodniczego ustanowiono:

1. Gospodarstwo specjalne.
2. Lasy ochronne.

1. Gospodarstwo specjalne.

Zgodnie z § 82 Instrukcji Urządzania Lasu i ustaleniami Komisji Założeń Planu, do gospodarstwa specjalnego zaliczono lasy, które pełnią wyjątkowe funkcje pozaprodukcyjne. Są to często drzewostany wyłączone z użytkowania rębego, a wykonywane zabiegi uzależnione są wyłącznie potrzebami przyrodniczymi.

Do gospodarstwa specjalnego zaliczono (zgodnie z protokołem z KZP):

- lasy w rezerwatach,
- lasy na siedlisku LMb, OL3, OIJ, LI
- wydzielienia, w których zlokalizowano cmentarze nieczynne,
- drzewostany objęte prawnym zakazem pozyskiwania drewna ze względu na szczególne znaczenie dla ochrony przyrody,
- powierzchnie wyznaczone jako ekosystemy referencyjne,
- lasy stanowiące wyłączone drzewostany nasienne,
- drzewostany o charakterze lasów obronnych,
- siedliska przyrodnicze w stanie zachowania A, w obszarze Natura 2000 z Dyrektywy Siedliskowej SOO;
- lasy stanowiące glebowe powierzchnie wzorcowe.

Tab.30. Gospodarstwo specjalne

Powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona	
Nadleśnictwo Międzyrzecz	
ha	%
2 088,67	11,07

2. Lasy ochronne

Ze względu na pełnienie wielu funkcji pozaprodukcyjnych, część lasów Nadleśnictwa Międzyrzecz zaliczono do lasów ochronnych. Gospodarka w nich podlega pewnym ograniczeniom. Większość lasów ochronnych tworzy gospodarstwo lasów ochronnych, część zaliczono do gospodarstwa specjalnego zgodnie z § 82 Instrukcji urządzania lasu (2012).

Tab.31. Lasy ochronne

Powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona lasów ochronnych	
Nadleśnictwo Międzyrzecz	
ha	%
7048,12	37,35

III. Inne formy ochrony przyrody.

1. Obszar węzłowy i korytarze ekologiczne

Składnikiem europejskiej sieci ekologicznej ECONET, opracowanej w ramach europejskiego programu Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody IUCN, jest krajowa sieć ekologiczna ECONET-PL. Sieć tworzona jest w celu zintegrowania obszarów chronionych istniejących w poszczególnych krajach europejskich i obszarów przewidzianych do ochrony, zgodnie z ustanowionymi kryteriami i standardami.

Obszary węzłowe stanowią tereny o złożonej, mozaikowej strukturze krajobrazowej z występującymi obok siebie różnymi ekosystemami. Cechuje je dominacja zbiorowisk naturalnych lub prawie naturalnych, a także obecność ugrupowań związanych z nimi szeregami ekologicznymi bądź sukcesyjnymi. W ich skład wchodzi roślinność z licznymi stanowiskami gatunków prawnie chronionych oraz rzadkich regionalnie. Obiekty te posiadają wysokie walory wizualne, na przykład związane z obecnością wód, panoram i osi widokowych. Wyodrębnione obiekty węzłowe przeważnie są otoczone przestrzenią mocno przeobrażoną – obszarami rolniczymi.

Rysunek 35. Mapa krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA²⁴.

²⁴ Liro A. (red.) 1998. *Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET – POLSKA*. Fundacja IUCN. Warszawa

Wg ogólnopolskiej sieci obszarów chronionych ECONET-PL grunty Nadleśnictwa Międzyrzecz położone są w zasięgu obszaru węzłowego **05M** – obszar międzyrzecki, o randze międzynarodowej, obejmujący zróżnicowany krajobraz Pojezierza Łagowskiego i Sierakowskiego. Powierzchnia obszaru wynosi 1915 km². W obrębie obszaru znajdują się 3 parki krajobrazowe oraz 13 rezerwatów. Obszar ten zajmuje znaczną powierzchnię lasów i jezior, z zachowanymi licznymi zbiorowiskami o charakterze zbliżonym do naturalnego i o dużej różnorodności: od żyznych buczyn niżowych przez grądy środkowoeuropejskie, acydofilne dąbrowy do środkowoeuropejskich borów sosnowych. Występują także olsy, łągi olszowo-jesionowe, łozowiska oraz nadrzeczne zarośla wierzbowe, a także torfowiska niskie i wysokie. Wyróżniono tu 3 biocentra, obejmujące najlepiej zachowane fragmenty obszaru na terenie parków krajobrazowych.

Według prof. Jędrzejowskiego, przez teren Nadleśnictwa Międzyrzecz przechodzą korytarze ekologiczne:

- „Zachodnia Puszcza Notecka” GKPN-C-7C,
- „Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry” KPn-C-7D.

C. WALORY PRZYRODNICZO-LEŚNE

Rysunek 36. Widok na obszar Nadleśnictwa Międzyrzecz. (Fot. Marcin Miller)

1. Rzeźba terenu

Główną jednostką morfologiczną na obszarze Nadleśnictwa jest równina sandrowa, co sprawia, że rzeźba terenu jest mało zróżnicowana. Teren Nadleśnictwa charakteryzują głównie 2 typy reliefu:

- teren nizinny równy o deniwelacjach nie przekraczających 5 m (obręb Białe Łąki);
- teren nizinny falisty, którego deniwelacje nie przekraczają 12 – 15 m (obręb Międzyrzecz).

Tereny pagórkowate zajmują stosunkowo niewielki obszar w południowo-zachodniej części nadleśnictwa, w okolicy Kurska Starego, Żarzyna i Wielowsi.

Wysokości nie przekraczają tu 300 m n.p.m. (wartość krytyczna dla nizin). Maksymalna różnica wysokości wynosi 125 m, natomiast wysokość przeciętna zawiera się w przedziale 60-80 m n.p.m.

2. Budowa geologiczna

Większość utworów geologicznych powstało w okresie zlodowacenia północnopolskiego, na obszarze stadiału leszczyńskiego, z osadami fazy pomorskiej, poznańskiej i leszczyńskiej. Należą tu formy pochodzenia wodnolodowcowego – równiny sandrowe, ozy, kemy, rynny, zagłębienia po martwym lodzie oraz – w niewielkim stopniu- formy pochodzenia lodowcowego – wysoczyzny

[illegible]

3. Typy gleb.

W Nadleśnictwie dominują gleby rdzawe (RD) – 73,6%, arenosole (AR) – 8,15% oraz gleby bielcowe (B) – 5,6%.

74

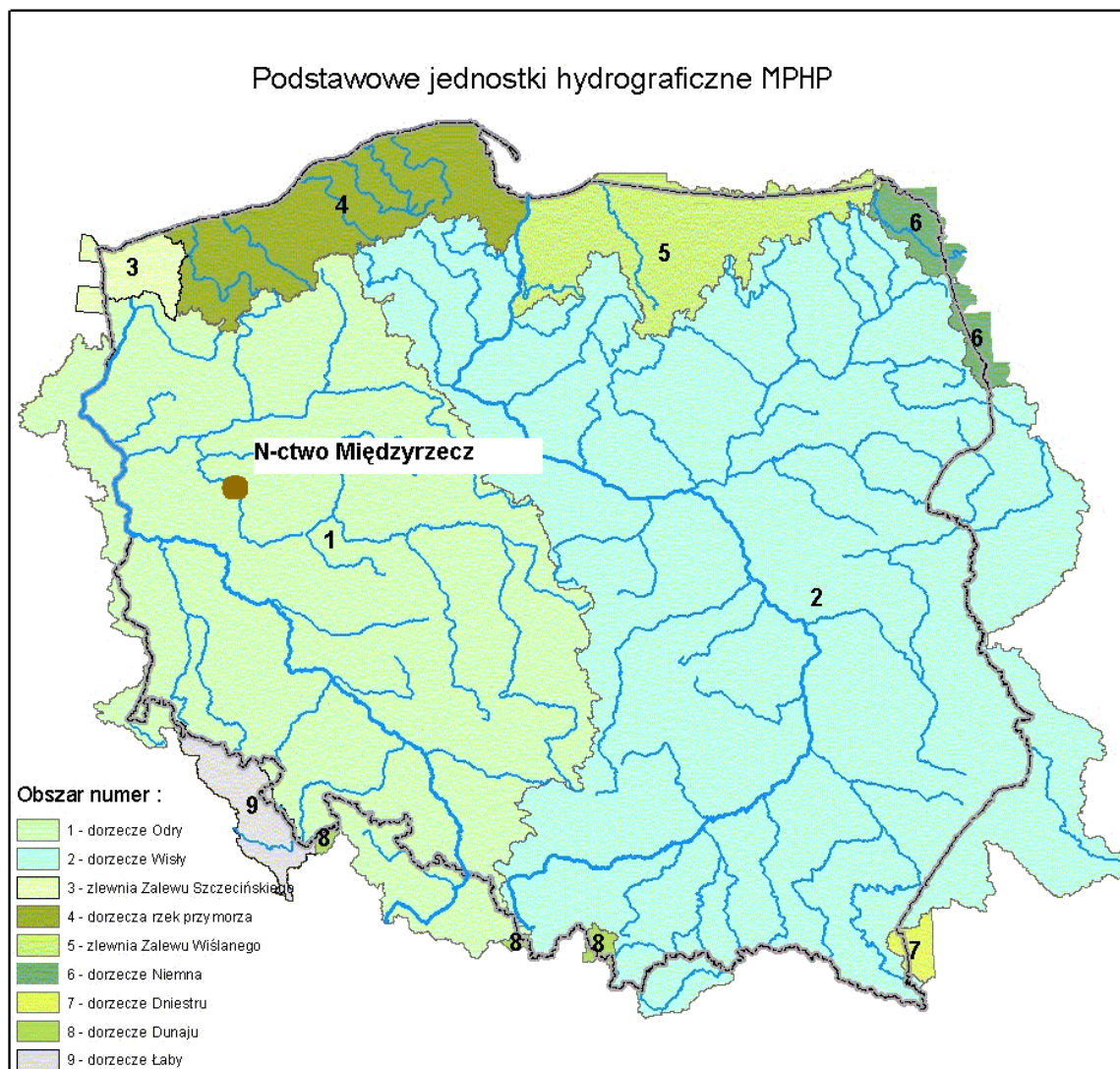

4. Wody.

Wody powierzchniowe

Nadleśnictwo Międzyrzecz położone jest na terenie jednostki hydrograficznej o nazwie:

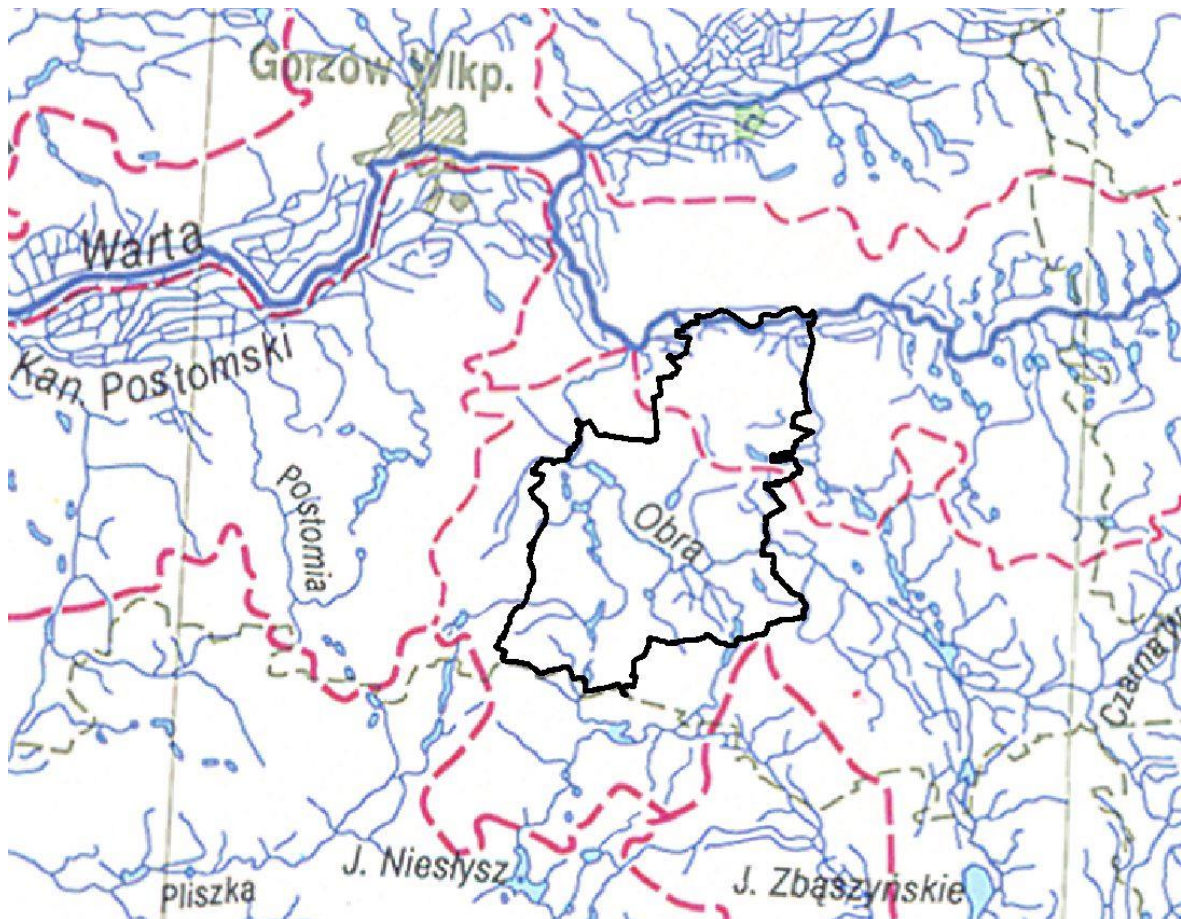
- Dorzecze Odry (1)

Rysunek 38. Podstawowe jednostki hydrograficzne Polski /za MPHP/²⁶.

Głównym ciekim przepływającym przez Nadleśnictwo, mającym wpływ na stosunki wodne jest rzeka Obra wraz z dopływami: Paklicą i Jeziorną.

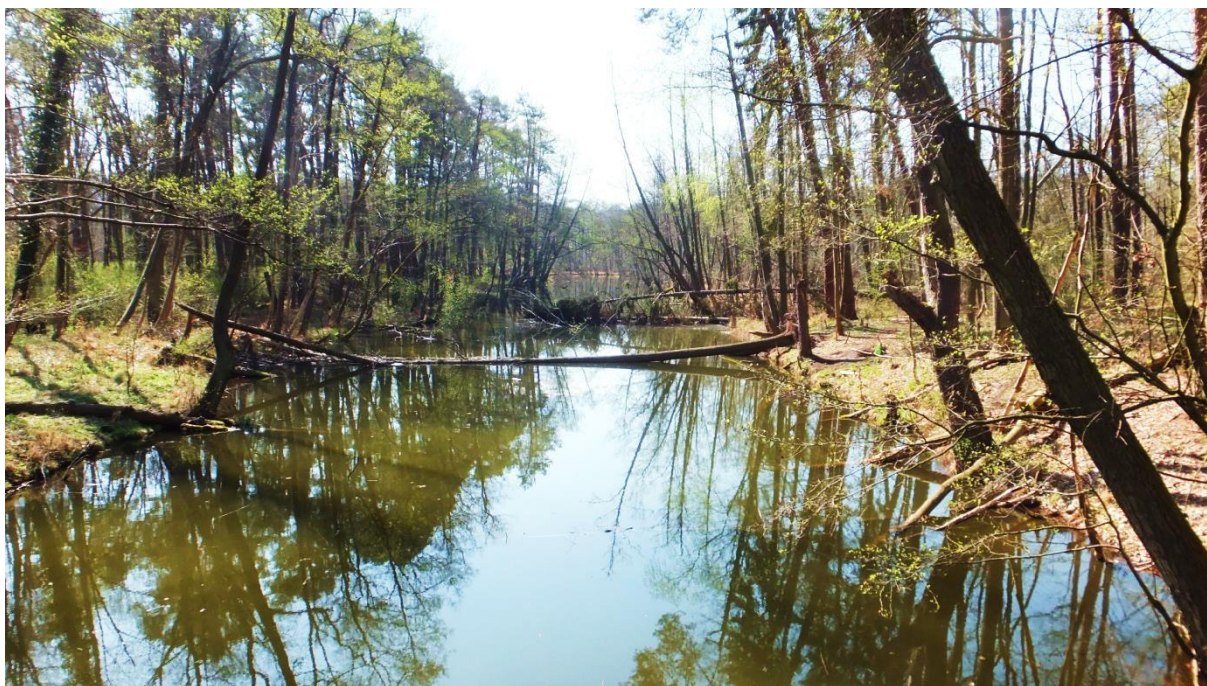
²⁶ Komputerowa Mapa Podziału Hydrograficznego Polski (MPHP). 2001. <http://gridw.pl>

Rysunek 39. Fragment mapy hydrologicznej.

Źródła Obry znajdują się na wysoczyźnie Kaliskiej. Długość rzeki wynosi 253 km, zaś powierzchnia dorzecza 2813 km². Pochodzenie rzeki Obry nie jest bezpośrednio związane z lądolodem. Płyne ona starą formą wklęsłą pochodzącą jeszcze sprzed zlodowacenia bałtyckiego. Jest typową rzeką niziną. Reżim hydrauliczny rzeki jest bardzo wyrównany, ponieważ przepływa przez wiele jezior, które działają jak zbiorniki retencyjne. Zlewnia rzeki Obry jest największą zlewnią na terenie Nadleśnictwa. Obejmuje środkową i południową część obrębu Białe Łąki i obręb Międzyrzecz.

Rysunek 40. Rzeka Obra w leśnictwie Gorzyca. (Fot. M. Malecka)

Oprócz nich dużą rolę spełniają liczne mniejsze ciek i kanały, występujące jeziora (m. in. Lubikowskie, Głębokie, Bukowieckie, Kursko, Rokitniańskie) oraz małe oczka wodne, torfowiska, bagna i mokradła.

Wody podziemne

Teren Nadleśnictwa Międzyrzecz położony jest wg Regionalizacji Hydrologicznej Polski (Kleczkowski 1990) w:

- prowincji hydrologicznej nizinnej;
- paśmie zbiorników wód czwartorzędowych.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa nie ma żadnego większego zbiornika wód podziemnych. Najbliższymi zbiornikami są:

- Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 138 Pradolina Toruń-Eberswalde (Noteć);
- Główny zbiornik Wód Podziemnych nr 144 Dolina Kopalna Wielkopolska.

5. Roślinność.

W umiarkowanej strefie klimatycznej lasy obok innych typów zbiorowisk stanowią najbardziej zróżnicowany ekosystem o stosunkowo wysokim poziomie organizacyjnym. Cechuje go wiele współzależności między poszczególnymi jego komponentami jakimi są świat roślinny, świat zwierzęcy oraz biotop. Jest to zarazem końcowy efekt sukcesji, gdzie roślinność drzewiasta stanowi główne tło wszelkich procesów w nim zachodzących, warunkuje je, a jednocześnie podlega wywołanym przez nie zmianom.

Zespoły roślinne w Nadleśnictwie Międzyrzecz i odpowiadające (dla zespołów leśnych) im siedliskowe typy lasu (poniżej nazw zespołów występujących w legendzie mapy potencjalnej roślinności podane zostały nazwy naukowe obecnie obowiązujące):

(3) Niżowe nadrzeczne łęgi jesionowo-wiązowe w strefie zalewów epizodycznych – *Ficario* – *Ulmelum typicum*

- *Ficario* – *Ulmelum minoris* – łęg jesionowo-wiązowy. Zespół w typie siedliskowym lasu łęgowego (Lł).

(5) Niżowe łęgi olszowe i jesionowo – olszowe siedlisk wodogruntowych, okresowo lekko zabagnionych - *Circaeio* – *Alnetum*.

- *Fraxino* – *Alnetum* – łęg jesionowo – olszowy. Zespół w typie siedliskowym olsu jesionowego (OIJ).

(10) Grądy środkowoeuropejskie – *Galio sylvatici* – *Carpinetum*; odmiana śląsko-wielkopolska, forma niżowa, seria uboga

- *Galio sylvatici* – *Carpinetum* – grąd środkowoeuropejski. Zespół w typie lasu mieszanego świeżego (LMśw) i lasu świeżego (Lśw).

(29) Żyzna buczyna niżowa – *Melico* - *Fagetum*

- *Galio-odorati* – *Fagetum* - żyzna buczyna niżowa. Zespół w typie siedliskowym lasu świeżego (Lśw).

(37) Kwaśna buczyna niżowa – *Luzulo pilosae* - *Fagetum*.

- *Luzulo pilosae* – *Fagetum* – żyzna buczyna niżowa. Zespół w typie siedliskowym lasu mieszanego świeżego (LMśw), lasu mieszanego wilgotnego (LMw) i lasu świeżego (Lśw).

(41) Świetlista dąbrowa *Potentillo albae* – *Quercetum typicum*.

- *Potentillo albae* – *Quercetum petraeae* – świetlista dąbrowa subkontynentalna.

(44) Subatlantycki acydofilny las bukowo – dębowy typu pomorskiego - *Fago* – *Quercetum petraeae*.

- *Fago* – *Quercetum petraeae* – pomorski las dębowo – bukowy. Zespół w typie siedliskowym boru mieszanego świeżego (BMśw), boru mieszanego wilgotnego (BMw) oraz lasu mieszanego świeżego (LMśw).

(47) Kontynentalne bory mieszane – *Pino* – *Quercetum* auct. polon.

- *Quercus roboris* – *Pinetum* – kontynentalny bór mieszany. Zespół w typie siedliskowym boru mieszanego świeżego (BMśw), boru mieszanego wilgotnego (BMw), lasu mieszanego świeżego (LMśw) oraz lasu mieszanego wilgotnego (LMw).

(49) Suboceaniczne śródładowe bory sosnowe w kompleksie boru świeżego (*Leucobryo* – *Pinetum*), boru suchego (*Cladonio* – *Pinetum*) i boru wilgotnego (*Molinio* – *Pinetum*)

- *Leucobryo* – *Pinetum* – subatlantycki bór sosnowy świeży. Zespół w typie siedliskowym boru świeżego (Bśw);

- *Cladonio* – *Pinetum* – bór sosnowy suchy. Zespół w typie siedliskowym boru suchego (Bs);

Według mapy potencjalnej roślinności w nadleśnictwie dominują: suboceaniczne śródładowe bory sosnowe (49) i kontynentalne bory mieszane (47).

Kontynentalne bory mieszane wykształcają się na umiarkowanie żyznych piaszczystych glebach z pewnym udziałem części ilastych. W drzewostanie dominuje sosna, pod którą jednak stosunkowo obficie występuje dąb, wskazując na prawdziwą żyzność siedliska. Runo stanowi mieszanke gatunków typowych dla boru sosnowego i najmniej wymagających gatunków lasowych.

79

6. Świat zwierzęcy.

W wyniku inwentaryzacji przyrodniczych przeprowadzonych na terenie gmin, w obszarze których położone jest Nadleśnictwo, stwierdzono występowanie wielu chronionych i rzadkich gatunków zwierząt.

Obszar Nadleśnictwa jest znaczącym w rejonie siedliskiem rzadkich gatunków ptaków, w tym objętych ochroną strefową, takich jak: puchacz *Bubo bubo*, bielik *Haliaeetus albicilla*, rybołów *Pandion haliaetus*, bocian czarny *Ciconia nigra*, kania ruda *Milvus milvus*, kania czarna *Milvus migrans*. Ciekawym elementem awifauny są także ptaki związane z terenami podmokłymi i zbiornikami wodnymi. Gnieźdzą się tutaj takie cenne gatunki jak żuraw *Grus grus*, czajka *Vanellus vanellus*.

Plazy i gady występują w dość znacznej liczbie gatunków. Stwierdzono stanowiska m. in. kumaka nizinnego *Bombina bombina*, traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* oraz żmiji zygzakowatej *Vipera berus*.

7. Typy siedliskowe lasu.

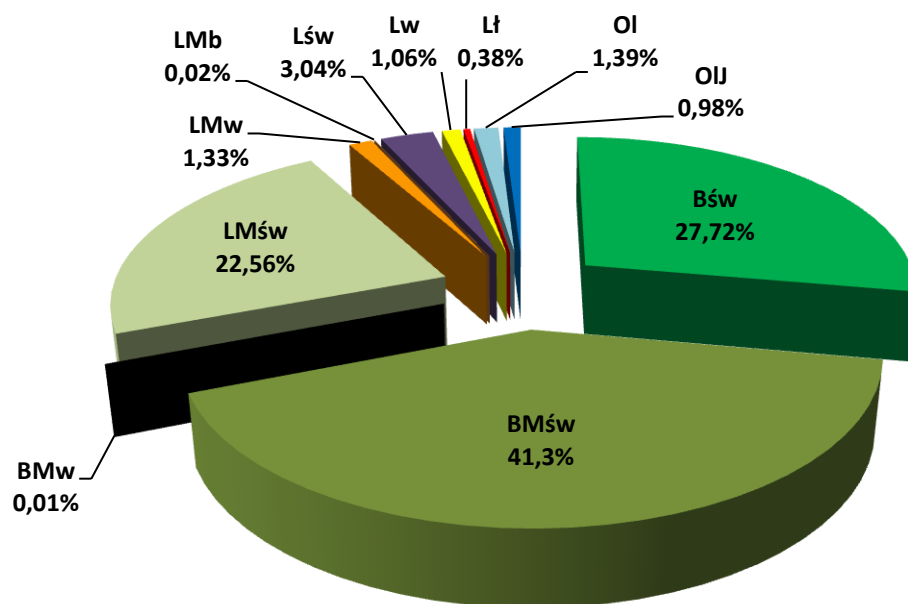
W trakcie prac terenowych i kameralnych wykorzystano operat glebowo-siedliskowy dla Nadleśnictwa Międzyrzecz opracowany w 2007 roku przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Poznaniu.

Tab.32. Stan aktualny i zmiany pow. typów siedliskowych lasu (pow. zal. i niezal.).

Tab.52: Stan aktualny i zmiany pow. typów siedliskowych lasu (pow. zar. i niezar.).										
Lp.	Typ Siedliskowy lasu	Stan na 01.01.2019						Stan na 01.01.2009		Różnica pow. w skali N-ctwa
		Obr. Międzyrzecz		Obr. Białe Łąki		N-ctwo Międzyrzecz		N-ctwo Międzyrzecz		
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
	Bśw	2524,04	25,55	2705,34	30,09	5229,38	27,72	5278,49	28,11	-49,11
	BMśw	3777,84	38,24	4015,38	44,67	7793,22	41,30	7731,53	41,18	61,69
	BMw	0,00	0,00	2,71	0,03	2,71	0,01	1,19	0,01	1,52
	LMśw	2769,86	28,04	1486,68	16,54	4256,54	22,56	4190,68	22,32	65,86
	LMw	41,69	0,42	209,03	2,33	250,72	1,33	235,86	1,26	14,86
	LMb	0,00	0,00	4,15	0,05	4,15	0,02	4,12	0,02	0,03
	Lśw	372,82		200,34	2,23	573,16	3,04	584,04	3,11	-10,88
	Lw	61,70	0,62	137,72	1,53	199,42	1,06	203,87	1,09	-4,45
	Lł	40,65	0,41	30,53	0,34	71,18	0,38	141,23	0,75	-70,05
	Oł	151,42	1,53	109,99	1,22	261,41	1,39	241,88	1,29	19,53
	OIJ	138,30	1,40	87,98	0,98	226,28	1,20	163,67	0,87	62,61
Razem		9878,32	96,23	8989,85	100,0	18868,17	100	9831,58	100,00	91,61

Dominującymi typami siedliskowymi (według panujących w wydzieleniach leśnych) w Nadleśnictwie są: BMśw – **41,30** %, Bśw – **27,72**%, LMśw **22,56**%

Przeważają siedliska borowe – **69,03** %, siedliska lasowe stanowią – **28** %, udział Oł wynosi **1,39** %, OłJ – **1,20**%, Lł **0,38**%

Rysunek 42. Udział procentowy typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

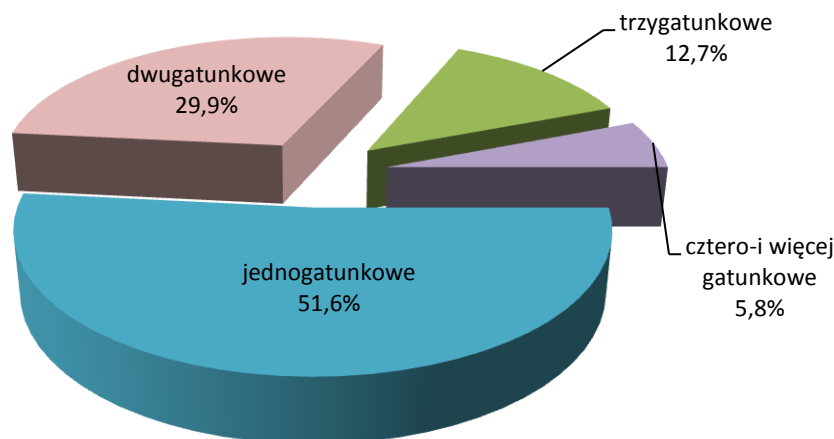
8. Drzewostany.

Drzewostany stanowią jedno z kluczowych ogniw ekosystemu leśnego, dlatego też w „Programie” przedstawiono je pod kątem:

- bogactwa gatunkowego,
- budowy pionowej,
- pochodzenia.
- **Bogactwo gatunkowe.**
Bogactwo gatunkowe analizowano pod względem ilości gatunków w składzie gatunkowym I i II piętra. Gatunków występujących w formie domieszek w tych warstwach nie brano pod uwagę (ich udział powierzchniowy lub ilościowy nie przekracza 5 %).

Tab.33. Bogactwo gatunkowe w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Jednostka	Powierzchnia [ha]				
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			≤40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo Międzyrzecz	jednogatunkowe	ha	903,76	5231,51	3492,70	9627,97	51,6
	dwugatunkowe		2330,40	2308,65	933,63	5572,68	29,9
	trzygatunkowe		984,82	955,73	421,56	2362,11	12,7
	cztero- i więcej gatunkowe		434,29	360,01	296,92	1091,22	5,8

Rysunek 43. Bogactwo gatunkowe w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Z powyższego zestawienia wynika, że w skali Nadleśnictwa Międzyrzecz dominują drzewostany jednogatunkowe zajmując 51,6% powierzchni. Najmniejszy udział mają drzewostany cztero- i więcej gatunkowe – 5,8 % powierzchni.

W porównaniu z poprzednim planem u.l. zauważyć można następujące tendencje:

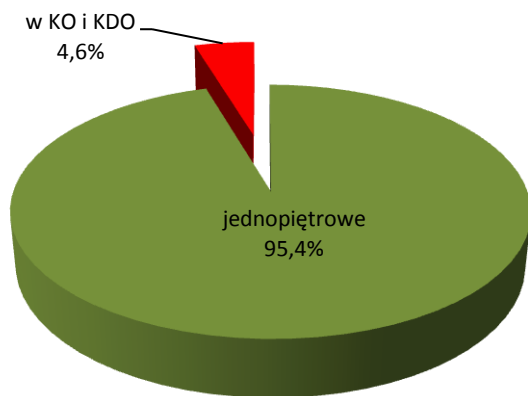
- drzewostany jednogatunkowe: spadek o 4,4 % powierzchni;
- drzewostany dwugatunkowe: wzrost o 3,2 % powierzchni;
- drzewostany trzygatunkowe: wzrost o 1,4 % powierzchni;
- drzewostany cztero- i więcej gatunkowe: spadek o 0,2 % powierzchni.

• Budowa pionowa

W drzewostanach jednopiętrowych drzewa tworzą jeden pułap wysokości. W drzewostanach dwupiętrowych warstwa drzew składa się z dwóch wyraźnych pięter różnej wysokości. Do piętra dolnego zalicza się drzewa, których korony nie przenikają do piętra górnego, nie są też zaliczone do warstwy podrostu lub podszytu, a jednocześnie wskaźnik ich zwarcia wynosi, co najmniej 3b (zwarcie przerywane, zagęszczenie przerywane miejscami luźne). W razie wątpliwości dotyczących kwalifikacji drzewa do danego piętra, należy przyjąć, że drzewo piętra górnego nie powinno wykazywać wysokości niższej niż 2/3 średniej wysokości gatunku panującego w piętrze górnym. Drzewostany w klasie odnowienia (KO) to drzewostany użytkowane rębniami częściowymi i gniazdowymi, gdzie użytkowanie i odnowienie lasu przebiega równocześnie. Drzewostany w klasie odnowienia (KDO) to drzewostany użytkowane rębniami częściowymi i gniazdowymi, gdzie ilość młodego pokolenia jest niedostateczna, lub go nie ma.

Tab.34. Zestawienie powierzchni [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury.

Nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Jednostka	Powierzchnia [ha]				
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			≤40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo Międzyrzecz	jednopiętrowe	ha	4653,27	8824,34	4309,74	17787,35	95,4
	dwupiętrowe		0,00	0,00	9,61	9,61	-
	w KO i KDO		0,00	31,56	825,46	587,02	4,6

Rysunek 44. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup wiekowych i struktury.

W Nadleśnictwie zdecydowanie przeważają drzewostany jednopiętrowe, które zajmują aż 95,4 % powierzchni. Drzewostany dwupiętrowe stanowią bardzo znikomą część. Drzewostany w KO i KDO stanowią 4,6 % powierzchni.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz występuje 335 wydzieli, na których zinwentaryzowano podrost o charakterze II piętra, na ogólnej powierzchni 1196,72 ha.

W porównaniu z poprzednim planem u.l. zauważyć można następujące tendencje:

- drzewostany jednopiętrowe: spadek o 2,4 % powierzchni;
- drzewostany dwupiętrowe: na zbliżonym poziomie;
- drzewostany w KO i KDO: wzrost o 2,5 % powierzchni.

• Pochodzenie

Określając pochodzenie drzewostanów opierano się na informacjach zawartych w operatach urządzenia lasu z poprzednich okresów gospodarczych i ustalając na gruncie. Pochodzenie najmłodszego pokolenia lasu, ustalono na gruncie w czasie prac terenowych oraz wykorzystując informacje otrzymane z Nadleśnictwa Międzyrzecz (m.in. baza SILP). Określone w czasie taksacji pochodzenie jest w miarę miarodajne dla drzewostanów pochodzących z lat 1946-2018. Natomiast dla drzewostanów z lat wcześniejszych może być obarczone znacznym błędem z uwagi na brak odpowiednich materiałów.

Aż 96 % powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa pochodzi z odnowienia sztucznego przez sadzenie lub siew. Uwagę zwraca dość duży odsetek drzewostanów powstałych z samosiewu.

Tab.35. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.

Nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Jednostka	Powierzchnia [ha]				
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			≤40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo Międzyrzecz	z panującym gat. obcym	ha	33,82	187,76	96,14	317,72	1,7
	odroślowe		11,37	31,45	30,82	73,64	0,40
	z samosiewu		56,30	143,75	54,67	254,72	1,3
	z sadzenia		4548,77	8763,95	5082,37	18395,09	96,1
	brak informacji		53,74	10,63	25,02	89,39	0,5

9. Ekologiczna ocena stanu lasu.

Na ekologiczną ocenę stanu lasu składa się:

- ocena zgodności składu gatunkowego drzewostanów z typem siedliskowym lasu,
- określenie formy aktualnego stanu siedliska,
- określenie formy degeneracji lasu.

• Ocena zgodności składu gatunkowego drzewostanu z siedliskiem

Ocena zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskowym typem lasu jest jednym z ważniejszych wskaźników wykorzystania zdolności produkcyjnej siedlisk. Jest to także wskaźnik naturalności ekosystemów leśnych. Ocenę zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem dokonano zgodnie z Instrukcją urządzania lasu (2012).

W grupie drzewostanów o składzie niezgodnym wyróżniono dodatkowo za instrukcją sporządzania programu ochrony przyrody (§ 25 ust. 2):

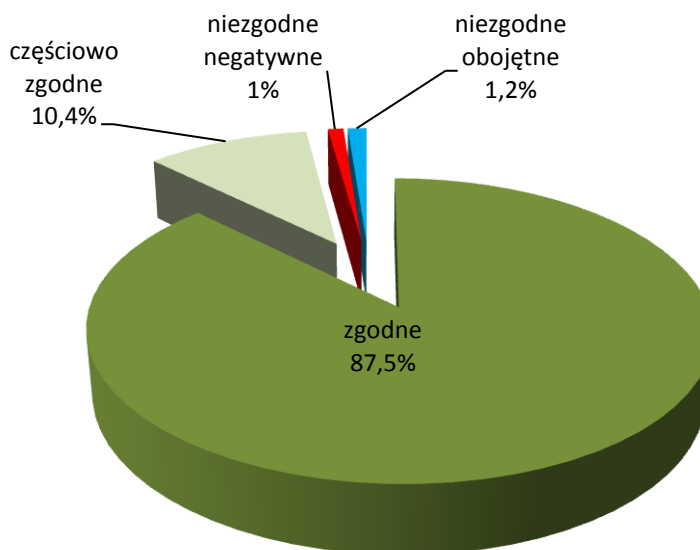
- **niezgodność obojętną**, w przypadku gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty,
- **niezgodność negatywną**, w przypadku gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez sosnę lub świerk.

Tab.36. Zestawienie powierzchni [ha] wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.

Obręb	Siedlisko	Stopień zgodności							
		Zgodne		Częściowo zgodne		Niezgodne			
						negatywne		obojętne	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Nadleśnictwo MIĘDZYRZECZ	Bśw	5 173,89	99,9					5,36	0,1
	BMśw	7 483,45	96,9	192,96	2,5	9,32	0,1	37,61	0,5
	BMw	2,71	100,0						
	LMśw	3 091,34	72,9	1 042,56	24,6	10,21	0,2	99,16	2,3
	LMw	10,34	4,4	182,33	78,2	31,26	13,4	9,09	3,9
	LMb	0,44	14,4	2,62	85,6				
	Lśw	185,82	32,5	247,82	43,3	111,05	19,4	27,78	4,9
	Lw	37,59	19,5	125,87	65,2	12,01	6,2	17,56	9,1
	Ol	208,91	94,0	4,08	1,8	1,89	0,9	7,29	3,3
	OlJ	93,09	42,0	116,11	52,3	1,14	0,5	11,50	5,2
	LŁ	35,81	50,3	31,23	43,9	1,32	1,9	2,82	4,0
Razem nadleśnictwo		16 323,39	87,5	1 945,58	10,4	178,20	1,0	218,17	1,2

Największą powierzchnię zajmują w Nadleśnictwie drzewostany zgodne z siedliskiem i stanowią aż 87,5 % powierzchni wszystkich drzewostanów. Zdecydowanie mniejszą powierzchnię zajmują drzewostany częściowo zgodne z siedliskiem (10,4% powierzchni) i drzewostany niezgodne (2,2%).

Rysunek 45. Zestawienie powierzchni [ha] wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.

W porównaniu z poprzednim planem u.l. zauważyć można następujące tendencje:

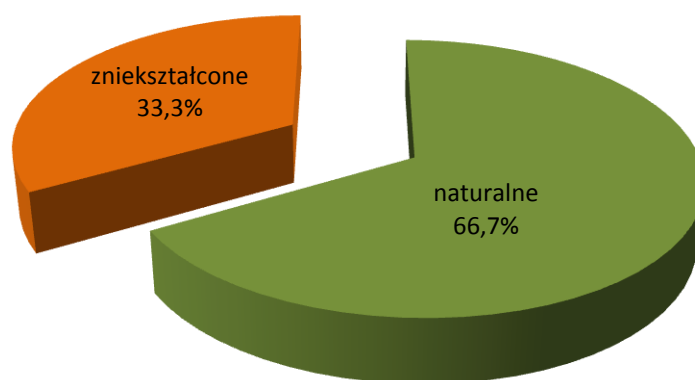
- drzewostany zgodne z siedliskiem: wzrost o 1,29 % powierzchni;
- drzewostany częściowo zgodne z siedliskiem: spadek o 0,65 % powierzchni;
- drzewostany niezgodne: spadek o 0,65 % powierzchni.

- **Formy aktualnego stanu siedliska**

Formy stanu siedliska zostały określone na podstawie prac glebowo – siedliskowych i bieżącej taksacji w terenie.

Tab.37. Formy stanu siedliska.

Nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Jednostka	Powierzchnia [ha]				
				Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
				≤ 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Nadleśnictwo Międzyrzecz	bory	naturalne	ha	1676,61	1510,01	1534,52	4721,14	25,3
		zniekształcone		16,23	353,21	83,02	452,46	2,4
	bory mieszane	naturalne		1588,04	1464,23	1603,54	4655,81	25,0
		zniekształcone		367,87	2307,17	389,49	3064,53	16,4
	lasy mieszane	naturalne		521,62	767,39	886,84	2175,85	11,7
		zniekształcone		222,60	1861,39	219,51	2303,50	12,3
	lasy	naturalne		85,05	165,76	218,56	469,37	2,5
		zniekształcone		82,41	196,40	88,50	367,31	2,0
	ogółem	naturalne		3940,79	4133,78	4362,34	12436,91	66,7
		zniekształcone		712,48	4722,12	782,47	6217,04	33,3

Rysunek 46. Formy stanu siedliska.

W Nadleśnictwie Międzyrzecz dominują siedliska naturalne – stanowią 66,7% powierzchni. Powierzchnia siedlisk zniekształconych jest niższa, stanowi 33,3% powierzchni. Na terenie Nadleśnictwa brak siedlisk zdegradowanych i silnie zdegradowanych.

- **Formy degeneracji lasu**

Dokonując oceny form degeneracji ekosystemów leśnych brano pod uwagę trzy elementy:

- borowacenie,
- monotypizację,
- neofityzację.

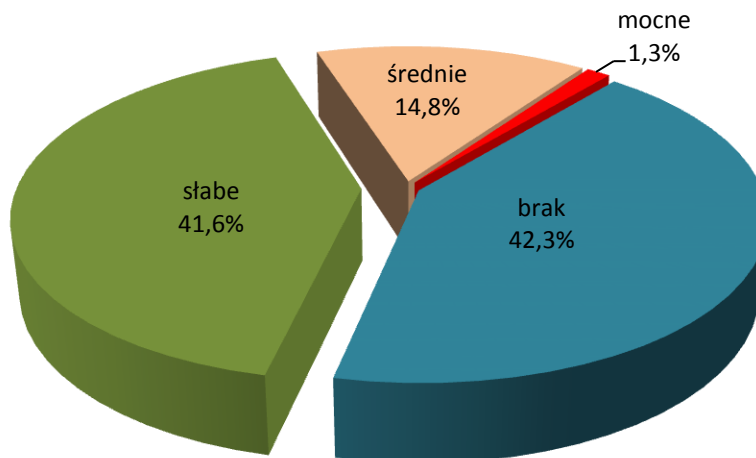
Borowacenie (pinetyzacja) wyróżnia się na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. W zależności od udziału sosny i świerka w górnej warstwie drzew wyróżnia się:

- **słabe**, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi:
  - ponad 80 % na siedliskach borów mieszanych
  - 50 - 80 % na siedliskach lasów mieszanych
  - 10 - 30 % na siedliskach lasowych
- **średnie**, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi:
  - ponad 80 % na siedliskach lasów mieszanych
  - 30 - 60 % na siedliskach lasowych.
- **mocne**, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym wynosi na siedliskach lasowych ponad 60 %.

Tab.38. Borowacenie w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Wiek drzewostanu			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80	>80 lat		
Nadleśnictwo Międzyrzecz	brak	3145,94	2802,88	1943,50	7892,32	42,3
	słabe	1305,27	4152,97	2307,17	7765,41	41,6
	średnie	191,00	1761,72	800,41	2753,13	14,8
	mocne	11,06	138,33	93,73	243,12	1,3

Z zestawień wynika, że 42,3 % powierzchni Nadleśnictwa zajmują drzewostany, w których zjawisko to nie występuje. Powierzchnia drzewostanów charakteryzujących się słabą pinetyzacją wynosi około 42 %. Borowaceniowi średniemu uległo ok. 15% , a borowaceniowi mocnemu zaledwie 1,3 % powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa.

Rysunek 47. Borowacenie w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

W porównaniu z poprzednim planem u.l. zauważyć można następujące tendencje:

- brak borowacenia: na bardzo zbliżonym poziomie;
- słabe borowacenie: spadek o 0,6 % powierzchni;
- średnie borowacenie: wzrost o 0,6 % powierzchni;
- mocne borowacenie: na zbliżonym poziomie.

Monotypizacja polega na ujednoliceniu składu gatunkowego lub struktury wiekowej. Jest jedną z głównych form degeneracji ekosystemów leśnych. Monotypizację określa się dla kompleksów powyżej 200 ha z uwzględnieniem grup wiekowych drzewostanów: 1- 40 lat, 41 - 80 lat, powyżej 80 lat oraz podziału drzewostanów na sosnowe + świerkowe i pozostałe. Monotypizację wyróżnia się, gdy drzewostany jednogatunkowe lub jednowiekowe występują w zasadzie na zwartych powierzchniach (ok. 100 ha). Formę tą należy wyróżniać głównie dla sosny i świerka oraz rozdzielać na:

- monotypizację częściową, gdy:
  - udział drzewostanów jednego gatunku i jednej (20-letniej) klasy wieku wynosi 50 – 80 %,
  - udział jednej klasy wieku drzewostanów różnych gatunków w jednej klasie wieku przekracza 80 %,
- monotypizację pełną, gdy udział drzewostanów jednego gatunku i jednej klasy wieku wynosi ponad 80 %.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz monotypizacja nie występuje.

Neofityzacja - sztuczna uprawa lub samoistne wnikanie gatunków drzew i krzewów obcych. Na terenie Nadleśnictwa stwierdzono w udziale drzewostanów 12 gatunków drzew i krzewów obcych, występujących w warstwie drzew i podrostów (zapisane w bazie danych Taksator).

Tab.39. Wykaz gatunków drzew i krzewów obcego pochodzenia stwierdzonych w Nadleśnictwie.

Gatunek	Forma występowania									Razem
	gatunek panujący		ponad 5% w składzie d-stanu (od 1 w udziale)		do 5% w składzie d-stanu (poj,mjśc)	w II piętrze	w warstwie podrostu, nalotu, podsadzeń	w warstwie podszytu, samosiewu, zakrzewień	w warstwie przestoi i zadrzewień	
	Liczba wydz.	Pow. wydz. [ha]	Liczba wydz.	Pow. zred. [ha]	Liczba wydzielen					
czeremcha późna					26			1957	4	1987
daglezja szara					1					1
daglezja zielona	1	1,21	3	1,20	32		2	3	12	53
dąb czerwony	2	2,60	18	5,38	232		4		7	263
kasztanowiec biały			3	0,33	16			1	11	31
ligustr pospolity								2		2
robinia akacjowa	91	157,08	341	145,34	804	1	11	1209	72	2529
sosna czarna			1	0,13	1				2	4
sosna smołowa					1					1
sosna wejmutka			1	0,16	7					8
śnieguliczka biała								45		45
żywnotnik zachodni					1			1	2	4

Znaczącym problemem jest występowanie czeremchy amerykańskiej i robinii akacjowej w podszycie. Na odnawianych powierzchniach zarówno czeremcha, jak i akacja mogą stanowić konkurencję dla pożądaných gatunków. Pozostałe gatunki nie są ekspansywne, przez co nie stanowią zagrożenia w gospodarce leśnej.

Istotnym problemem w drzewostanach Nadleśnictwa, zwłaszcza położonych przy granicy z Nadleśnictwem Świebodzin jest obecność w drzewostanach dławisza okrągłolistnego *Celastrus orbiculatus*. Jest to pnącze z rodziny dławiszowatych (*Celastraceae*), którego zasięg naturalny związany jest z Dalekim Wschodem (północno-wschodnie Chiny, Japonia, Półwysep Koreański). Szczególnie duże stanowiska tego gatunku zaobserwowano w lasach i zadrzewieniach śródpolnych Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, w których pnącza miały pełnić rolę roślin maskujących żelbetowe schrony bojowe. Dławisz okrągłolistny stanowi dużą konkurencję dla rodzimej roślinności. Często tworzy gęstą okrywę we wszystkich warstwach drzewostanu, uniemożliwiając powstanie

naturalnego odnowienia i znacznie utrudnia spontaniczną regenerację zbiorowisk leśnych. Pędy dławisza oplatające drzewa aż do wysokości koron mogą utrudniać wykonywanie prac w ramach gospodarki leśnej. Niekiedy oplatając dwa lub większą ilość drzew w szczytowych partiach koron, powodują powstawanie wiatrołomów i uszkodzenie pni oraz gałęzi stanowiących dla niego podpórę. Drzewa i krzewy, po których się wspina, często ulegają deformacji, poza tym są także bardziej podatne na uszkodzenia ze strony okiści śnieżnej²⁸.

Rysunek 48. Dławisz okrągłolistny w drzewostanie. (Fot. Łukasz Sikora)

---

²⁸ Purcel A. „Ekspansja dławisza okrągłolistnego (*Celastrus orbiculatus* Thumb.) na centralnym odcinku Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego”. Przegląd przyrodniczy XXI, 3 (2010): 3-14

Rysunek 49. Dławisz oplatający bunkier MRU w Nadleśnictwie Międzyrzecz. (Fot. Magdalena Małecka)

10. Inne cenne obiekty przyrodnicze na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz.

• Drzewostany cenne przyrodniczo.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz wytypowano drzewostany, które wyróżniają się swoimi walorami przyrodniczymi – starodrzewy, drzewostany nawiązujące do naturalnych zbiorowisk leśnych, niekiedy ze stanowiskami gatunków rzadkich i chronionych.

Tab.40. Wykaz drzewostanów cennych przyrodniczo.

Lp.	Leśnictwo oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis, walory przyrodnicze.	Uwagi.
Obręb Międzyrzecz				
1.	Chycina 5g	2,13	Starodrzew położony na stoku, na siedlisku lasu świeżego o składzie: 8So 115, 2Dbs 115 lat, miejscami Ol 115, Brz 115, Jol 80, Dbs 80, Brz 80, Wb 60, Dbs 60, Brz 60, Gb 40, Dbs 40, Brz 40 lat; podszyt: czeremcha, bez czarny, leszczyna, głąg - 70%. W części południowo-zachodniej zlokalizowane są źródła.	Brak wskazań
2.	Chycina 5m	1,30	Położony na stoku wielogatunkowy, wielowiekowy drzewostan na siedlisku lasu mieszanego świeżego o składzie: 8So 115, 1Md 81, 1So.c 81 lat, miejscami Dbs 115, Brz 81, Ak 81, Ol 81, Js 40, Wz 40, Kl 40, Dbs 40, So 48, Dbs 81, Wz 81, Bk 81 lat; podszyt: czeremcha, leszczyna, akacja, kruszyna, głąg – 70%.	Brak wskazań
3.	Chycina 6a	1,12	Drzewostan położony na stoku na siedlisku lasu świeżego o składzie: 9Dbs 130, 1So 90 lat, pojedynczo Brz 90 lat, miejscami Ak 90, Bk 90, Wz 90, Brz 60, Dbs 60, Wz 60, Ak 60, Os 60, Ak 40, Ol 40, Os 40 lat; podszyt: leszczyna, bez czarny, akacja, kruszyna – 70%.	Brak wskazań
4.	Chycina 15a	1,96	Stuletni drzewostan położony na stoku, na siedlisku lasu świeżego o składzie: 5Dbs 100, 2So 100, 2Wz 80, 1Brz 80 lat, miejscami Dbs 80, Ol 80, Bk 80,	Strefa ochr. okresowej Brak wskazań

Lp.	Leśnictwo oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis, walory przyrodnicze.	Uwagi.
			Wz 100, Bk 50, Ol 50, Brz 50, Wz 50 lat; podszyt: bez czarny, dereń, czeremcha, leszczyna, kruszyna – 80%.	
5.	Chycina 24f	3,11	90-letni drzewostan olszowy na siedlisku lasu wilgotnego; miejscami w d-stanie 90-letnie Js, Tp, Gb, Ak, Św, Os, Jw., Wz; pojedynczo Ol i Dbb 130 lat. Podszyt: bez czarny, leszczyna, jawor, wiąz, śnieguliczka – 80%. W części południowo-wschodniej znajduje się ponad 200-letni dąb szypułkowy – pomnik przyrody. Cenne stanowisko bluszczu pospolitego. W części północnej znajdują się 2 niewielkie bagna	Brak wskazań
6.	Chycina 34c	11,02	Położony na stoku stuletni, wielogatunkowy drzewostan na siedlisku lasu świeżego o składzie: 3Js 100, 2Jw 100, 1Dbs 100, 1Bk 100, 1Ol 100, 1Gb 55, 1Ak 55 lat, miejscami Św 100, Ak 100, Md 100, So 100, Gb 100, Kl 100, Brz 55 lat; podszyt: jesion, leszczyna, bez czarny, grab – 40%. W drzewostanie zlokalizowane ponad 300-letnie dęby szypułkowe – dwa pomniki przyrody. W części zachodniej występują źródła.	SP_9170_A Brak wskazań
7.	Kursko 181h	1,07	Starodrzew na siedlisku lasu wilgotnego o składzie: 7Dbs 170, 1So 170, 2Ol 110 lat, miejscami Kl 40 lat; podszyt: leszczyna, dereń, głąb, bez czarny – 70%.	SP_9170_B POW. REF. Strefa ochr. okresowej Brak wskazań
8.	Wielowieś 386g	0,93	Drzewostan położony na stoku na siedlisku lasu mieszanego świeżego o składzie: 6Dbs 150, 3Dbs 100, 1Brz 90 lat, miejscami Os 80 lat; podszyt: leszczyna, grab, dąb, buk – 70%.	Brak wskazań
Obręb Białe Łąki				
9.	Dłusko 64b	1,34	Starodrzew na siedlisku lasu mieszanego świeżego o składzie 9Dbs 135, 1Dbs 100 lat, miejscami Ak 70, Ak 90, Dbs 50, Kl 40, pojedynczo Św 100 lat; podszyt: bez czarny, czeremcha, dąb, akacja, klon – 100%.	SP_9170_C Brak wskazań
10.	Dłusko 89g	2,83	Położony na skarpie starodrzew o składzie 5Gb 102, 1So 102, 3Dbs 130, 1Gb 70 lat, miejscami Ol 102, Brz 102, Ak 102, Lp 102, Os 50, Gb 50 lat; podszyt: grab, leszczyna, dąb – 20%.	POW. REF. Brak wskazań
11.	Popowo 264c	16,96	Wielogatunkowy, wielowiekowy drzewostan na siedlisku lasu mieszanego świeżego o składzie 8So 145, 1Św 115, 1Bk 80 lat, miejscami Brz 80, Dbs 80, So 55 lat; podszyt: brzoza, dąb, grab, świerk, czeremcha – 30%. Podroza o charakterze II piętra: 5Dbs 55, 3Bk 55, 1Brz 55, 1Św 35 lat (30%). W części północno-wschodniej, centralnej i południowej występują trzy niewielkie bagna.	GDN Brak wskazań
12.	Białe Łąki 336i	1,62	Wielogatunkowy starodrzew na siedlisku lasu mieszanego świeżego o składzie 3Dbs 107, 2Bk 107, 1So 107, 1Ak 107, 1Wz 107, 1Bk 75, 1Ol 85 lat, miejscami Brz 107, Dbs 75, Wz 75, Os 107, Wz 40, Bk 40 lat; podszyt: leszczyna, kruszyna, buk, olsza, jarzębina – 80%. W drzewostanie dwa pomniki przyrody (dwie sosny).	Brak wskazań
13.	Białe Łąki 336l	0,11	Położony na stoku wielowiekowy, wielogatunkowy drzewostan na siedlisku lasu mieszanego świeżego o składzie: 4Wz 107, 2Dbs 107, 2Ol 85, 2Ol 50 lat, miejscami Brz 107, Js 107, Js 60, Wz 75, Ak 107,	Brak wskazań

Lp.	Leśnictwo oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis, walory przyrodnicze.	Uwagi.
			Wb 40 lat; podszyt: leszczyna, dereń, bez czarny, wiąz, akacja – 80%.	
Ogółem N-ctwo Międzyrzecz		45,50		

Poza wyżej wymienionymi drzewostanami na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz znajdują się inne, których nie sposób wymienić, a które mają duże znaczenie przyrodnicze (są to w szczególności pozostałe siedliska bagienne). Są też drzewostany pozostawione jako pasy ochronne nad brzegami wód, drogami publicznymi, które mają ważne znaczenie przyrodnicze i krajobrazowe.

- Parki, drzewostany o charakterze parkowym.**

Tab.41. Wykaz parków i drzewostanów o charakterze parkowym.

Lp.	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Rodzaj pow., TSL	Opis	Zabieg
Międzyrzecz					
1.	101b 101d 101f 101n	3,46	PARK	Dziczejący park o dużych walorach przyrodniczych na łęgowym siedlisku w dolinie rzeki Obry. Drzewostan tworzą głównie 110-letnie jesiony, akacje, olsze, dęby i wiązy. Bogate runo oraz warstwa podszytu. Stare drzewa obficie porośnięte bluszczem.	-
2.	247w	5,79	D-STAN	Pozostałości po dawnym parku dworskim. Dominuje dąb szypułkowy i akacja (80 lat), z domieszką lipy, brzozy, jawora, klona, dębu czerwonego, buka i graba. W podszycie występuje m.in. śnieguliczka, dereń, bez czarny.	BRAK WSK
Białe Łąki					
3.	179h	1,01	D-STAN LMŚW	Fragment pozostałości po dawnym parku dworskim. Dominuje akacja, z domieszką jaworu i dębu szypułkowego. Występują tu także 120-letnie kasztanowce, klony, jawory, jesiony i lipy. W runie duży udział bluszczu.	TP
Ogółem Nadleśnictwo		10,26			

- Siedliska przyrodnicze podlegające ochronie.**

Wykaz typów siedlisk przyrodniczych wymagających ochrony (Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2014 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia MŚ w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713) zinwentaryzowanych w Nadleśnictwie Międzyrzecz przedstawia poniższa tabela.

Tab.42. Wykaz siedlisk w Nadleśnictwie Międzyrzecz podlegających ochronie.

Siedlisko		Powierzchnia [ha]
Kod	Nazwa	
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	8,99
4030	Suche wrzosowiska	0,50
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	17,18
6510	Nizowe i górskie łąki świeże użytkowane ekstensywnie	28,73
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	42,85
7220*	Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i>	0,10
Razem siedliska nieleśne:		98,35
9110	Kwaśne buczyny	7,52
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	109,90
9190	Kwaśne dąbrowy	121,94
91D0*	Bory i lasy bagienne	0,63
91E0*	Łęgi wierzbowe, topolowe olszowe i jesionowe	213,98
91T0	Sosnowy bór chrobotkowy	54,07
91I0	Ciepłolubne dąbrowy	1,09
Razem siedliska leśne:		509,13
Razem siedliska przyrodnicze:		607,48

* - siedliska priorytetowe

Fakultatywne wskazania ochronne²⁹:

3150 – zarządzanie siedliskiem wymaga działań na poziomie obszaru wodnego – zlewni bezpośredniej i pośredniej. Na całym obszarze wodnym mieszczącym siedlisko zaleca się jego ochronę poprzez: oczyszczanie ścieków zanieczyszczających, ochronę stref brzegowych, wyznaczenie stref działań ochronnych, ograniczenie eutrofizacji i gromadzenia się osadów, ograniczanie zamulania i rozwoju halofitów (roślin bagiennych częściowo zanurzonych w wodzie).

²⁹ Poradnik ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000- podręcznik metodyczny.

4030 – ochrona wrzosowisk występujących jako drobnopowierzchniowe płaty w krajobrazie borowym zwykle nie wymaga szczególnych działań, a tylko kontynuacji funkcjonowania dotychczasowych czynników, które ten krajobraz kształtują. Stałym elementem ochrony każdego wrzosowiska powinna być skrupulatna i skuteczna ochrona przed działaniami dewastacyjnymi – jak eksploatacja piasku lub składowanie śmieci.

6410 – czynna ochrona polegająca na ekstensywnym koszeniu. Łąki mogą być koszone nieregularnie, w kilkuletnich odstępach czasowych. Niepożądane jest zbyt częste koszenie np. coroczne. Każdorazowo po sianokosach należy zebrać siano. Nawożenie nie jest wskazane.

6510 – siedlisko to powinno być obejmowane ochroną czynną. Należy je kosić, najlepiej ręcznie lub lekkim sprzętem, maksymalnie dwa razy w roku. Nie jest wskazane zbyt niskie koszenie i intensywne wypasanie. Siano powinno być usuwane z łąki. Użytki zielone powinny być umiarkowanie nawożone. Wysokość dawek nawozów zależy od żyzności siedliska.

7140, 7220 – uzyskanie efektu regeneracji roślinności torfowiskowej z reguły wymaga stymulacji procesu poprzez zabiegi ochrony czynnej. Rodzaj i sposób ich przeprowadzenia musi być każdorazowo opracowany dla konkretnego obiektu, na podstawie jego aktualnej sytuacji hydrologicznej i stanu roślinności. Podstawą wszystkich działań jest maksymalne zabezpieczenie torfowiska przed utratą wody poprzez odpływ i nadmierną ewapotranspirację, a następnie spowodowanie stopniowego podniesienia lustra wody i jego stabilizację w pobliżu powierzchni.

9110 – bierne metody ochrony umożliwiają zachowanie walorów buczyn o cechach naturalności. Kierunek ten powinien być przyjęty za podstawę planowania ochrony płatów buczyn w rezerwatach. W lasach gospodarczych zalecane jest stosowanie rębni złożonych, oraz pozostawienie do naturalnej śmierci części drzew czy też fragmentów ekosystemu siedliska. Z punktu widzenia ochrony kwaśnych buczyn niekorzystne jest wprowadzanie do nich gatunków obcych.

9170 – dla ochrony fragmentów grądu, które zachowały charakter zbliżony do naturalnego właściwe jest przestrzeganie zasad ochrony biernej. Bierne metody ochrony dotyczą głównie grądów chronionych rezerwatowo. W lasach gospodarczych zaleca się ograniczanie wprowadzania buka na siedliskach grądowych i hodować na nich drzewostany dębowo-grabowe.

9190 – w lasach gospodarczych rozsądny jest kompromis między ochroną a gospodarką, obejmujący zastosowanie dotychczasowych sposobów użytkowania – w tym nawet rębni zupełnych – jednak pod warunkiem równoczesnego prowadzenia unaturalniającej przebudowy: przyjęcia odpowiednich dla zbiorowiska docelowych składów gatunkowych i odstąpienia od preferowania świerka i buka.

91E0 – podstawą ochrony lasów łęgowych jest przede wszystkim ochrona warunków siedliskowych, w których funkcjonuje ten typ ekosystemu, przede wszystkim ochrona warunków wodnych. Bierna ochrona może być stosowana w lasach rezerwatowych. W lasach gospodarczych zalecane jest stosowanie rębni złożonych, oraz pozostawienie do naturalnej śmierci części drzew czy

też fragmentów siedliska. Z punktu widzenia ochrony niekorzystne jest wprowadzanie do siedliska gatunków obcych.

91T0 – w obszarach, gdzie zachowane są jeszcze fragmenty boru chrobotkowego, należy w celu ich ochrony wybierać całość drewna pozostałego po zabiegach hodowli lasu. W przyszłości zabiegi te, w połączeniu z usuwaniem naturalnych odnowień sosnowych i dębowych przyczynią się do aktywnej ochrony borów chrobotkowych.

91I0 – ochrona, a także propozycje działań powinny skupiać się na zahamowaniu procesów gładownienia dąbrów oraz stymulowaniu naturalnego odnowienia drzewostanów.

Zaplanowane zabiegi powinny mieć na celu zachowanie ciągłości istniejących siedlisk.

Dla siedlisk przyrodniczych zinwentaryzowanych w obszarach Natura 2000 z dyrektywy siedliskowej SOO, oraz dla części siedlisk przyrodniczych poza tymi obszarami przyjęto TD, orientacyjne składy upraw, oraz rodzaje rębni przedstawione w tabeli poniżej (zgodnie z aneksem Nr 3/2014 z dnia 27 sierpnia 2014 r. do Porozumienia nr 1/2010 z dnia 15.01.2010 r. zawartego pomiędzy Dyrektorem RDLP w Szczecinie a Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.).

Tab.43. Typy drzewostanów oraz orientacyjne składy gatunkowe upraw, oraz rodzaje rębni dla poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych.

Kod Siedliska	Siedlisko Przyrodnicze	TSL	TD	Orientacyjny skład upraw	Zalecany rodzaj rębni	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
9110-1	<i>Kwaśna buczyna niżowa</i>	BMśw	So Bk**	Bk 60 So 30 Db i inne 10	II/III/IV/V	Orientacyjne składy gatunkowe z So zaleca się stosować w przypadku odnawiania powierzchni, na których w składzie d-stanu macierzystego występowała So, w udziale min. 30%. Gatunki domieszkowe – Dbb, So (na uboższych siedliskach LM), Dbs
		LMśw LMw	Bk	Bk 90 Db i inne 10		
			Bk*	Bk 70 Db, So i inne 30		
			So Bk*	Bk 50 So 30 Db i inne 20		
		Lśw	Bk	Bk 90 Db i inne 10		
9130-1	<i>Żyzna buczyna niżowa</i>	BMśw	So Bk**	Bk 60 So 30 Db i inne 10	II/III/IV/V	Orientacyjne składy gatunkowe z So zaleca się stosować w przypadku odnawiania powierzchni, na których w składzie d-stanu macierzystego występowała So, w udziale min. 30%. Gatunki
		LMśw	Bk	Bk 80 Db i inne 20		
		Lśw	Bk	Bk 90 Db i inne 10		
		Lw	Db Bk*	Bk 60 Db 30 Wz i inne 10		
			Bk	Bk 90 Db i inne 10		

Kod Siedliska	Siedlisko Przyrodnicze	TSL	TD	Orientacyjny skład upraw	Zalecany rodzaj rębni	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
						domieszkowe – Dbb, Dbs, Js, Ol, Wz, Gb, Czeresnia ptasia
9160	<i>Grąd subatlantycki</i>	BMśw BMw LMśw	Db	Db 80 Gb i inne 20	II/III/IV/V	Grab wprowadzić w zmieszaniu grupowym lub kępowym. Dopuszcza się udział Gb w późniejszych fazach rozwojowych d-stanu. Gatunki domieszkowe – Js, Os, Brz, Jw., Lpd, Czeresnia ptasia, Jrz brekinia, Ol, Wz
			So Db Bk**	Bk 50 Db 30 So i inne 20		
			So Gb Db**	Db 40 Gb 30 So i inne 30		
		LMw	Db	Db 80 Gb i inne 20		
			Gb Db	Db 60 Gb 30 Lp i inne 10		
		Lśw	Db	Db 80 Gb i inne 20		
			Gb Db	Db 50 Gb 30 Lp i inne 20		
			Gb Bk	Bk 50 Gb 30 Lp i inne 20		
			Lp Db	Dbs 50 Lp 30 Gb i inne 20		
			Gb Bk Db	Db 40 Bk 30 Gb i inne 30		
			Gb Db Bk	Bk 40 Db 30 Gb i inne 30		
			Db Gb	Gb 50 Db 30 Lp i inne 20		
			Bk Gb	Gb 50 Bk 30 Lp i inne 20		
		Lw	Db	Db 80 Gb i inne 20		
			Gb Db	Db 60 Gb 30 Lp i inne 10		
			Db Gb	Gb 50 Db 30 Wz i inne 20		
9170-1	<i>Grąd środkowoeuropejski</i>	LMśw	GbDb	Db 50 Gb 30 Bk, Lp i inne 20	III/IV/V	Grab wprowadzić w zmieszaniu grupowym lub kępowym. Dopuszcza się udział Gb udział Gb w późniejszych fazach rozwojowych d-stanu. Gatunki domieszkowe – Klp, Lpd, Wz, Js, Ol, Brz, Os, Jw., Jrz brekinia
		LMw	Gb Db	Db 50 Gb 30 Bk, Lp i inne 20		
		Lśw	LpGbDb	Db 40 Gb 30 Lp 20 Kl.P i inne 10		
		Lw	LpGbDb	Db 40 Gb 30 Lp 20 Kl.P i inne 10		
9190-1	<i>Pomorski kwaśny las brzoźowo-dębowy</i>	Bez względu na TSL	Brz Db	Db 60 Brz 30 So i inne 10	II/III/IV/V	Gatunki domieszkowe – Bk, Ol, Os, Brz omszona
			SoDbBrz	Brz 40 Db 30 So 30		
			Db Brz	Brz 60 Db 30 i inne 10		
			So Db	Db 60 So 40		
			SoBrzDb	So 30 Brz 30 Db 30 i inne 10		
			Bk Db	Db 60 Bk 30 Brz i inne 10		
9190-2	<i>Śródlądowa kwaśna dąbrowa</i>	BMśw	Db So **	So 50 Db 30 Bk i inne 20	II/III/IV/V	Gatunki domieszkowe – Bk, Ol, Os, Brz, Jw
			So Db	Db 50 So 30 Bk i inne 20		
		LMśw	Bk Db	Db 50 Bk 30 So i inne 20		
			So Db	Db 50 So 30 Bk i inne 20		
		LMw	So Db	Db 50 So 30 Bk i inne 20		
			Bk Db	Db 50 Bk 30 So i inne 20		
		Lśw	Db	Db 80 Bk i inne 20		
			Db Bk	Bk 50 Db 30 Jw. I inne 20		
91D0-1*	<i>Brzezina bagienna</i>	BMb	So Brz	Brzom 60 So 40	-	-
		LMb	So Brz	Brzom 60 So 30 Ol i inne 10		
91D0-2*	<i>Sosnowy bór bagienny</i>	Bb	So	So 90 Brzom i inne 10		
		BMb	Brz So	So 60 Brzom i inne 40		
91D0-3	<i>Ols torfowcowy</i>	Bez względu na TSL	Brz Ol	Ol 70 Brz i inne 30		
			SoBrzOl	Ol 60 Brz 30 So i inne 10		

Kod Siedliska	Siedlisko Przyrodnicze	TSL	TD	Orientacyjny skład upraw	Zalecany rodzaj rębni	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
91E0-1*	Nadrzeczny łęg wierzbowy	Bez względu na TSL	Wb	Wb 70 Ol i inne 30	-	-
91E0-2*	Nadrzeczny łęg topolowy	Bez względu na TSL	Tp	Tp 70 Ol i inne 30	-	-
91E0-3*	Niżowy łęg jesionowo-olszowy	LMw	Ol Js	Js 50 Ol 30 Brz i inne 20	I/II/III/IV/V	Gatunki domieszkowe – Wz, Dbs, Brz, Js, Ol, Gb, Bk
			Js Ol	Ol 50 Js 30 Brz i inne 20		
		Lw	Ol Js	Js 50 Ol 30 Brz i inne 20		
			Js Db	Db 50 Js 30 Wz i inne 20		
			Db Js	Js 50 Db 40 Ol i inne 10		
			Db Ol	Ol 50 Db 30 Wz i inne 20		
			Ol Db	Db 50 Ol 30 Wz i inne 20		
		OlJ	Js Ol	Ol 60 Js 30 Brz i inne 10		
			Ol Js	Js 60 Ol 30 Brz i inne 10		
		Ol	Ol	Ol 90 Js i inne 10		
91E0-4*	Źródłkowy las olszowy na niżu	OlJ	Ol	Ol 90 Js i inne 10	-	-
91E0-5*	Podgórski łęg jesionowy	Bez względu na TSL	Js	Js 90 Ol i inne 10	-	-
91F0-1	Łęg dębowo-wiązowo-jesionowy typowy	Lw	JsWzDb	Db 40 Wz 30 Js i inne 30	II/III/IV/V	Gatunki domieszkowe – Ol, Gb
91F0-2	Łęg dębowo-wiązowo-jesionowy śledziennicowy	LMw	Js Wz	Wz 40 Js 30 Db i inne 30		
		Lw				
91I0-1*	Świetlista dąbrowa	Bez względu na TSL	So Db	Dbb 50 So 30 Brz i inne 20	IV/V	Gatunki domieszkowe – So, Jrz brekinia, Wz
			Db	Dbb 90 Lp i inne 10		
91T0	Sosnowy bór chrobotkowy	Bśw	So	So 90 Brz 10	I/IV	-
9180*	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach	Lśw Lw	Wz Jw	Jw. 60 Wz 20 Lp i inne 20	II/III/IV/V	Gatunki domieszkowe – Lp, Db, Bk

* - siedliska przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym

** - TD dopuszczone do zastosowania dla siedlisk przyrodniczych w stanie zachowania „C”

1. w przypadkach uzasadnionych uwarunkowaniami terenowymi dla wszystkich TD wymienionych w w/w tabeli dopuszcza się zmiany w składach gatunkowych upraw w granicach +/- 10%.

2. Na siedliskach przyrodniczych zlokalizowanych na stokach o stromym nachyleniu odstąpić od użytkowania rębego, natomiast w obrzeżach wód i cieków wodnych, obrzeżach źródeł, torfowisk przejściowych, wysokich, nakredowych oraz alkalicznych kształtować strefy przejściowe – zwane ekotonami.

3. W przypadku TD oraz orientacyjnych składów gatunkowych upraw, w których występuje Js, do czasu ustąpienia choroby tego gatunku należy zastępować go innymi gatunkami, takimi jak, np. Db, Wz, Jw., Ol.

4. w przypadku, gdy dane siedlisko przyrodnicze przypisane jest dla całego wydzielienia, a występuje tylko na jego części (w płatach na powierzchni co najmniej 0,25 ha) zaleca się stosowanie TD oraz orientacyjnych składów gatunkowych tylko dla płatów tego siedliska przyrodniczego.

• Drzewa cenne.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz znajdują się cenne drzewa, których ze względu na swe położenie (oddalone od dróg, rosnące wewnątrz drzewostanów) nie przedstawia się, jako

proponowanych pomników przyrody. Należy prowadzić bieżącą inwentaryzację drzew osiągających rozmiary pomnikowe. Nie należy ich wycinać i uszkadzać. Nie powinno wprowadzać się istotnych zmian w otoczeniu drzew (w promieniu do 10 m). Po fizjologicznej śmierci należy je pozostawić na miejscu aż do naturalnego rozkładu.

Tab.44. Wykaz cennych drzew znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz.

Lp.	Oddz., pododdz.	Leśnictwo	Gatunek	Lokalizacja	Liczba
Obręb Międzyrzecz					
1.	22g	Chycina	Dąb szypułkowy	NE	1
2.	24h	Chycina	Dąb szypułkowy	NE	1
3.	24j	Chycina	Dąb szypułkowy	S	1
4.	31m	Chycina	Dąb szypułkowy	S	2
5.	33b	Chycina	Dąb szypułkowy	NW	
6.	33f	Chycina	Dąb szypułkowy	W	
7.	48f	Chycina	Dąb szypułkowy	E	1
8.	55j	Gorzyca	Lipa drobnolistna	NE	1
9.	62g	Chycina	Dąb szypułkowy	N	1
10.	76a	Gorzyca	Dąb szypułkowy	SW	4
11.	84b	Gorzyca	Dąb szypułkowy	NE	1
12.	84c	Gorzyca	Dąb szypułkowy	NE	2
13.	84c	Gorzyca	Dąb szypułkowy	C	1
14.	84c	Gorzyca	Dąb szypułkowy	NW	1
15.	100g	Gorzyca	Sosna zwyczajna	SW	2
16.	111f	Gorzyca	Sosna zwyczajna	NW	1
17.	120g	Kursko	Sosna zwyczajna	W	3
18.	146j	Kursko	Dąb szypułkowy	C	1
19.	146j	Kursko	Dąb szypułkowy	W	1
20.	161o	Kursko	Dąb szypułkowy	SW	1
21.	170f	Kursko	Wiąz pospolity	S	1
22.	181j	Kursko	Dąb szypułkowy	SW	3
23.	181k	Kursko	Dąb szypułkowy	NW	1
24.	181k	Kursko	Dąb szypułkowy	W	1
25.	209f	Bobowicko	Dąb szypułkowy	N	1
26.	282f	Bobowicko	Buk zwyczajny	SW	1
27.	333a	Wielowieś	Sosna zwyczajna	C	2
28.	347f	Wielowieś	Dąb szypułkowy	C	1
29.	390a	Wielowieś	Czereśnia ptasia	N	1
30.	399c	Wielowieś	Jałowiec pospolity	N	1
31.	399f	Wielowieś	Jałowiec pospolity	S	1
32.	410g	Wielowieś	Jałowiec pospolity	NE	1
33.	410h	Wielowieś	Jałowiec pospolity	NW	1
34.	418b	Wielowieś	Jałowiec pospolity	NW	1
35.	418c	Wielowieś	Jałowiec pospolity	S	2
Obręb Białe Łąki					
35.	43s	Dłusko	Wiąz pospolity	SW	1
36.	56j	Dłusko	Dąb szypułkowy	NW	1
37.	56j	Dłusko	Dąb szypułkowy	SW	1
38.	57b	Dłusko	Dąb szypułkowy	N	4
39.	57b	Dłusko	Sosna zwyczajna	N	1
40.	57j	Dłusko	Dąb szypułkowy	C	1
41.	58Aj	Dłusko	Wiąz pospolity	SE	1
42.	58Aj	Dłusko	Klon pospolity	S	1
43.	61d	Dłusko	Dąb szypułkowy	E	1
44.	197g	Żabin	Buk zwyczajny	N	1
45.	223s	Popowo	Dąb bezszypułkowy	NE	1

Lp.	Oddz., pododdz.	Leśnictwo	Gatunek	Lokalizacja	Liczba
46.	223s	Popowo	Czeremcha zwyczajna	S	1
47.	281i	Rojewo	Dąb szypułkowy	N	1
48.	300a	Białe Łąki	Dąb szypułkowy	SE	1
49.	304a	Rojewo	Daglezja zielona	N	1
50.	322t	Rojewo	Dąb szypułkowy	SW	1
51.	330d	Białe Łąki	Sosna zwyczajna	S	

- **Zadrzewienia i remizy.**

Zadrzewienia i remizy pełnią ważną funkcję biocenotyczną. Jako nie użytkowane enklawy stanowią spokojne miejsca bytowania zwierząt oraz miejsca spontanicznego rozwoju roślinności.

W Nadleśnictwie Międzyrzecz zgodnie z ewidencją stwierdzono 33 zadrzewienia o łącznej powierzchni 29,40 ha.

Tab.45. Zestawienie zadrzewień.

Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
Międzyrzecz	
16a	1,56
49k	1,60
79j	0,50
92b	0,03
209i	0,43
230a	0,18
230k	0,18
257p	1,14
365a	0,34
374g	0,64
Białe Łąki	
43j	0,79
43l	0,62
43y	0,08
43ax	1,00
43dx	1,40
43hx	1,09
58Ab	3,44
58Ah	0,73
58Am	2,54
62a	0,20
233b	0,55
257w	0,07
260p	1,09
260s	1,55
295j	0,17
295s	0,29
295w	0,43
296c	0,45

Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
318m	2,00
323a	4,05
332k	0,14
356o	0,03
397o	0,09

W Nadleśnictwie Międzyrzecz zgodnie z ewidencją stwierdzono 6 remiz o łącznej powierzchni 2,69 ha, natomiast remiz, jako powierzchni nie tworzących osobnych wydzieleń stwierdzono 29 szt., o łącznej powierzchni 6,38 ha.

Tab.46. Zestawienie remiz tworzących osobne wydzielienia.

Lp.	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
Międzyrzecz		
1.	73d	0,60
2.	87a	0,38
3.	125b	0,58
4.	152g	0,56
5.	196g	0,40
Białe Łąki		
6.	48k	0,17
Razem		2,69

Tab.47. Zestawienie remiz jako powierzchni nie tworzących wydzieleń.

Lp.	Oddz., pododdz.	Lokalizacja	Pow. [ha]
Międzyrzecz			
1.	5i	C	0,26
2.	195h	NW	0,13
3.	195h	SE	0,16
4.	218a	SW	0,15
5.	219j	SW	0,10
6.	219j	NE	0,10
7.	219l	C	0,10
8.	272a	NW	0,12
9.	288b	C	0,18
10.	289a	NE	0,09
11.	338h	E	0,25
12.	365fx	W	0,35
13.	372c	N	0,30
14.	377h	SW	0,23
15.	378a	NE	0,35
16.	378j	NW	0,40
17.	391h	N	0,35
18.	394f	C	0,25

Lp.	Oddz., pododdz.	Lokalizacja	Pow. [ha]
19.	400a	NE	0,05
20.	413b	SE	0,20
21.	430d	NE	0,15
22.	431d	C	0,25
Białe Łąki			
23.	43r	N	0,49
24.	55f	C	0,10
25.	70d	C	0,10
26.	137a	SE	0,25
27.	186a	C	0,30
28.	295l	NE	0,35
29.	329b	C	0,27

- **Grunty pozostawione do naturalnej sukcesji.**

W Nadleśnictwie Międzyrzecz pozostawiono grunty do naturalnej sukcesji w 56 wydzieleniach o łącznej powierzchni 84,69 ha. Obejmują one grunty, gdzie nie planuje się zabiegów gospodarczych z uwagi na ich rolę w ekosystemie oraz uwarunkowania lokalne. Wykaz takich powierzchni przedstawia poniższa tabela.

Rysunek 50. Grunt pozostawiony do naturalnej sukcesji, leśnictwo Wielowieś, oddz. 365x. (Fot. Ł. Sikora)

Tab.48. Zestawienie gruntów przeznaczonych do naturalnej sukcesji.

Lp.	Leśnictwo oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis, walory przyrodnicze
Obwód Międzyrzecz			
1.	Gorzycza 55h	1,51	BMśw, pokrywa zadarniona; na 10% pow. osika, sosna; przes. So 7m ³
2.	Chycina 58c	0,60	LMśw, pokrywa zadarniona
3.	Kursko 87h	0,13	LMśw, pokrywa zadarniona; na 20% pow. bez czarny, akacja; przes. So 7m ³ , Św 1m ³
4.	Kursko 124l	0,83	Lw, pokrywa zadarniona; na 50% pow. olsza, dereń, jawor, bez czarny SP_91E0_B
5.	Kursko 125i	0,52	LMśw, pokrywa zadarniona
6.	Kursko 147b	1,58	Lw, pokrywa zadarniona; na 20% pow. olsza, wierzba; podrost na 30% pow. Ol 5 lat SP_91E0_B
7.	Gorzycza 150a	12,94	BMśw, pokrywa zadarniona; na 40% pow. sosna, kruszyna, dąb, osika wierzba; przes. So 170m ³ , Brz 5m ³ , Os 10 m ³ , Dbs 1 m ³ , So 70 m ³ , Brz 5 m ³ , Wb 20 m ³ , Brz 5 m ³ , Os 15 m ³ , So 15 m ³ , Os 5 m ³ , Brz 2 m ³ , Dbs 8 m ³ , Dbs 2 m ³
8.	Gorzycza 150b	0,66	BMśw, pokrywa zadarniona; na 20% pow. wierzba; przes. Brz 10 m ³
9.	Kursko 171g	0,62	Ol, pokrywa zadarniona; na 20% pow. wierzba, olsza, czeremcha; przes. Ol 47 m ³
10.	Kursko 184m	0,86	LMśw, pokrywa zadarniona; na 20% pow. wierzba, czeremcha
11.	Bobowicko 200k	0,14	LMśw, pokrywa silnie zachwaszczona; na 80% pow. jawor, kruszyna, jesion, leszczyna, klon; przes. Brz 5 m ³ , Jw. 2 m ³ , Kl 2 m ³
12.	Nietoperek 234d	0,77	OlJ, pokrywa zadarniona; na 70% pow. kruszyna, olsza, świerk, bez czarny; przes. Brz 10 m ³ , Ol 1 m ³
13.	Nietoperek 245a	0,06	Bśw, pokrywa ściółą; przes. So 5 m ³
14.	Nietoperek 247r	0,60	Lśw, pokrywa silnie zadarniona; na 20% pow. wierzba, przes. Wb 3 m ³ ,
15.	Bobowicko 255n	4,81	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 60% pow. olsza, kruszyna, świerk, brzoza, wierzba; przes. Ol 110 m ³ , So 15 m ³ , Dbs 7 m ³
16.	Bobowicko 277a	3,49	Ol, pokrywa silnie zachwaszczona; na 90% pow. olsza; przes. Ol 7 m ³ , Ol 1 m ³ , Ol 1 m ³
17.	Bobowicko 306g	0,72	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 50% pow. olsza; przes. Ol 10 m ³ , Dbb 7 m ³
18.	Bobowicko 306h	0,93	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 50% pow. olsza
19.	Wielowieś 364t	0,05	Lw, pokrywa zadarniona; na 40% pow. bez czarny, buk, olsza; przes. So 6 m ³ , Brz 2 m ³
20.	Wielowieś 365o	0,04	Lw, pokrywa, zadarniona; na 40% pow. bez czarny; przes. So 2 m ³ , Ol 3 m ³ , Dbs 1 m ³
21.	Wielowieś 365x	2,43	LMw, pokrywa zadarniona; na 20% pow. dąb, bez czarny; przes. Ol 44 m ³
22.	Wielowieś 365bx	0,67	LMw, pokrywa zadarniona
23.	Kursko 393n	2,09	Ol, pokrywa naga; na 10% bez czarny, leszczyna; przes. Ol 30 m ³

Lp.	Leśnictwo oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis, walory przyrodnicze
24.	Nietoperek 424p	0,61	LMśw, pokrywa zadarniona; na 50% pow. wierzba, bez czarny, dąb, osika, głąg, czeremcha; przes. Brz 20 m ³ , Ol 3 m ³ , Os 3 m ³ , Ol 2 m ³
Obręb Białe Łąki			
25.	Dłusko 48o	1,53	OlJ, pokrywa silnie zachwaszczona; na 20% pow. olsza; przes. Ol 73 m ³
26.	Dłusko 49g	1,09	OlJ, pokrywa naga; przes. Ol 5 m ³
27.	Żabin 110h	0,09	Lśw, pokrywa silnie zadarniona; na 90% pow. czeremcha, głąg, brzoza; przes. So 1 m ³ , Brz 1 m ³ , Os 3 m ³ , Brz 1 m ³
28.	Rokitno 180i	1,10	LMw, pokrywa silnie zadarniona; przes. Brz 2 m ³ , So 1 m ³
29.	Białe Łąki 233c	1,00	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 20% pow. bez czarny, kruszyna; przes. Ol 40 m ³ , Ol 10 m ³
30.	Białe Łąki 233d	1,32	LMw, pokrywa silnie zadarniona; na 20% pow. bez czarny, dereń, kruszyna; przes. Ol 30 m ³ , Brz 10 m ³ , Ol 5 m ³
31.	Białe Łąki 233o	0,10	OlJ, pokrywa silnie zadarniona; na 10% pow. bez czarny, kruszyna; przes. Ol 2 m ³ , Ol 1 m ³
32.	Białe Łąki 233r	0,05	OlJ, pokrywa silnie zadarniona; na 10% pow. wierzba iwa; przes. Ol 1 m ³
33.	Rokitno 236h	0,97	Bśw, pokrywa silnie zadarniona; na 40% pow. sosna, kruszyna, brzoza, jarzębina; przes. Brz 10 m ³ , So 10 m ³
34.	Białe Łąki 247h	1,09	LMb, pokrywa zadarniona; na 70% pow. olsza, brzoza, wierzba; przes. Ol 40 m ³ , Brz 20 m ³ , So 1 m ³ , Brz 30 m ³ , Ol 30 m ³ ; SP_91D0_B
35.	Rojewo 257p	0,25	LMśw, pokrywa zadarniona; na 30% pow. kruszyna
36.	Rojewo 258h	1,47	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 30% pow. iwa, kruszyna; Brz 30 m ³ , Dbb 10 m ³ , Dbb 10 m ³
37.	Rojewo 259g	0,83	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 20% pow. wierzba iwa; przes. Brz 4 m ³ , Os 23 m ³ , Dbs 14 m ³
38.	Rojewo 260b	1,23	LMw, pokrywa zadarniona; na 20% pow. wierzba, bez czarny, brzoza
39.	Rojewo 260c	1,01	LMw, pokrywa zadarniona; na 30% pow. buk, świerk, bez czarny
40.	Rojewo 260f	1,29	LMw, pokrywa zadarniona; na 50% pow. wierzba, brzoza, głąg; przes. Brz 1 m ³ , Os 2 m ³
41.	Rojewo 260o	1,34	Ol, pokrywa zadarniona; na 40% pow. wierzba brzoza, bez czarny; przes. Ol 86 m ³ , Ol 15 m ³
42.	Rojewo 282f	2,54	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 90% pow. wierzba, brzoza, głąg, czeremcha; przes. Brz 94 m ³ , Bk 1 m ³ , Wz 2 m ³
43.	Rojewo 286s	1,15	Lw, pokrywa silnie zadarniona; na 30% pow. olsza, świerk, bez czarny, dąb; przes. Ol 55 m ³ , Md 2 m ³
44.	Rojewo 286Ag	0,38	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 30% pow. olsza, bez czarny, wierzba; przes. Ol 30 m ³ , Ol 5 m ³ , Dbs 5 m ³

Lp.	Leśnictwo oddz.	pow. [ha]	Ogólny opis, walory przyrodnicze
45.	Rojewo 286Ah	0,20	LMw, pokrywa silnie zadarniona; na 60% pow. bez czarny, dereń, głóg, wierzba; przes. Ol 40 m ³ , Ol 3 m ³ , Brz 3 m ³ , Ol 2 m ³
46.	Rojewo 291g	0,99	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 50% pow. wierzba, olsza, kruszyna, dąb, jawor; przes. Ol 31 m ³ , Dbs 5 m ³ , So 4 m ³ , Ol 11 m ³ , Brz 6 m ³ , Os 5 m ³ ; na 30% pow. podrost II piętra: Ol 10 lat
47.	Rojewo 301Ac	3,03	LMw, pokrywa zadarniona; na 40% pow. wierzba, olsza; przes. Ol 10 m ³ , Św 2 m ³
48.	Rojewo 301Bm	1,29	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 90% pow. wierzba, olsza; przes. Ol 20 m ³
49.	Rojewo 301Bz	0,07	LMw, pokrywa silnie zadarniona
50.	Rojewo 305a	3,23	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 60% pow. osika, brzoza, berberys, kruszyna, wierzba, jałowiec; przes. Brz 47 m ³ , Os 30 m ³ , So 18 m ³ , Dbs 5 m ³ , Os 12 m ³ , Os 3 m ³
51.	Rojewo 305d	6,47	Ol, pokrywa silnie zadarniona, na 40% pow. wierzba, brzoza, berberys; przes. Brz 120 m ³ , So 100 m ³
52.	Rojewo 318c	5,20	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 90% pow. kruszyna, wierzba, dereń, leszczyna, brzoza; przes. So 116 m ³ , Brz 5 m ³ , Os 10 m ³
53.	Rojewo 323b	0,70	LMw, pokrywa zadarniona; na 80% pow. wierzba, brzoza, dereń; przes. Brz 2 m ³ , So 18 m ³
54.	Rojewo 323d	4,18	LMw, pokrywa silnie zadarniona; na 70% pow. wierzba, czeremcha, dereń, brzoza, dąb; przes. So 60 m ³ , Os 40 m ³ , Brz 10 m ³ , Brz 10 m ³ , Brz 10 m ³ , Os 10 m ³
55.	Białe Łąki 346c	1,40	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 50% pow. olsza szara; przes. Ol 2 m ³ , Ols 5 m ³
56.	Popowo 393g	0,44	Ol, pokrywa silnie zadarniona; na 80% pow. bez czarny, tarnina, wierzba; przes. Ol 3 m ³ , Ol 5 m ³ , Dbs 3 m ³ , Brz 2 m ³ , Os 10 m ³

- Bagna.**

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz występują 302 osobno wydzielone ewidencyjne bagna. Tereny bagienne zajmują ogólną powierzchnię **344,48 ha**. Prócz bagien ewidencyjnych występują bagna nie tworzące wydzieleń taksacyjnych. Ważność tych biotopów i ich znaczenie dla ekosystemu jest oczywista. Bagna-mokradła najczęściej położone są w nieckach terenowych, w przedłużeniach rynien jeziornych itp. stanowią enklawy wśród leśnych siedlisk świeżych.

Fakultatywne wskazania ochronne:

- wokół bagien zaleca się w trakcie wykonywania cięć zachowywać lub kształtować strefę pasa ochronnego.

Tab.49. Wykaz bagien ewidencyjnych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Nadleśnictwo Międzyrzecz							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
Obwód Międzyrzecz							
10g	0,40	78i	1,07	131m	0,36	309h	0,37
13g	2,17	78p	0,75	131n	0,53	310d	1,34
14c	0,41	79i	0,22	133b	0,42	311b	0,42
14g	2,70	79j	0,39	133h	1,81	311d	0,58
14j	0,31	79k	0,33	133i	0,16	311g	1,25
15h	2,20	79o	0,20	133j	0,42	329c	0,29
18d	0,38	79p	0,32	133k	0,22	329h	2,08
19f	0,42	79w	0,33	134b	0,48	329k	0,57
19g	3,49	80b	5,91	134d	0,43	331i	0,32
19j	2,68	84d	0,53	135d	0,28	335k	0,38
28d	2,93	87j	1,10	146d	1,17	337d	0,76
29f	0,78	88c	0,48	150c	6,65	338g	0,84
29g	3,96	94h	0,82	151j	0,80	339d	0,40
30a	2,04	96c	0,74	190g	3,72	342d	1,69
33k	0,50	96f	0,30	194h	0,40	343f	1,24
33l	0,65	96h	0,50	194j	0,35	347b	0,31
41g	2,18	96i	0,39	206c	0,46	347j	0,38
47g	0,98	97a	0,35	218o	1,50	348i	0,34
48b	5,79	98k	0,35	226t	0,52	348j	0,58
49j	1,17	100j	0,28	230b	0,26	351g	0,78
50c	0,43	101h	0,30	233c	2,82	353h	1,10
50f	0,83	110h	1,08	234g	3,28	355g	0,69
50g	0,23	111d	0,26	235f	1,41	355k	0,26
52h	0,08	111i	1,96	240f	0,51	355m	0,25
58f	0,64	112d	3,42	247f	1,37	355n	0,52
60a	0,92	112g	1,30	248c	0,38	355x	0,34
60h	0,62	115k	0,36	249h	1,40	365h	0,83
66g	0,35	119c	1,66	250h	0,93	365cx	1,97
68j	0,40	121b	3,47	256o	0,95	374b	0,14
69c	0,97	123d	0,22	267b	3,81	374d	3,31
70c	0,26	123f	0,54	273d	0,30	375g	1,79
70f	0,68	123x	0,33	280f	4,46	385i	4,34
70k	0,64	125Ai	0,75	281h	1,57	385m	9,05
71p	0,31	125Ak	0,42	297f	1,28	386b	0,98
71t	0,76	125Ap	0,13	297h	0,80	386c	4,66
74c	0,98	128d	3,81	299f	0,26	403c	0,41
75j	1,15	131b	0,18	304j	0,25	409h	0,43
76f	0,39	131c	4,06	304l	0,30	423i	0,80
77h	5,87	131f	3,22	305g	12,26	426h	0,22
78c	0,27	131l	0,17	307a	0,89	435d	0,78
Obwód Białe Łąki							
43f	0,09	219h	1,08	257g	0,26	286Ap	0,06
48s	1,18	219r	0,24	260d	5,14	290b	0,42
58As	0,50	220c	3,18	261f	0,26	291n	0,06
74d	0,04	220k	0,32	262h	5,71	295p	0,49
74g	0,01	233p	0,28	263d	8,62	296b	0,22
89w	0,09	236i	2,57	264d	1,14	296i	0,38
94d	0,29	236k	0,43	264f	1,56	296Ap	0,22
94g	0,69	236l	0,57	265i	0,69	301j	1,82
110f	0,19	238c	0,67	265k	1,45	301Ad	0,13
110i	0,49	238s	0,36	268b	0,07	301Ah	0,12
129c	0,64	240c	1,10	268d	0,02	301Bc	0,12
130b	1,53	243h	0,52	268h	0,06	305h	0,04

Nadleśnictwo Międzyrzecz							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
130i	0,22	243n	0,68	269h	0,89	311f	0,88
130j	0,40	243s	1,00	270i	0,75	313m	5,79
130l	0,30	243x	1,23	274j	0,69	313r	0,47
130o	0,26	243z	0,29	274k	0,47	314b	0,25
131c	0,40	244f	0,62	274m	2,02	314c	0,47
157n	0,22	244p	0,28	275h	0,66	214h	2,65
180g	4,97	244s	2,03	277c	0,24	315j	0,28
183g	1,07	244w	0,05	277h	1,02	315o	0,67
183m	0,51	245g	2,77	278c	0,27	315s	0,30
183r	0,33	245j	0,60	278g	0,28	318i	0,84
183t	0,37	245n	0,79	279g	3,38	320g	1,25
192h	0,40	245s	0,65	279j	0,31	321d	0,45
196h	0,55	246c	0,44	279n	0,40	321g	0,45
196k	2,96	247g	1,34	279Ag	6,83	322Af	0,47
197h	1,49	247j	0,11	279Ai	0,26	322Ah	0,29
197m	0,64	247r	1,15	279Aj	0,34	326d	0,89
203b	0,47	247s	2,50	280h	2,49	361s	0,46
205c	0,76	247cx	1,61	280o	0,72	375h	0,05
216d	0,28	248d	1,27	280p	0,43	380h	0,34
216l	0,67	249s	0,49	281b	1,50	380k	1,26
217b	0,16	250g	0,18	285i	0,44	380o	1,38
217m	3,76	250o	0,31	286a	0,14	393c	0,26
218h	1,62	254b	1,94	286c	0,50		
219g	2,01	255c	2,09	286Ao	0,06		

Tab.50. Wykaz bagien nie stanowiących wydzieleń w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Nadleśnictwo Międzyrzecz							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
Obwód Międzyrzecz							
13h	0,15	66h	0,05	197a	0,05	335i	0,10
14f	0,14	66k	0,12	197a	0,04	337a	0,18
15d	0,32	66k	0,08	197a	0,05	337j	0,07
15i	0,14	66k	0,06	201c	0,05	337o	0,15
15l	0,15	68c	0,03	206a	0,17	341d	0,15
15l	0,07	68c	0,07	210b	0,05	342c	0,05
20d	0,10	69d	0,04	210d	0,12	343a	0,25
21c	0,20	71m	0,24	210g	0,35	343b	0,10
22d	0,12	71o	0,30	218b	0,08	347k	0,25
22h	0,20	76c	0,15	224Aa	0,19	349a	0,13
24f	0,15	78b	0,20	226m	0,30	352h	0,20
24o	0,25	78o	0,05	226m	0,10	353b	0,16
25a	0,10	79n	0,20	226r	0,15	354h	0,10
28b	0,15	80h	0,04	226s	0,20	355o	0,15
31o	0,20	83f	0,30	226x	0,25	365fx	0,35
32o	0,05	84j	0,15	228r	0,10	365gx	0,08
32f	0,20	84j	0,15	230g	0,06	383d	0,03
32i	0,05	100i	0,10	235a	0,10	392h	0,23
33j	0,12	110g	0,03	239b	0,09	393b	0,07
33j	0,12	115b	0,04	250g	0,10	393o	0,10
34a	0,20	115c	0,08	252b	0,04	398f	0,06
34a	0,10	119a	0,08	252b	0,06	409c	0,06
34b	0,20	121a	0,05	252b	0,10	409f	0,09
42l	0,10	121c	0,07	256i	0,03	409j	0,06

Nadleśnictwo Międzyrzecz							
Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]	Oddział, pododdział	Pow. [ha]
47h	0,15	121c	0,10	258k	0,04	418c	0,05
47h	0,10	121d	0,11	258k	0,06	419b	0,15
48g	0,25	131a	0,03	260l	0,20	422a	0,09
49f	0,05	136c	0,15	268b	0,10	422Ad	0,15
50d	0,05	138d	0,04	269b	0,15	423a	0,20
51i	0,24	145l	0,06	269d	0,04	423g	0,07
51j	0,04	146j	0,40	277b	0,40	423o	0,07
55j	0,02	171f	0,14	277c	0,13	435c	0,12
60f	0,24	171k	0,10	280d	0,20	436a	0,05
65d	0,08	178a	0,05	306a	0,20	443c	0,03
65d	0,07	190o	0,14	306a	0,20		
35f	0,05	193a	0,17	306a	0,22		
66f	0,05	196l	0,12	331j	0,15		
Obwód Białe Łąki							
43h	0,07	240g	0,12	286Ac	0,15	311k	0,06
49d	0,15	242k	0,12	286Ad	0,05	313g	0,10
58Ak	0,30	243o	0,03	286Ad	0,10	313g	0,06
58An	0,20	243p	0,20	286Af	0,07	314i	0,05
58Ap	0,04	245m	0,12	286Ai	0,06	315h	0,11
58Ap	0,06	245r	0,19	286Aj	0,20	315h	0,07
62b	0,06	246a	0,06	287c	0,05	315n	0,21
62j	0,06	246f	0,30	289c	0,19	316g	0,04
62p	0,12	246j	0,05	289j	0,19	317c	0,04
92h	0,10	249j	0,10	290c	0,05	317g	0,19
94f	0,13	254h	0,15	291a	0,10	318d	0,20
106k	0,12	254k	0,09	291c	0,12	318d	0,20
106l	0,08	255b	0,40	291c	0,08	318d	0,10
128d	0,10	257a	0,12	291c	0,15	321b	0,08
130h	0,10	257h	0,09	291c	0,40	321b	0,03
130k	0,04	257s	0,20	291c	0,06	321b	0,03
130t	0,05	258d	0,10	291c	0,06	322c	0,10
131a	0,03	260a	0,30	291d	0,04	322n	0,07
131d	0,10	260g	0,20	293b	0,03	322n	0,06
183a	0,04	261g	0,05	295a	0,10	322Ad	0,11
183h	0,07	264b	0,05	295b	0,25	322Ad	0,31
183h	0,10	264c	0,03	296a	0,15	322Ag	0,15
183p	0,04	264c	0,10	296Ao	0,15	333l	0,21
183x	0,04	264c	0,10	296Ar	0,05	335h	0,06
192b	0,15	264c	0,08	297Ac	0,05	337b	0,07
205h	0,10	270b	0,20	297Ac	0,05	338a	0,14
214b	0,10	270k	0,09	297Aj	0,05	346f	0,19
214b	0,04	272k	0,15	297Aj	0,05	361c	0,04
215l	0,08	272k	0,10	301a	0,10	361m	0,07
215n	0,05	273b	0,06	301a	0,10	361p	0,18
216t	0,09	273h	0,10	301a	0,05	363h	0,10
217h	0,10	277d	0,10	301a	0,05	366a	0,05
220d	0,06	277g	0,13	301b	0,05	369d	0,10
220m	0,07	277l	0,15	301Bj	0,07	373b	0,08
221o	0,10	278d	0,07	301Bl	0,08	375g	0,15
233t	0,25	279Ac	0,05	301Bl	0,07	375g	0,25
234d	0,15	279Ah	0,05	307g	0,03	375g	0,10
236f	0,04	280a	0,15	310c	0,05	387g	0,05
240f	0,14	286g	0,10	310k	0,12	393d	0,03

- **Źródłiska**

Źródłiska, naturalne wycieki wodne występują w formie enklaw na olsach, olsach jesionowych, lasach wilgotnych, na zboczach, skarpach itp.

W Nadleśnictwie Międzyrzecz źródłiska zinwentaryzowano w następujących wydzieleniach:

- leśnictwo Chycina oddz.: 24j, 34c;
- leśnictwo Bobowicko oddz. 257m.

- **Wyłączone drzewostany nasienne.**

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz znajduje się 1 wyłączony drzewostan nasienny (w trzech wydzieleniach).

Tab.51. Zestawienie WDN w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Tab.31. Zestawienie WDR w Nadleśnictwie Międzyzdrojach.							
Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Gatunek	NR_BNL	Powierzchnia [ha]	Gatunek
2-Białe Łąki	06-Popowo	227	d	SO	MP/2/31505/05	8,52	10SO135
		227	g	SO	MP/2/31505/05	3,38	10SO135
		228	f	SO	MP/2/31505/05	4,4	10SO135
Razem: 16.3 ha							

Powierzchnia i lokalizacja WDN jest zgodna z aktualnym rejestrem wyłączonych drzewostanów nasiennych w RDLP w Szczecinie.

- **Gospodarcze drzewostany nasienne.**

W Nadleśnictwie Międzyrzecz uznano 301,87 ha gospodarczych drzewostanów nasiennych dla sosny (294,65 ha), brzozy brodawkowatej (1,93 ha), dęba bezszypułkowego (1,4ha), graba (1,42ha).

Tab.52. Powierzchnia GDN w N-ctwie Międzyrzecz.

Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Gatunek	NR_BNL	Pow.	Opis
1-Międzyrzecz	07-Chycina	16	b	SO	MP/1/17288/05	1,37	9SO125
		16	h	SO	MP/1/17288/05	15,74	10SO125
		16	j	SO	MP/1/17288/05	4,57	8SO125
		17	f	SO	MP/1/17289/05	3,39	10SO115
		20	g	SO	MP/1/17291/05	4,11	9SO125
		20	i	SO	MP/1/17291/05	4,19	10SO107
		20	j	SO	MP/1/17291/05	4,68	10SO107
		21	g	SO	MP/1/17293/05	4,55	10SO101
		26	d	SO	MP/1/17295/05	5,03	10SO125
		26	f	SO	MP/1/17295/05	4,66	10SO125
		26	g	SO	MP/1/17295/05	5,23	10SO125
		27	d	SO	MP/1/17296/05	5,95	10SO125
		27	f	SO	MP/1/17296/05	5,99	10SO125
		30	d	SO	MP/1/17297/05	2,53	10SO125
		30	g	SO	MP/1/17297/05	1,62	10SO125
		30	h	SO	MP/1/17297/05	1,95	10SO125
		30	i	SO	MP/1/17297/05	2,35	10SO125
		49	g	SO	MP/1/17300/05	3,7	10SO135
		5	g	SO	MP/1/17285/05	2,13	8SO115
		5	j	SO	MP/1/17285/05	2,77	9SO114
		5	l	SO	MP/1/17285/05	1,37	10SO115
	08-Gorzycza	59	d	SO	MP/1/17301/05	5,05	9SO125
		56	i	SO	MP/1/17257/05	3,83	7SO115
		56	j	SO	MP/1/17257/05	3,74	10SO115

Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Gatunek	NR_BNL	Pow.	Opis	
		70	g	SO	MP/1/17303/05	4,04	7SO125	
		70	h	SO	MP/1/17303/05	4,12	8SO125	
		81	j	SO	MP/1/17304/05	3,6	10SO125	
	09-Kursko	168	h	SO	MP/1/17308/05	4,73	10SO115	
		168	i	SO	MP/1/17308/05	5,4	9SO115	
		168	j	SO	MP/1/17308/05	4,67	9SO115	
		168	p	SO	MP/1/17308/05	3,08	8SO115	
		173	f	SO	MP/1/17309/05	2,08	10SO110	
		173	j	SO	MP/1/17309/05	2,33	10SO110	
		395	b	SO	MP/1/17305/05	4,37	10SO110	
		396	a	SO	MP/1/17305/05	2,35	10SO110	
		396	h	SO	MP/1/17307/05	1,77	10SO120	
	10-Bobowicko	307	c	SO	MP/1/47401/07	11,01	10SO100	
		307	d	SO	MP/1/47401/07	5,18	10SO100	
	12-Wielowieś	331	b	SO	MP/1/17312/05	0,77	9SO120	
		332	a	SO	MP/1/17312/05	0,71	10SO120	
		332	b	SO	MP/1/17312/05	4	10SO120	
		332	g	SO	MP/1/17312/05	1,68	10SO108	
	2-Białe Łąki	02-Rokitno	141	j	SO	MP/1/17255/05	3,78	10SO97
			141	l	SO	MP/1/17255/05	4,54	10SO97
03-Żabin		176	a	SO	MP/1/17260/05	2,22	10SO107	
		176	b	SO	MP/1/17260/05	3,86	10SO107	
		176	d	SO	MP/1/17260/05	2,78	10SO107	
04-Białe Łąki		294	j	SO	MP/1/17281/05	4,2	10SO117	
		294	k	SO	MP/1/17281/05	4,06	10SO117	
		294	m	SO	MP/1/17281/05	1,79	10SO117	
		294	n	SO	MP/1/17281/05	7,07	10SO117	
		297	b	SO	MP/1/17281/05	2,03	10SO117	
		297	c	SO	MP/1/17281/05	1,64	10SO117	
		297	d	SO	MP/1/17281/05	2,97	10SO117	
		297	f	SO	MP/1/17281/05	1,99	9SO117	
		319	k	SO	MP/1/17256/05	3,22	10SO102	
05-Rojewo		260A	b	SO	MP/1/17262/05	2	3SO152	
		274	c	SO	MP/1/17273/05	5,95	8SO142	
		274	d	SO	MP/1/17273/05	8,67	8SO142	
		275	d	SO	MP/1/17274/05	10,47	7SO152	
		278	d	SO	MP/1/17278/05	4,17	10SO152	
		278	f	SO	MP/1/17278/05	7,09	6SO147	
		278	i	SO	MP/1/17278/05	1,74	9SO152	
		284	j	SO	MP/1/17280/05	3,54	10SO145	
06-Popowo		261	a	SO	MP/1/17262/05	2,06	6SO142	
		261	g	SO	MP/1/17262/05	6,97	6SO142	
		262	c	SO	MP/1/17265/05	4,57	6SO142	
		262	f	SO	MP/1/17262/05	2,36	7SO142	
		263	i	SO	MP/1/17267/05	2,4	6SO142	
		264	c	SO	MP/1/17268/05	16,96	8SO145	
269	j	SO	MP/1/17272/05	3,16	3SO147			
Łącznie dla sosny : 294,65 ha								
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	374	k	OL	MP/1/43828/05	2,47	7OL80	
Łącznie dla olszy: 2,47 ha								
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	39	a	GB	MP/1/43827/05	1,42	10GB100	
Łącznie dla graba: 1,42 ha								
2-Białe Łąki	02-Rokitno	168	h	DB.B	MP/1/43826/05	1,4	9DB.B127	
Łącznie dla dęba : 1,4 ha								
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	350	g	BRZ	MP/1/43829/05	0,91	10BRZ70	
		351	a	BRZ	MP/1/43829/05	1,02	6BRZ70	
Łącznie dla brzozy : 1,93 ha								

- Bloki upraw pochodnych i uprawy pochodne**

W Nadleśnictwie Międzyrzecz występuje 8 bloków upraw pochodnych dla sosny pospolitej o łącznej powierzchni 867,39 ha.

Tab.53. Bloki upraw pochodnych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Tabela 3. Dział upraw połączonych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.								
Nr bloku	Powierzchnia	Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział			
1A	87,38	02-Białe Łąki	04-Białe Łąki	319	b, d, f, g, h, i, j, k, l, m			
				320	a, b, c, f, h, i, j, k, l, m, n, o, p			
				321	k, l, m,			
				321A	a, b, c, d, f, g, h			
1B	181,37			327	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m			
				328	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l			
				329	a, b, c, d, f, g, i			
				330	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l			
				339	a, b			
				340	c, d, f, h			
				341	a, b, d, g, h, i			
				342	a, b, c, d, g, h, i, j, l, m, n			
Łącznie obręb Białe Łąki: 268,75 ha								
2	73,93	01-Międzyrzecz	07-Chycina	1	b			
				2	a, b, c, d, f, g			
				3	a, b, c, d, f, g, h, i			
				4	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k			
4	119,68		08-Gorzycza	35	a, b, c, d, f, g			
				53	a, b, c, d, f, g, h			
				54	a, b, c, d, f, g, h, i			
				55	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r,			
5	106,54		10-Bobowicko	204	b, c, d			
				205	a, b, c, d, f, g, h			
				211	a, b, c, d, f			
				212	a, b, c, d, f, g, h			
				213	a, b, c, d, f, g, h, i			
				276	a, b, c, d, f, g			
				292	a, b, c, d, f			
				293	a, b, c, d, f, g, h			
6	94,6			304	a, b, c, d, f, g, h, i, k, m			
				305	a, b, c, d, f			
				216	a, b, c, d, f, g, h, i			
				217	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k			
				257	a, b, f, h, i, k, l, m, n, s			
				258	a, d, f, g, h, i, j, k			
				259	a, b, c, d, f, g, h, i,			
				277	a, b, c, d, f			
7	151,66			278	a, d			
				279	a, b, c, g			
				8	52,23	12-Wielowieś	388	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l
							401	a, b, c, d, f, g, h, i, j, k,
Łącznie obręb Międzyrzecz: 598,64 ha								
ŁĄCZNIE NADLEŚNICTWO: 867,39 ha								

Tab.54. Uprawy pochodne w blokach upraw pochodnych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

NR BLOKU	Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	TSL	Opis	Powierzchnia
2 (30,42ha)	1-Międzyrzecz	07-Chycina	1	b	BŚW	7SO25	5,25
			2	b	BMŚW	9SO24	4,79
			2	f	BŚW	9SO19	2,78
			3	a	BMŚW	8SO28	3,55
			3	b	BMŚW	8SO22	2,35
			3	c	BMŚW	8SO15	3,41
			4	a	BMŚW	6SO9	4,04
			4	g	BŚW	8SO26	3,61
			4	k	BŚW	8SO26	0,64
		08-Gorzycza	35	d	BMŚW	10SO27	5,51

NR BLOKU	Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	TSL	Opis	Powierzchnia			
4 (29,78ha)			35	f	BMŚW	8SO22	3,92			
			35	g	BMŚW	9SO16	1,08			
			53	a	BMŚW	9SO19	3,76			
			54	h	LMŚW	8SO26	5,43			
			55	f	LMŚW	8SO17	4,59			
			55	k	LMŚW	9SO14	1,8			
5 (52,80ha)		10-Bobowicko	55	m	LMŚW	9SO21	3,69			
			204	b	BŚW	6SO22	4,23			
			205	a	BMŚW	6SO24	3,16			
			205	h	BMŚW	7SO22	2,41			
			211	a	BŚW	9SO24	6,19			
			211	b	BŚW	8SO19	4,06			
			211	c	BŚW	8SO7	4,12			
			212	b	BŚW	10SO24	6,36			
			212	c	BŚW	8SO18	3,79			
			212	d	BŚW	8SO13	4,23			
			212	f	BŚW	8SO7	3,89			
			213	a	BŚW	8SO6	0,93			
			213	d	BŚW	8SO17	3,09			
			213	f	BMŚW	7SO12	2,85			
			213	g	BŚW	8SO8	3,49			
			6 (29,84ha)	10-Bobowicko	276	c	BŚW	8SO2	3,62	
					276	f	BMŚW	7SO19	1,49	
					292	b	BŚW	8SO17	3,11	
					292	c	BŚW	8SO12	4,06	
					292	d	BŚW	8SO5	3,67	
					293	a	BŚW	8SO15	3,59	
					293	b	BŚW	8SO8	3,96	
					304	g	BŚW	9SO6	1,33	
					304	k	BMŚW	5SO9	1,6	
					305	a	BŚW	8SO2	3,41	
			7 (47,03ha)		10-Bobowicko	216	d	BŚW	9SO5	1,19
						216	h	BŚW	9SO8	2,53
						216	i	BŚW	8SO2	4,38
						217	a	BŚW	8SO18	1,89
						217	b	BŚW	8SO13	2,2
						217	c	BŚW	8SO8	2,71
						217	f	BŚW	9SO18	1,25
						217	g	BŚW	9SO13	1,16
217		j				BMŚW	8SO4	2,31		
257		a				BŚW	8SO13	3,38		
257		k				BMŚW	9SO17	1,72		
257		l				BMŚW	8SO13	2,63		
258		a				BŚW	8SO8	1,31		
258		f				BMŚW	9SO15	1,27		
258		g				BMŚW	7SO12	1,42		
258		i				BŚW	8SO15	1,77		
258		j				BŚW	8SO12	2,24		
258		k				BŚW	7SO4	3,61		
259		b				BŚW	8SO15	2,69		
259		c	BŚW			8SO8	3,12			
277		f	BMŚW			7SO10	2,25			
8 (26,35ha)		12-Wielowieś	388			a	BŚW	9SO22	3,84	
			388			b	BŚW	8SO9	1,3	
			388	i		BŚW	7SO5	3,33		
			388	f		BŚW	9SO12	2,41		
			401	a		BMŚW	10SO24	5,58		
			401	b		BMŚW	9SO18	2,58		
401			c	BŚW		8SO11	3,16			
Łącznie obręb Międzyrzecz 216,22 ha										
1A (24,12ha)	2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	319	i		BŚW	8SO8	2,63		
			320	a		BMŚW	8SO18	1,54		

NR BLOKU	Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	TSL	Opis	Powierzchnia
1B (69,85ha)			320	b	BMŚW	8SO13	0,7
			320	f	BMŚW	8SO25	2,37
			320	h	BŚW	8SO18	1,76
			320	i	BŚW	7SO12	2,15
			320	j	BMŚW	8SO6	2,03
			320	o	BŚW	8SO6	1,96
			321	k	BMŚW	8SO7	3,92
			321A	a	LMŚW	5SO4	5,06
			327	d	BŚW	8SO13	2,03
			327	j	BŚW	8SO18	3,43
			327	k	BŚW	8SO10	3,87
			328	a	BMŚW	8SO8	2,49
			328	b	BŚW	8SO8	1,82
			328	d	BŚW	10SO24	1,08
			328	h	BŚW	8SO22	2,43
			328	i	BŚW	8SO10	3,97
			328	j	BŚW	8SO3	3,9
			329	c	BŚW	8SO22	5,51
			329	d	BŚW	8SO13	3,8
			329	f	BŚW	8SO6	3,75
			330	a	BŚW	8SO22	2,85
			330	b	BŚW	8SO15	2,47
			330	i	BŚW	9SO14	1,55
			330	j	BMŚW	7SO14	1,91
			339	a	BŚW	8SO8	2,76
			340	c	BMŚW	8SO22	4,23
			340	f	LMW	6SO24	1,27
			341	d	BŚW	8SO4	2,03
			342	a	BŚW	8SO17	1,06
			342	b	BŚW	8SO12	1,34
			342	g	BŚW	7SO22	2,13
			342	h	BŚW	8SO17	2,64
			342	i	BŚW	8SO12	2,86
			342	j	BŚW	8SO6	2,67
Łącznie obręb Białe Łąki 93,97 ha							
ŁĄCZNIE NADLEŚNICTWO: 310,19ha							

- Drzewa mateczne; źródła nasion**

Na terenie Nadleśnictwa uznano 7 drzew matecznych sosny zwyczajnej; istnieje 5 zarejestrowanych źródeł nasion.

Tab.55. Drzewa mateczne w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Gatunek	NR_BNL	POW.	Opis	NR_IBL
2-Białe Łąki	06-Popowo	227	d	SO	MP/3/37143/05	8,52	10SO135	3903
2-Białe Łąki	06-Popowo	228	f	SO	MP/3/37141/05	4,4	10SO135	987
2-Białe Łąki	06-Popowo	261	a	SO	MP/3/37147/05	2,06	6SO142	992
2-Białe Łąki	06-Popowo	261	a	SO	MP/3/37148/05	2,06	6SO142	2528
2-Białe Łąki	06-Popowo	264	c	SO	MP/3/37144/05	16,96	8SO145	989
2-Białe Łąki	06-Popowo	264	c	SO	MP/3/37145/05	16,96	10SO102	990
2-Białe Łąki	06-Popowo	269	j	SO	MP/3/37146/05	3,16	3SO147	991

Tab.56. Zestawienie źródeł nasion.

Obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Gatunek	NR_BNL	Opis
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	39	a	LP	MP/1/43832/05	10GB100
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	75	a	JW	MP/1/43833/05	9SO72
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	75	c	JW	MP/1/43833/05	8SO125
2-Białe Łąki	06-Popowo	228	d	DG	MP/1/43831/05	9SO55
2-Białe Łąki	06-Popowo	261	g	CZR.P	MP/1/43830/05	6SO142

- **Plantacje nasienne**

W Nadleśnictwie znajduje się plantacja nasienna (NR BNL MP/3/41163/05) dla sosny - na gruncie leśnym w oddziale 234 b obręb Białe Łąki.

- **Ekosystemy referencyjne**

Ekosystemy referencyjne to reprezentatywne przykłady istniejących ekosystemów zachowane w stanie naturalnym bądź zbliżonym do naturalnego.

Zarządzeniem Nr 16 Nadleśniczego Nadleśnictwa Międzyrzecz z dnia 17 lutego 2015 r. ustanowiono ekosystemy referencyjne o łącznej powierzchni 463,34 ha, w tym:

- drzewostany w rezerwatach przyrody;
- wybrane drzewostany w strefach ochrony całorocznej;
- wybrane powierzchnie leśne nieużytkowane gospodarczo (grunty pozostawione do naturalnej sukcesji, grunty objęte szczególną ochroną, drzewostany na terenach trudnodostępnych, drzewostany wzdłuż cieków, okresowo zalewane);
- wybrane drzewostany na siedliskach bagiennych.

11. Cenne obiekty dziedzictwa kulturowego na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz.

Rysunek 51. Płyta nagrobna na dawnym cmentarzu w oddz. 33 leśnictwo Chycina (Fot. M. Malecka)

Tab.57. Wzór nr 19. Wykaz obiektów kultury materialnej.

Lp.	Nazwa obiektu	Leśnictwo Oddz.	pow [ha]	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Uwagi
Międzyrzecz					
1.	Drogowskazy i słupki oddziałowe	-	-	Granitowe, przedwojenne drogowskazy przydrożne oraz kamienne słupki oddziałowe rozmieszczone miejscami na terenie całego obrębu.	-

Lp.	Nazwa obiektu	Leśnictwo Oddz.	pow [ha]	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Uwagi
2.	Pozostałości umocnień MRU	Kursko, Nietoperek, Wielowieś	-	Centralny Odcinek Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego Bunkry oraz pozostałości po umocnieniach i budowlach obronnych.	Decyzja WKZ z dnia 26.10. 2011 r. (nr rej. L-460/A)
3.	Grodzisko	Chycina 16a	1,34	Grodzisko wczesnośredniowieczne tzw. Zamkowa Góra, z XII w; położone na trójkątnym cyplu nad Obrą.	Decyzja WKZ z dnia 15.06. 1967 r. (nr rej. 43/67); oraz z dnia 14.04. 2004 r. (nr rej. L-38/C)
4.	Gród	Wielowieś 338d	-	Osada wczesnośredniowieczna, gród średniowieczny (komandoria Templariuszy: AZP:52-13)	Ujęta w ewidencji zabytków; nie wpisana do rejestru
5.	Cmentarz	Chycina 33c	0,20	Dawny cmentarz poniemiecki; zachowane płyty nagrobne, pozostałości muru otaczającego cmentarz.	-
		Kursko 126a		Pozostałości pomników, płyt nagrobnych.	-
		Bobowicko 215j	0,27	Nieczynny cmentarz ewangelicki.	-
6.	Pomnik	Gorzycza 117h	-	Obelisk upamiętniający miejsce śmiertelnego wypadku syna hrabiego Kalckreutha, dawnego właściciela zamku i majątku ziemskiego w Gorzycy.	-
7.	Kapliczka	Nietoperek 196i	-	Kapliczka ku czci św. Huberta.	-
8.	Ruiny	Gorzycza 55h, j	-	Spalony folwark (pozostałości).	-
		Gorzycza 128b	-	Ruiny zabudowań	-
		Wielowieś 338a, b	-	Pozostałości starego młyna.	-
		Wielowieś 355c	-	Stara cegielnia.	-
		Wielowieś 382b	-	Dawny obóz budowniczych MRU.	-
		Wielowieś 386f	-	Pozostałości po starej leśniczówce.	-
Białe Łąki					
1.	Drogowskazy i słupki oddziałowe	-	-	Granitowe, przedwojenne drogowskazy przydrożne oraz kamienne słupki oddziałowe rozmieszczone miejscami na terenie całego obrębu.	-
3.	Cmentarz	Dłusko 43w		Cmentarz sprzed II wojny światowej	-

Lp.	Nazwa obiektu	Leśnictwo Oddz.	pow [ha]	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Uwagi
		Dłusko 57g		Cmentarz ewangelicki z XIX w.	-
		Dłusko 63d	0,18	Cmentarz sprzed II wojny światowej.	-
		Białe Łąki 295c		Pozostałości cmentarza sprzed II wojny światowej.	-
4.	Kapliczka	Dłusko 65k	-	Murowana kapliczka.	Ujęta w ewidencji zabytków; nie wpisana do rejestru

Rysunek 52. Bunkier MRU (Fot. M. Małecka)

Rysunek 53. Umocnienia MRU – „zęby smoka” w leśnictwie Nietoperek. (Fot. M. Małecka)

12. Obiekty kultury materialnej i inne przyrodnicze w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Międzyrzecz.

Bobowicko – znajduje się tu wpisany do rejestru zabytków zespół pałacowy, który obejmuje: pałac (nr rej.: I-39/56 z 28.03.1956 oraz 289 z 26.10.1979) wzniesiony w stylu barokowym w 2 połowie XVIII w. (przebudowywany w XIX i XX w.), oficynę tzw. Stary Dworek (nr rej.: I-779/64 z 13.02.1964 oraz 101 z 5.11.1976) oraz niewielki park (nr rej.: 331 z 3.09.1985).

Bukowiec – zabytkowy kościół zbudowany w 1985 r. (nr rej.: 260 z 6.04.1961) w miejsce nieistniejącego drewnianego kościoła z XVI w. (spalony w 1980 r.). W miejscowości zachował się dworski park krajobrazowy (nr rej.: A-10 z 20.07.1948).

Chelmsko – we wsi zabytkowy kościół pw. św. Kazimierza z XVII w. (nr rej.: KOK-I-797 z 15.02.1964 oraz 109 z 8.10.1976).

Gorzycza – na listę zabytków wpisane są: kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa, szachulcowy, z 1736 r. (nr rej.: KOK-I-782 z 15.02.1964 oraz 102 z 5.11.1976) i dzwonnica szachulcową z przełomu XVIII/XIX w. (nr rej.: L-552/A z 18.01.2013) oraz zespół pałacowy (nr rej.: KOK-I-783 z 15.02.1964 oraz 64 z 2.11.1976) obejmujący: pałac (nr rej.: KOK-I-554 z 20.06.1963), spichlerz (nie istnieje), dwie stajnie, gołębnik.

Rysunek 54. Kościół w Gorzycy. (Fot. M. Małecka)

Kalsko – wieś wzmiankowana w średniowieczu jako własność rycerskiego rodu Niałków z Chyciny. W 1390 r. Wincenty Niałek sprzedał wieś z pięcioma jeziorami klasztorowi Cystersów w Zemsku. W 1688 r. pożar zniszczył całą wieś z kościołem, który obudowano w końcu XVII wieku. Do roku 1796 Kalsko należało do klasztoru bledzewskiego, kiedy to dobra klasztorne przejął rząd pruski. Według rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa na listę zabytków wpisane są:

- kościół filialny pod wezwaniem św. Bartłomieja (nr rej.: 596 z 20.06.1963 oraz 388/92 z 7.04.1992), wzniesiony w konstrukcji zrębowej - szachulcowej w latach 1692-1693. W XVIII w. istniejące ściany obudowano konstrukcją ryglową. W połowie XIX w. dobudowano zakrystię. Wyposażenie kościoła pochodzi częściowo z XVIII w. i składa się

z neogotyckiego ołtarza głównego, dwóch starszych ołtarzy bocznych, dwóch krucyfiksów, prospektu organowego i ławek. Jest to jeden z najcenniejszych zabytków sakralnych województwa lubuskiego;

- cmentarz przykościelny z kamiennym ogrodzeniem (nr rej.: j.w.)
- pałac - dwór, klasycystyczny z pierwszej połowy XIX w. (nr rej.: 610/64 z 15.02.1964).

Kaława – miejscowość po raz pierwszy wzmiankowana w 1257 r. jako własność klasztoru Cystersów z Gościkowa (Paradyża). Kościół istniał tu już w 2 połowie XIII w. Była to budowla murowana, prawdopodobnie utrzymana w stylu gotyckim. Podczas potopu szwedzkiego w 1655 r. kościół został złupiony i spalony przez Szwedów. Odbudowany w latach 1668-1669, spłonął w 1733 r. Ponownie świątynia została odbudowana w stylu barokowym z inicjatywy opata paradyckiego Józefa Górczyńskiego. W 1796 r. dobra kościelne zostały przejęte przez państwo pruskie. W 1860 r., po kolejnym pożarze wyremontowano kościół i wymieniono jego wyposażenie. W latach trzydziestych XX w. obok Kaławy wzniesiono umocnienia centralnej części Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, które przełamane zostały w nocy z 29 na 30 stycznia 1945 r. w sąsiednim Pniewie. Do rejestru zabytków wpisane zostały:

- kościół pw. św. Mikołaja (nr rej.: KOK-I-784 z 15.02.1964 oraz 103 z 5.11.1976);
- obiekty Centralnego Odcinka Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego (nr rej.: L-460/A z 26.10.2011) – schrony bojowe PzW nr 716, 716a, 719, 720 i 4 kopuły pozoracyjne;
- stanowisko bojowe nr 717 w grupie warownej Scharnhorst z 1939 r. (nr rej.: L-223/A z 8.08.2006).

Kęszyca – wieś o średniowiecznym rodowodzie. W 1328 r. z nadania Władysława Łokietka stanowiła własność biskupa lubuskiego. Zabytkowy, szachulcowy kościół (nr rej.: KOK-I-786 z 15.02.1964 oraz 104 z 5.11.1976) wzniesiono na miejscu wcześniejszej drewnianej świątyni w 1728 r., w 1886 r. dobudowano neogotycką wieżę. Na uwagę zasługuje wyposażenie świątyni przeniesione tu z innych kościołów i pochodzące z XVIII w. (obrazy, ołtarz, ławki i dzwon z 1591). Na liście zabytków ponadto widnieją obiekty Centralnego Odcinka Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego (nr rej.: L-460/A z 26.10.2011) – schrony bojowe A 6 WEST, PzW (nr 721, 722, 724, 726, 727, 728, 730, 732, 733, 772, 773, 736, 739), blok wjazdowy E 64 oraz szyby wentylacyjne i odwodnienia nr 2564, 2548, 23.

Rysunek 55. Kościół w Kęszycy. (Fot. M. Małecka)

Krobielewo – we wsi zabytkowy, drewniany kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1807 r. (nr rej.: 2135 z 8.05.1971).

Międzyrzecz – jeden z najstarszych ośrodków na terenie Polski. Jego najważniejszymi zabytkami są:

- zespół zamkowy (nr rej.: 2136 z 8.05.1971 r. oraz 256 z 4.06.1979). Zamek w miejscu wcześniejszej warowni wzniesiono około 1350 roku z polecenia króla Kazimierza Wielkiego. W wyniku działań zbrojnych był przebudowywany. Największe zmiany zaszły po 1520 roku. Wtedy to dobudowano dwie potężne basteje artyleryjskie. Zamek był siedzibą kasztelanów i starostów międzyrzeckich. Ruiny zamku otacza fosa, wzdłuż której biegnie zachowany wał

zewnątrzny dawnego podgrodzia. Z racji zniszczeń zamku pod koniec XVII wieku nie nadawał on się do zamieszkania. Na początku XVIII wieku starostowie międzyrzeccy wzniesli nową siedzibę nieopodal wzgórza zamkowego. W skład zabudowań wchodzi rezydencja oraz połączona z nią oficyna, także z początku XVIII wieku. Do Międzyrzeckiego Zespołu Muzealnego należą także pozostałe zabudowania znajdujące się w obrębie wyspy zamkowej i otaczającego ją parku (karczma dworska, dom bramny, park wraz z fosą około zamkową).

- ratusz z 1813 r. (nr rej.: KOK-I-225 z 6.04.1961 oraz 37 z 25.10.1976) - budowla murowana, na planie prostokąta, nakryta piętrowym, dachem naczółkowym z wieżą zwieńczoną neogotyckim hełmem z latarnią. Elewacje artykułowane są rytmem pilastrów. Oś fasady zaakcentowano wystawką w poziomie połaci dachu.
- teren miasta (nr rej.: KOK-III-5/57 z 7.11.1957 oraz 6/76 z 21.10.1976).
- kościół pw. św. Jana Chrzciciela pochodzący z XIV-XV w., przebudowany po zniszczeniach w 1862 r. (nr rej.: L-311/A z 20.06.1963 i z 2.11.1976) jest budowlą zorientowaną, wybudowaną z czerwonej cegły. Wnętrze trójnawowe o układzie halowym. Nad zachodnią częścią bryły świątyni znajduje się niewysoka, wykonana z drewna wieża.
- kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki, pw. św. Wojciecha z 1834 r. (nr rej.: KOK-I-36 z 15.10.1955 oraz 4/76 z 21.10.1976), zbudowany w stylu późnoklasycystycznym. Wnętrze jednonawowe. Fasada zwieńczona trójkątnym naczółkiem oraz wysoką wieżą z obeliskowym hełmem, z połączonym krzyżem na szczycie.
- zbór luterański, obecnie cerkiew greko-katolicka pw. św. Cyryla i Metodego z XIX w. (nr rej.: 431/94 z 27.12.1994).
- synagoga (nr rej.: KOK-I-570 z 20.06.1963 oraz 78 z 2.11.1976), obecnie magazyn, zbudowana w latach 1825-1827. Do dnia dzisiejszego zachował się portal drzwi z przedsionka do sali głównej, kilka filarów przyściennych podpierających dawną galerię dla kobiet oraz obramowanie Aron ha-kodesz.
- zespół stacji kolejowej (nr rej.: L-270/A z 5.12.2007), na który składa się dworzec z 1885 r., dawny szalet (obecnie garaż) z 1885 r. oraz dwie wodociągowe wieże ciśnień z 1913 r.
- budynek sądu. oraz budynek więzienia (nr rej.: L-55 z 5.02.2002) z 1890 r.
- szpital „ewangelicki” (nr rej.: 813 z 15.02.1964) z XIX w.
- aleja lipowa, wyjazd z miasta do Skwierzyny (nr rej.: 2159 z 1.06.1974) z drugiej połowy XIX w.
- kilkadziesiąt budynków mieszkalnych pochodzących z XIX i XX w., zlokalizowanych w obrębie starego miasta, jak i poza nim.

Międzyrzecz – Obrzyce – zespół szpitala psychiatrycznego wybudowanego w latach 1901 – 1914 (nr rej.: 389/92 z 13.04.1992) obejmujący:

- pawilony dla chorych;

- gmach dyrekcji (nr rej.: 390/92 z 13.04.1992);
- kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP (nr rej.: 391/92 z 13.04.1992);
- cmentarz (nr rej.: 379/92 z 13.02.1992);
- kostnicę;
- wieżę ciśnień;
- pralnię, lodownię, mieszkania personelu i kuchnię;
- park szpitalny.

Niemal cała zabudowa wzniesiona została w stylu neogotyckim. Całość budowli otoczona jest szlachetnym drzewostanem, a cały układ przestrzenny poprzecinano alejami.

Międzyrzecki Rejon Umocniony (MRU) – system umocnień stworzony przez Niemców w latach 1934–1944 dla ochrony wschodniej granicy Rzeszy (Bramy Lubuskiej i przedmościa odrzańskiego). Na liście zabytków wpisany jest centralny odcinek MRU (nr rej.: L-460/A z 26.10.2011), obejmujący:

- 58 dział pancernych i innych obiektów bojowych;
- zespół podziemnych korytarzy łącznikowych;
- system zapór przeciwpancernych – „zęby smoka”.

Rysunek 56. Budowle MRU. (Fot. M. Malecka)

Rysunek 57. Umocnienia MRU. (Fot. M. Malecka)

Nowa Wieś – znajduje się tu zabytkowy kościół pw. św. Anny z 1760 r. (nr rej.: 775/64 z 15.02.1964). Do rejestru zabytków wpisano także zespół pałacowy z XIX w. (nr rej.: L-187/A z 29.11.2005), na który składa się pałac, park i murowane ogrodzenie.

Osiecko – osada wzmiankowana w 1312 r. jako „*Magnum Oszec*”. W 1360 r. stanowiła własność klasztoru cystersów w Zemsku. Od ostatecznego ustalenia się granicy między Wielkopolską, a Brandenburgią w XIV w. wieś stanowiła (aż do 1793 r.) jedną z najbardziej na zachód wysuniętych miejscowości Królestwa Polskiego, a następnie całej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Znajduje się tu zabytkowy kościół pw. św. Mikołaja z 1380 r., przebudowany w XVIII-XIX w. (nr rej.: 776 z 15.02.1964). we wsi istnieje pałac z pierwszej XIX w. (nr rej.: 2137 z 8.05.1971) oraz dawny zajazd (nr rej.: 2138 z 8.05.1971).

Pieski – wieś wzmiankowana już w 1257 r., początkowo związana z klasztorem paradysem. W pierwszej połowie XVI w. w Pieskach powstała najstarsza na ziemiach polskich gmina protestancka, udzielająca schronienia uciekającej przed prześladowaniami ludności niemieckiej. Od połowy XVII w. właścicielami wsi był polski odłamek (tzw. bukowiecki) możnej rodziny Unrugów. Ich portrety trumienne przechowywane są w muzeum w Międzyrzeczu. Znajdował się tu pałac z pierwszej połowy XIX w. (nr rej. 791 z 15.02.1964, obecnie nie istnieje). Zachował się dawny zespół folwarczny, m. in. klasycystyczny granitowy spichlerz (nr rej. 2139 z 8.05.1971), szachulcowa stodoła, otoczony parkiem krajobrazowym z XVIII w. Do rejestru zabytków wpisane są również obiekty MRU (nr rej. L-460/A z 26.10.2011): schron bojowy PzW nr 471 oraz stanowisko dla karabinu maszynowego i garaż dla działka ppanc. 745.

Popowo – osada wzmiankowana w 1312 r. gdy margrabia Waldemar darował wieś klasztorowi w Zemsku. Do dzisiaj zachował się pierwotny owalny układ przestrzenny. Znajduje się tu

neogotycki kościół z 1867 r., dwie murowane figury na ceglanych cokołach przed frontem kościoła. Na cmentarzach (katolickim i poewangelickim) zachowały się dwie murowane kapliczki z końca XIX w. we wsi znajduje się przebudowany dwór z XIX w. i pozostałości zabudowy folwarcznej, otoczone podworskim ogrodem.

Przytoczna – wieś wzmiankowana już w XIII w. Znajduje się tu kościół wybudowany w latach 1870 – 1871 w stylu neogotyckim. Na listę zabytków wpisano:

- zespół pałacowy z XVIII – XIX w. (nr rej.: KOK-I-573 z 20.06.1963 oraz 351 z 5.04.1991), który obejmuje pałac i park;
- dom przy ulicy Dworcowej 24 z XIX w. (nr rej.: 859 z 15.02.1964).

Rokitno – dawna wieś duchowna, własność opata bledzевского. Na liście zabytków znajdują się:

- kościół pw. MB Królowej Polski wzniesiony w latach 1746-1756 (nr rej.: KOK-I-148/61 z 16.03.1961 oraz 258 z 6.04.1979). obecnie jest to diecezjalne Sanktuarium Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, będące miejscem licznych pielgrzymek. Kościół jest bazyliką mniejszą, w której znajduje się cudowny obraz Matki Bożej, ukoronowany w 1989 r. koronami papieskimi;
- kaplica polna pw. Najświętszej Marii Panny z 1758 r. (nr rej.: 2142 z 8.05.1971);
- zespół sierocińca dla chłopców, obecnie Dom Pomocy Społecznej (nr rej.: L-54 z 18.01.2002) obejmujący sierociniec (budynek główny), budynek administracyjny, pralnię i dom mieszkalny.

Sokoła Dąbrowa – wieś o metryce średniowiecznej, wzmiankowana w 1259 r., kiedy to synowie kasztelana międzyrzeckiego nadali cystersom w Zemsku "*circa rivulum et Socola dombrowa*". We wsi znajduje się zabytkowy kościół pw. Wniebowzięcia NMP (nr rej.: 2144 z 8.05.1971), pierwotnie zbudowany w 1312 r. z drewna. Kościół przetrwał do 1724 r. Na jego miejscu w 1847 r. zbudowano nowy kościół w stylu neogotyckim. Główny ołtarz w stylu barokowym pochodzi ze starego kościoła.

Stary Dworek – wieś wzmiankowana w 1260 r. jako uposażenie klasztoru cystersów w Zemsku, później przeniesionego do Bledzewa. Od XVI w. do II rozbioru Polski mieściła się tu oficjalna rezydencja opatów bledzewskich. We wsi znajduje się zabytkowy barokowy kościół pw. św. Józefa (nr rej.: 194 z 16.03.1961), wzniesiony w latach 1768-1778 oraz zrujnowany dwór z końca XVIII w. (nr rej.: 151/61 z 16.03.1961).

Święty Wojciech – pierwsza wzmianka o wsi *Święti Woczech* pochodzi z 1259 r. Zachował się tu zabytkowy kościół pw. św. Wojciecha (nr rej.: KOK-I-557/63 z 20.06.1963 oraz 67 z 2.11.1976), szachulcowy, wzniesiony w 1768 r. Jest to niewielka budowla wzniesiona na planie prostokąta, trójbocznie zamknięta od południa. Od północy dostawiono wieżę o kwadratowej podstawie, zwieńczoną hełmem z latarnią. Na wyposażeniu świątyni znajduje się dzwon z 1660 r.

Wysoka – wieś wzmiankowana po raz pierwszy w dokumencie fundacyjnym klasztoru cystersów w Paradyżu w roku 1257. Do dóbr klasztornych należała do 1810 r. Na listę zabytków wpisane są:

- kościół pw. św. Barbary (nr rej.: 224/61 z 6.04.1961), szachulcowy, wybudowany w latach 1733-1738. Jest to świątynia w stylu barokowym, salowa, nakryta drewnianym stropem, z barokowym wyposażeniem;
- obiekty MRU (nr rej.: L-460/A z 26.10.2011) – schron bojowy PzW nr 775.

Wyszanowo – osada o rodowodzie średniowiecznym wzmiankowana w XIII w. jako *Wiszonow*. Znajduje się tu zabytkowy kościół pw. św. Józefa wzniesiony w 1792 r. (nr rej.: L-466/A z 24/11/2011).

D. ZAGROŻENIA

Rysunek 58. Wiatrołomy w oddz. 71f. (Fot. Ł. Sikora)

Lasy narażone są na ujemne oddziaływanie kilku czynników, które mają pochodzenie:

- biotyczne,
- abiotyczne,
- antropogeniczne.

1. Czynniki biotyczne.

Spośród czynników przyrody ożywionej największe szkody wyrządzają:

- grzyby,
- owady,
- zwierzyzna płowa.

- **Grzyby.**

Najbardziej podatne na zagrożenia od grzybów patogenicznych są drzewostany na gruntach porolnych zagrożone przede wszystkim przez korzeniowca wieloletniego.

W Nadleśnictwie Międzyrzecz, poza 2017 r., nie wykazano drzewostanów z objawami opanowania przez tego patogena³⁰.

- **Owady.**

Podczas prowadzenia prac terenowych na terenie Nadleśnictwa zainwentaryzowano szkody spowodowane przez owady na powierzchni 4,64 ha.

W minionym dziesięcioleciu na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz odnotowano występowanie niewielkich powierzchni zagrożeń od pędraków chrabąszcza³¹.

- **Zwierzyna płowa.**

Spośród czynników przyrody ożywionej największe szkody wyrządza zwierzyna płowa w drzewostanach w wieku do 20 lat. Szkody wyrządzone przez jelenie i sarny polegają głównie na zgryzaniu sadzonek i spalowaniu drzew. Szkody te dotyczą większości gatunków drzew leśnych. Ochrona upraw i młodników przed zwierzyną polega głównie na grodzeniu. Ważnym elementem jest również utrzymywanie populacji jeleni na odpowiednim poziomie, co uczyni powstałe szkody gospodarczo znośnymi.

W ostatnich latach obserwowany jest znaczący wzrost szkód powodowanych przez bobry.

2. Czynniki abiotyczne.

Spośród czynników przyrody nieożywionej największe zagrożenia wywołują silnie wiejące wiatry (huragany, trąby powietrzne), opady śniegu, zmiany stosunków wodnych, susze wiosenno-letnie, w mniejszym stopniu zagrożenia związane z ekstremami temperatur (przymrozki wczesne, późne, okiść, listwy mrozowe itd.).

- **Wiatry.**

Corocznie w Nadleśnictwie ponosi się znaczne szkody od silnie wiejących wiatrów. Na pogodowe huśtawki i zawirowania ma wpływ nie tyle większe ściąganie się klimatu morskiego i kontynentalnego, co zmiany klimatyczne będące następstwem zakłócenia bilansu dwutlenku węgla w atmosferze. Zmiany te przyczyniają się do powstania licznych fal huraganowych wiatrów: gwałtownych burz połączonych z bardzo silnymi wiatrami i gradobiciem.

- **Opady śniegu.**

Śnieg najgroźniejsze szkody wyrządza w postaci okiści. Okiść powstaje podczas bezwietrznej pogody i przy temperaturze powyżej 0° C, kiedy mokry śnieg pada dużymi płatami i powoduje nadmierne obciążanie koron drzew. Skutkiem okiści jest łamanie wierzchołków i gałęzi, przyginanie drzew cienkich, nadrywanie korzeni, wreszcie łamanie pni i wywracanie drzew. Okiść może spowodować duże szkody zwłaszcza w nie pielęgnowanych młodnikach. Osłabione drzewa

---

³⁰ Referat Kierownika Zespołu Ochrony Lasu w Szczecinku z Zakresu Ochrony Lasu na Naradę Techniczno-Gospodarczą w Nadleśnictwie Międzyrzecz. 2018

³¹ J.w.

stanowią dogodne warunki rozwoju szkodników wtórnych, grzybów patogenicznych. Aby zapobiec okiści korzystniej jest wykonywać trzebieże częściej i o słabszym nasileniu.

- **Zmiany stosunków wodnych**

Głównym czynnikiem wpływającym na kondycję drzewostanów jest ilość opadów. Susza szczególnie niebezpieczna jest na nowo zakładanych uprawach wiosną i wczesnym latem, powodując znaczne ubytki wysadzanych drzew. W starszych drzewostanach susze letnie są bardzo groźne ze względu na zwiększone zagrożenie pożarowe szczególnie w drzewostanach iglastych. Zmiana stosunków wodnych przyczynia się do osłabienia kondycji drzew szczególnie starszych, o mniejszych zdolnościach przystosowawczych, które stają się podatne na ataki ze strony szkodników wtórnych oraz grzybów patogenicznych. Dążyć należy do hamowania spływu i parowania wody z ekosystemów leśnych poprzez wprowadzanie podsadzeń, pozostawianie pasów ochronnych przy jeziorach, rzekach, bagnach, źródłiskach; utrzymywanie naturalnego charakteru brzegów wód powierzchniowych.

Poziom wody gruntowej, szczególnie na siedliskach wilgotnych i mokrych, ściśle związany jest z prawidłowym funkcjonowaniem urządzeń wodno- melioracyjnych.

Na powierzchniach zagrożonych zbyt dużą ilością wody należy zadbać przede wszystkim o właściwe funkcjonowanie urządzeń wodno- melioracyjnych, dbać tak, aby te urządzenia nie zagrażały siedliskom przyrodniczym, a przy doborze gatunków do przyszłych upraw mieć na uwadze ich odporność na niekorzystne warunki (nadmiar wody, huraganowe wiatry, zbyt silne zachwaszczenie).

- **Przymrozki.**

Dość poważnym zagrożeniem dla upraw, podrostów i szkółek są późne przymrozki (wiosenne). Powodują obumieranie młodych pędów i liści, szczególnie dębów i buków. Zagrożenie występuje corocznie, ale w ostatnich latach nasila się w związku z przesuwaniem się (w kierunku późnej wiosny, a nawet wczesnego lata) terminów występowania pierwszych i ostatnich przymrozków wiosennych. Do najbardziej wrażliwych gatunków zaliczamy dęba i buka.

3. Czynniki antropogeniczne.

- **Pożary.**

Najbardziej zagrożone są drzewostany sosnowe, głównie na siedlisku Bśw i BMśw. Zagrożenie znacznie wzrasta na terenach atrakcyjnych wypoczynkowo, przy torach kolejowych, drogach publicznych. Warto wspomnieć, że na obszarach sąsiadujących z lasami dochodzi stosunkowo często, szczególnie w okresie przedwiośnia do wypalania suchej roślinności trawiastej.

W latach 2008-2017 na gruntach Nadleśnictwa odnotowano 123 pożary na łącznej powierzchni 6,87 ha.

- **Zanieczyszczenie powietrza³².**

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska wykonał ocenę jakości powietrza na podstawie pomiarów przeprowadzonych w 2017 r. za pomocą stacji monitoringu jakości powietrza oraz na podstawie metod wspomagających tj. modelowania matematycznego na poziomie krajowym. Modelowanie w ocenie za 2017 r. obejmowało: O₃, PM₁₀, PM₂₅, SO₂, NO₂ oraz benzo(a)piren.

Pomiary immisji wykazały, podobnie jak w latach ubiegłych, że głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza w województwie lubuskim są obserwowane wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu przekraczające poziomy dopuszczalny i docelowy określone w przepisach. W 2017 roku został także przekroczony poziom docelowy dla arsenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ w strefie lubuskiej.

W wyniku rocznej oceny wszystkie strefy województwa lubuskiego zaliczono do klasy C, a tym samym wskazano do wykonania programów ochrony powietrza:

- strefa m. Gorzów Wlkp.,
- strefa m. Zielona Góra,
- strefa lubuska.

Należy dodać, że dla wszystkich stref w województwie lubuskim opracowano już programy ochrony powietrza we wcześniejszych latach ze względu na przekroczenia wartości normatywnych: pyłu zawieszonego PM₁₀ i benzo(a)pirenu oraz arsenu.

Ponadto w 2017 r. przekroczony został poziom celu długoterminowego zawartości ozonu w powietrzu ze względu na ochronę zdrowia ludzi jak i roślin, którego termin osiągnięcia jest wyznaczony na 2020 r.

Powyższa ocena i wynikająca z niej klasyfikacja stref (wszystkie zaliczono do klasy C) potwierdza konieczność kontynuacji już opracowanych programów ochrony powietrza oraz ich aktualizacji. Zasadnym jest także dalsze wykonywanie pomiarów pyłu zawieszonego (optymalnie - z wykorzystaniem referencyjnej metody wagowej) – dla monitorowania kształtowania się stężeń tego zanieczyszczenia w powietrzu na obszarze województwa i określenia efektów podejmowanych działań naprawczych.

- **Stan czystości wód³³.**

Decydujący wpływ na jakość wód powierzchniowych mają zanieczyszczenia pochodzące z następujących źródeł:

- punktowe zrzuty ścieków komunalnych i bytowo – gospodarczych z miejskich i wiejskich systemów kanalizacyjnych;
- punktowe zrzuty ścieków przemysłowych zrzucanych za pomocą własnych systemów kanalizacyjnych;

---

³² WIOŚ w Zielonej Górze. 2018. *Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim*.

³³ WIOŚ w Zielonej Górze. 2018. *Ocena jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych i jeziornych w województwie lubuskim za rok 2017*.

- punktowe zrzuty zanieczyszczonych wód opadowych z terenów zurbanizowanych i przemysłowych;
- rozproszone zrzuty ścieków ze zurbanizowanych terenów miejskich i wiejskich nie wyposażonych w systemy kanalizacyjne;
- zanieczyszczenia obszarowe, głównie z rolnictwa, spowodowane spływami powierzchniowymi zanieczyszczeń zawierających związki biogenne, środki ochrony roślin, z niewłaściwego rolniczego zagospodarowania odchodów zwierzęcych, soków kiszonkowych oraz ścieków bytowo – gospodarczych lub produkcyjnych.

W ramach realizacji programu monitoringu wód powierzchniowych województwa lubuskiego zostały zrealizowane badania wód rzek i jezior. Przeprowadzono kolejno klasyfikację poszczególnych elementów jakości wód powierzchniowych (elementów biologicznych, fizykochemicznych, hydromorfologicznych, chemicznych), klasyfikację stanu/potencjału ekologicznego, klasyfikację stanu chemicznego oraz ocenę stanu badanych jednolitych części wód powierzchniowych.

Klasyfikacja stanu ekologicznego

W roku 2017 badaniami stanu ekologicznego objęto 37 jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp). Ocenę stanu ekologicznego w ramach monitoringu diagnostycznego lub operacyjnego wykonano dla 36 jcwp.

Dla największej liczby (10) jcwp rzecznych monitorowanych w 2017 r., w ramach monitoringu diagnostycznego, stan ekologiczny sklasyfikowano jako umiarkowany, natomiast dla 2 jcwp rzecznych określono jako słaby.

Dla największej liczby (18) jcwp rzecznych monitorowanych w ramach monitoringu operacyjnego stan ekologiczny sklasyfikowano jako umiarkowany, natomiast dla 3 jcwp rzecznych stan ten określono jako słaby.

Dla największej liczby (5) jcwp jeziornych monitorowanych w 2017 r., w ramach monitoringu operacyjnego stan ekologiczny sklasyfikowano jako umiarkowany, natomiast dla 4 jcwp jeziornych stan ten określono jako dobry. W przypadku 1 jcwp jeziornej stan ekologiczny określono jako słaby, natomiast dla 1 jcwp jeziornej – jako zły.

Klasyfikacja potencjału ekologicznego

W roku 2017 badaniami potencjału ekologicznego objęto 28 jcwp. Klasyfikację potencjału ekologicznego w ramach monitoringu diagnostycznego lub operacyjnego wykonano dla 28 jcwp.

Dla największej liczby (12) jcwp rzecznych monitorowanych w 2017 r., w ramach monitoringu diagnostycznego, potencjał ekologiczny sklasyfikowano jako słaby, natomiast dla 4 jcwp rzecznych określono jako umiarkowany. W przypadku 2 jcwp rzecznych potencjał ekologiczny określono jako dobry. Dla 1 jcwp rzecznej potencjał ekologiczny określono jako zły.

Dla największej liczby (13) jcwp rzecznych monitorowanych w ramach monitoringu operacyjnego stan ekologiczny sklasyfikowano jako słaby, natomiast dla 10 jcwp rzecznych stan ten określono jako umiarkowany. W przypadku 4 jcwp rzecznych potencjał ekologiczny określono jako dobry. Dla 1 jcwp rzecznej potencjał ekologiczny określono jako zły.

Klasyfikacja stanu chemicznego

W roku 2017 badaniami stanu chemicznego objęto 111 jcwp. Ocenę stanu chemicznego w ramach monitoringu diagnostycznego lub operacyjnego wykonano dla 110 jcwp.

Dla żadnej jcwp rzecznych oraz jcwp jeziornych monitorowanych w ramach monitoringu diagnostycznego nie stwierdzono dobrego stanu chemicznego. Podobnie w przypadku monitoringu operacyjnego, dla żadnej z jcwp rzecznych nie stwierdzono dobrego stanu chemicznego. Dla 6 jcwp jeziornych monitorowanych w ramach monitoringu operacyjnego stan chemiczny określono jako dobry.

Negatywne oddziaływanie człowieka na las i środowisko przyrodnicze.

- znaczna presja ludzka na lasy;
- istnienie barier ekologicznych, utrudniających migracje zwierząt tj., głównie droga ekspresowa S3 biegnąca z S na N (omijająca miasto Międzyrzecz);
- wypalanie ściernisk, poboczy dróg, łąk, trzcinowisk;
- zaśmiecanie lasu oraz istnienie dzikich wysypisk śmieci;
- niepełne skanalizowanie miejscowości, gromadzenie ścieków w szambach o wątpliwej szczelności oraz ich wylewanie do rowów i rzek;
- spływ do wód środków ochrony roślin i nawozów sztucznych;
- niewłaściwe składowanie obornika i gnojowicy oraz ich zwiększone dawkowanie na polach;
- niszczenie tablic i urządzeń;
- nielegalne pozyskanie drewna;
- kłusownictwo;
- planowane funkcjonowanie kopalni węgla brunatnego czego skutkiem może być występowanie zapadlisk pokopalnianych (Obręb Międzyrzecz, leśnictwo Wielowieś) oraz związana z tym konieczność wyłączenia części terenów leśnych (60,13 ha) z produkcji na podstawie decyzji Ministra Środowiska DLP-II-6501.2.2015/JS z dnia 24.12.2015 r.;
- planowane, na podstawie Decyzji Ministra Środowiska ZS-W-2120-127-2/2011 z dnia 21.11.2011 r., przekazanie części gruntów leśnych pod korytarz dla przebiegu dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV (obwód Białe Łąki, leśnictwo Popowo).

E. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO ORAZ WYKONYWANIA PRAC W NADLEŚNICTWIE.

Rysunek 59. Widok na drzewostany N-ctwa Międzyrzecz. (Fot. Marcin Miller)

1. Wytyczne do organizacji gospodarstwa leśnego.

Na podstawie dominujących funkcji pełnionych przez lasy a także przyjętych celów gospodarowania z uwzględnieniem zdolności produkcyjnych siedlisk zastosowano jednostki regulacyjne zwane gospodarstwami (Instrukcja Urządzania Lasu, CILP 2012).

Tab.58. Podział lasów na gospodarstwa.

Gospodarstwo	01-Międzyrzecz		02-Białe Łąki		NADLEŚNICTWO	
	ha	%	ha	%	ha	%
S - specjalne	1464	14,82	624,67	6,95	2 088,67	11,07
O - wielofunkcyjnych lasów ochronnych	4209,27	42,61	1014,5	11,28	5 223,77	27,69
GZ - wielofunkcyjnych lasów gospodarczych - zrębowych	2476,28	25,07	5330,03	59,29	7 806,31	41,37
GPZ - wielofunkcyjnych lasów gospodarczych - przerębowo-zrębowych	1728,77	17,50	2020,65	22,48	3 749,42	19,87
Razem	9 878,32	100,00	8 989,85	100,00	18 868,17	100,00

2. Wytyczne w sprawie wykonywania prac leśnych.

Tworzenie coraz większej liczby obszarów objętych różnymi formami ochrony, czy też ochrona gatunkowa jest tylko częścią działań zmierzających do poprawy stanu środowiska

przyrodniczego. Wraz z rozwojem form i metod ochrony przyrody muszą iść w parze działania, które pozwalają korzystać z zasobów przyrody bez wyraźnych szkód, a jednocześnie poprawiają jej stan. Zachowanie ciągłości zasobów przyrody i poprawa jej stanu są warunkami determinującymi gospodarkę leśną. W celu poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych szczególną uwagę należy zwrócić na:

- wytyczanie i wykorzystywanie stałych szlaków zrywkowych;
- stosowanie olei biodegradowalnych jako smarów silnikowych oraz do smarowania urządzeń ścinkowych;
- ochronę stanowisk gatunków wymienionych w Rozporządzeniu MŚ z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. Nr 0, poz. 1408 z 16. 10. 2014 r.), Rozporządzeniu MŚ z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. Nr 0, poz. 1409 z 16. 10. 2014 r.) oraz Rozporządzeniu MŚ z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r., poz. 2183) podczas trzebieży i innych zabiegów, m. in. poprzez zwracanie uwagi na miejsca obalania drzew, przebieg szlaków zrywkowych, pozostawianie kęp starodrzewu;
- stałe podnoszenie wiedzy przyrodniczej pracowników nadleśnictwa, zwracając szczególną uwagę na rozpoznawanie gatunków roślin, zwierząt oraz drzewostanów o wysokim stopniu naturalności (buczyny, grądy itd.);
- prowadzenie ewidencji występowania nowych stanowisk gatunków chronionych, obiektów cennych przyrodniczo;
- ochronę i pielęgnację niektórych elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego (parki, aleje, cmentarze, groby, itp.);
- otoczenie opieką istniejących projektowanych i proponowanych do objęcia ochroną prawną obiektów przyrodniczych
- podjęcie starań o uznanie proponowanych form ochrony przyrody.

F. PLAN DZIAŁAŃ – ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY.

Rysunek 60. „Martwe drewno” (Fot. M. Malecka)

I. Obligatoryjne zadania z zakresu ochrony przyrody.

Szczegółowo przedstawiono w Załączniku nr 2. Tabela XXIII- Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody.

II. Fakultatywne wskazania ochronne

1. Ochrona różnorodności biologicznej.

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zasad, zarządzeń i instrukcji.

W celu ochrony różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Międzyrzecz zaleca się:

- dla zachowania leśnych zasobów genowych należy ściśle realizować zadania w zakresie ochrony genotypów rodzimych gatunków drzew leśnych;
- nie wprowadzać neofitów oraz promować gatunki rodzime;
- dostosowywać skład gatunkowy upraw do odpowiednich typów siedliskowych lasu, ważne jest by gatunki liściaste osiągały optymalny udział;
- przebudowę drzewostanów w kierunku zgodnym z typem siedliskowym i typem drzewostanu z zachowaniem zasad selekcji, hodowli oraz ochrony lasu stosowanych w wielofunkcyjnej gospodarce leśnej;
- w odpowiednich warunkach siedliskowych dążenie do powstawania drzewostanów zróżnicowanych pod względem wieku, składu gatunkowego i struktury;

- pozostawienie w lesie biomasy (części stojących drzew martwych, połamanych, wykrotów, gałęzi, igliwia i kory), jako jednego z czynników bioróżnorodności, o ile nie jest to sprzeczne z zasadami ochrony lasu (zakaz palenia gałęzi na powierzchniach zrębowych) oraz nie przyczynia się do eutrofizacji siedlisk w miejscach niepożądanych; w obecnym planie, po rębniach zupełnych i cięciach uprzątających w rębniach złożonych, pozostanie ok. 36,8 tys. m³ brutto (30,8 tys. m³ netto), co daje 5,5 % zasobności drzewostanów w ramach tej kategorii cięć; szacowany koszt związany z zaniechaniem pozyskania fragmentów starodrzewu na 5% powierzchni wynosi ok. 6 mln złotych (przy cenie ok. 200 zł za m³ netto);
- zachowanie w lasach starych, okazałych, często o ciekawych formach drzew lub kęp starodrzewi, drzew owocowych, klonów, lipy drobnolistnej, topól rodzimych, jarzębów, drzewiastych form: głogów, czeremchy zwyczajnej, jałowca, trzmielin, szakłaka;
- w maksymalnym stopniu wykorzystywać w odnowieniach dolne warstwy – naloty, podrosty, także na siedliskach uboższych – jeśli przedstawiają dobrą jakość i są zgodne z założonymi celami hodowlanymi;
- w koniecznych przypadkach usuwanie czeremchy amerykańskiej przy planowanych zabiegach gospodarczych;
- w celu zachowania różnorodności ekosystemów należy jak najszerszej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- na terenie nadleśnictwa unikać zalesiania śródleśnych łąk, skarp oraz niewielkich otwartych powierzchni (zachowanie bogactwa i różnorodności krajobrazowej), granice lasów powinny mieć charakter łagodny;
- wywieszanie drewnianych budek dla ptaków i nietoperzy;
- nie zalesiać powierzchni pozostawionych do naturalnej sukcesji;
- ochronę gleb leśnych.

2. Działania dotyczące prawnych form ochrony przyrody.

Zaleca się:

- otoczenie opieką istniejące i proponowane do objęcia ochroną prawną obiekty przyrodnicze;
- podjęcie starań o uznanie prawne proponowanych form ochrony przyrody;
- stale podnosić wiedzę przyrodniczą pracowników Nadleśnictwa, zwracając szczególną uwagę na rozpoznawanie gatunków roślin, zwierząt oraz siedlisk chronionych;
- prowadzenie ewidencji występowania nowych stanowisk gatunków chronionych, siedlisk chronionych, obiektów cennych przyrodniczo;

- proponowanie do wyznaczenia kolejnych stref ochrony dla ptaków, systematyczne monitorowanie już istniejących, w rezerwatach, gdzie nie wyznacza się stref prowadzić zabiegi ochronne tak jakby one istniały.

3. Zalecenia w zakresie ochrony cennych gatunków roślin naczyniowych.

W stosunku do gatunków roślin, których stanowiska są wymienione w niniejszym Programie, zaleca się:

- upowszechnienie wiedzy o wymienionych gatunkach roślin, ich wymagań ekologicznych, stwierdzonych stanowisk wśród pracowników służby leśnej w Nadleśnictwie;
- aktualizowanie waloryzacji przyrodniczej Nadleśnictwa o nowe stanowiska chronionych gatunków roślin;
- podczas prowadzenia zabiegów gospodarczych eliminować gatunki ekspansywne (czeremcha amerykańska) zagrażające bezpośrednio stanowiskom cennych roślin.

4. Zalecenia w zakresie ochrony cennych roślin zarodnikowych.

- Zapewnienie w ekosystemach leśnych materii organicznej, przede wszystkim z martwego i rozkładającego się drewna. Kontynuowanie, w ramach realizowanej gospodarki leśnej, działań mających na celu zachowanie ilości martwego drewna i starych drzew.
- Pozostawić w miarę możliwości wyróżniające się pod względem wieku i grubości drzewa na terenie Nadleśnictwa, chronić drzewa wskazane w niniejszym programie, jako cenne (nie wycinać, nie uszkadzać, nie wprowadzać istotnych zmian w ich otoczeniu), prowadzić ich bieżącą inwentaryzację.

5. Zalecenia w zakresie ochrony starych i cennych drzew.

- Należy prowadzić bieżącą inwentaryzację drzew o rozmiarach pomnikowych oraz drzew o szczególnych cechach (tworzące określone układy przestrzenne np. aleje, stanowiące pamiątkę kultury leśnej np. pojedyncze drzewa egzotyczne, uznane za lokalnie rzadkie lub ginące, reprezentujące unikatowe formy np. szczudłowe świerki oraz będące przykładami unikatowych zjawisk biologicznych np. zrosty drzew). Informacje na temat rozmieszczenia takich drzew należy gromadzić w bazie danych Nadleśnictwa.
- Zaleca się monitorowanie stanu zachowania drzew będących uznanymi pomnikami przyrody i w zależności od potrzeb, po uzgodnieniu z organem ochrony przyrody podjęcie odpowiednich działań ochronnych.
- Zakazuje się wprowadzania istotnych zmian w otoczeniu drzew pomnikowych. Nie należy niszczyć roślinności epifitycznej, nie składować pozostałości zrębowych i innych odpadów w promieniu 10 m. od drzewa. Drzew pomnikowych nie należy wycinać, uszkadzać, należy je

pozostawiać na pniu, aż do naturalnego ich rozkładu, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu.

- Należy dążyć do zachowania w lasach nadleśnictwa jak największej liczby drzewiastych form głogów, czeremchy zwyczajnej, jałowca, trzmielin, szakłaka.

6. Zalecenia z zakresu ochrony fauny kręgowców.

- Zgłaszanie do służb ochrony przyrody kolejnych stref ochrony dla ujawnionych stanowisk gatunków chronionych.
- Należy przestrzegać obowiązujących regulacji prawnych obowiązujących w strefach ochrony gatunków chronionych (strefy ochronne gniazd). Zabiegi gospodarcze prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Zaleca się pozostawiać drzewa dziuplaste. W zależności od potrzeb w drzewostanach sosnowych dążyć do rozwieszenia skrzynek lęgowych, w tym skrzynek dla nietoperzy. Skrzynki dla nietoperzy należy koncentrować na skraju lasu, oraz w pobliżu skraju bagien, zrębów i upraw.

7. Zalecenia w zakresie ochrony fauny bezkręgowców.

- Na skrajach lasu realizować biologiczną zabudowę granicy lasu.
- Dbać o zachowanie pełni bogactwa gatunkowego dendroflory ekosystemów leśnych. Tolerować wszystkie spontanicznie pojawiające się gatunki domieszkowe. Wprowadzać domieszki zgodne z naturalnymi składami gatunkowymi drzewostanów.
- Zaleca się pozostawiać wszystkie pozostałości alei śródleśnych. W miarę możliwości, np. w uprawach dochodzących do ważniejszych dróg leśnych, wprowadzić przy tych drogach jedno-lub dwustronne śródleśne zadrzewienia alejowe. Stosować do tego materiał o charakterze zadrzewieniowym. Wprowadzać m. in. Db, Lp, Kl, Wz, Jrz, Js, Wb, Cz.p stosownie do stwierdzonych na gruncie warunków mikrosiedliskowych.
- Zaleca się pozostawiać drzewa owocowe.
- Zapewnienie w ekosystemach leśnych materii organicznej, przede wszystkim ilości martwego i rozkładającego się drewna. Drewno to powinno reprezentować pełną różnorodność gatunków występujących w drzewostanie i pełną różnorodność ich rozmiarów. Zaleca się, by były to zarówno leżące gałęzie, martwe drzewa leżące na dnie lasu i pojedyncze martwe drzewa stojące oraz złomy i wywroty.
- W miarę możliwości pozostawić stare i grube drzewa na terenie Nadleśnictwa. Pozostawiać drzewostany stare, wskazane jako drzewostany cenne.

8. Zalecenia w zakresie ochrony pamiątek kultury leśnej i kultury powszechnej w lasach.

- Pozostawiać pozostałości dawnych cmentarzy. Obszar cmentarzy wyłączyć z użytkowania i nie wykorzystywać go do żadnych innych celów. Na ich obszarze można tolerować obecność gatunków egzotycznych (lilaka, śnieguliczki). Dopuszcza się zabiegi ograniczające rozwój krzewów zarastających mogiły. Uporządkować w przypadku konieczności. Proponuje się oznakowanie tych miejsc przez ustawienie tablic informacyjnych. Wszelkie czynności dotyczące obiektów wpisanych do rejestru zabytków należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
- Zaleca się zbieranie, gromadzenie i propagowanie informacji dotyczących historycznego i zwyczajowego nazewnictwa terenowego (nazwy dróg, alei, fragmentów lasu, jezior), informacje o dawnych leśnikach, właścicielach lasu itp.)
- W waloryzacji przyrodniczej nadleśnictwa zamieszczać informacje o przydrożnych kapliczkach, obeliskach, tablicach pamiątkowych, starych słupach podziału powierzchniowego i innych podziałów będących pamiątkami kultury powszechnej i leśnej.
- Pojedyncze drzewa gatunków nierodzimych (dąglezja, kasztanowiec, żywotnik i in. znajdujące się na terenie nadleśnictwa), należy traktować jako pamiątki kultury leśnej i pozostawiać je w cięciach pielęgnacyjnych i rębnych.
- Pozostawiać stare drzewa owocowe spotykane na terenach leśnych, szczególnie w miejscach dawnych osad.
- W parkach w razie konieczności uporządkować, ograniczyć nadmierny rozwój podszytu, wprowadzać nowe nasadzenia, udrożnić ścieżki będące elementami kompozycji parkowej.

9. Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona siedlisk hydrogenicznych w lasach.

Zaleca się:

- poprawę stosunków wodnych na terenie Nadleśnictwa poprzez:
  - utrzymanie naturalnego poziomu wód gruntowych;
  - dążenie do przywrócenia właściwych stosunków wodnych na odwodnionych torfowiskach wysokich i przejściowych;
  - utrzymywanie naturalnego charakteru brzegów bagien, jezior, cieków, rzek;
  - zachowanie istniejących torfowisk i mokradeł.
- wokół bagien źródeł, wycieków i wysięków wód podziemnych (będących siedliskami przyrodniczymi) zaleca się w trakcie wykonywania cięć zachowywanie lub kształtowanie stref pasa ochronnego.
- wyłączenie z użytkowania rębnych drzewostanów na zabagnionych, trudno dostępnych siedliskach Bb, BMb, LMb oraz niektórych Ol i OIJ.

10. Kształtowanie strefy ekotonowej.

W lasach Nadleśnictwa Międzyrzecz zaleca się w trakcie wykonywania cięć zachowywać lub kształtować strefę pasa ochronnego wokół bagien, zbiorników i wzdłuż cieków. Ponadto zaleca się dążyć do tego, aby strefy ekotonowe były maksymalnie wypełnione przez roślinność zielną, krzewy i drzewa w układzie pionowym i poziomym. Ma to na celu wytworzenie pełnej ściany lasu tzw. ściany okrajkowej ograniczającej wnikanie i penetrację wielu czynników wnętrza lasu, szczególnie z przelotowych tras komunikacyjnych, pól uprawnych oraz terenów zabudowanych.

11. Promocja i edukacja ekologiczna³⁴

Rysunek 61. Wiata i wieża widokowa na terenie ścieżki edukacyjnej „Głębokie” (Fot. Archiwum N-ctwa Międzyrzecz)

1. PROGRAM EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA W NADLEŚNICTWIE MIĘDZYRZECZ na lata 2019 – 2028 zawiera podsumowanie dotychczasowej działalności edukacyjnej oraz określa zadania pozwalające osiągnąć wyznaczone cele w zakresie rozwoju świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zgodnie z w/w programem promocję i edukację leśną społeczeństwa na terenie administracyjnym Nadleśnictwa Międzyrzecz należy prowadzić na bazie naturalnych walorów

³⁴ Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Międzyrzecz na lata 2019-2028

przyrodniczych i krajobrazowych Nadleśnictwa, z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury edukacyjnej.

Działalność edukacyjna ukierunkowana jest na następujące grupy odbiorców:

- przedszkolaki, uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich;
- społeczeństwo lokalne.

Na spotkaniach edukacyjnych, pogadankach, wycieczkach do lasu przedstawia się jak ważny jest las, jak wygląda praca leśnika, jak korzystać z lasu nie czyniąc w nim szkody, ucząc i bawiąc jednocześnie.

Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Międzyrzecz:

➤ ścieżka edukacyjna „Głębokie” - o długości około 0,5 km, zlokalizowana w leśnictwie Gorzyca. Położona nad malowniczym jeziorem Głębokie w bezpośrednim sąsiedztwie Użytku Ekologicznego „Głębokie”, około 5km na północ od miasta Międzyrzecz. Na terenie ścieżki zlokalizowana jest wiata z miejscem na ognisko i wieża widokowa dzięki, której można obserwować licznie gatunki ptaków wodnych zalatujące na sąsiadujące jezioro. Na ścieżce prowadzone są zajęcia z zakresu ochrony lasu, hodowli lasu oraz ochrony przyrody. Wyposażenie ścieżki w poglądowe tablice dydaktyczne daje możliwość samodzielnego zwiedzania trasy przez indywidualnych turystów.

➤ izba edukacji leśnej „Leśna klasa” – znajduje się w siedzibie Nadleśnictwa. Wykorzystywana jest do prowadzenia zajęć dla zorganizowanych grup dzieci i młodzieży. Wyposażona jest w liczne pomoce dydaktyczne (plansze tematyczne, ławki edukacyjne, eksponaty ptaków i ssaków). Odbywają się tu zajęcia edukacyjne (dotyczące działalności leśnictwa) o charakterze prelekcji połączonej z prezentacjami multimedialnymi.

Rysunek 62. Izba edukacji leśnej „Leśna klasa”. (Fot. Archiwum N-ctwa Międzyrzecz)

➤ „Zielona klasa” – zlokalizowana przy siedzibie Nadleśnictwa służy do prowadzenia zajęć praktycznych po prelekcji w „Leśnej klasie”. Zaopatrzona jest w liczne tablice edukacyjne oraz w miejsce na ognisko. Przystosowana jest także do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Rysunek 63. Tablice edukacyjne na terenie „Zielonej klasy” przy siedzibie Nadleśnictwa (Fot. Archiwum N-ctwa Międzyrzecz).

➤ plantacja nasienna – założona w 2001 r. na terenie leśnictwa Białe Łąki wykorzystywana jest głównie do prowadzenia zajęć edukacyjnych dla młodzieży i studentów.

Inne obiekty Nadleśnictwa, wykorzystywane do prowadzenia edukacji:

- zlokalizowana na terenie leśnictwa Nietoperek kapliczka ku czci św. Huberta;
- rezerwat przyrody „Nietoperek”;
- użytki ekologiczne.

Na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz nie znajdują się obiekty edukacyjne innych podmiotów.

W realizacji zadań edukacyjnych bardzo ważna jest współpraca z samorządami, instytucjami oraz organizacjami z terenu działania Nadleśnictwa. Nadleśnictwo powinno także podejmować działania w kierunku pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu edukacji leśnej społeczeństwa.

Główne założenia i kierunki na lata 2019-2028 (planowane przedsięwzięcia z zakresu edukacji leśnej):

1. W latach 2019-2028 Nadleśnictwo nie planuje budowy kolejnych obiektów służących edukacji leśnej. Planuje się: bieżące utrzymanie ścieżki edukacyjnej „Głębokie”, wymianę

zniszczonych tablic edukacyjnych i konserwację lub wymianę stelaży pod te tablice na istniejących obiektach edukacyjnych oraz bieżące utrzymanie innych posiadanych obiektów wykorzystywanych na potrzeby edukacji leśnej i wyposażanie ich w tablice informacyjne.

2. Dalsza stała współpraca z przedszkolami, szkołami, samorządami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Międzyrzecz.
3. Kontynuacja przez pracowników Nadleśnictwa spotkań w przedszkolach, szkołach, na ścieżce edukacyjnej, izbie edukacji leśnej, jak również prowadzenie prelekcji i zajęć praktycznych w poszczególnych leśnictwach.
4. Przygotowanie i zorganizowanie przez Nadleśnictwo konkursu plastyczno-fotograficznego dla dzieci i młodzieży.
5. Współudział nadleśnictwa w konkursach ekologicznych organizowanych przez szkoły.
6. Poszerzenie współpracy w ramach edukacji leśnej z Międzyrzeckim Ośrodkiem Kultury oraz Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy w Pniewie.
7. Oznakowanie obiektów przyrodniczych (m.in. pomnikowe drzewa, aleje drzew) poprzez umieszczenie tablic edukacyjnych.
8. Umieszczenie tablic informacyjnych z elementami edukacji leśnej przy przebiegających przez teren nadleśnictwa szlakach turystycznych.
9. Oznakowanie miejsc historycznych i kulturowych zlokalizowanych na terenie Nadleśnictwa, wykorzystywanych w edukacji leśnej.
10. Zwiększenie współpracy z lokalnymi mediami w zakresie promocji edukacji leśnej oraz imprez i akcji okolicznościowych organizowanych przez Nadleśnictwo.
11. Opracowanie materiałów edukacyjnych:
  - folderu edukacyjnego po ścieżce edukacyjnej „Głębokie”;
  - mapy przyrodniczo-edukacyjnej Nadleśnictwa Międzyrzecz;
  - albumu promującego walory przyrodnicze i historyczne Nadleśnictwa;
  - filmu promującego pt. „Nadleśnictwo z lotu ptaka”.
12. Podejmowanie starań w celu pozyskania środków zewnętrznych na realizację zadań związanych z edukacją.
13. Udział stoiska edukacyjnego Nadleśnictwa na lokalnych imprezach masowych (m.in. Święto Obry i Paklicy, Diecezjalny Dzień Dziecka, Dni Międzyrzecza, Święto Pomidora w Przytocznej).
14. Kontynuacja cyklicznych akcji edukacyjnych (m.in. „Sprzątanie świata”, „Spotkanie w Kniei”).

PIŚMIENNICTWO.

- Atlas hydrologiczny Polski*. IMiGW. Wyd. Geolog. Warszawa 1987.
- Elaborat Nadleśnictwa Międzyrzecz*. BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2009.
- Elaborat Nadleśnictwa Międzyrzecz*. BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2018.
- Głowaciński Z. (red.). *Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce*. PWN. Warszawa 2002.
- Głowaciński Z., Nowacki J. (red.) *Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce*. Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu. 2004.
- Jackowiak B., Żukowski W. *Ginące i Zagrożone Rośliny Naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski*. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań 1995.
- Instrukcja sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie*. Warszawa 1996.
- Instrukcja urządzania lasu*. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2012.
- Jańczak J. (red.). *Atlas jezior Polski*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań 1999.
- Kaźmierczakowa R. (red.). *Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych*. Instytut Ochrony Przyrody PAN. Kraków. 2016.
- Kondracki J. *Polska. Geografia fizyczna Polski*. PWN. Warszawa 1988.
- Liro A. (red.). *Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET – POLSKA*. Fundacja IUCN. Warszawa 1998.
- Matuszkiewicz J. M. *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne 1:2500000, 1. Krajobrazy roślinne, 2. Regiony botaniczne (42.5)* (w: *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Główny Geodeta Kraju. IgiPZ PAN. Warszawa 1994.
- Matuszkiewicz W. *Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa*. PAN. Warszawa 1995.
- Matuszkiewicz W. *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski*. PWN Warszawa 2001.
- Mojski J. E. *Objaśnienia do Mapy Geologicznej Polski 1:200000*. Wydawnictwo Geologiczne. Warszawa 1977.
- Ocena jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych i jeziornych w województwie lubuskim za rok 2017*. WIOŚ w Zielonej Górze. 2018.
- Ochrona Środowiska 2017*. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa. 2017.
- Pawlaczyk P. (red.). *Zasady ochrony przyrody w lasach gospodarczych – propozycja społeczna*. 2008. <http://www.kp.org.pl/instrukcja/index.html>.
- Podział hydrograficzny Polski*. IMiGW, Warszawa 1983.
- Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000, Lasy i bory – praca zbiorowa*. Warszawa 2004.
- POP Nadleśnictwa Międzyrzecz na lata 2009-2018*. BULiGL O/Gorzów Wlkp. 2009 r.
- Program Ochrony Środowiska (POŚ) dla Województwa Lubuskiego na lata 2017 – 2020*.
- Rejestr zabytków województwa lubuskiego*. www.kobidz.pl
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim*. WIOŚ w Zielonej Górze. 2018.
- Standardowy Formularz Danych Dolina Leniwej Obry*.
- Standardowy Formularz Danych Rynna Jezior Obrzańskich*.
- Standardowy Formularz Danych Nietoperek*.
- Standardowy Formularz Danych Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry*.
- Strategia Rozwoju województwa Lubuskiego 2020*.
- Szafer W., Pawłowski B. *Szata roślinna Polski*. PWN. Warszawa.
- Woś A. *Klimat Polski*. PWN 1999. Warszawa.
- Woś A. *Typy pogody, Regiony klimatyczne (31.8)* (w: *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Główny Geodeta Kraju. IgiPZ PAN. Warszawa 1994.

www.bdl.lasy.gov.pl

www.wikipedia.pl

www.zgora.pios.gov.pl

www.gdos.gov.pl

www.szczecin.lasy.gov.pl/web/Miedzyrzecz

www.zpkww.pl

www.zpkwl.gorzow.pl

Zarzycki K., Kaźmierczakowa R., (red.). *Polska Czerwona Księga Roślin*. Instytut Ochrony Przyrody PAN. Kraków. 2001.

Zasady Hodowli Lasu. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych. Warszawa 2012.

Zielony R., Kliczkowska A. 2012. *Regionalizacja przyrodniczo – leśna Polski 2010*. CILP. Warszawa

Spis rysunków

Rysunek 1. Międzyrzecz i okolice. Mapa: 3559 Meseritz 1921	7
Rysunek 2. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle RDLP w Szczecinie.	10
Rysunek 3. Kompleksy leśne Nadleśnictwa Międzyrzecz.	17
Rysunek 4. Tabliczka oznaczająca pomnik przyrody. (Fot. Magdalena Malecka)	18
Rysunek 5. Położenie rezerwatu przyrody „Nietoperek”.	20
Rysunek 6. Tablica urzędowa w rezerwacie przyrody „Nietoperek”.	22
Rysunek 7. Położenie gruntów Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle parków krajobrazowych.	23
Rysunek 8. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle Pszczewskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny.	24
Rysunek 9. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle otuliny Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego.	26
Rysunek 10. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszarów sieci Natura 2000.	28
Rysunek 11. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001.	29
Rysunek 12. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001 (wg SDF).	30
Rysunek 13. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLH080001.	30
Rysunek 14. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLH080001.	31
Rysunek 15. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002.	34
Rysunek 16. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (wg SDF).	34
Rysunek 17. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLH080002.	35
Rysunek 18. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLH080002.	35
Rysunek 19. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003.	38
Rysunek 20. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Nietoperek PLH080003 (wg SDF).	39
Rysunek 21. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLH080003.	39
Rysunek 22. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLH080003.	40
Rysunek 23. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle obszaru Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005.	42
Rysunek 24. Klasy siedlisk (% pokrycia) w obszarze Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005 (wg SDF).	43
Rysunek 25. Udział powierzchniowy wg gatunków panujących w obszarze PLB080005.	44
Rysunek 26. Struktura wiekowa drzewostanów w obszarze PLB080005.	44
Rysunek 27. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle OChK „Dolina Warty i Dolnej Noteci”.	47
Rysunek 28. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle OChK „Dolina Obry”.	48
Rysunek 29. Położenie Nadleśnictwa Międzyrzecz na tle OChK „8B-Dolina Jeziornej Strugi”.	50
Rysunek 30. Pomnik przyrody w oddz. 47p, leśnictwo Chycina. (Fot. Magdalena Malecka)	51
Rysunek 31. Powierzchniowy pomnik przyrody „Las na skarpie”. (Fot. Magdalena Malecka)	56
Rysunek 32. Proponowany pomnik przyrody „Hydra”. (Fot. Łukasz Sowiński)	57

Rysunek 33. Tablica informacyjna przy użytku ekologicznym. (Fot. Marcin Miller)	58
Rysunek 34. Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i> . (Fot. Magdalena Malecka)	65
Rysunek 35. Mapa krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA.	71
Rysunek 36. Widok na obszar Nadleśnictwa Międzyrzecz. (Fot. Marcin Miller)	73
Rysunek 37. Fragment mapy geologicznej.	74
Rysunek 38. Podstawowe jednostki hydrograficzne /za MPHP/.	75
Rysunek 39. Fragment mapy hydrologicznej.	76
Rysunek 40. Rzeka Obra w leśnictwie Gorzyca. (Fot. Magdalena Malecka)	77
Rysunek 41. Mapa Potencjalnej Roślinności Naturalnej Polski.	79
Rysunek 42. Udział powierzchniowy typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	81
Rysunek 43. Bogactwo gatunkowe w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	82
Rysunek 44. Zestawienie powierzchni drzewostanów wg grup wiekowych i struktury.	83
Rysunek 45. Zestawienie powierzchni [ha] wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.	85
Rysunek 46. Formy stanu siedliska.	86
Rysunek 47. Borowacenie w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	88
Rysunek 48. Dławisz okrągłolistny w drzewostanie. (Fot. Łukasz Sikora)	90
Rysunek 49. Dławisz oplatający bunkier MRU w Nadleśnictwie Międzyrzecz. (Fot. Magdalena Malecka)	91
Rysunek 50. Grunt pozostawiony do naturalnej sukcesji, leśnictwo Wielowieś oddz. 365x. (Fot. Łukasz Sikora)	102
Rysunek 51. Płyta nagrobna na dawnym cmentarzu w oddz. 33, leśnictwo Chycina. (Fot. Magdalena Malecka)	114
Rysunek 52. Bunkier MRU. (Fot. Magdalena Malecka)	116
Rysunek 53. Umocnienia MRU – „zęby smoka” w leśnictwie Nietoperek. (Fot. Magdalena Malecka)	117
Rysunek 54. Kościół w Gorzycy. (Fot. Magdalena Malecka)	118
Rysunek 55. Kościół w Kęszycy. (Fot. Magdalena Malecka)	120
Rysunek 56. Budowle MRU. (Fot. Magdalena Malecka)	122
Rysunek 57. Umocnienia MRU. (Fot. Magdalena Malecka)	123
Rysunek 58. Wiatrołomy w oddz. 71f. (Fot. Łukasz Sikora)	126
Rysunek 59. Widok na drzewostany Nadleśnictwa Międzyrzecz. (Fot. Marcin Miller)	132
Rysunek 60. „Martwe drewno”. (Fot. Magdalena Malecka)	134
Rysunek 61. Wiata i wieża widokowa na terenie leśnej ścieżki edukacyjnej „Głębokie”. (Fot. Archiwum Nadleśnictwa Międzyrzecz)	139
Rysunek 62. Izba edukacji leśnej „Leśna klasa”. (Fot. Archiwum Nadleśnictwa Międzyrzecz)	140
Rysunek 63. Tablice edukacyjne na terenie „Zielonej klasy” przy siedzibie Nadleśnictwa. (Fot. Archiwum Nadleśnictwa Międzyrzecz)	141

Spis tabel

Tab.1. Dane pogodowe dla stacji meteorologicznej w Gorzowie Wlkp. oraz w Zielonej Górze.	13
Tab.2. Porównanie wybranych cech drzewostanów Nadleśnictwa Międzyrzecz.	15
Tab.3. Zestawienie powierzchni rezerwatów, lasów ochronnych i pozostałych.	15
Tab.4. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów w ramach grup funkcji lasu (Wzór 1b.)	16
Tab.5. Charakterystyka kompleksów leśnych.	16
Tab.6. Zestawienie powierzchni Pszczewskiego Parku Krajobrazowego w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	24
Tab.7. Zestawienie powierzchni Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	26
Tab.8. Zestawienie zbiorcze powierzchni obszarów Natura 2000 w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	28
Tab.9. Zestawienie wspólnych powierzchni (ha) obszarów Natura 2000.	28
Tab.10. Zestawienie powierzchni SOO Leniwej Obry PLH080001.	29
Tab.11. Zestawienie siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony w SOO Dolina Leniwej Obry PLH080001 (kolorem zielonym wyróżniono leśne siedliska przyrodnicze)	32
Tab.12. Zestawienie gatunków roślin i gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony w SOO Dolina Leniwej Obry PLH080001 (kolorem zielonym wyróżniono gatunki leśne)	32
Tab.13. Zestawienie powierzchni SOO Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002.	34

Tab.14. Zestawienie siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony w SOO Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (kolorem zielonym wyróżniono leśne siedliska przyrodnicze)	36
Tab.15. Zestawienie gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony w SOO Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (kolorem zielonym wyróżniono gatunki leśne)	37
Tab.16. Zestawienie powierzchni SOO Nietoperek PLH080003.	38
Tab.17. Zestawienie gatunków zwierząt stanowiących przedmioty ochrony w SOO Nietoperek PLH080003 (kolorem zielonym wyróżniono gatunki leśne)	41
Tab.18. Zestawienie powierzchni OSO Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005.	43
Tab.19. Zestawienie gatunków ptaków stanowiących przedmioty ochrony w OSO Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005 (kolorem zielonym wyróżniono gatunki leśne)	45
Tab.20. Zestawienie powierzchni OChK „Dolina Warty i Dolnej Noteci”	48
Tab.21. Zestawienie powierzchni OChK „Dolina Obry”	49
Tab.22. Zestawienie powierzchni OChK „8B-Dolina Jeziornej Strugi”	49
Tab.23. Wykaz istniejących pomników przyrody na gruntach N-ctwa Międzyrzecz (Wzór 5a.)	51
Tab.24. Wykaz proponowanych pomników przyrody.	56
Tab.25. Wzór 7a. Wykaz istniejących użytków ekologicznych.	58
Tab.26. Wykaz chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków grzybów i porostów w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	62
Tab.27. Wykaz chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków roślin w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	62
Tab.28. Wykaz chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt (bezkęgowców i kręgowców) w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	65
Tab.29. Powierzchnia stref ochrony zwierząt w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	69
Tab.30. Gospodarstwo specjalne	70
Tab.31. Lasy ochronne	70
Tab.32. Stan aktualny i zmiany pow. typów siedliskowych lasu (pow. zal. i niezal.).	80
Tab.33. Bogactwo gatunkowe w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	81
Tab.34. Zestawienie powierzchni [ha] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury.	83
Tab.35. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.	84
Tab.36. Zestawienie powierzchni [ha] wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem.	85
Tab.37. Formy stanu siedliska.	86
Tab.38. Borowacenie w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	87
Tab.39. Wykaz gatunków drzew i krzewów obcego pochodzenia stwierdzonych w Nadleśnictwie.	89
Tab.40. Wykaz drzewostanów cennych przyrodniczo.	91
Tab.41. Wykaz parków i drzewostanów o charakterze parkowym.	93
Tab.42. Wykaz siedlisk w Nadleśnictwie Międzyrzecz podlegających ochronie	94
Tab.43. Typy drzewostanów oraz orientacyjne składy gatunkowe upraw, oraz rodzaje rębni dla poszczególnych typów siedlisk przyrodniczych.	96
Tab.44. Wykaz cennych drzew znajdujących się na terenie Nadleśnictwa Międzyrzecz.	99
Tab.45. Zestawienie zadrzewień.	100
Tab.46. Zestawienie remiz tworzących osobne wydzielania.	101
Tab.47. Zestawienie remiz jako powierzchni nie tworzących wydzieleni.	101
Tab.48. Zestawienie gruntów przeznaczonych do naturalnej sukcesji.	103
Tab.49. Wykaz bagien ewidencyjnych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	106
Tab.50. Wykaz bagien nie stanowiących wydzieleni w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	107
Tab.51. Zestawienie WDN w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	109
Tab.52. Powierzchnia GDN w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	109
Tab.53. Bloki upraw pochodnych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	111
Tab.54. Uprawy pochodne w blokach upraw pochodnych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	111
Tab.55. Drzewa mateczne w Nadleśnictwie Międzyrzecz.	113
Tab.56. Zestawienie źródeł nasion.	113
Tab.57. Wzór nr 19. Wykaz obiektów kultury materialnej.	114
Tab.58. Podział lasów na gospodarstwa.	132

KRONIKA

Załącznik nr 1

Tabela XXII. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach Nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja oraz powierzchnia przedmiotu ochrony	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotów ochrony.	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony.
1	2	3	4	5	6
1. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK – Dolina Leniwej Obry PLH080001- siedliska przyrodnicze:					
1.	6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe B	Międzyrzecz Oddz.: 258 Pow.: 1,45 ha.	Utrzymana różnorodność biologiczna (organizmów różnych grup systematycznych) i areal siedliska w warunkach tradycyjnej gospodarki pastwiskowo-kośnej.	<ul style="list-style-type: none"> Sukcesja naturalna i zarastanie, wskutek zaniechania użytkowania (koszenie). 	<ul style="list-style-type: none"> Zapobieganie sukcesji; Niedopuszczanie do zalesień płatów siedliska przyrodniczego.
2.	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska C	Międzyrzecz Oddz.: 281 Pow.: 0,94 ha.	Wysoki poziom wód umożliwiający proces torfotwórczy i zapobiegający murszeniu gleb oraz utrzymanie się charakterystycznych kompozycji gatunkowej roślin.	<ul style="list-style-type: none"> Nadmierne odwodnienie terenu, zarastanie roślinnością krzewiastą lub drzewiastą, zmiana sposobu użytkowania. 	<p>Działania w zakresie ochrony czynnej – podnoszenie poziomu wody w torfowisku za pomocą zastawek lub zasypywania rowów odwadniających, podejmować w przypadku zaistnienia potrzeby;</p> <ul style="list-style-type: none"> okresowe koszenie fitocenoz opanowanych przez krzewy i drzewa.
3.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny B	Międzyrzecz Oddz.: 241 Pow.: 1,46 ha	Lasy z udziałem martwego drewna w ilości umożliwiającej utrzymanie w nie pogorszonym stanie bioty ksylobiontycznej, z obecnością gatunków typowych (utrzymanie grabów w składzie drzewostanów, ale bez forsowania udziału buków) i zróżnicowaną strukturą przestrzenną drzewostanu o zróżnicowanym reżimie użytkowania oraz odpowiednią dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemu leśnego ilością starych drzew.	<ul style="list-style-type: none"> Upraszczenie struktury wiekowej i gatunkowej drzewostanów; wprowadzanie gatunków drzew obcych geograficznie i ekologicznie do drzewostanów marginalizacja i usuwanie grabów z drzewostanów gospodarczych; mała ilość martwego drewna; niekorzystny udział odnowień naturalnych w stosunku do sztucznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Eliminowanie gatunków inwazyjnych w uprawach leśnych, odnowieniach, w ramach innych prac; nie wprowadzanie gatunków inwazyjnych; faworyzowanie odnowień naturalnych w obrębie płatów siedlisk; kontynuowanie, w ramach realizowanej gospodarki leśnej, działań mających na celu

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja oraz powierzchnia przedmiotu ochrony	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotów ochrony.	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony.
					zachowanie ilości martwego drewna i starych drzew;
4.	91D0* Bory i lasy bagienne C	Międzyrzecz Oddz.: 281 Pow.: 0,63 ha	Właściwy poziom uwodnienia oraz charakterystyczna kompozycja gatunkowa.	<ul style="list-style-type: none"> Nadmierne odwodnienie terenu, zmiana sposobu użytkowania. 	Nie planowanie użytkowania; w przyległych wydzieleniach leśnych nie wprowadzanie i ograniczanie obecności świerka.
5.	91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe B	Międzyrzecz Oddz.: 240, 305, 228, 229, 230, 257, 258, 259, 260, 261 Pow.: 21,64 ha.	Lasy z udziałem martwego drewna w ilości umożliwiającej utrzymanie w nie pogorszonym stanie bioty ksylobiontycznej, z obecnością gatunków typowych i zróżnicowaną strukturą przestrzenną drzewostanu (w tym z lukami i okrajkami umożliwiającymi współwystępowanie ziołorośli okrajkowych) o zróżnicowanym reżimie użytkowania.	<ul style="list-style-type: none"> Zmiany stosunków wodnych; upraszczanie składu gatunkowego łęgów olszowo-jesionowych (promowanie samej olszy, zamieranie jesionów); zręby zupełne w łęgach, problematyczne zwłaszcza w wąskich pasmach i izolowanych płatach, przerywające ciągłość tego typu siedlisk; niski udział odnowień naturalnych; ubogi skład gatunkowy drzewostanów; mało martwego drewna. 	<ul style="list-style-type: none"> Nie wprowadzanie, w obszarze występowania siedlisk, gatunków obcych (w tym przypadku dot. to zwłaszcza dębu czerwonego, robinii i klonu jesionolistnego); nie introdukowanie gatunków inwazyjnych; preferowanie rębni złożonej, zwłaszcza w wąskich pasach łęgów; kontynuowanie, w ramach realizowanej gospodarki leśnej, działań mających na celu zachowanie ilości martwego drewna i starych drzew; faworyzowanie odnowień naturalnych w obrębie płatów siedlisk oraz tolerowanie obecności graba w podroście i drzewostanie.
2. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK – Dolina Leniwej Obry PLH080001- gatunki roślin i zwierząt:					
1.	1060 Czerwończyk nieparek C	Oddz.: 260 Liczba stan.: 3	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenie; zbyt intensywne działania melioracyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska gatunku.

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja oraz powierzchnia przedmiotu ochrony	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotów ochrony.	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony.
2.	1188 Kumak nizinny C	Oddz.: 280, 234 Liczba stan.: 3	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> • Zanik miejsc odpowiednich do rozrodu; • opadanie poziomu wód gruntowych i wysychanie małych zbiorników wodnych. 	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska gatunku.
3.	1337 Bóbr B	Oddz.: 217, 259, 280 Liczba stan.: 8	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> • Brak 	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska gatunku.
4.	1355 Wydra C	Oddz.: 230 Liczba stan.: 1	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> • Obniżenie poziomu wód; zanieczyszczenie wód. 	Utrzymanie właściwego stanu ochrony siedliska gatunku.
3. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK – Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002- siedliska przyrodnicze:					
1.	91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe A	Białe Łąki Oddz.: 247 Pow.: 6,39 ha.	Lasy z udziałem martwego drewna w ilości umożliwiającej utrzymanie w nie pogorszonym stanie bioty ksylobiontycznej, z obecnością gatunków typowych i zróżnicowaną strukturą przestrzenną drzewostanu (w tym z lukami i okrajkami umożliwiającymi współwystępowanie ziołorośli okrajkowych) o zróżnicowanym reżimie użytkowania.	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany stosunków wodnych; • upraszczanie składu gatunkowego łęgów olszowo-jesionowych (promowanie samej olszy, zamieranie jesionów); • zręby zupełne w łęgach, problematyczne zwłaszcza w wąskich pasmach i izolowanych płatach, przerywające ciągłość tego typu siedlisk; • niski udział odnowień naturalnych; • ubogi skład gatunkowy drzewostanów; • mało martwego drewna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nie wprowadzanie, w obszarze występowania siedlisk, gatunków obcych (w tym przypadku dot. to zwłaszcza dębu czerwonego, robinii i klonu jesionolistnego); • nie introdukowanie gatunków inwazyjnych; • preferowanie rębni złożonej, zwłaszcza w wąskich pasach łęgów; • kontynuowanie, w ramach realizowanej gospodarki leśnej, działań mających na celu zachowanie ilości martwego drewna i starych drzew; • faworyzowanie odnowień naturalnych w obrębie płatów siedlisk oraz tolerowanie obecności graba w podroście i drzewostanie.

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja oraz powierzchnia przedmiotu ochrony	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotów ochrony.	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony.
4. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK – Nietoperek PLH080003- gatunki zwierząt:					
1.	1308 Mopek A	Oddz.: 181, 378, 425, 162, 172, Liczba stan.: 12	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> Chirurgia drzewna, ścinanie ze względów bezpieczeństwa, usuwanie drzew przydrożnych 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie liniowej struktury drzew i krzewów (potencjalnych korytarzy migracyjnych nietoperzy)
2.	1323 Nocek Bechsteina A	Oddz.: 378 Liczba stan.: 3	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> Chirurgia drzewna, ścinanie ze względów bezpieczeństwa, usuwanie drzew przydrożnych 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie liniowej struktury drzew i krzewów (potencjalnych korytarzy migracyjnych nietoperzy)
3.	1324 Nocek duży C	Oddz.: 378, 180, 162 Liczba stan.: 5	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> Chirurgia drzewna, ścinanie ze względów bezpieczeństwa, usuwanie drzew przydrożnych 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie liniowej struktury drzew i krzewów (potencjalnych korytarzy migracyjnych nietoperzy)
5. OBSZAR SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW – Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005- gatunki ptaków:					
1.	A094 Rybołów B	Oddz.: 249 Liczba stan.: 1	Właściwy stan siedliska gatunku.	<ul style="list-style-type: none"> Zalesienie terenów otwartych. 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie aktualnej struktury krajobrazu z mozaiką siedlisk Utrzymanie żerowisk

Załącznik nr 2**Tabela XXIII. Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody.**

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	5	6
1.	<u>Obszar Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001¹</u> Płat siedliska 9170 zlokalizowany w oddz. 241	Użytkowanie rębne	W drzewostanach użytkowanych rębnie pozostawiać drzewostan w formie grup i/lub kęp zajmujących co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu.	
2.	<u>Obszar Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001¹</u> płat siedliska 91D0 w wydzieleniu leśnym 281h leśnictwo Bobowicko	Użytkowanie rębne	Wyłączyć z użytkowania płaty siedliska przyrodniczego, zlokalizowane we wskazanym obszarze wdrażania.	
3.	<u>Obszar Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001¹</u> Płaty siedliska przyrodniczego 91E0 w wydzieleniach leśnych: 228i 228j 228l 229d 230b 230c leśnictwo Nietoperek, obręb leśny Międzyrzecz.	Użytkowanie rębne	Wyłączyć z użytkowania rębного płaty siedliska przyrodniczego, zlokalizowane we wskazanym obszarze wdrażania.	
4.	<u>Obszar Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001¹</u> Płaty siedliska 91E0 zlokalizowane w oddziałach 240, 305, 228, 229, 230, 257, 258, 259, 260, 261 (poza wymienionymi w działaniu powyżej).	Użytkowanie rębne	W drzewostanach użytkowanych rębnie pozostawiać drzewostan w formie grup i/lub kęp zajmujących co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu.	

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
5.	<u>Obszar Natura 2000</u> <u>Rynna Jezior</u> <u>Obrzańskich</u> <u>PLH080002²</u> Płaty siedliska 91E0 zlokalizowane w oddz. 247	Użytkowanie rębne	W drzewostanach użytkowanych rębnie pozostawiać drzewostan w formie grup i/lub kęp zajmujących co najmniej 10% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu. Pozostawiać wszystkie drzewa biocenotyczne.	
6.	<u>Obszar Natura 2000</u> <u>Jeziora Pszczewskie i</u> <u>Dolina Obry</u> <u>PLB080005³</u> A067 gągoł A073 kania czarna A094 rybołów Lasy na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa w zarządzie PGL Lasy Państwowe	Użytkowanie rębne	W drzewostanach użytkowanych rębniemi zupełnymi pozostawiać drzewostan w formie grup i/lub kęp zajmujących co najmniej 5% powierzchni drzewostanu do naturalnego rozpadu wraz z nienaruszonymi warstwami dolnymi. W miarę możliwości łączyć pozostawiane kępy i/lub grupy w sąsiednich wydzieleniach leśnych.	
			Wyłączyć z użytkowania rębego rębniemi zupełnymi i gniazdowymi drzewostany bezpośrednio graniczące z jeziorami oraz zbiornikami przeznaczonymi do chowu i hodowli ryb w pasie o szerokości od 1 do 2 wysokości drzewostanu lub pozostawić całe wydzielenia leśne.	
			Przed przystąpieniem do użytkowania rębego drzewostanów należy dokonać kontroli drzew planowanych do usunięcia pod kątem ustalenia występowania w nich dziupli. W	

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
			sytuacji stwierdzenia dziupli należy pozostawić wskazane drzewa na powierzchniach zrębowych.	
7.	<u>Obszar Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005³</u> Oddziały leśne: 238, 248, 249 leśnictwo Białe Łąki, obręb leśny Białe Łąki	Ograniczenie antropopresji	Na wskazanych w obszarze wdrażania powierzchniach należy realizować działania zmierzające do ograniczenia antropopresji na siedliska gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony obszaru poprzez: nie udostępnianie dróg leśnych dla publicznego ruchu kołowego (w razie potrzeby ustawienie szlabanów i/lub znaków zakazu), nieorganizowanie i nie zezwalanie na organizację obozów i innych imprez masowych, nielokalizowanie parkingów, miejsc postoju oraz infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej. Powyższe ograniczenia nie dotyczą ruchu pieszego oraz dostępności lasu na zasadach ogólnych.	
8.	<u>Obszar Natura 2000 Nietoperek PLH080003⁴</u> Cały obszar	Działania prewencyjne	Działania informacyjno-edukacyjne realizowane za pośrednictwem środków masowego przekazu, w szczególności witryny internetowej sprawującego nadzór nad obszarem.	
9.	<u>Obszar Natura 2000 Nietoperek PLH080003⁴</u> Aleje drzew i krzewów wzdłuż obiektów	Utrzymanie liniowej struktury drzew i krzewów	Utrzymanie liniowej struktury drzew i krzewów (potencjalnych korytarzy migracji nietoperzy) wzdłuż wybranych ciągów	

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
	liniowych (zgodnie z rysunkiem planu, stanowiącym załącznik nr 7)		zieleni. Działanie wykonywać na bieżąco w ramach prowadzonych postępowań administracyjnych oceniających wpływ planu/przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 oraz dokumentując stan ww. ciągów zieleni przynajmniej dwukrotnie w okresie obowiązywania planu, w odstępie 5-letnim.	
10.	<u>Pszczewski Park Krajobrazowy</u> ⁵ Cały obszar parku, (ze szczególnym uwzględnieniem stref BSII)	Zakres prac związanych z ochroną ekosystemów leśnych, mający na celu zachowanie gospodarki leśnej oraz krajobrazu leśnego.	Zaleca się: - realizację zapisów planu urządzenia lasu dla nadleśnictw: Bolewice, Międzyrzecz , Międzychód i Trzciel; - wykonywanie czynności gospodarczych w oparciu o szczegółowe zapisy ZHL, IUL, IOL oraz innych wewnętrznych wytycznych Lasów Państwowych, regulujących m.in. kwestie pozostawiania przestojów, martwego drewna, tyczenia szlaków zrywkowych itp.; - stopniowe ograniczanie udziału gatunków obcych w lasach o strukturze i funkcji zbliżonych do lasów rodzimych, wg wskazań programu ochrony przyrody nadleśnictw: Bolewice, Międzyrzecz , Międzychód i Trzciel, w tym przede wszystkim usuwanie dębu czerwonego <i>Quercus rubra</i> , robinii akacjowej <i>Robinia pseudoacacia</i> i czeremchy amerykańskiej <i>Padus</i>	

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
			<i>serotina</i> w ramach planowanych zabiegów hodowlanych; - stosowanie na siedliskach borowych niewielkich powierzchniowo zrębów zupełnych, o powierzchni do 4 ha; - zwiększenie, o ile to będzie możliwe, udziału jesionu w lasach łągowych.	
11.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 3150 zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zarządzanie siedliskiem wymaga działań na poziomie obszaru wodnego – zlewni bezpośredniej i pośredniej.	Brak.	Na całym obszarze wodnym mieszczącym siedlisko zaleca się jego ochronę poprzez: oczyszczanie ścieków zanieczyszczających, ochronę stref brzegowych, wyznaczenie stref działań ochronnych, ograniczenie eutrofizacji i gromadzenia się osadów, ograniczanie zamulania i rozwoju halofitów (roślin bagiennych częściowo zanurzonych w wodzie).
12.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 4030 zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zarządzanie siedliskiem wymaga kontynuacji funkcjonowania dotychczasowych czynników, które ten krajobraz kształtują	Brak	Stałym elementem ochrony każdego wrzosowiska powinna być skrupulatna i skuteczna ochrona przed działaniami dewastacyjnymi – jak eksploatacja piasku lub składowanie śmieci.
13.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 6410, 6510 zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zachowanie różnorodności biologicznej właściwej dla siedliska.	Brak	Zapobieganie sukcesji, nie zalesianie płatów siedliska.
14.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 7140, 7220* zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Uzyskanie efektu regeneracji roślinności torfowiskowej z reguły wymaga stymulacji procesu poprzez zabiegi ochrony czynnej.	Brak	Maksymalne zabezpieczenie torfowiska przed utratą wody poprzez odpływ i nadmierną ewapotranspirację, a następnie spowodowanie stopniowego podniesienia lustra wody i jego stabilizację w pobliżu powierzchni.

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		Rodzaj i sposób ich przeprowadzenia musi być każdorazowo opracowany dla konkretnego obiektu, na podstawie jego aktualnej sytuacji hydrologicznej i stanu roślinności.		
15.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 9110 zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zachowanie lasów z udziałem martwego drewna oraz zróżnicowaną strukturą przestrzenną drzewostanu o zróżnicowanym reżimie użytkowania oraz odpowiednią dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemu leśnego ilością starych drzew.	Brak	Zalecane jest stosowanie rębni złożonych z długim okresem odnowienia. Dla zachowania pełni zróżnicowania ekosystemu należy pozostawiać do naturalnej śmierci części drzew, fragmentów ekosystemu nietkniętych podczas cięć rębnych, a także zapewnić ciągłą obecność w każdym kompleksie starych, rębnych i przeszlorębnych drzewostanów. Z punktu widzenia ochrony kwaśnych buczyn niekorzystne jest do nich wprowadzanie gatunków obcego pochodzenia.
16.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 9170 zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zachowanie lasów z udziałem martwego drewna oraz zróżnicowaną strukturą przestrzenną drzewostanu o zróżnicowanym reżimie użytkowania oraz odpowiednią dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemu leśnego ilością starych drzew.	Brak.	W lasach gospodarczych rozsądny jest kompromis między ochroną, a gospodarką, obejmujący zastosowanie dotychczasowych sposobów użytkowania jednak pod warunkiem równoczesnego prowadzenia przebudowy oraz przyjęcia odpowiednich dla zbiorowiska docelowych składów gatunkowych. Ograniczyć wprowadzanie buka na siedliskach grądowych (zwłaszcza dotyczy 9170) i promować na nich drzewostany dębowo-grabowe.
17.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 9190 zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa	Zachowanie lasów z udziałem martwego drewna oraz zróżnicowaną strukturą przestrzenną	Brak	W lasach gospodarczych rozsądny jest kompromis między ochroną, a gospodarką, obejmujący zastosowanie dotychczasowych sposobów

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
	oraz Załącznikiem nr 3	drzewostanu o zróżnicowanym reżimie użytkowania oraz odpowiednią dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemu leśnego ilością starych drzew.		użytkowania jednak pod warunkiem równoczesnego prowadzenia przebudowy oraz przyjęcia odpowiednich dla zbiorowiska docelowych składów gatunkowych. Odstąpienie od sztucznego odnowienia świerka na płatach siedliska.
18.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 91D0* zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zachowanie lub przywrócenie stosunków wodnych właściwych dla siedliska.	Brak.	Zaleca się wyłączenie z gospodarki leśnej. Na siedliskach o zmienionych warunkach wodnych, po ich korekcie i w zależności od celu planowanego do osiągnięcia, zabiegi czynnej ochrony mogą polegać na usunięciu z drzewostanu gatunków niepożądanych oraz zmniejszeniu zwarcia podszytu.
19.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 91E0* zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Ochrona warunków siedliskowych, w których funkcjonuje ten typ ekosystemu, przede wszystkim ochrona warunków wodnych	Brak	Korzystne jest zastępowanie rębni zupełnej rębniami złożonymi. Unikać należy wprowadzania gatunków obcych siedliskom łęgowym.
20.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 91T0 zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zachowanie właściwej, charakterystycznej kompozycji gatunkowej.	Brak	- Usunięcie obecnie zalegających skupisk biomasy w formie obumarłych konarów, gałęzi, czubów i pozostałości potrzebieżowych, poza obręb płatów siedliska przyrodniczego wskazanych w obszarze wdrażania; - modyfikacja obecnego postępowania gospodarczego poprzez stworzenie i utrzymywanie odpowiednich warunków świetlnych (przerzwanego i luźnego zwarcia drzewostanów) w ramach wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych (czyszczenia i trzebieże) o dużej intensywności, w razie potrzeby wykonywanych w

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
				dwóch nawrotach.
21.	Wszystkie płaty siedliska przyrodniczego 9110* zgodnie z mapą walorów przyrodniczo-leśnych Nadleśnictwa oraz Załącznikiem nr 3	Zachowanie właściwej, charakterystycznej kombinacji gatunkowej.	Brak	Unikanie wprowadzania innych gatunków drzew liściastych niż dąb i w cięciach pielęgnacyjnych usuwanie drzew i krzewów powodujących ocienienie.
22.	Wszystkie bagna ewidencyjne.	Zachowanie enklaw wśród leśnych siedlisk świeżych	Brak.	<ul style="list-style-type: none"> nie odwadnianie; wokół bagien zaleca się w trakcie wykonywania cięć zachowywać lub kształtować strefę pasa ochronnego.
23.	Wszystkie źródłiska	Zachowanie źródeł	Brak	<ul style="list-style-type: none"> wokół źródeł zaleca się w trakcie wykonywania cięć zachowywać lub kształtować strefę pasa ochronnego. ochrona w czasie zrywki drewna
24.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona różnorodności biologicznej	Brak.	Część F, pkt. 1 POP
25.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona prawnych form ochrony przyrody	Brak	Część F, pkt. 2 POP
26.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona cennych gatunków roślin naczyniowych	Brak.	Część F, pkt. 3 POP
27.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona cennych gatunków roślin naczyniowych	Brak	Część F, pkt. 4 POP
28.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona starych i cennych drzew	Brak.	Część F, pkt. 5 POP
29.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona fauny kręgowców	Brak	Część F, pkt. 6 POP
30.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona fauny bezkręgowców	Brak.	Część F, pkt. 7 POP
31.	Całe Nadleśnictwo	Ochrona pamiątek kultury leśnej i kultury powszechnej w lasach	Brak	Część F, pkt. 8 POP
32.	Całe Nadleśnictwo	Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona siedlisk hydrogenicznych w	Brak.	Część F, pkt. 9 POP

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych <i>Akt prawny</i>	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadań z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji.	
			Zadania obligatoryjne	Zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
		lasach		
33.	Całe Nadleśnictwo	Kształtowanie strefy ekotonowej.	Brak	Część F, pkt. 10 POP

¹ Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001 (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 31 marca 2014 r., poz. 778)

² Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Rynna Jezior Obrzańskich PLH080002 (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 5 maja 2014 r., poz. 979)

³ Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 28 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005 (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 8 kwietnia 2014 r., poz. 878)

⁴ Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 22 sierpnia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 27 sierpnia 2018 r., poz. 1906)

⁵ Uchwała Nr XXXV/393/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 18 marca 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Pszczewskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2013 r., poz. 826)

Załącznik nr 3.

Wykaz siedlisk przyrodniczych zajmujących powierzchnię całego wydzielenia oraz siedlisk punktowych w Nadleśnictwie Międzyrzecz.

Nazwa siedliska	Kod	Stan	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
Międzyrzecz				
Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	6410	B	254i	0,86
Niżowe i górskie łąki świeże użytkowane ekstensywnie	6510	B	101c	0,60
		B	117g	1,44
		B	119c	1,66
		B	126d	0,74
		C	231i	2,52
		C	232b	1,24
		C	232d	1,31
		B	239h	3,62
		B	239i	1,52
		B	251h	7,97
Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	7140	B	13g	2,17
		B	14c	0,41
		B	14g	2,70
		B	14j	0,31
		B	15h	2,20
		B	28d	2,93
		B	29g	3,96
		B	329h	2,08
		B	329k	0,57
Kwaśne buczyny	9110	B	282m	2,52
		B	294d	4,90
Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	9170	C	24d	2,68
		B	24h	3,95
		B	24j	4,21
		C	24l	1,22
		B	25f	1,79
		A	34c	11,02
		A	34j	1,01
		B	39a	1,42
		B	41f	0,91
		C	47m	3,46
		B	60b	1,25
		B	70d	2,66
		B	70j	0,99
		B	71b	2,46
		B	71n	2,20
		C	84b	1,86
		B	84c	2,24
		C	180d	3,84
		B	181h	1,07
		B	241d	1,46
		A	338b	0,42
		C	357f	2,89
		C	368c	3,49
		B	395c	1,52
Kwaśne dąbrowy	9190	B	15m	2,32
		B	25b	3,32
		B	25d	1,64
		B	25h	3,01

Nazwa siedliska	Kod	Stan	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
		C	27d	5,95
		C	27f	5,99
		C	27g	5,19
		C	27h	2,58
		C	27i	4,41
		B	38f	0,68
		B	40c	0,95
		B	51c	4,13
		B	51f	2,11
		B	59d	5,05
		B	70n	1,04
		B	83d	2,02
		B	83f	3,17
		B	100i	1,82
		B	116a	2,17
		B	117b	4,57
		B	117c	1,95
		B	117f	2,95
		B	136b	0,64
		B	136i	0,64
		B	152g	0,56
		B	168m	0,72
		C	168n	2,13
		C	356k	1,11
		C	359l	2,69
		C	360f	0,75
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe*	91E0	B	24n	2,67
		B	34a	3,06
		B	47a	0,79
		B	60d	0,51
		B	60h	0,62
		B	60i	2,95
		B	64i	3,86
		B	70b	1,11
		B	70l	0,82
		B	70m	3,44
		B	71a	1,81
		C	71d	0,74
		B	71o	2,13
		B	84a	2,37
		B	87d	0,98
		B	87f	1,50
		B	101k	4,32
		C	116d	1,40
		B	116f	1,69
		B	122b	4,99
		C	122d	2,04
		B	124l	0,83
		B	128f	4,19
		C	136c	3,95
		B	137a	1,73
		C	146i	1,04
		B	147b	1,58
		B	147g	2,61
		B	152b	1,03
		B	152f	0,79

Nazwa siedliska	Kod	Stan	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
		B	170l	2,39
		B	170m	1,35
		B	172g	0,99
		C	176f	0,60
		C	180f	1,00
		C	181a	1,81
		B	225j	0,56
		B	227k	1,00
		B	228i	1,47
		B	228j	3,30
		B	228k	1,22
		B	228l	1,31
		B	228m	0,19
		B	228n	0,62
		B	229d	1,38
		B	230b	0,26
		B	230c	0,83
		B	231f	0,41
		C	239a	1,99
		C	240f	0,51
		C	247i	0,85
		B	256a	0,67
		B	257m	0,96
		B	258h	1,16
		B	260l	0,76
		B	260n	0,61
		B	261j	1,67
		B	275b	2,57
		B	333i	1,32
		B	334b	3,24
		B	335i	2,22
		B	335j	2,52
		B	335m	1,30
		B	338a	3,40
		C	353b	3,29
		B	374k	2,47
		B	375d	0,75
		B	378b	0,70
		B	386f	2,34
		B	393h	1,71
		B	393i	1,42
		B	395f	1,35
		C	396g	2,00
Sosnowy bór chrobotkowy	91T0	B	93i	0,77
		B	93j	2,17
Ciepielubne dąbrowy*	91I0	B	393m	1,09
Białe Łąki				
Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	3150	C	58Af	5,02
		C	58Al	2,01
		C	58Ao	1,93
Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	6410	C	280g	2,23
		C	280k	3,21
		C	281g	14,25
Niżowe i górskie łąki świeże użytkowane ekstensywnie	6510	C	51a	1,26
		C	51c	1,49

Nazwa siedliska	Kod	Stan	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
		B	297k	3,85
		B	297Ap	0,62
		B	299h	3,18
		B	300c	6,19
		C	306b	1,32
		C	397m	0,70
Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	7140	C	196k	2,96
		C	197h	1,49
		C	244s	2,03
		C	265i	0,69
		B	305b	14,05
		C	372c	2,89
		C	373c	1,05
		C	380h	0,34
Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	9170	B	380k	1,26
		C	43kx	0,21
		C	64b	1,34
		C	87k	0,41
		B	89g	2,83
		C	179f	1,61
		C	223p	1,05
		B	226b	0,67
		C	258i	5,61
		C	258j	1,01
		B	261b	1,61
		B	266c	4,31
		C	277b	0,71
		C	277d	2,41
		C	277g	1,39
		C	277i	2,91
		C	290d	1,60
		C	297h	3,89
		C	322j	7,78
		C	322n	5,85
Kwaśne dąbrowy	9190	C	333l	2,92
		C	397l	0,76
		B	168h	1,40
		C	178i	1,40
		C	198i	5,54
		C	198j	2,79
		B	198m	0,91
		C	206i	6,07
		B	220a	0,69
		C	221l	1,22
		C	222d	1,46
		C	223j	3,04
		C	223k	1,68
		C	224h	0,72
		B	228g	4,00
		C	229d	2,63
		B	229f	0,80
		C	260Ab	2,00
		C	262a	1,24
		C	265g	1,65
		C	270d	1,34
		C	270f	1,52

Nazwa siedliska	Kod	Stan	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
		B	271h	1,77
		B	271i	4,63
		C	273h	1,18
		B	274a	2,72
		B	274f	1,05
		B	279c	1,43
		C	282b	4,04
		C	282d	1,54
		C	283a	1,80
		C	357g	0,55
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe*	91E0	C	43b	0,65
		C	43d	1,19
		C	43g	1,48
		C	43h	2,23
		C	43m	0,60
		C	43o	1,06
		C	43s	1,07
		C	43t	2,45
		C	43w	5,20
		C	43x	2,32
		C	43bx	0,99
		C	43fx	3,88
		C	48m	0,92
		C	48p	4,19
		C	48r	1,20
		C	51d	9,12
		C	51f	0,55
		C	56b	5,88
		C	58Ac	0,82
		C	58Ad	1,08
		C	58Ag	0,73
		C	58Ai	2,34
		C	58Ak	6,45
		C	58An	6,92
		B	58Ap	6,85
		C	58At	0,67
		C	62b	0,68
		C	87c	0,36
		B	233f	1,60
		B	233n	0,72
		B	234d	1,76
		B	247d	2,07
		B	247g	1,34
		B	247h	1,09
		B	247i	0,64
		B	247n	1,25
		B	254h	2,29
		C	272c	2,31
		C	272l	0,65
		C	273Ad	1,38
		C	281h	1,53
		C	282g	1,78
		C	282i	1,37
		C	282l	1,48
		B	286Aa	0,56
		B	286Ab	1,09

Nazwa siedliska	Kod	Stan	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
		B	290x	1,68
		C	290y	0,79
		B	294b	0,44
		B	294c	2,62
		B	295d	0,63
		B	295h	0,95
		B	295z	1,91
		B	296d	0,81
		B	296j	0,66
		B	298o	0,39
		B	311c	0,56
		C	322Ai	1,19
		B	345o	0,97
		B	345t	0,54
		B	394a	6,78
		C	394c	0,28
		C	394s	0,72
		C	398k	0,18
Sosnowy bór chrobotkowy	91T0	B	120a	0,78
		B	120d	1,39
		B	120g	5,14
		C	128h	2,87
		C	128i	0,50
		C	150a	0,76
		C	150d	10,56
		B	170a	3,33
		C	170b	3,06
		C	170c	2,53
		B	299b	6,21
		B	299c	5,23
		B	309m	3,52
		B	325i	3,01
		B	327h	2,01
		B	335d	3,14
B	335f	3,37		
SIEDLISKA PUNKTOWE				
Międzyrzecz				
Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	6410	B	258c	1,45
Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	7140	C	281h	0,94
Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	9170	B	58j	2,00
		B	137c	0,40
		B	387b	0,04
Kwaśne dąbrowy	9190	C	25j	0,25
		B	117d	0,50
Bory i lasy bagienne*	91D0	B	281h	0,63
Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe*	91E0	B	58j	0,51
		B	60a	0,20
		C	231c	0,11
		B	259a	0,33
		B	305g	5,06
		B	377c	0,07
		B	377f	0,21
		B	378a	0,54
		B	387b	0,68

Nazwa siedliska	Kod	Stan	Oddz., pododdz.	Pow. [ha]
		B	394b	0,14
		B	394d	0,26
		C	395g	0,18
Sosnowy bór chrobotkowy	91T0	B	228d	0,23
		C	243a	0,17
		C	377i	0,14
Białe Łąki				
Suche wrzosowiska	4030	B	121f	0,10
		B	121i	0,40
		B	188b	0,60
		B	188c	0,60
Źródłiska wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i>	9130	B	394a	0,10
Kwaśne buczyny	9110	B	261b	0,10
Grąd subatlantycki	9160	C	62i	0,25
		B	223j	0,25
		C	261g	0,15
		C	265g	0,15
		B	271h	0,15
		B	271i	0,20
		C	398j	0,15
Kwaśne dąbrowy	9190	B	226a	0,10
		C	261g	0,30
		C	285b	0,62
		C	398j	0,73
Sosnowy bór chrobotkowy	91T0	C	65k	0,08
		C	71c	0,10

Załącznik nr 4.

Wykaz wydzieleni, które uznano za ekosystemy referencyjne.

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
1-Międzyrzecz	07-Chycina	16	b	D-STAN	LMŚW	9SO125	1,37
1-Międzyrzecz	07-Chycina	16	c	D-STAN	LMŚW	5DB.S95	0,84
1-Międzyrzecz	07-Chycina	17	a	D-STAN	LMŚW	10SO125	0,44
1-Międzyrzecz	07-Chycina	19	k	D-STAN	OL	8OL85	0,76
1-Międzyrzecz	07-Chycina	24	o	D-STAN	OLJ	10OL75	2,17
1-Międzyrzecz	07-Chycina	25	f	D-STAN	LŚW	3GB100	1,79
1-Międzyrzecz	07-Chycina	25	g	D-STAN	LŚW	7SO115	1,75
1-Międzyrzecz	07-Chycina	29	m	D-STAN	LMŚW	3GB85	0,84
1-Międzyrzecz	07-Chycina	31	h	D-STAN	OL	10OL10	0,75
1-Międzyrzecz	07-Chycina	32	g	D-STAN	OL	10OL80	0,44
1-Międzyrzecz	07-Chycina	34	a	D-STAN	OL	10OL95	3,06
1-Międzyrzecz	07-Chycina	34	b	D-STAN	OL	10OL71	1,73
1-Międzyrzecz	07-Chycina	34	c	D-STAN	LŚW	3JS100	11,02
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	38	c	D-STAN	LMŚW	7SO135	1,37
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	39	a	D-STAN	LW	10GB100	1,42
1-Międzyrzecz	07-Chycina	40	j	D-STAN	LW	10OL65	0,47
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	41	f	D-STAN	LŚW	3DB.S80	0,91
1-Międzyrzecz	07-Chycina	42	l	D-STAN	LMŚW	7SO85	0,76
1-Międzyrzecz	07-Chycina	47	a	D-STAN	OL	6OL60	0,79
1-Międzyrzecz	07-Chycina	47	h	D-STAN	OLJ	8OL90	5,23
1-Międzyrzecz	07-Chycina	47	k	D-STAN	OLJ	10OL120	2,14
1-Międzyrzecz	07-Chycina	48	g	D-STAN	OL	7OL75	1,88
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	57	j	D-STAN	LMŚW	8SO150	0,57
1-Międzyrzecz	07-Chycina	58	a	D-STAN	OLJ	8OL90	2,01
1-Międzyrzecz	07-Chycina	58	c	SUKCESJA	LMŚW		0,6
1-Międzyrzecz	07-Chycina	58	h	D-STAN	OLJ	10OL100	0,68
1-Międzyrzecz	07-Chycina	58	j	D-STAN	LW	8OL120	2,51
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	60	b	D-STAN	LŚW	9DB.S125	1,25
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	60	d	D-STAN	OLJ	9OL85	0,51
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	60	g	D-STAN	LMŚW	7SO160	1,38

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	60	i	D-STAN	LŁ	9OL90	2,95
1-Międzyrzecz	07-Chycina	64	i	D-STAN	OLJ	6OL60	3,86
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	70	a	D-STAN	LŚW	6SO52	1,81
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	70	b	D-STAN	LŁ	9OL80	1,11
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	70	d	D-STAN	LŚW	5DB.S125	2,66
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	70	j	D-STAN	LŚW	3DB.S130	0,99
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	70	l	D-STAN	LŁ	10OL80	0,82
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	70	m	D-STAN	LŁ	10OL80	3,44
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	70	n	D-STAN	LŚW	8DB.S75	1,04
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	a	D-STAN	LŁ	10OL95	1,81
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	b	D-STAN	LŚW	3DB.S140	2,46
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	d	D-STAN	LŁ	10OL52	0,74
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	l	D-STAN	BMŚW	10SO71	0,64
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	m	D-STAN	OL	10OL75	1,71
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	n	D-STAN	LŚW	4DB.S150	2,2
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	o	D-STAN	LŁ	10OL75	2,13
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	71	r	D-STAN	LŚW	6BK160	0,41
1-Międzyrzecz	07-Chycina	73	i	D-STAN	OLJ	10OL72	1,07
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	83	f	D-STAN	LŚW	3DB.S105	3,17
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	84	a	D-STAN	LŁ	10OL80	2,37
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	84	c	D-STAN	LMŚW	5BK80	2,24
1-Międzyrzecz	09-Kursko	87	h	SUKCESJA	LMŚW		0,13
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	95	o	D-STAN	BMŚW	9SO60	2,17
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	96	l	D-STAN	BMŚW	10SO60	2,52
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	96	m	D-STAN	LMŚW	10SO60	3,34
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	100	i	D-STAN	LŚW	4DB.S90	1,82
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	101	j	D-STAN	LMŚW	2DB.S110	0,79
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	101	k	D-STAN	OLJ	10OL90	4,32
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	101	m	D-STAN	LŚW	4GB90	0,79
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	116	a	D-STAN	LMŚW	6DB.S120	2,17
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	116	d	D-STAN	LŁ	10OL35	1,4
1-Międzyrzecz	08-Gorzycza	116	f	D-STAN	LŁ	7OL75	1,69

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
1-Międzyrzecz	09-Kursko	122	a	D-STAN	LMŚW	9ŚW56	0,82
1-Międzyrzecz	09-Kursko	122	b	D-STAN	OLJ	9OL75	4,99
1-Międzyrzecz	09-Kursko	122	d	D-STAN	OLJ	10OL45	2,04
1-Międzyrzecz	09-Kursko	123	a	D-STAN	LW	8OL110	1,24
1-Międzyrzecz	09-Kursko	123	b	D-STAN	LMW	8ŚW110	1,12
1-Międzyrzecz	09-Kursko	124	l	SUKCESJA	LW		0,83
1-Międzyrzecz	09-Kursko	125A	o	D-STAN	OLJ	10OL60	0,83
1-Międzyrzecz	09-Kursko	125A	r	D-STAN	OLJ	10OL65	0,54
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	128	f	D-STAN	OLJ	6OL95	4,19
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	136	b	D-STAN	LMŚW	10DB.S110	0,64
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	136	c	D-STAN	LŁ	10OL30	3,95
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	136	i	D-STAN	LŚW	10DB.S120	0,64
1-Międzyrzecz	09-Kursko	147	b	SUKCESJA	LW		1,58
1-Międzyrzecz	09-Kursko	147	g	D-STAN	LW	9OL77	2,61
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	152	b	D-STAN	LŁ	10OL71	1,03
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	152	f	D-STAN	LŁ	10TP67	0,79
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	153	a	D-STAN	LMŚW	4DB.S130	2,49
1-Międzyrzecz	08-Gorzyca	153	b	D-STAN	LŁ	8OL90	2,85
1-Międzyrzecz	09-Kursko	170	k	D-STAN	LŚW	5DB.S54	1,14
1-Międzyrzecz	09-Kursko	170	l	D-STAN	OLJ	10OL85	2,39
1-Międzyrzecz	09-Kursko	170	m	D-STAN	OLJ	10OL85	1,35
1-Międzyrzecz	09-Kursko	171	g	SUKCESJA	OL		0,62
1-Międzyrzecz	09-Kursko	171	h	D-STAN	OLJ	10OL82	1,94
1-Międzyrzecz	09-Kursko	172	g	D-STAN	LW	10OL92	0,99
1-Międzyrzecz	09-Kursko	180	f	D-STAN	OLJ	8OL54	1
1-Międzyrzecz	09-Kursko	180	i	D-STAN	LW	10DB.S170	0,77
1-Międzyrzecz	09-Kursko	181	a	D-STAN	OLJ	9OL55	1,81
1-Międzyrzecz	09-Kursko	181	g	D-STAN	BŚW	10SO120	4,27
1-Międzyrzecz	09-Kursko	181	h	D-STAN	LW	7DB.S170	1,07
1-Międzyrzecz	09-Kursko	182	d	D-STAN	BMŚW	10SO120	4,87
1-Międzyrzecz	09-Kursko	184	m	SUKCESJA	LMŚW		0,86
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	197	j	D-STAN	OL	10OL80	2,18
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	200	g	D-STAN	LMŚW	7BRZ60	0,23
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	200	k	SUKCESJA	LMŚW		0,14
1-Międzyrzecz	11-Nietoperek	231	f	D-STAN	OL	10OL72	0,41
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	233	a	D-STAN	OLJ	5BRZ80	7,74
1-Międzyrzecz	11-Nietoperek	234	d	SUKCESJA	OLJ		0,77

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	240	b	D-STAN	OLJ	10OL35	0,55
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	241	c	D-STAN	OLJ	10OL77	1,26
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	241	d	D-STAN	LMŚW	5SO110	1,46
1-Międzyrzecz	11-Nietoperek	247	r	SUKCESJA	LŚW		0,6
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	255	n	SUKCESJA	OL		4,81
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	256	a	D-STAN	OLJ	10OL72	0,67
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	257	i	D-STAN	OL	8OL100	1,44
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	257	m	D-STAN	OLJ	10OL72	0,96
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	269	g	D-STAN	OL	10OL60	1,29
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	275	b	D-STAN	OLJ	10OL80	2,57
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	277	a	SUKCESJA	OL		3,49
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	306	g	SUKCESJA	OL		0,72
1-Międzyrzecz	10-Bobowicko	306	h	SUKCESJA	OL		0,93
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	335	j	D-STAN	OLJ	9OL44	2,52
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	338	a	D-STAN	OLJ	4OL80	3,4
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	341	b	D-STAN	LMŚW	7OL48	0,73
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	365	x	SUKCESJA	LMW		2,43
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	365	y	D-STAN	LMW	9DB.S20	0,62
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	365	b	SUKCESJA	LMW		0,67
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	365	d	D-STAN	OLJ	9OL25	1,97
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	365	f	D-STAN	OLJ	8OL25	4,34
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	375	d	D-STAN	OLJ	6OL65	0,75
1-Międzyrzecz	09-Kursko	378	b	D-STAN	OLJ	10OL110	0,7
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	386	f	D-STAN	OL	6OL90	2,34
1-Międzyrzecz	12-Wielowieś	387	b	D-STAN	OLJ	5OL90	0,72
1-Międzyrzecz	09-Kursko	393	h	D-STAN	LW	8OL95	1,71
1-Międzyrzecz	09-Kursko	393	i	D-STAN	LW	5SO95	1,42
1-Międzyrzecz	09-Kursko	393	n	SUKCESJA	OL		2,09
1-Międzyrzecz	09-Kursko	395	f	D-STAN	LŚW	9OL110	1,35
1-Międzyrzecz	09-Kursko	396	j	D-STAN	OL	10OL95	1,45
1-Międzyrzecz	11-Nietoperek	424	p	SUKCESJA	LMŚW		0,61
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	b	D-STAN	LŁ	8OL65	0,65
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	d	D-STAN	LŁ	8OL75	1,19
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	g	D-STAN	LŁ	7OL70	1,48

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	h	D-STAN	LL	8OL55	2,23
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	k	D-STAN	LL	9OL35	2,33
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	m	D-STAN	LL	5OL55	0,6
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	n	D-STAN	LL	10OL55	0,13
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	o	D-STAN	OLJ	8OL60	1,06
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	r	D-STAN	LW	6JS45	1,69
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	t	D-STAN	OLJ	10OL100	2,45
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	w	D-STAN	OLJ	10OL100	5,2
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	x	D-STAN	OLJ	8OL100	2,32
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	z	D-STAN	LMŚW	4JS40	1,22
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	f	D-STAN	OLJ	9OL90	3,88
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	i	D-STAN	LMŚW	6SO60	0,13
2-Białe Łąki	01-Dłusko	43	k	D-STAN	LMŚW	10DB.S100	0,21
2-Białe Łąki	01-Dłusko	48	h	D-STAN	LMŚW	5DB.S50	0,14
2-Białe Łąki	01-Dłusko	48	m	D-STAN	OLJ	5OL30	0,92
2-Białe Łąki	01-Dłusko	48	o	SUKCESJA	OLJ		1,53
2-Białe Łąki	01-Dłusko	48	p	D-STAN	OLJ	10OL60	4,19
2-Białe Łąki	01-Dłusko	48	r	D-STAN	OLJ	10OL60	1,2
2-Białe Łąki	01-Dłusko	48	t	D-STAN	OLJ	8OL35	0,75
2-Białe Łąki	01-Dłusko	49	f	D-STAN	OLJ	8OL70	2,17
2-Białe Łąki	01-Dłusko	49	g	SUKCESJA	OLJ		1,09
2-Białe Łąki	01-Dłusko	51	d	D-STAN	OL	7OL77	9,12
2-Białe Łąki	01-Dłusko	51	f	D-STAN	OLJ	10OL85	0,55
2-Białe Łąki	01-Dłusko	56	b	D-STAN	OLJ	7OL67	5,88
2-Białe Łąki	01-Dłusko	56	d	D-STAN	OLJ	8OL80	0,47
2-Białe Łąki	01-Dłusko	58A	c	D-STAN	LL	9OL80	0,82
2-Białe Łąki	01-Dłusko	58A	d	D-STAN	OLJ	7OL60	1,08
2-Białe Łąki	01-Dłusko	58A	g	D-STAN	OLJ	7OL80	0,73
2-Białe Łąki	01-Dłusko	58A	i	D-STAN	OLJ	8OL65	2,34
2-Białe Łąki	01-Dłusko	58A	k	D-STAN	LL	7OL80	6,45
2-Białe Łąki	01-Dłusko	58A	n	D-STAN	OLJ	7OL80	6,92
2-Białe Łąki	01-Dłusko	58A	p	D-STAN	OLJ	9OL70	6,85
2-Białe Łąki	01-Dłusko	75	h	D-STAN	BMŚW	7SO120	0,85
2-Białe Łąki	01-Dłusko	89	g	D-STAN	LŚW	5GB102	2,83
2-Białe Łąki	01-Dłusko	89	t	D-STAN	LŚW	2DB.S120	0,94
2-Białe Łąki	02-Rokitno	150	c	D-STAN	BMŚW	7SO67	2,63
2-Białe Łąki	03-Żabin	151	b	D-STAN	BMŚW	5SO47	1,28
2-Białe Łąki	02-Rokitno	161	i	D-STAN	LMŚW	6SO220	2,67
2-Białe Łąki	02-Rokitno	172	g	D-STAN	BMŚW	6BRZ102	1,91
2-Białe Łąki	03-Żabin	173	a	D-STAN	BMŚW	5SO35	2,1
2-Białe Łąki	03-Żabin	173	d	D-STAN	BMŚW	5ŚW28	2,33

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
2-Białe Łąki	02-Rokitno	180	i	SUKCESJA	LMW		1,1
2-Białe Łąki	02-Rokitno	184	c	D-STAN	BMŚW	5SO112	0,75
2-Białe Łąki	02-Rokitno	184	j	D-STAN	LMW	4BRZ110	0,64
2-Białe Łąki	03-Żabin	185	a	D-STAN	LMŚW	6ŚW28	2,02
2-Białe Łąki	03-Żabin	185	d	D-STAN	LMŚW	6BRZ52	1,23
2-Białe Łąki	03-Żabin	218	f	D-STAN	OL	5OL92	0,6
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	233	c	SUKCESJA	OL		1
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	233	d	SUKCESJA	LMW		1,32
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	233	f	D-STAN	OL	10OL72	1,6
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	233	n	D-STAN	OLJ	8OL57	0,72
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	234	d	D-STAN	OL	7OL80	1,76
2-Białe Łąki	02-Rokitno	237	n	D-STAN	OL	8OL50	1,02
2-Białe Łąki	02-Rokitno	237	s	D-STAN	OL	4OL87	1,4
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	246	a	D-STAN	LW	7OL87	1,55
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	247	d	D-STAN	LW	7OL80	2,07
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	247	h	SUKCESJA	LMB		1,09
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	247	i	D-STAN	OL	9OL82	0,64
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	247	n	D-STAN	OL	10OL30	1,25
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	248	a	D-STAN	LW	3OL55	2,22
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	249	a	D-STAN	LW	3OL87	2,49
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	250	a	D-STAN	LW	5OL80	0,68
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	251	a	D-STAN	LW	5OL65	1,06
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	252	a	D-STAN	LW	6OL90	0,67
2-Białe Łąki	05-Rojewo	257	p	SUKCESJA	LMŚW		0,25
2-Białe Łąki	05-Rojewo	258	h	SUKCESJA	OL		1,47
2-Białe Łąki	05-Rojewo	259	g	SUKCESJA	OL		0,83
2-Białe Łąki	05-Rojewo	260	b	SUKCESJA	LMW		1,23
2-Białe Łąki	05-Rojewo	260	f	SUKCESJA	LMW		1,29
2-Białe Łąki	05-Rojewo	260	o	SUKCESJA	OL		1,34
2-Białe Łąki	05-Rojewo	274	h	D-STAN	OLJ	10BRZ80	6,32
2-Białe Łąki	05-Rojewo	279	c	D-STAN	LŚW	10DB.S140	1,43
2-Białe Łąki	05-Rojewo	280	d	D-STAN	OL	9BRZ70	3,33
2-Białe Łąki	05-Rojewo	280	n	D-STAN	LW	10OL15	2,87
2-Białe Łąki	05-Rojewo	281	a	D-STAN	OLJ	10BRZ80	1,4
2-Białe Łąki	05-Rojewo	281	f	D-STAN	OL	10BRZ80	1,83
2-Białe Łąki	05-Rojewo	281	h	D-STAN	OLJ	8BRZ38	1,53
2-Białe Łąki	05-Rojewo	282	f	SUKCESJA	OL		2,54

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
2-Białe Łąki	05-Rojewo	282	g	D-STAN	OLJ	8BRZ75	1,78
2-Białe Łąki	05-Rojewo	286	s	SUKCESJA	LW		1,15
2-Białe Łąki	05-Rojewo	286A	c	D-STAN	LW	8OL65	0,25
2-Białe Łąki	05-Rojewo	286A	g	SUKCESJA	OL		0,38
2-Białe Łąki	05-Rojewo	286A	h	SUKCESJA	LMW		0,2
2-Białe Łąki	05-Rojewo	286A	i	D-STAN	LMW	10OL22	0,19
2-Białe Łąki	05-Rojewo	290	l	D-STAN	LW	10BRZ90	1,17
2-Białe Łąki	05-Rojewo	291	c	D-STAN	LMW	5SO110	9,26
2-Białe Łąki	05-Rojewo	291	d	D-STAN	LMW	10BRZ35	1,63
2-Białe Łąki	05-Rojewo	291	i	D-STAN	LMW	5ŚW100	2,63
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	294	c	D-STAN	LMB	4BRZ45	2,62
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	295	c	D-STAN	BMŚW	8AK60	1,06
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	298	a	D-STAN	LMW	7SO90	3,07
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	298	h	D-STAN	LMW	5SO90	1,08
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	298	l	D-STAN	LMW	5BRZ90	1,23
2-Białe Łąki	05-Rojewo	301A	c	SUKCESJA	LMW		3,03
2-Białe Łąki	05-Rojewo	301B	m	SUKCESJA	OL		1,29
2-Białe Łąki	05-Rojewo	304	f	D-STAN	OL	4ŚW75	0,91
2-Białe Łąki	05-Rojewo	305	a	SUKCESJA	OL		3,23
2-Białe Łąki	05-Rojewo	305	d	SUKCESJA	OL		6,47
2-Białe Łąki	05-Rojewo	315	w	D-STAN	LW	8OL87	1,2
2-Białe Łąki	05-Rojewo	318	c	SUKCESJA	OL		5,2
2-Białe Łąki	05-Rojewo	323	d	SUKCESJA	LMW		4,18
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	346	a	D-STAN	OL	5OL22	0,2
2-Białe Łąki	04-Białe Łąki	346	c	SUKCESJA	OL		1,4
2-Białe Łąki	06-Popowo	378	g	D-STAN	BMŚW	7SO90	1,12
2-Białe Łąki	06-Popowo	380	r	D-STAN	LMW	5DB.S130	0,02
2-Białe Łąki	06-Popowo	381	h	D-STAN	BMŚW	10SO120	1
2-Białe Łąki	06-Popowo	382	f	D-STAN	LMŚW	4SO107	1,65
2-Białe Łąki	06-Popowo	382	i	D-STAN	BMŚW	10SO107	1,9
2-Białe Łąki	06-Popowo	391	l	D-STAN	LMŚW	9SO97	0,77
2-Białe Łąki	06-Popowo	392	a	D-STAN	BMŚW	10SO94	0,82
2-Białe Łąki	06-Popowo	392	b	D-STAN	BMŚW	3SO75	0,63
2-Białe Łąki	06-Popowo	392	f	D-STAN	BMŚW	10SO132	1,01
2-Białe Łąki	06-Popowo	392	g	D-STAN	BMŚW	10SO132	0,99
2-Białe Łąki	06-Popowo	392	i	D-STAN	BMŚW	9SO107	2,81

obręb	Leśnictwo	Oddział	Pododdział	Rodzaj powierzchni	TSL	Opis	Powierzchnia
2-Białe Łąki	06-Popowo	393	g	SUKCESJA	OL		0,44
2-Białe Łąki	06-Popowo	394	a	D-STAN	LŚW	5OL75	6,88
2-Białe Łąki	06-Popowo	394	h	D-STAN	BMŚW	10SO35	0,75
2-Białe Łąki	06-Popowo	394	n	D-STAN	LŚW	8DB.B90	1,08
2-Białe Łąki	06-Popowo	398	d	D-STAN	BMŚW	9SO76	1,04
2-Białe Łąki	06-Popowo	398	j	D-STAN	LMŚW	5SO71	0,88
2-Białe Łąki	06-Popowo	398	k	D-STAN	LMW	10OL60	0,18

Załącznik 5

Wykaz drzewostanów czasowo wyłączonych z użytkowania głównego na skutek odpowiednich decyzji (IUL, § 110, pkt. 16)

1. Płaty siedliska przyrodniczego 91E0 zlokalizowane w oddz. 228i, j, l; 229d; 230b, c.
2. Wydzielenia leśne stanowiące strefy ochrony całorocznej (zestawienie tych wydzieleni znajduje się w pkt.4 wykazu stanowiącego osobny załącznik do programu ochrony przyrody pt. „Wykaz stanowisk gatunków grzybów, roślin i zwierząt chronionych, rzadkich i zagrożonych oraz lokalizacja stref ochrony zwierząt”)